

TÜRKİYE 1965 1975

CHP
GENEL
BAŞKANI
BÜLENT ECEVİT'İN
1976
BÜTÇESİ
ÜZERİNDE
MİLLET
MECLİSİNDE
YAPTIĞI
KONUŞMA

2003

SA

7919

bülent ecevit

TÜRKİYE 1965 1975

CHP
GENEL
BAŞKANI
BÜLENT ECEVİT'İN
1976
BÜTÇESİ
ÜZERİNDE
MİLLET
MECLİSİNDE
YAPTIĞI
KONUŞMA

bülent ecevit

03 SA 7919

BÖLÜM : 1

**1976
BÜTÇESİ**

1976 BÜTÇESİ

Sayın Başkan, Millet Meclisinin sayın üyeleri :

Bu konuşmamda, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, 1976 Bütçesi üzerinde görüşlerimi belirttikten sonra, Cephe Hükümeti yönetiminde geçen 1975 yılının ekonomik bilânçosunu çıkarmağa çalışacağım. Ayrıca Türkiye'nin son on yıllık gelişmesi, sosyal gelişmesi ve sorunları üzerinde duracağım. Ekonomimizin yapısal sorunları üzerinde ve Türkiye'nin bugünkü sosyal ve siyasal durumu ve dış sorunları üzerinde Grubumuz adına görüşlerimi belirteceğim.

AÇIĞI BÜYÜK BÜTÇE

Sayın Başbakan, 1976 Bütçesinin "büyük" bir bütçe olduğunu söylüyor. Görünüşde gerçekten büyük sanılabilecek bir bütçedir; fakat *büyüklüğü açıklığından ileri gelen bir bütçedir.*

Zaten 1975 Bütçesinin de ne kadar açık veren bir bütçe olduğunu, biraz önce bu kürsüde konuşan sayın Maliye Bakanı belirtmiştir.

Sayın Bakanın bu konuşmasının yazılı metninde,

"1975 mali yılı Devlet Bütçesinin 112 milyar lira harcamalara karşılık, istikraz dahil 103 milyar gelirler şeklinde bağlanacağı tahmin edilmektedir,"
sözleri yer alıyor.

Demek ki 1975 Bütçesinin açığı 9 milyar liradır. Sayın Bakan sanırım bir hesap yanlışlığı yaparak, bunun yüzde 3 açık anlamına geldiğini belirtmiş. Oysa, sayın Bakanın hesabına göre, açık, yüzde 9 olmalıdır. Yani sayın Bakanın öne sürdüğünün üç katı...

Aslında 1976 Bütçesinin büyük bir bütçe olduğu ileri sürülmekle birlikte, bu Bütçe, Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılamak bakımından yeterince büyük bir bütçe sayılmaz. Cumhuriyet Senatosundaki görüşmeler sırasında, bir Cumhuriyet Halk Partili arkadaşımız, 153 milyar liralık bu Bütçenin, fiyat artışları, para değerindeki düşüş nedeniyle bu kadar büyük görüldüğünü söylediğinde, sayın Başbakan, kürsüden, 1968 fiyatlarıyla bu Bütçenin 100 milyar liralık bir bütçe sayılması gerektiğini belirtmiş. Burada da bir hesap yanlışlığı olduğunu sanıyorum. 1968 fiyatlarıyla, bu Bütçe, ancak 44 milyar liralık bir bütçedir.

Üstelik, 1976 Bütçesinde gelir tahminleri en az 20 milyar lira abartılmıştır. Bunu biz söylemiyoruz. Bütçede gelir tahminlerinin 20 milyar 650 milyon lira abartıldığını, yani gerçekleşmesi beklenenden o kadar daha büyük gösterildiğini, "Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği" söylemektedir. Herhalde muhalefet uğruna Hükümet aleyhine yorumlar ve tahminler ileri sürmekte özel bir çıkarı bulunmayan ve ekonomimizle ilgili olarak son zamanlarda ciddi araştırmalar yaptığı görülen bu Derneğin belirttiğine göre, vergi gelirlerinde 5,5 milyar liralık bir tahmin fazlası vardır. Gene bu Derneğin açıklamasına göre, vergi dışı gelirler de tahmin edilenin ancak yarısı kadar gerçekleşebilecektir; bütçe 7 milyar lira da oradan açık verecektir. Yine bu kaynağın ileri sürdüğüne göre, iç borçlanma 12 milyar lira değil, ancak 6 milyar lira olarak gerçekleşebilecektir.

1974 Bütçesi tartışılırken o sırada Adalet Partisi Grup sözcüsü olarak konuşan bugünkü Maliye Bakanı Sayın Yılmaz Ergenekon, iç borçlanmanın o sırada bütçe gelirleri içinde yüzde 4 oranını bulmasını sert biçimde eleştirmişti; "bu kadar yüksek oranda iç borçlanma olmaz" demişti. Aradan iki yıl geçti, şimdi, Maliye Bakanı olarak kendi getirdiği bütçede iç borçlanma oranının yüzde 8'e yükseldiğini görüyoruz.

Bu bütçede gelir kaynaklarının ne kadar abartıldığına bir örnek vermek isterim : Döner sermayeli kuruluşlar 1975'de 70 milyon lira gelir sağlayabilmişlerdir. Bu yıl 2 milyar 700 milyon lira gelir sağlayacakları tahmin edilmektedir. Yani yüzde 4000 artış bekleniyor bu kalemde. Sayın Maliye Bakanı gerçi bunu tevil etmeye çalışmaktadır, fakat bu tevilleri inandırıcı olmamıştır. Birtakım tanım değişiklikleri ve muhasebe oyunları ile büyütülen rakamların gerçek bir gelir artışını gösterme olanağı yoktur. Tekel ve Orman İdaresine ait kaynakları oradan Bütçeye aktararak yeni bir gelir artışı sağlanmış olamayacağı açıktır. Kaldı ki, bu işlem bizim kanımıza göre hukukî dayanaktan da yoksundur.

1974 Bütçesinde vergi gelirleri 64 milyar 680 milyon lira olarak gerçekleşmişti. 1976'da ise 120 milyar 450 milyon lira vergi geliri bekleniyor. Bu da, bizim görüşümüze göre, bir hayli abartılmış bir tahmindir. Eğer Hükümetçe reddedilmekle birlikte girdiğimiz yıl içinde yeni ve ağır vergiler düşünülmüyorsa, vergi gelirinde bu ölçüde artış beklenemeyeceği çok açıktır.

Neden beklenemez ?

Örneğin, Hükümet ısrarla akaryakıt fiyatlarının yükselmeyeceğini belirttiği hâlde, Bütçeye bakılırsa, akaryakıttan alınan istihsal vergisinin bu yıl 200 milyon lira artacağı

tahmin edilmektedir. Oysa yerli petrol üretimi geçen yıl düşmüştür ve bu yıl da düşmesi beklenmektedir. Şimdi reddedilmekle, "kesinlikle zam yapılmayacaktır" denilmekle birlikte, bir süre sonra sürpriz olarak akaryakıtta zam yapılması düşünülüyorsa, ancak o takdirde bu artış bekle-
nebilir.

Bütçede Gelir Vergisi tahminleri asgarî geçim indirimi-
minde bir artış yapılacağı düşüncesiyle hazırlanmamıştır. Hükümetçe söz verildiği gibi, asgarî geçim indiriminin yükseltilmesi halinde ise 11 milyar 400 milyon liralık Gelir Vergisi artışının sağlanması olanak dışıdır.

Eğer Hükümet kamu görevlilerinin aylıklarında katsayayı yükseltmeyi kabul etmiş olsaydı, kamu görevlilerinin, aylık-
ları artacağı için Devlete ödeyecekleri vergiler de artacak, o yoldan Devletin vergi geliri yükselecek diye bir düşünce ileri sürebilirdi; fakat Hükümet böyle bir yükselişi de reddet-
miştir.

Öyleyse Hükümetin bu kadar büyük ölçüde bir vergi geliri artışını neye güvenerek beklediği anlaşılmıyor.

BÜTÇEDE YÜZDE 20 ENFLASYON ÖNGÖRÜLÜYOR

1976 Bütçesi, çok açık biçimde görüldüğü üzere, enflasyonist bir bütçedir. Bunu biz söylemiyoruz, Bütçenin kendi rakamları söylüyor. 1976 yılında fiyatlarda yüzde 20 artış beklendiği bu Bütçe metninde yer alan rakamlardan açıkça ortaya çıkmaktadır. Çünkü Bütçede 82 milyar 906 milyon liralık bir harcama kalemi, 1975 fiyatlarıyla 69 milyar liraya denk bir rakam olarak gösterilmektedir. Böylece 1976 yılında fiyatların yüzde 20 artmış olacağı bütçe metninde resmen kabul edilmiş bulunmaktadır.

Rakamları okuyanlar bu gerçeği ortaya çıkarınca sayın Maliye Bakanı gerçi bazı tevellerde bulunmak istemiştir; fakat bu tevelliler de inandırıcı olmamıştır.

Aslında 1976 Bütçesinin belki de tek samimî yanı budur. Yani enflasyonist bütçe olduğunu itiraf etmesidir.

GÖRÜNÜR AÇIKLAR

Bütçenin görünür açıkları şöyledir :

Konsolide Bütçe açığı 12 milyar lira, Kamu İktisadî Teşebbüslerinin açığı 23 milyar 850 milyon lira; toplam 35 milyar 850 milyon lira.

Buna karşılık toplam devlet harcamaları şöyledir :

Carî fiyatlarla Kamu İktisadî Teşebbüsleri ile birlikte Konsolide bütçenin yatırım harcamaları 82 milyar 906 milyon lira, tüketim yani carî harcamaları ise 84 milyar 700 milyon liradır. Öngörülen toplam devlet harcamaları böylece 167 milyar 606 milyon liraya ulaşmıştır.

167 milyar 606 milyon liralık devlet harcamalarının, 35 milyar 850 milyon lira açık vermesi, yüzde 21.4 oranında bir açık demektir. Bugüne kadar bu oranda bir finansman açığı sözkonusu olmamıştır.

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin finansman durumu bütçeden de daha kaygı vericidir. 1975'de Kamu İktisadî Teşebbüslerinin işletme açığı 10 milyar liraya yaklaşmıştır. 1976'da hiç bir yeni yatırım yapılmasa bile, Kamu İktisadî Teşebbüslerini sadece çalışmaya devam ettirebilmek için bu kadar paraya, yani 10 milyar liraya ihtiyaç vardır.

1974 yılında, Cumhuriyet Halk Partisi hükümette bulunduğu sırada Türkiye'de Kamu İktisadî Teşebbüsleri,

açık vermez duruma getirilebilmişlerdi. Hem de bu alanda hiç bir reform yapmaya Hükümetin vakti ve yapısı elverişli olmadığı halde, 1974'de Kamu İktisadî Teşebbüslerinin işletme açığı vermemesi sağlanabilmişti. Şimdi 38 milyarlık yatırım yapma görevi de Kamu İktisadî Teşebbüslerine verildiğine göre, Teşebbüsler için sağlanması gereken kaynak, 48 milyar liraya çıkmış olmaktadır.

Bu 48 milyar lira için öne sürülen kaynaklardan, bizim görüşümüze göre, en hafif deyimiyile "kuşkulu" olanlar şunlardır : Dış proje kredisi olarak 7,5 milyar lira sağlanabileceği düşünülüyor. Geçen yıl aynı Hükümet dış proje kredisi olarak 3 milyar 300 milyon kredi sağlayacağını ileri sürmüştü; oysa bunu ancak 2 milyar 200 milyon lira olarak gerçekleştirebilmiştir. Bu yıl bunun birdenbire 7,5 milyar liraya çıkması bize olanak dışı görünmektedir. Dış borçlanmanın 7,5 milyar lira olacağı ileri sürülüyor, geçen yıl 7 milyar ilân edilmiş, fakat ancak 1 milyar 300 milyon lira olarak gerçekleşme sağlanabilmiştir. Bu durumda bu yıl için ileri sürülen tahminlerin de aşırı ölçüde iyimser olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

ALTIN YUMURTLAYAN TAVUK KESİLECEK Mİ ?

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin otofinansmanı için 2 milyar 540 milyon lira öngörülüyor ve, anlaşılan, Hükümet bazı Kamu İktisadî Teşebbüslerinin hisselerini satışa çıkararak bunu sağlamayı düşünüyor. Bunun ne kadar yanlış olacağı bir yana, bu aslında bir otofinansman değildir, bir işletmenin verimli işletmecilik anlayışı içinde kendi kendini finanse etmesi değildir. Bu, altın yumurtlayan tavuğun kesilmesi demektir; ve devlet sektörünü gelecekte kaynak yaratıcı kuruluşlardan yoksun bırakma pahasına, seçime kadar

gececek zamanı kazanabilmek için, kamu iktisadî kuruluşlarının haraç - mezat satışa çıkarılması demektir. Kaldı ki, bunun gerçekleşebileceği de çok şüphelidir. Sayın Bakanın bu sabahki konuşmalarında bu konuda çelişkili ifadeler görmek bize bir ölçüde umut verdi, acaba Hükümet de bunları satışa çıkarmakta tereddüde mi düştü diye... Bizim inancımıza göre Kamu İktisadî Teşebbüslerinden çoğuna, Hükümetin söz verdiği yüksek kâr garantisi ile bile alıcı bulunamayacaktır, çünkü ancak yüzde 8 - 9 oranında bir kâr garantisi sözkonusudur. Oysa Türkiye'nin bozuk düzeninde bir insanın parasını bundan çok daha yüksek oranda değerlendirmeye olanağı vardır. Demek ki, ancak gördükleri iş gereği yüksek oranda kâr sağlayabilen az sayıda bazı Kamu İktisadî Teşebbüslerinin hisselerinin özel kişilere devri olanağı sağlanabilecektir; bu da devletin kendini önemli bir kaynaktan yoksun bırakması, yani bir birbuçuk yılı kazanabilmek uğruna devletin geleceğini mahvetmesi, devlet sektörünün geleceğini ipotek altına alması, altın yumurtlayan tavuğu kesmesi demek olacaktır.

1975'de Devlet Yatırım Bankası, Kamu İktisadî Teşebbüsleri finansmanına ancak 6 milyar 100 milyon liralık bir katkıda bulunabilmişti. Bu katkının 1976 yılında 10 milyar lira olarak öngörülmesi yüzde 64'lük bir artış anlamına gelir ki, biz bunu da aşırı ölçüde iyimser, hattâ olanaksız buluyoruz.

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin finansman kaynakları arasında 10,5 milyar liralık bir fon teşkili Bütçeyle öngörülmüyor. Kamu İktisadî Teşebbüslerinin finansmanı için böyle bir fon ilk kez 1974 Bütçesiyle Cumhuriyet Halk Partisi hükümetteyken öngörüldüğü sırada, Adalet Partisi bunu itirazlarla karşılamıştı ve hattâ bizzat bugünkü sayın Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon o zaman bunun Anayasaya aykırı olduğunu iddia etmişti. Fakat şimdi ne görüyoruz ? Aynı

sayın Yılmaz Ergenekon Maliye Bakanı olarak bu yıl Kamu İktisadî Teşebbüslerinin finansman açığını karşılamak üzere, hem de abartılmış ölçüde bir fon teşkili yoluna gitmektedir, üstelik bu fonun içeriği de belli değildir.

Bu gerçekler —gerçek olduğuna inandığımız bu veriler ve olanaksızlıklar— karşısında Kamu İktisadî Teşebbüsleri yatırımlarında maalesef büyük düşmeler olması beklenmelidir. Zaten geçen yıl da, 1975 yılında da, 25 milyar liralık Kamu İktisadî Teşebbüsleri yatırımları için Hükümet ancak 23 milyar lira harcama yapabirmiştir. Kamu İktisadî Teşebbüsleri yatırımlarının temel yatırım niteliği gözönünde tutulursa, bu kesimdeki tıkanıklığın ekonomiye yansması çok büyük olacaktır, çok zararlı olacaktır. Onun için bu kaygılarımızı üzüntü ile belirtiyoruz.

DEVLET KURULUŞLARINA "YETİŞMİŞ MİLİTAN" YERLEŞTİRİLİYOR

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin bu Hükümet elinde kaynak yaratabilmesi önündeki bir başka engel, bir siyasal engel de bu Hükümetin partizanlığıdır ve, özellikle devlet sektörünü, partizanlık için bir araç veya bir alan olarak, büyük bir sorumsuzlukla kullanmasıdır. Korkarız ki o yüzden de, Kamu İktisadî Teşebbüslerinin yatırımları büyük ölçüde aksayacaktır.

Son günlerde cevaplarını maalesef Hükümetten alamamakla birlikte, bazı belgeler, kanıtlar açıkladık. Bu belgeleri, kanıtları yalnız biz açıklamadık. Resmen görevi dolayısıyla açıklayan bazı kamu görevlileri de oldu. Ona rağmen Hükümet, cevap verebilecek durumda olmadığı için bu konuları cevapsız geçirdi. Bilindiği gibi, Hükümet ortağı partilerden biri ve o partinin yan kuruluşları niteliğinde olan

bazı dernekler, açıkca, resmen yazılar yazarak, yer yer belediye hoparlörlerinden, sayın Başbakanın deyimiyle "ilânat" vererek, Kamu İktisadî Teşebbüsleri için "yetişmiş militan ülkücü" aramaktadır. Kamu İktisadî Teşebbüslerine ancak İş ve İşçi Bulma Kuruma aracılığı ile ve objektif ölçülerle işçiler alınması yasa gereği olduğu halde, bu kuruluşlar, yasa dışı yollardan militan işçilerle, "militan yetişmiş ülkücüler"le doldurulmaktadır. Bu da, Kamu İktisadî Teşebbüslerinin Cephe Hükümeti elinde, kâr sağlayabilmesine, kaynak yaratabilmesine, kendi kendini finanse edebilmesine önemli bir engeldir.

HÜKÜMETİN MÜSRİFLİĞİ

1976 Bütçesinin gerçekleşme olanakları üzerinde tahmin yürütürken, 1975 Bütçesine israf açısından bakmakta yarar vardır. 1975 yılı Bütçesinin carî harcama gerçekleştirmeleri, başlangıç ödeneklerini yüzde 17,9 oranında aşmıştır. Buna karşılık "yatırımcı" denilen Cephe Hükümeti döneminde yatırım harcamaları, başlangıç rakamlarının yüzde 10.9 oranında gerisinde kalmıştır. Geçen yıl Bütçenin yüzde 46'sı carî harcamalara ayrıldı diye düşünülürken, bunun yıl sonunda yüzde 52'ye çıktığı görülmüştür. Yine geçen yıl yatırımlara yüzde 23,8 kaynak ayrıldı diye düşünülürken, bunun da yıl sonunda, sözüm ona "yatırımcı" Hükümetin elinde yüzde 20'ye düştüğü görülmüştür. O nedenle 1976 Bütçesinin de başlangıçtaki carî harcama ve yatırım dağılımına güvenme olanağı yoktur.

Gelir tahminlerinin bu yıl geçen yıldan da çok şişirildiği ve Hükümetin, geçen yıl içinde açıkça ortaya çıkan israfçı karakteri gözönünde tutulursa, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da, yatırımların büyük ölçüde aksayacağını söylemek

için kâhin olmağa gerek yoktur; dolayısıyla işsizlik de, geçen yıl olduğu gibi 1976 yılında artmaya devam edecektir.

BÜTÇE SOSYAL ADALETÇİ DEĞİL

Bu bütçenin sosyal adaletçi, refahı tabana yayıcı bir bütçe olduğu Hükümet yetkililerince ileri sürülüyor. Oysa, bizim bildiğimiz, Sayın Başbakanın sosyal adalet bakımından ele aldığı, yıllardır temel olarak ele aldığı unsurların başında "işsiz iş bulma" gelir. Oysa bu enflasyonist Bütçe, hele bu müsrif Hükümetin elinde, geçen yıl zaten çok artmış olan işsizliği büsbütün artıracaktır; o açıdan maalesef sosyal adaletçi olmayacaktır, olamayacaktır.

Ayrıca, sözlerimin başında belirttiğim gibi, bu Bütçe kendi rakamlarıyla 1976 yılı içinde yüzde 20 oranında fiyat artışı öngörmektedir. Hükümetin bir süre önceye kadar diline doladığı, fakat artık pek üzerinde konuşmadığı bir konu da 1975 yılındaki fiyat artışlarıdır. 1975 yılında güya fiyatların yükselme hızı düşüyordu, büyük ölçüde düşüyordu, enflasyon hızı kesilmişti. Oysa şimdi bu Hükümet zamanında Devlet İstatistik Enstitüsünce de Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesince de yayınlanan resmî rakamlar bize gösteriyor ki, bütün öğünmelere, boş sözlere rağmen, 1975 yılında fiyat artışları 1974 yılının üstüne çıkmıştır. Bu artık kesin bir devlet gerçeğidir.

Demek ki, 1975'te fiyatlar yaklaşık olarak yüzde 20 yükseldi; bu yıl da en az yüzde 20 yükseleceğini Bütçenin kendisi belirtiyor. Öyleyse 1975'de ve 1976'da fiyatlar toplam olarak yüzde 40 yükselecek demektir. Oysa, örneğin, kamu görevlilerinin aylıklarıyla ilgili olarak katsayı yükseltilmemiştir. Neden yükseltilmemiştir ? Hükümet söyledi, "Biz fiyatları yükseltmiyoruz ki katsayıyı yükseltelim" dedi. Oysa

fiyatlar yükseldi, katsayı olduğu yerde duruyor. Kamu görevlilerinin katsayısı olduğu yerde duruyor. Tabii, emeklilerin aylıkları da, ona göre, olduğu yerde duruyor.

Yine bu Hükümet, "Enflasyonu önleyeceğim, fiyat artışlarını durduracağım, dururdum" gerekçesiyle, mazeretle, köylülerin gelirini de büyük ölçüde kısmıştır ve köylülerden de büyük çoğunluğunun gelirinde hiç bir artış olmamıştır.

Demin bu kürsüden, pamuk üreticisinin "kara yılı" olarak ifade edilen 1974 yılına oranla 1975'te pamuk üreticisine taban fiyat olarak on para zam verilmemiştir, hiç zam verilmemiştir; bu, herkesin bildiği bir gerçektir; ama geçen yıl fiyatlar yüzde 20 yükselmiştir; bu yıl da yüzde 20 yükselecektir.

Buğday üreticisi geçen yıl; ancak yüzde 10 zam alabilmiştir; üzüm yetiştiren, bağcılık yapan, incir yetiştiren yurttaşlarımız ise hiç zam alamamışlardır. Karadeniz'de fındık üreticisi ancak yüzde 3 dolayında zam alabilmiştir geçen yıl; ama geçen yıl fiyatlar yüzde 20 artmış, bu yıl da yüzde 20 artacak. Demek ki, bu Bütçe kamu görevlisine refah getirmeyecek, bu Bütçe köylüye refah getirmeyecek, bu Bütçe işçiye refah getirmeyecektir. O açıdan da sosyal adaletçi olamayacaktır.

1974'te Cumhuriyet Halk Partisi Hükümette bulunduğu sırada, asgarî ücretlere yapılmış olan büyük zam, böylelikle, Cephe Hükümetinin fiyatları artırması nedeniyle etkisini şimdiden büyük ölçüde yitirmiştir.

Şaşılabilecek olan şudur : 1974 yılında, o zamanki Adalet Partisi sözcüsü, bugünkü Adalet Partili Maliye Bakanı Sayın Yılmaz Ergenekon, 1974 fiyatlarına göre kamu görevlileri aylıkları için katsayının 11 olması gerektiğinde, sosyal adalet

açısından, refahı tabana yayma açısından bunun zorunlu olduğu üzerinde, ısrar etmişti; şimdi aynı zat Maliye Bakanındır ve arada geçen dönemde fiyatlar yüzde 20 artmıştır; bu yıl da, onun üstüne yüzde 20 daha artacağı Bütçede belirtilmektedir; fakat bırakınız katsayıyı 11'e yükseltmenin kendisi tarafından kabul edilmesini, Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımızın, "11 yapmayacaksanız, bari 10 yapın" yolundaki önerileri bile, Maliye Bakanınca ve Cephe Partilerince reddedilmiştir.

Gerçi sayın Bakan, "Biz katsayıyı yükseltmeyeceğiz, ama asgarî geçim indirimini yükselteceğiz" diyor. Asgarî geçim indirimi başka bir şeydir, katsayı başka bir şeydir. Asgarî geçim indirimi, sosyal sonuçları da olan bir teknik konudur, bir vergi meselesidir. Asgarî geçim düzeyindeki yurttaşlara bir ölçüde ferahlık sağlarken, çok zengin bazı kimseleri de o ferahlıktan yararlandıran, kendi içinde sosyal adalete ne kadar uygun olduğu tartışılabilir olan bir mekanizmadır. Aslında bugünkü yaşam koşulları karşısında sosyal adaletin gereği, bir yandan, asgarî geçim indirimini yükseltmek, bir yandan da katsayıyı yükseltmektir. Asgarî geçim indirimi fiyat artışlarının olumsuz etkisi karşısında kullanılması gereken katsayının alternatifi haline getirilemez.

Bu sıraladığım gerçekler de gösteriyor ki, bu Bütçe, belki, zaten müreffeh olan sınırlı bir zümre dışında, kimseye refah getirmeyecektir. Hele refahı tabana yaymak şöyle dursun, "tabanda" denen insanları büsbütün geçim sıkıntısı içine sokacaktır. Bu matematik bir gerçek olarak, maalesef şimdiden görülmektedir.

BÖLÜM : 2

**CEPHE
HÜKÜMETİ
DÖNEMİNDE
EKONOMİ**

CEPHE HÜKÜMETİ DÖNEMİNDE EKONOMİ

Değerli arkadaşlarım,

Cephe Hükümetinin göreve gelmesiyle birlikte, Türkiye, üç alanda birden, gündün güne yoğunlaşan bir bunalım sürecine girmiştir. Ekonomik alanda bunalım sürecine girmiştir; iç durum bakımından bunalım sürecine girmiştir; dış ilişkileri bakımından bunalım sürecine girmiştir. Tabii, başka alan da kalmamaktadır.

Şimdi ilkin ekonomik durum üzerinde ve ekonominin, Cephe Hükümeti işbaşındayken, nasıl bunalıma sürüklendiği üzerinde, resmî rakamlara dayanarak duracağım.

ACI GERÇEKLER SAKLANAMIYOR ARTIK

Demirel Hükümeti, sayın Demirel Başkanlığındaki Cephe Hükümeti, ekonomik konularda, ilk birkaç ay çok iddialı konuşmuşlardır. Fakat, artık giderek, acı gerçekleri saklayamaz duruma gelmişlerdir. Bunun yarattığı çaresizlik içinde şimdi Hükümet, resmî belgelerde tahrifat yaparak, ekonomik gerçekleri saklama çabası içine girmiştir. Tabii resmî belgelerde tahrifat yaparak ekonomik gerçekler yurttaştan saklanamaz. Resmî belgelerde tahrifat yaparak, ancak Başbakan gerçekleri kendi kendinden saklayabilir.

Sayın Bakanlar kendi kendilerinden saklayabilirler. Bir gece vakti Devlet Plânlama Teşkilâtından çıkmış, Yüksek Plânlama Kurulundan çıkmış belgeleri Hükümet, açıkça suç niteliğinde tahrifatla değiştirse bile, ertesi sabah uyandığında yurttaş, bir Devlet çiftliğinin ürettiği, satışa çıkardığı süte bir hamlede yüzde 20, ayrına yüzde 100 zam geldiğini çarşıda görürse; traktör almaya giden vatandaş bir hamlede Devlet eliyle satılan traktöre yüzde 10 - 15 zam geldiğini görürse; nazarî olarak 250 liraya satılması gereken kömürü, kış ortasında aylarca bekleyip alamadıktan sonra, soğuktan donmamak için 700 - 800 liraya almak zorunda kalırsa, suç işlemek pahasına Yüksek Plânlama Kurulunun belgeleri ne kadar tahrif edilirse edilsin gerçekler —ekonomünün katı gerçekleri— vatandaştan saklanamaz.

Vatandaş bunu cebinde duyar, midesinde duyar, yüreğinde duyar.

Aslında bu konuda bir komedi oynanıyor, arkadaşlarım.

Sayın Başbakan beyanat veriyor : “Hiç bir şeye zam olmayacaktır. Zam olacak yolundaki haberler yalandır” diyor. Televizyon bunu veriyor. Hemen arkasından, aynı televizyon ekranında, o gün, hem de bazı Devlet mamûllerine yapılan zamlar ilân ediliyor.

Sayın Demirel, “zam yapılmayacaktır” diyor. Ertesi gün traktör fiyatına yüzde 15 zam geliyor. Aslında bu kadar zam da nazarî. Çünkü herkes biliyor ki, Türkiye'nin bozuk ve gitgide daha bozulan dağıtım düzeni, pazarlama düzeni içinde, traktör resmî fiyatların çok üstünde satılmaktadır.

Sayın Başbakan, “Hiç bir şeye zam yok” diyor. Hemen arkasından, yalnız gazeteler değil, radyo ve televizyon da elektrikli ev araçlarına, gereçlerine gelen zamları sıralıyor.

Sayın Başbakan, "Hiç bir şeye zam olmayacak" diyor. Radyo ve televizyon hemen arkasından Orman Çiftliği üretimine yapılan zamları açıklıyor.

Sayın Başbakan, "Hiç bir şeye zam olmayacaktır" diyor. Süte yüzde 20, ete yüzde 25 - 35, tavuğa yüzde 30, sabuna yüzde 30, biraz önce belirttiğim gibi ayrana yüzde 100 zam geliyor.

Köylünün pamuğuna geçen yıl, fiyatlar yükselmeyecek diye hiç zam verilmedi; ama sayın Demirel, "Zam gelmeyecek" diyor, ertesi gün köylünün 1974 fiyatları ile kendisinden alınmış pamuğundan yapılan ipliğe yüzde 30 - 35 zam geliyor.

Sayın Başbakan, "Zam olmayacaktır" diyor. Ertesi gün cam fiyatlarına zam geliyor. "Zam olmayacaktır" diyor. Ertesi gün demire zam geliyor, keresteye zam geliyor...

HASAN CERİT (Adana, CHP) — Mobilya..

HİLMİ TÜRKMEN (Samsun, CHP) — Rüşvete zam geliyor.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Böylece değerli arkadaşlarım, bütçe yılı sona ererken, "zam yok, fiyatlar yükselmiyor" masalına inanacak, kala kala, belki de bir tek Hükümet üyeleri kalmıştır. O da eğer kendi Hükümetleri zamanında yetkili Devlet müesseselerinin bu konuda yayınladıkları rakamları, belgeleri okumadıysa... Bütçe yılı sona ererken, ekonomik yaşamın bu gerçekleri, biraz önce belirttiğim gibi, bırakınız söylevleri, resmî belge tahrifatı ile bile artık gözden saklanamayacak duruma gelmiştir.

ENFLASYON HIZI 1974'DEN YÜKSEK

Sayın Demirel, Hükümeti kurduktan birkaç ay sonra Senato seçimlerine giderken diyordu ki, "Biz yüksek bir enflasyon hızı devraldık Cumhuriyet Halk Partisinden, fakat bunu çok düşük düzeye indirdik". Ne kadar düşük düzeye indirmiş, kendisinin bu kürsüden bu vesile ile lütfedip, ama devletin belgelerine dayanarak, açıklamasını bekliyoruz.

Bütçe yılı sona ererken görülmüştür ki, enflasyon hızı 1974'den daha yüksektir. Oysa, 1975 yılında enflasyon hızının 1974'dekinden daha yüksek olmasının hiçbir mazereti yoktur. Çünkü, 1974 yılı yani Cumhuriyet Halk Partisinin Millî Selâmet Partisiyle birlikte Hükümet kurduğu yıl, dünyada 1930'lardan beri görülmemiş bir ekonomik bunalımın doruğuna çıktığı yıldır. Başta petrol olmak üzere bütün temel maddelerin, ham maddelerin fiyatları 1974 yılında büyük ölçüde yükseliyordu ve eski Demirel Hükümetleri yüzünden Türk ekonomisi büyük ölçüde dışa bağımlı duruma geldiği için de dünyadaki fiyat artışları olduğu gibi, hattâ daha büyümüş olarak, Türk ekonomisine yansiyordu.

Yine 1974'de Cumhuriyet Halk Partisi Hükümet kurduğu zaman, bir Demirel Hükümetinin 1970'de yapmış olduğu devalüasyondan o yana zorunlu olan, fakat sözüm ona yapılmayan, piyasada gerçekleştiği halde resmî istatistiklerde bir ölçüde gizlenen fiyat artışlarını resmileştirme görevi ve sorumluluğu da 1974'de kurulan ve Cumhuriyet Halk Partisinin başında bulunduğu Hükümete yüklenmişti.

1975'de ise ne oldu ? Bütün dünyada enflasyonun hızı kesildi, enflasyon hızı düşmeye başladı, fiyat artış hızları düşmeye başladı. Böyle bir yılda Demirel Hükümeti enflasyon hızını 1974'den daha yüksek bir düzeye çıkarabilme-yi başarabilmiştir.

Bunu, dünyadaki durumla ilgili bir karşılaştırma yaparak da Yüce Meclisin dikkatlerine sunmak isterim : 1974'ün dünyada nasıl bir yıldır, 1975 nasıl bir yıl olmuştur, fiyatlar bakımından ?

Japonya'dan başlayalım. 1973 yılında Japonya'da fiyat artışları yüzde 11,7, 1974'de yüzde 25, 1975'de yüzde 12,2 olmuştur.

İtalya'da fiyat artışları 1973'de yüzde 10,8; 1974'de yüzde 19,5; 1975'de yüzde 16,6'ya iniyor.

Fransa'da fiyat artışları 1973'de yüzde 7,1; 1974'de yüzde 13,5; 1975'de yüzde 11,5'e iniyor.

Amerika Birleşik Devletlerinde 1973'de fiyat artışları yüzde 5,5; 1974'de yüzde 11,5'a yükseliyor; 1975'de yüzde 8'e düşüyor.

Federal Almanya'da (ekonomik bakımdan en istikrarlı ülkelerden biri) 1973 yılında fiyat artış hızı yüzde 7; 1974'de yüzde 7,5; 1975'de ise yüzde 5,6'ya düşüyor.

Demek ki, bütün dünyada eğilim belli, fiyatlar eğrisi belli : 1973'de fiyatlar nisbeten düşük, 1974'de alabildiğine yükseliyor, 1975'de ise fiyat artış hızı büyük ölçüde düşüyor. Bunun çok nadir istisnalarından biri hangisi ? Cephe Hükümeti yönetiminde Türkiye !..

Türkiye'de fiyatlar 1975'te, 1974'teki artış hızının da üstüne çıkmıştır.

Şimdi bunun birkaç kanıtını devlet belgelerine dayanarak Yüce Meclise sunmak isterim. Devlet İstatistik Enstitüsünün en son rakamlarına göre —ki Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesinin en son rakamları da bunları yaklaşık olarak doğruluyor— 1974 ve 1975 yıllarında bazı büyük kentlerde fiyat artışları şöyledir :

Ankara'da 1974'de yüzde 18,5; 1975'de yüzde 20,1.

İstanbul'da 1974'de yüzde 16; 1975'de yüzde 18,9.

İzmir'de 1974'de yüzde 17,8; 1975'de yüzde 20,5.

Eskişehir'de 1974'de yüzde 16,9; 1975'de yüzde 21,3.

Diyarbakır'da 1974'de yüzde 19; 1975'de yüzde 19,3.

Hükümet bunu acaba nasıl tevill edebilir ? Sayın Maliye Bakanının ağızından — kendilerinden özür dilerim, belki bazı politikacılardan beklenebilecek, fakat Plânlama Teşkilâtından gelen bir uzmana yakışmayacak — bir tevill dinlemiş bulunuyoruz.

- Sayın Maliye Bakanı, "Bu tüketici endeksleri bütün yurda şamil değildir" buyuruyorlar. Yani, sadece şu verdiğim örneklere göre, Ankara'da, İstanbul'da, İzmir'de, Eskişehir'de ve Diyarbakır'da fiyatlar 1974'e göre yükselecek; Türkiye'nin geri kalan kısmında büyük ölçüde düşecek !.. Buna sayın Maliye Bakanı inansa bile, Türkiye'nin geri kalan kısmında yaşayan yurttaşlarımız inanmazlar.

Öte yandan Cephe Hükümeti, bir süre, toptan eşya fiyatlarındaki artışın düşük kaldığı iddiasıyla kendi kendini avutmuş ve halkı aldatmaya kalkışmıştır.

Toptan eşya fiyatları yurttaşın karnını doyurmaz. Yurttaş perakende eşya fiyatları ilgilendirir. Toptan eşya fiyatı ile perakende eşya fiyatı arasındaki fark, yurttaşın, tüketicinin, cebine gitmez; aracının, sömürücünün cebine girer.

Toptan eşya fiyatları alabildiğine düşük görünecek, tüketici açısından önem taşıyan fiyatlar, geçim endekslerine yansıyan fiyatlarsa alabildiğine yükselecek; bundan bir hükümetin kıvanç değil, utanç duyması gerekir.

Cumhuriyet Halk Partisi hükümetteyken böyle bir durum, böyle bir çelişki, böylesine büyük bir fark yoktu. Toptan eşya fiyatları ile perakende eşya fiyatlarındaki artış hızı birbirini çok yakından izlemekteydi. Eğer ikisinin arası büyük ölçüde açılmışsa o ülkenin ekonomisinde ve sosyal durumunda bir hastalık başlamış demektir.

Ayrıca OECD dahil bütün ülkelerde hayat pahalılığının ölçüsü olarak kullanılan endeksler perakende yani tüketici fiyat endeksleridir.

HASAN ÖZÇELİK (Ankara, AP) — Bir şey kalmamıştı ki ortada...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi "bir şey kalmamıştı" dedi Adalet Partili bir arkadaşımız; ben de tam yoklar konusuna gelmiştim. Hükümet istediği kadar, "artık memleketimizde yok yoktur" desin; istediği kadar "fiyatlar yükselmiyor" diye kendi kendini aldatsın; kış ortasında kömürsüz kalan yurttaş, devletin kömür satış yerlerinde sözüm ona 250 liralık kömürü aylarca alamayınca, eğer gücü yetiyorsa serbest piyasadan 700 - 800 liraya kömürü almaya mecburdur.

Hükümetçe ilân edilmiş resmî fiyatı 280 kuruş olan bir gübreyi, çiftçi, yine yokluk nedeniyle, ancak 350 kuruşa alabilmektedir.

Yokluk nedeniyle bazı tarım ilâçları, Hükümetin ilân ettiği fiyatın yüzde yüz üstünde satılmaktadır. Kaldı ki artık toptan eşya fiyatları endeksi de Hükümetin sözünü eskisi kadar dinlemez olmuştur.

Nitekim, 1975 yılı sonunda (1975'in son üç ayında) toptan eşya fiyatları endeksindeki artış, 1974'ün son üç ayının üstüne çıkmıştır. 1974'de sayın Demirel'in Cephe Hükümetinin bazı sözcülerinin, "Büyük enflasyon yılı"

dedikleri 1974 yılının son üç ayında toptan eşya fiyatlarındaki artış 5,2 puvandan ibaret iken, 1975 yılının son üç ayında toptan eşya fiyatları 20,4 puvan birden artmış bulunmaktadır.

Sayın milletvekilleri, gerçek şudur : Enflasyon bir anda ortaya çıkmaz ve enflasyon bir anda ortadan kalkmaz. Hiç bir hükümetin işbaşına geldiği gün elinde bir sihirli değnekle enflasyonu durdurma gücü yoktur. Eğer Cephe Hükümetinin ilk aylarında enflasyon hızı kesilmiş ise, bu, 1974 yılının ikinci yarısında, Cumhuriyet Halk Partisinin başında bulunduğu Hükümetin izlediği malî politika sayesinde, 1974 Haziranından başlayarak enflasyon hızının kesilmiş olmasının sonucu idi. Demirel Hükümeti birkaç ay memlekette onun çalımını yaptı, Senato seçimine onun çalımı ile gitti.. Ama ne zaman ki bu Hükümet birkaç ay işbaşında kaldı ve kendi ekonomik ve malî politikasının sonuçları ortaya çıkmaya başladı — işte resmî rakamlar ortada—, 1974'ün sonunda ancak 5,2 puvan artan —bırakıyorum geçim endeksini— toptan eşya fiyatlarında, 1975'in son üç ayında 20,4 puvan birden artış oluyor.

Cephe Hükümetinin ilk aylarında enflasyon hızının kesilmiş gibi görünmesinin başka bazı nedenleri de vardı. Cephe Hükümeti yalnız Cumhuriyet Halk Partisinin izlemiş olduğu malî politikanın, bedelini sosyal adaletten ödemek-sizin enflasyon hızını kesmedeki başarısının sonucunu, semeresini toplamakla kalmadı, enflasyon hızını bir süre için kesmiş gibi görünebilme uğruna çok tehlikeli bazı çözümlere de başvurdu. Örneğin, Merkez Bankası kasalarında büyük döviz rezervleri bulunmakta idi. Demirel Hükümeti ne yaptı ? Gelir gelmez, ne kadar döviz buldu ise Merkez Bankasının kasalarında, şu kadarı demir - çelik tüccarına, bu kadarı tüketim mallarına diyerek harcamaya başladı. O sayede belki

bir süre için enflasyon hızını kesilmiş gibi gösterdi. Bu, bir ağrıyı, zehirli uyuşturucu madde ile tedavi etmeye benzer. Uyuşturucu maddenin etkisi kalktıktan sonra ağrı daha kötü bir biçimde ortaya çıkar, nitekim 1975 yılı sonunda öyle ortaya çıkmıştır.

Aynı şekilde, Cephe Hükümeti, yine o dövizleri sorumsuzca harcarken ithal malı dampingi yapmıştır piyasaya.. Senato üçte bir yenileme seçimlerine giderken aldatici, geçici ve birkaç ay sonrası için son derecede tehlikeli bir tutuma girerek ithal yolu ile, yani taşıma su ile, mal bolluğu görüntüsü yaratmıştır. Onun sonucu ilk kez ülkemizde biriken stok miktarı resmî program rakamlarına göre 11 milyar lira dolayına çıkmıştır. Şimdi o taşıma suyun kaynağı kesilince, durum bütün acılığı ve açıklığı ile ortaya çıkmıştır.

Yine Hükümetin enflasyon hızını bir süre kesmiş gibi görünebilmesinin bir başka nedeni, bu geçici görüntünün bedelini Kamu İktisadî Teşebbüslerine yüklemiş olmasıdır. Ama bunun sonucu ne olmuştur ? Devlet, Hükümetin söz verdiği yatırımlardan çoğunu yapamamıştır; o yüzden de yatırımların artış hızı kesilmiştir ve işsizlik artmıştır.

PROGRAMDA TAHRİFAT

Şimdi Cephe Hükümeti, yıllık Programda, bu Program metni Yüksek Plânlama Kurulunda imzalanıp çıktıktan sonra (ne söylediğimi bilerek konuşuyorum arkadaşlarım, Yüksek Plânlama Kurulunda görüşüldükten, müzakeresi bittikten, imzaları atıldıktan sonra), o metin üzerinde tahrifat yapmak suretiyle, bu gerçekleri gözden saklamaya çalışıyor. Nasıl yapıyor bunu ? Bir iki örnek vermek isterim.

1976 Programının hile karışmadan yani değiştirilmeden önceki metninde şöyle bir cümle var : *"1970 yılından başlayarak, (yani yine Sayın Demirel'in ve Adalet Partisinin hükümette bulunduğu dönemden başlayarak) gerek dış ekonomik gelişmeler, gerek iç ekonomide uygulanan politika kararlarının etkisiyle giderek hız ve süreklilik kazanan fiyat artışları, 1974 yılı Haziran ayından başlayarak (yani Cumhuriyet Halk Partisinin kurduğu hükümetin beşinci ayından başlayarak) hızını azaltmıştır"*.

Bu gerçeğin bir resmî devlet metninde dürüstçe ortaya konmasına Cephe Hükümeti tahammül edememiştir, dediğim işlemler yapıldıktan sonra Bakanlar Kurulu kararında yaptıkları değişikliğe benzetmek ihtiyacı ile geri dönüp resmî belgede tahrifat yoluna giderek, bu cümlelerin yerine şu şekilde sona eren bir cümle konulmuştur :

"..... süreklilik kazanan fiyat artışları 1974 yılında artarak devam etmiş (aslındaki, "1974 Haziran ayından itibaren hızını azaltmıştır" sözü tersine çevriliyor), 1975 Nisan ayından itibaren hızı azaltılmış ve fiyat istikrarı sağlanmıştır".

Asıl metindeki cümle eğer gerçeklere dayanmıyor idi ise, niçin Hükümet üyelerince Yüksek Plânlama Kurulunda kabul edilmiştir ? Niçin orada imzalanmıştır ?

Bir bakıma denebilir ki, bunun üstünde durmanın ne gereği var, Cephe Hükümetinin plâna, programa önem vermediği belli, Adalet Partisinin öteden beri plâna, programa önem vermediği belli !.. Fakat, sözkonusu olan, plana, programa önem verip vermemenin çok ötesinde bir suçtur. Devlet belgeleri üzerinde tahrifat yapma suçudur. Sayın Demirel, "böyle bir şey olmadı" diyor. Kendine özgü üslûpla yalanlıyor, 13 Şubat 1976 günü. Kendiliğinden de

yalanlamıyor, gazeteciler soruyor Sayın Cumhurbaşkanının yanından çıkarken. Gazeteciler bu konudaki haberlerle ilgili olarak kendisine bir soru yöneltiyorlar, Sayın Demirel aynen şunları söylüyor (Son Havadis'ten aldım) :

"Rakamlar iyi şeyi gösteriyorsa bunları kötü şeyler gösteriyor diye ortaya atmak mümkün olabilir. (Sayın Demirel'in mantığı ve devlet anlayışı). Buna karşı görüş çıkar. Rakamı kimse değiştirmez değiştirmez de, devletin arşivleri değişmez. Çünkü devletin arşivleri el değiştirir. Bugün siyasî iktidar olan yarın değildir. Yarın başkası gelir. Hiç kimse bu kadar cüreti göze alamaz ve açıklıkla ifade edeyim, değişen rakam filân yoktur" diyor Sayın Demirel.

Sayın Demirel'in davranışı, bizim devlet anlayışımıza göre oldukça garip... 11 Şubat günü gazeteler haberler yayınlıyorlar büyük başlıklarla : *"Hükümet, Programı yasa dışı yollardan değiştirdi"* diyorlar. Bu haberler, doğrudan doğruya Devlet Plânlama Teşkilâtının iki daire başkanının Başbakanı ve Yüksek Plânlama Kurulu üyesi öteki Bakanlar Kurulu üyelerine gönderdikleri resmî yazıdaki iddialara dayanıyor.

Yine gazetelere göre hukukçular, bu işlemin *"Türk Ceza Yasasına göre resmî evrak üzerinde tahrif niteliğinde"* olduğunu öne sürüyorlar.

11 Şubat günü Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreter Yardımcısı arkadaşım Deniz Baykal demeç veriyor. Demeçcinin bir yerinde şunları söylüyor :

"Böyle bir olayla plânlama tarihimizde ilk defa karşılaşılmaktadır. Plânlama Teşkilâtının görüşlerinden hoşlanmayan Hükümet, görüş ayrılıklarını Yüksek Plânlama Kurulunda açıkça ortaya atıp tartışacağına, bir gece yarısı sessizce, kendisini Yüksek Plânlama Kurulunun yerine koyarak,

Program klişeleri üzerinde tahrifat yapma yolunu tercih etmiştir," diyor.

Bu sözler, hele bir hükümete yöneltildiği zaman, çok ağır ithamlardır; fakat Hükümet duymazlıktan geliyor, Başbakan duymazlıktan geliyor, üstünde bile durmuyor.

HASAN SEVER (Çanakkale, CHP) — Eski âdeti.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bakıyoruz ki... (Bakanlar Kurulu sıralarından "alıştık" sesinin gelmesi üzerine). Siz alıştınız belki sayın Demirel, ama biz böylesine sakat bir devlet anlayışına alışmadık ve inşallah alışmayacağız.

Bakıyoruz ki sayın Başbakan duymazlıktan geliyor; çünkü cevap veremediği şeyleri duymazlıktan gelme huyu vardır...

NURETTİN KARSU (Erzincan, CHP) — Sıkıntı içinde.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Onun üzerine 12 Şubat günü ben bir demeç veriyorum, Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı olarak; ve o arada şunları söylüyorum :

"Bu, tarihimizde eşi görülmemiş bir sahteciliktir. Bu tahrifatla Demirel Hükümeti, bazı ekonomik ve sosyal gerçekleri değiştirmiştir. O arada ekonomiyi nasıl perişan duruma getirdiğini, hayatı ne kadar pahalılaştırdığını gözden saklamak istemiştir. Oysa bu konulardaki gerçekler, evrak sahteciliği ile gözden kaçırılmaz," diyorum. Ve devam ediyorum : "Hukuk devleti kurallarının ve demokratik ahlâkın işlemediği bir ülkede böyle sahteciliklere baş vurduğu anlaşılan bir hükümet, bir gün bile yerinde duramaz," diyorum.

Bu sözlerimi gazeteler yayınlıyor, radyo yayınlıyor, televizyon yayınlıyor; sayın Başbakan gene duymazlıktan

geliyor veya önem vermiyor. Hükümetten gene tepki gelmiyor; ancak gazeteciler soru soruyor, o soruya cevaben, biraz önce okuduğum, Demirelce sözleri söylüyor, sayın Demirel.

Değerli arkadaşlarım, bu kadar ağır itham altında kalan bir hükümet, eğer kendine güveniyorsa, resmî belgeler üzerinde tahrifat yapmadığına inanıyorsa, bu işin üstüne yürür, yürümek zorundadır. Böyle iddiaların, ithamların hükümetçe "alıştık" diyerek...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Demedim öyle bir şey, demedim öyle bir şey.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Alışmamanıza memnun olurum. Demin söyledim, itiraz etmediniz.

Nihayet bu kadar önemli bir konuda bir tepki gelebildi. Bu bile sevindiricidir.

(O arada, Devlet Bakanı Seyfi Öztürk, yerinden "alıştık" diyenin kendisi olduğunu söyler).

Değerli arkadaşlarım, mesele anlaşıldı "alıştık" diyen sayın Başbakan değilmiş, Devlet Bakanı sayın Seyfi Öztürk'müş, ve benim...

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — İftiralarına alıştık, iftiralarına alıştık...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, mesele anlaşıldı meğer Devlet Bakanı sayın Seyfi Öztürk, benim "yalanlarıma, iftiralarıma alışık olduğumu" yerinden ifade etmiş; kendisinin bu kürsüde birkaç yıl önce bana yönelttiği bir iftira vardı, benim Berlin gezimle ilgili olarak, ve o iftirasını ispat edemezse kendisini "şerefsiz" ilân edeceğimi söylemişim, kendisinin o iddiasının yalan olduğunu benimle birlikte Berlin'de dolaşan Türkiye Cumhuriyetinin Başkonsolosu demec vererek ortaya koydu.

(Gürültüler).

Ben burada Devletin belgelerine dayanarak gerçekleri dile getiriyorum, tahammül etmeye mecbursunuz...

Değerli arkadaşlarım, program metninde yapılan tahri-fata birkaç kısa örnek daha vermek isterim.

Programda, plân ilkesine de uygun olarak, ham ve kon-santre cevher ihracatının teşvik edilmemesi yolunda bir ilke, bir ifade yer alıyor.

Yani işlenmemiş madenin ihracının teşvik edilmemesi hükmü...

Fakat, Türkiye'nin ulusal menfaatlerini hiçe sayarak işlenmemiş maden ihracını da gerçekleştirmek isteyen Hükümet, programda usulsüz olarak yaptığı değişiklikle bu hükmü de metinden çıkarıyor.

Asıl metinde, eğitimle ilgili olarak okullar ve bölgeler arasındaki farklılıkların devam ettiği bildiriliyor; usulsüz olarak değiştirilen program metninden bu konudaki cümleler de çıkarılmış bulunuyor.

Yine, eğitimle ilgili bölümde, olumlu gelişmelere değinen ifadeler olumsuz hale getiriliyor, olumsuz gelişme-lere değinen ifadeler de, tersine çevrilerek, olumlu hale getiriliyor. Bunlara benzer, programda yüze yakın sayfada değişiklik yapılıyor.

Şimdi, sayın Başbakan'ın bu iddiaları nasıl karşıladığına bir daha bakalım :

"Rakamlar iyi şeyi gösteriyorsa bunları kötü şeyler gösteriyor diye ortaya atmak mümkün olabilir. Burada karşı görüş çıkar". Vesaire...

Yani, açıkça Başbakan demek istiyor ki, biz Hükümet olarak, iyi şeyleri gösteren rakamları kötü şeyler gösteriyor hâle getirebiliriz, kötü şeyler gösteren rakamları da iyi şeyler gösterilmiş gibi bir görüntüye sokabiliriz.

İSMAİL HAKKI KÖYLÜOĞLU (Ankara, AP) — Sana öyle geliyor (CHP sıralarından gürültüler).

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Hayır Başbakanınızın ifadeleri bu, bu anlama geliyor.

Değerli arkadaşlarım, hükümetlerin, bu şekilde, yalan ölçüsüne varan yorumlar, ters yorumlar yapmamaları gerekir, ama belki yapabilirler. Fakat Devlet yalan söyleyemez, Devlete yalan söyletmezler. Üstelik, onurlu, dürüst Devlet memurları, imzaları altında kendi imzaladıklarından farklı bir metin yayınlanarak, Devlet adına yalan söylemiş gibi gösterilemezler. Hiç bir hükümetin, resmî belge tahrifatıyla devlet memurunu, millet karşısında yalancı gibi gösterme hakkı yoktur.

Kaldı ki, Devlet Plânlama Teşkilâtı Daire Başkanları, bu konuda Başbakana ve diğer Yüksek Plânlama Kurulu üyesi sayın bakanlara gönderdikleri yazıda şu gerçeği de hatırlatıyorlar :

“Toptan eşya fiyatlarındaki artışın, Haziran 1974’den bu yana azalma gösterdiği, bir değer yargısı değildir. Toptan eşya fiyatlarındaki aylık sayısal durumun ortaya koyduğu bir gerçektir,” diyorlar.

Hükümet, Devlet Plânlama Teşkilâtının, Yüksek Plânlama Kurulundaki Devlet Plânlama Teşkilâtı Üyelerinin, görüşlerini, onların hazırladıkları metinleri kabul etmeye mecbur mudur ? Elbette mecbur değildir. Ama onların imzasını, onların kabul etmedikleri bir metnin altına koymaya

ve o şekilde yayınlamaya da hiç bir hükümet mezun değildir. Bu, ne yasaya sığar, ne de ahlâka sığar.

Şimdi, — iddialarımız çok açık — sayın Başbakan temize çıkabilmek için ya bu iddialarda bulunduğumuz için bizden hesap sormaya mecburdur, ya da kendisi hesap vermeye mecburdur. Köşeye sıkıştıkça "*aman diyalog kuralım*" demekle devlet yönetilmez. Diyalog başka şeydir, dürüstlük başka şeydir.

Değerli arkadaşlarım, bu konuda bu durumu alan insanlar, bu gerçeklerin, bu tahrifatın açıklanmasından sonra, "*ne olmuş yani, başka hükümetler gelir, onlar başka türlü yorumlar*" diyebilenler, hükümet idare etmek, devlet idare etmek şöyle dursun, bir demokratik hukuk devletinde dükkân idare edemezler; çünkü devlet gelir dükkânda onların yakasına yapışır.

YÜCEL DİRİK (İzmir, AP) — Ama kaçmazlar iktidardan.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, eğer bu konuda iddialarımız yanlışsa, tekrar ediyorum, Hükümetin bizden hesap sorması lâzımdır, iddialarımız doğruysa, Hükümetin hesap vermesi lâzımdır.

Dosya elimizdedir, belgeler elimizdedir, iddialarımızı her an belgelerle ispat etmeye hazır durumdayız.

HÜSEYİN SUAT SUNGUR (Bursa, AP) — Af Kanunuyla bütün dosyalar kapandı.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Siz af çıkartmazsınız ve bunların hesabını verme fırsatını Hükümete sağlarsınız.

CHP'NİN VE CEPHENİN FİYAT - GELİR POLİTİKASI

Değerli arkadaşlarım, hükümette bulunduğumuz sırada da söylediğim gibi, fiyat yükselişleriyle hayat pahalılığı her zaman aynı şey değildir. Bazan aynı şeydir; fakat her zaman aynı şey değildir.

1974 yılında Cumhuriyet Halk Partisi hükümetteyken, fiyat yükselişleriyle hayat pahalılığı aynı şey değildi; ama şimdi Cephe Hükümeti işbaşındayken, fiyat yükselişleri, hayat pahalılığı anlamına gelmektedir. Neden böyledir ? Biz, fiyatları, dünya ekonomisindeki bunalımın gereği olarak ve devraldığımız ekonomik sorunların gereği olarak yükseltirken, halka bir söz verdik, dedik ki, *"Türk ekonomisini batmaktan kurtarmak için, devlet sektörünü batmaktan kurtarmak için bazı maddelerin fiyatlarını yükselteceğiz; ama köylünün gelirini, işçinin gelirini, kamu görevlisinin gelirini fiyatlardan daha çok yükselteceğiz"*.

Bu sözü verdik ve bu sözü tuttuk.

Demirel Hükümeti ne yaptı ?

"Biz fiyatları yükseltmiyoruz, onun için kamu görevlilerinin katsayısını da yükseltmiyoruz," dedi.

"Biz fiyatları yükseltmiyoruz, onun için pamuğun taban fiyatını da yükseltmiyoruz, üzümün taban fiyatını da yükseltmiyoruz, incirin taban fiyatını da yükseltmiyoruz," dedi.

Ama ne oldu ? Hayat 1975'de yüzde 20 pahalılandı, kamu görevlileri, birçok köylüler ve birçok işçiler böylelikle hayat pahalılığının yükü altında ezilme durumunda kaldılar.

Biz 1974 yılında adaletli bir gelir politikası izledik. Bugün Cephe Hükümetini oluşturan bazı partiler (başta Adalet Partisi olmak üzere) buna "enflasyonist politika" dediler.

Oysa kendileri, hem adaletsiz gelir politikası izlediler, hem de 1974 yılındakinden daha hızlı bir enflasyon getirdiler ülkemize.

1975'de fiyatlar yüzde 20 dolaylarında yükselirken, bunun yükü altında ezilen, yalnız köylü değil, yalnız kamu görevlisi değil, aynı zamanda işçiler de oldu. İşçilerin gerçek ücretleri yani sabit fiyatlarla, 1974 yılında *yüzde 8,8* oranında yükselmişken, Cephe Hükümeti döneminde, 1975 yılında, yükselmek şöyle dursun, yüzde 2,3 oranında düştü. Bu da iki yılın ilk 9 aylık bölümlerinin karşılaştırmasıdır. 1975 yılında enflasyon hızı daha çok yılın son üç ayında artmağa başlamıştır. Korkarım ki bütün yılın hesapları ortaya kesin olarak çıktığında, daha da acı bir durum belirecektir.

Böylece "Yokluk kalmadı", "Enflasyonun hızı kesildi", "Refah tabana yayıldı" gibi iddialar daha yıl sona ermeden iflâs etmiştir.

"Bizim zamanımızda yokluk olmadı, olmayacaktır", "kuyruk olmadı, olmayacaktır," diyordu sayın Demirel; fakat sanırım artık bunu da eskisi kadar kolaylıkla söyleyemeyecektir. Geçen gün, Adalet Partisini ve sayın Demirel'i en çok tutan bir gazetede, Son Havadis gazetesinde, birinci sayfada (görmeyenler varsa diye, getirdim, bakın göstereyim) şu başlık ve haber yayınlandı : "*İstanbul'da kalorifer yakıtı bulunamıyor. 200 tanker fuel-oil almak için 15 gündür Ambarlı'da bekliyor*". Ve kuyrukta bekleyen kamyonların resimleri var.

Başlık devam ediyor : "*Bazı büyük fabrikalar yakıtsızlıktan durdu*". Son Havadis gazetesinde resmin üzerinde kırmızı yuvarlak içinde bir başlık daha : "*Yöneticimiz uyuyor mu ?*"

Şimdi, sayın Demirel'i en yakından destekleyen, onu böyle Hükümet Başkanlıklarına falan değil, "triumvira"lara lâyük gören Son Havadis gazetesinin (*) ağzıyla biz de soruyoruz : "Yok kalmadı, her şey bol, kuyruklar kalktı," diyen "yöneticimiz uyuyor mu ?" ..

Şimdi, değerli arkadaşlarım, ödemeler dengesinin 1975 yılındaki durumuna bakalım ve bunu 1974 yılıyla karşılaştıralım :

DIŞ TİCARET AÇIĞINDA REKOR

1974 yılında 1 milyar 532 milyon dolar olan ihracatımız 1975 yılında 1 milyar 400 milyon dolara düşüyor. Yani, 132 milyon dolar eksiliş, 1974'den 1975'e..

1974 yılında buna karşılık 3 milyar 777 milyon doları bulan ithalâtımız, 1975 yılında 4 milyar 750 milyon dolara yükseliyor. Yaklaşık olarak 1 milyar dolar artış...

Böylelikle 1975 yılında dış ticaret açığı 3 milyar 340 milyon dolarla rekor düzeye ulaşmış bulunuyor. 1976 yılı için acaba daha iyimser olunabilir mi ? Belirtmek gerekir ki bu sabahki konuşmasında sayın Maliye Bakanı bu bakımdan gerçekçi konuşmuştur : "Ödemeler dengesinin 1976 yılında tümü ile sıhhat kazanacağını ifade etmek yanlış olur,"

(*) "Son Havadis" Gazetesinin üç yıldızlı yazarı 23 Nisan 1975 günü bir Anayasa dışı model önererek ülkeyi Cumhurbaşkanı - Başbakan - Genelkurmay Başkanı üçlüsünün yönetmesini şu sözlerle öneriyordu :

Bugün aynı fikir ve aynı düşünce üzerinde birleşen bir Triumvira (Korutürk - Demirel - Sancar) zannediyoruz ki, son Türk devletini iç ve dış tehlikelere karşı en emin ve en yetenekli şekilde koruyup kollayacak bir lider kadro halinde oluşmuş bulunmaktadır.

demıştır. Demek ki bizzat sayın Maliye Bakanı, 1976 yılında da ödemeler dengemizdeki bu bozukluğun düzelebileceğini bekliyememektedir.

Dış ödeme dengemizdeki bu açıkları kapatabilmek için "dövizle çevrilebilir mevduat" gibi tehlikeli borçlanmalara gidiliyor, Merkez Bankasının üzerinde her an Demoklesin kılıcı gibi asılı duran tedbirlere gidiliyor ve, daha da garibi, Türkiye'de mevduatın büyük ölçüde arttığı iddiası, bu el parasına dayanılarak, yabancılardan bir süre için Türkiye'ye ödünç getirilmiş, Merkez Bankasına ödünç getirilmiş paralara dayanılarak ileri sürülüyor. Oysa, dövizle çevrilebilir mevduat çıkarılacak olursa — ki bunu kendi tasarrufumuzun ortaya çıkardığı bir mevduat sayma olanağımız elbette ki yoktur— o zaman 1975 yılında mevduat artışının ancak yüzde 3 dolaylarında kaldığı görülür.

1974 yılında dünya petrol fiyatlarındaki olağanüstü artış dolayısıyla sırf petrol için 600 milyon dolar fazladan dış ödeme yapmak zorunda kalmıştık. Ona rağmen Hükümetten ayrılırken, 1 milyar 900 milyon dolar tutarında bürüt döviz rezervi bırakmıştık. Bu rezerv şimdi, görünüşte 1 milyar 165 milyon dolara, gerçekte ise 180 milyon dolara inmiştir. 1 milyar 900 milyon dolar bürüt döviz rezervi, Demirel Hükümetinin birinci yılı sona ermeden, 180 milyon dolara inmiştir. Çünkü, rezerv gibi gösterilen dövizin içinde 986 milyon dolarlık bölüm, "dövizle çevrilebilir mevduat" denilen ve bir kısmı da sakıncalı yollardan sağlanan ödünç dövizlerdir.

1975 yılı, dışardan Türkiye'ye işçi dövizlerinin gelişinin azalmaya başladığı bir yıldır. 1975 yılı, ithalâtımızın büyük ölçüde arttığı, ihracatımızın azaldığı ve aradaki açığın görülmemiş ölçüde arttığı bir yıldır. Ona rağmen sanki dış

ödemeler dengemizde hiç bir sıkıntımız yokmuş gibi, sanki döviz rezervlerimizin erimesi söz konusu değilmiş gibi, akıl almaz bir sorumsuzluk ve müsriflikle ithalât yoluna gidilmiştir. Eğer yapılan ithalât, üretime dönük ithalât olsaydı, buna elbette ancak sevinmek gerekirdi. Fakat yapılan ithalât, stoklamaya dönük, istifçiliğe dönük ithalât olmuştur, karaborsacılığa dönük ithalât olmuştur, tüketime dönük ithalât olmuştur. Böyle bir ortamda, dövizimizin eridiği bilinirken, Türk parasının dünyadaki değerinin taksit taksit düşmekte olduğu bilinirken, ithalât musluklarını açmakla yaratılan sahte ucuzluk ve bolluk uzun süre devam ettirilemez. Çünkü, hükümet adamları kendi kendilerini aldatabilirler; haydi diyelim ki halkı da bir süre için aldatıldılar; ama iş adamı, işini bilen adamdır, iş adamını aldatamazlar, birgün bile aldatamazlar. Çünkü, iş adamı dövizlerimizin nasıl erimekte olduğunu görüyordu. İş adamı, Türk parasının değerinin dünyada nasıl taksit taksit düşmekte olduğunu görüyordu. Onun için Hükümet, piyasaya ithalât dampingi yapabilmek amacıyla, son döviz rezervlerimizi de tüketme pahasına, ithalât musluklarını açtığı vakit, birçok iş adamları bunu istifçilik için kullandılar, bunu kim söylüyor ? Ben söyleyemiyorum. Yine, takdir edilecek bir objektiflikle, bundan bir kaç ay önce, Türk İş Adamları ve Sanayiciler Derneğinin yayınladığı bir bültende nazik bir üslup içinde bu uyarı, bu hatırlatma Hükümete yapılıyordu.

O arada, akıl almaz birtakım işler de yapıldı. 1975 yılında 980 bin ton stok birikmesi sonucunu doğuran ve 330 milyon dolar dövizin zamansız harcanmasına neden olan demir - çelik ithâline, hem de büyük kısmı sıfır gümrükle demir - çelik ithâline izin verildi. Bu aşırı stok yüzünden, Türkiye Demir - Çelik İşletmeleri kendi üretiminin büyük bir kısmını satamadı. Yaz ayları boyunca, gazeteci arkadaşarımla

birlikte, Karabük'ten bir kaç kez geçtik. Nasıl dağlar gibi yığılmış demirlerin, çeliklerin yağmur altında paslandığını, yeri çökertip yerden su çıkarttığını gözlerimizle gördük. Gazeteciler, bunların fotoğraflarını çektiler, yayınladılar, ama "yöneticimiz uyuyordu", yöneticimizi yine de uyandıramadılar, ve 980 bin ton stok birikmesi sonucu ortaya çıktı. Daha acı bir sonuç da ortaya çıktı : Türkiye Demir - Çelik İşletmeleri, bu büyük stok birikimi yüzünden, tabii, büyük zarara uğradı. Hükümetin sorumsuzca tutumu nedeniyle, Devletin Demir - Çelik İşletmeleri büyük zarara uğrayınca ne oldu ? Demir - Çelik İşletmeleri vergi borcunu ödeyemez duruma geldi ve, geçen gün bir gazetede okuduk, bunun üzerine sayın Maliye Bakanı, Devletin Demir - Çelik İşletmelerine haciz koydurma kararını almış. Yani, evvelâ Devlet müessesesini batıracaksınız, ondan sonra da "niye battın, seni haciz altına alıyorum," diyeceksiniz. Bu, Hükümetin Devlet Sektörüne ihaneti demektir.

Bir yıl, iki yıl önce döviz bolluğu içinde olan Türkiye, şimdi dışarıdan hangi koşulla olursa olsun, döviz bulmak için çirpınmaktadır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu karşısında yıllardır ihmal edilen haklarımızı almanın vakti gelmiş geçiyor. Yıllarca bu konuda yalnız yöneticilerimiz değil, iş adamlarımız da uyudular. Eskişehir Sanayi Odası dışında bütün sanayicilerimiz uyudular. Şimdi, onlar da, sanayiciler de, iş adamları da uyandılar, tehlike çanlarını çalıyorlar ve Hükümeti uyarıyorlar.

— Ya Avrupa Ekonomik Topluluğuyla doğru dürüst pazarlığını yap, Türkiye'nin haklarını koru, yahut başının çaresine bak, çekileceksek çekilelim,

diyorlar. Fakat Hükümet bu anlattığım sorumsuzca tutumu yüzünden öylesine döviz ihtiyacı içine düşmüş

bulunuyor ki, 500 - 600 milyon dolarlık, astarı yüzünden pahalıya gelecek birtakım proje kredilerini alabilmek uğruna, görünüşe göre Avrupa Ekonomik Topluluğunda haklarımızı aramaktan bile vazgeçme noktasına gelmiş bulunuyor. Bununla da yetinmiyor, topraklarımızda egemenlik hakkımızdan kısmen de olsa fedakârlık pahasına üs kiralamak için çareler arıyor, çırpınıyor. Gerçi buna birtakım kelime örtüleri sağlanıyor, "Kira olarak istemiyoruz" deniliyor; ama buna Amerika bile inanmıyor, bunun kira olduğunu açıkça söylüyor ve "ittifak sisteminde üs kiralanmaz" diyerek, onu da reddediyor.

Artık dövize çevrilebilir yeni mevduat sağlama yolları da hemen hemen tıkanmıştır. Böylece, işçilerimiz sayesinde elde edilen ama değeri maalesef bilinmeyen birkaç yıllık döviz bolluğundan sonra, o bolluk bir yıllık Cephe Hükümeti zamanında yokluğa çevrildiği için, Türkiye şimdi yeniden dünya para piyasasına gözü kapalı avuç açmış duruma gelmiş bulunuyor.

Eğer bu israf, bu döviz stoklarının tüketilmesi, yeni iş alanları açmanın, yatırımları hızlandırmanın bedeli olsaydı, bunun bir süre için doğuracağı sıkıntıya belki yurtdaşlarımız seve seve katlanırdı, fakat tam tersine, bu dövizler, tüketim için, istifcilik için yapılan ithalât uğrunda harcanmıştır.

İŞSİZLİKTE DE REKOR

Sayın Demirel ve Adalet Partisi sözcüleri, uzun süre, "1974 yılında Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinde bulunduğu sırada işsizlikte rekor kırıldığını" söyleyip durdular, "İşsizlik, görülmemiş ölçüde arttı" dediler. Şimdi elimizde yine Devletin resmî belgeleri var. Ne görüyoruz bu belgelerde? 1974 yılında işsiz sayısı 1 milyon 750 bin, 1975 yılında 2

milyon. Yani "rekor" dediği şeyi Demirel Hükümeti kırmış ve işsizlik oranında Türkiye'yi rekor kırar duruma getirmiş.

GELİŞME HIZI

Şimdi büyüme hızları bakımından duruma bakalım : 1974 yılında bütün dünyada büyüme hızları düşüyordu; zengin ülkelerde düşüyordu, orta hâllilerde düşüyordu, yoksul ülkelerde düşüyordu. Oysa o yıl, Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümet ortaklığı sırasında, hemen hemen bütün dünyada gelişme hızı düşerken, Türkiye'de gelişme hızı 1973'ün yüzde 5,5'inden yüzde 7,4'e yükseldi. 1975'de ise gelişme hızı ancak yüzde 7,9'a yükselebilmiş. Yani biz, dünya bunalımının doruğunda gelişme hızını 2 puan yükseltmişiz, bunalım hafiflediği sırada Cephe Hükümeti ancak yarım puan yükseltebilmiş. Üstelik Cumhuriyet Halk Partisininin 1974 yılında Hükümette bulunduğu yıl, kendi ekonomik ve sosyal felsefesini uygulama olanağını bulamadığı, bulabilmesi söz konusu olmayan bir yıld; dünyada bir ekonomik bunalım yılıydı ve Türkiye için bir savaş yılıydı. Ona rağmen, bu başarı sağlanabilmiştir.

Toplam büyüme hızı, kalkınmanın sayısal göstergelerinden biri olmakla birlikte, aslında kendi başına pek te büyük anlam taşımaz. Önemli olan, büyüme hızının içeriğidir, niteliğidir. 1975'i bu açıdan değerlendirirken, sanayi ve tarım kesimlerindeki gelişmeye bakmak gerekir. Hizmet sektöründeki gelişme ancak sanayideki ve tarımdaki gelişmeyi izliyor ve yansıtıyorsa bir değer taşır. Yoksa, özellikle Türkiye gibi, nüfusunun yarıdan çoğu tarıma bağlı bir ülkede ve sınırlı gelişme sürecinin henüz başlarında olan bir ülkede, tarım ve sanayi sektörlerindeki gelişme hızı yavaşlarken, hizmetler

sektöründe gelişme hızı artıyorsa, bu, ekonominin bir hastalık dönemine girdiğini ve bir anlamda gizli işsizliğin ve israfın arttığını gösterir. Şimdi bu açıdan duruma bakalım :

Tarım sektöründe 1974'ün büyüme hızı yüzde 10,7; tarım sektöründe 1975'in büyüme hızı ise yüzde 8,9 olmuştur. Sanayi sektöründe 1974'ün büyüme hızı yüzde 9,1; Cephe Hükümeti döneminde, 1975'de, bu da yüzde 8,6'ya düşmüş. Oysa Plâna göre sanayi sektöründe gelişme hızının yüzde 11,2 olması gerekliydi.

SINAİLEŞME YOLUNDA GERİLEME

Bir ülkenin sınaileşmedeki başarısının bir ölçüğü sanayi sektörünün gayrisafi millî hasıla içindeki payıdır. Şimdi bu bakımdan duruma bakalım :

Bu oran, yani sanayi sektörünün gayrisafi millî hasıla içindeki payı, 1974'de, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinde iken, yüzde 22,5, 1975'de bu oran yüzde 21,9'a düşmüş. Yani oransal olarak 1975 yılında Türkiye sanayi ülkesi olma yolunda ilerlememiştir, gerilemiştir.

Sınaileşmenin yapısına bakacak olursak durumun daha da kötü olduğu ortaya çıkar. Madencilik, Türkiye'nin kendi kaynaklarına dayanarak sınaileşmesi bakımından büyük önem taşıyan bir alandır. Bu alanda Plân hedefine göre gelişme hızı yüzde 13,4 olmak gerekirken, 1975'de bunun yarısı kadar bile gelişme hızı sağlanamamıştır. Ancak yüzde 5,6 oranında sağlanabilmiştir.

İmalât sanayiinde hedef yüzde 10,8 iken bu da 1975'de ancak yüzde 8,5 oranında gerçekleşebilmiştir.

Sınaileşme açısından büyük önem taşıyan üç alanda, madencilik, imalât ve enerji alanlarında, sabit sermaye

yatırımlarının toplam sermaye yatırımları içindeki payı, yine, hem Plân hedeflerinin hem de 1974 oranlarının altında kalmıştır. Yüzeysel bir bakışla 1975'in sabit sermaye yatırımları bir ölçüde artmış gibi görünse de, artış üretken alanlarda değildir, daha çok üretken olmayan alanlarda, hizmetler sektöründe sağlanan bir artıştır.

Sayın Demirel başkanlığındaki Cephe Hükümetinin ekonomik kalkınmamızda ve sanayileşmemizde neden olduğu duralama asıl bundan sonraki yıllarda olumsuz sonuçlarını belli edecektir. Bunun bir göstergesi de projelerdir.

Sayın milletvekilleri, takdir buyurursunuz, proje olmadan ancak uydurma temel atılabilir. Proje olmadan nutuk atılabilir; ama gerçek yatırım yapılamaz, fabrika kurulamaz, baraj, enerji santrali kurulamaz.

1974 yılında programa alınan yeni kamu yatırımı projelerinin tutarı 23 milyar lirayı buluyordu; 1975 yılında ise ancak 5,5 milyar düzeyinde kalmıştır. Yani bir yıl öncesinin dörtte birine bile ulaşmamıştır. Öte yandan, 1974'de başlanan yeni projelerin toplam yatırımdaki yeri yüzde 24,4 iken, 1975'de de bu oran yüzde 15,8'e düşmüştür. Üstelik 1976 için de yüzde 12'ye düşürülmüş bulunmaktadır. Bütün bunlar gösteriyor ki, yatırımcılık edebiyatından geçilmeyen 1975 yılında, daha çok lâfla yatırım yapılmıştır, 1975 yılında Türkiye yatırım hızı bakımından 1974'ün bir hayli gerisinde kalmıştır ve 1976 yılında da bu geri kalış devam edecektir.

Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde Kamu İktisadî Teşebbüslerinin büyük rolü vardır. Bunlar güçlü ise ekonomi de güçlü olabilir. 1974'de Kamu İktisadî Teşebbüsleri işletme açığı vermemişlerdi, 1975'de ise işletme açıkları 6 milyar lirayı bulmuştur. 1976'da açığın en az 10 milyar lira olması beklenmektedir.

Kamu İktisadî Teşebbüslerini kendi tasarrufları ile kaynak yaratır duruma getirebilmenin iki yolu vardır :

1. Mal ve hizmetlerinin fiyatlarını, eğer gerekli ise, gerçekçi biçimde ayarlamak. Bu bir siyasal cesaret işidir, 1974'de biz bu cesareti gösterdik.

2. Daha önemli, daha etkin tedbir, bu kuruluşları verimli işletmecilik kurallarına göre çalıştırmaktır.

Fakat birincisini yapmağa Demirel Hükümetinin cesareti yoktur, ikincisini yapmağa da yeteneği yoktur ve en başta partizanlığı engeldir. Kamu İktisadî Teşebbüslerine özel yöntemlerle toplanılan "militan yetişmiş ülkücüler" yerleştirilirken bunlar elbette memlekete yük olmaya devam edecektir (*). Bu işletmelerin işçileri İzmir'de, Seydişehir'de, İskenderun'da örneklerini gördüğümüz gibi birbirine kırdırıla kırdırıla verimlerini de maalesef büsbütün yitireceklerdir. Üstelik biraz önce verdiğim örnekte, Karabük Demir Çelik'te, görüldüğü gibi, Devlet bunlardan bazısını adeta özenle batırmaktadır, ondan sonra da haraç - mezat satışa çıkarmaya kalkışmaktadır.

(*) *Bu konuda açıklanan bazı bilgiler, belgeler ve kanıtlar şunlardır :*

1. "BURSA, (Cumhuriyet) — Yenişehir Ülkü Ocakları Şubesi, Bursa'daki fabrikalarda işçi olarak çalışmak isteyen Ülkü Ocakları mensuplarına, ilçe belediye hoparlörü aracılığıyla çağrıda bulunmuştur.

Dün saat 15'de belediye hoparlöründen yapılan çağrıda Ülkü Ocaklarına kayıtlı olan ve Bursa'daki fabrikalarda çalışmak isteyenlerin en geç Pazartesi günü (bugün) saat 12'ye kadar Yenişehir Ülkü Ocakları Şubesine başvurmaları istenmiştir. Çağrıda, hangi fabrikalara işçi yerleştirileceği belirtilmemiştir".

(Cumhuriyet Gazetesi : 26 Ocak 1976)

2. "KONYA, THA — Konya'nın Ermenek ilçesinde, Ülkü Ocakları Ermenek Şubesi Başkanı Mustafa Özmen'in bütün köy muhtarlarına birer yazı gönderdiği, köylerin yol bakımı, köprü ve içmesuyu

Demirel Hükümeti 1976 yılında 133 milyarlık yatırım öngörüyor. Bu 133 milyarlık yatırım için yaklaşık 4 milyar dolarlık ithalât gereklidir. Başta petrol olmak üzere başka zorunlu ithalâtle birlikte Türkiye 1976'da en az 6 milyar dolarlık mal ithal etmek zorundadır. Bunun en çok 2 milyar doları ihracatla, en çok 1,5 milyar doları da işçi dövizlerinden sağlanabilecektir. Geriye 2,5 milyar dolarlık dış finansman açığı kalmaktadır. Bu kaynak sağlanmadıkça Türkiye bu yıl korkarız ki yatırım hedeflerinin bir hayli gerisinde kalacaktır. Döviz açığı bir yana, bütçe açığının ve kamu kesimindeki

ihtiyaçlarının Kaymakamlığa ve bu arada Dernek Başkanlığı'na bildirilmesinin istendiği öne sürülmektedir.

Ermenek Kaymakamı Avni Kızılaslan, köy muhtarlarına bir yazı göndermiş ve yanlış uygulamadan kaçınılmasını istemiştir. Kızılaslan'ın köy muhtarlarına gönderdiği genelge özetle :

"Merkezi Ankara'da bulunan Ülkü Ocakları Derneği Ermenek Şubesi Başkanlığı, ilçemize bağlı köy muhtarlarına bir yazı göndererek, yol, su, köprü v.s. ihtiyaçları için Kaymakam'lığımıza başvurulmasını, aynı bilgilerin Dernek Başkanlığı'na verilmesini istedikleri ele geçen yazılardan anlaşılmaktadır.

Bilindiği gibi köylerin yol, su, elektrik, köprü gibi alt yapı, tesis ve hizmetlerin Kaymakam'lığımızda her yıl programa alınıp il makamına teklif yapılmaktadır. Bu yıl da ilçemiz ve bağlı köylerin ihtiyaçları muacceliyet sırasına göre, plânlanıp il makamına teklifte bulunulmuştur. Köylerimizin her türlü dilek ve ihtiyaçları 5442 Sayılı İller İdaresi Kanununa göre sadece Kaymakam'lığımız aracılığıyla üst makamlara iletilebilir.

Gönderilen yazılardan işsiz yurttaşlarımıza TARIŞ fabrikasında iş temin edileceği bildirilmektedir. TARIŞ fabrikası İzmir'de olup, İzmir gibi büyük kentlerde iş ve işçi Bulma Kurumları'na binlerce vatandaş başvurmakta ve sıra beklemektedir.

Durumun önemine binaen halka açıklanmasını yanlış uygulamalardan kaçınılmasını, gönderilmiş bulunan bu tip yazılarda Kaymakam'lığımızı derhal haberdar etmenizi önemle rica ederim".

(Milliyet Gazetesi : 29 Ocak 1976)

3. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, 30 Ocak 1976 günü Ankara'da düzenlediği basın toplantısında aşağıdaki belgenin fotokopisini basına vermiştir :

finansman açığının ne kadar büyük olduğunu, gelir tahminlerinin ne kadar şişirilmiş olduğunu da Bütçeye değinirken açıklamış bulunuyorum. Yatırımlar ayrıca o nedenle de aksayacaktır.

ENERJİ SORUNU

Kalkınmayı ve yatırımları hızlandırmada en önemli etkenlerden biri enerjidir. Oysa kaynak ve döviz darlığından ötürü Afşin - Elbistan Santralının, Seyitömer Santralı ikinci ve üçüncü aşamalarının yapımları şimdiden Cephe Hükümeti döneminde bir yıl gecikmiştir, eski gecikmelere ek olarak bir yıl daha gecikmiştir ve 1976'da daha da gecikmesi beklenmelidir.

Elektrik kesintileri 1975 yılında sanayimize 480 milyon liraya malolmuştur.

9/12/1975

"M.H.P. İL BAŞKANLIĞINA

DIYARBAKIR

Askerliğini yapmış ortaokul ve lise mezunu tam şuurlu, militan yetişmiş ülküdaşlarımızdan en az 10 (ON) kişilik bir listenin teşkilâtımıza gönderilmesi, çünkü yakında İskenderun Demir Çelik Müessesesine işçi alınacaktır. Bize isimleri verilen bu ülküdaşlara, işe girmesinde yardımcı olunacaktır. İsimleri yazılan bu ülküdaşların gazeteleri dikkatle takip ederek imtihan günü belirtilir belirtilmez en az gün önce teşkilâtımıza uğramaları, ayrıca bu ülküdaşlarımızı kolaylıkla tanıyabilmemiz için açık kimliğinin belirtilmesi ve bilhassa gazetede verilecek ilâna göre hareket etmelerini bildiririz. Türkiye Milliyetçiliği Mefkûresinin gün geçtikçe yücelip yükselmesini Yüce Allah'tan dileriz.

TANRI TÜRK'Ü KORUSUN ve YÜCELTSİN
ÜLKÜCÜ İŞÇİLER DERNEĞİ
İSKENDERUN
ŞUBE BAŞKANLIĞI"

4. Milliyetçi Hareket Partisi Tufanbeyli İlçe Başkanı Ali Burak'ın Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanlığına 17 Eylül 1975 günlü yazısı :

"Aşada adları yazılı beş kişinin İskenderun demirçeliğe müracat etmişlerdir.

Köy elektrifikasyonu bakımından da sayın Demirel'in yıl boyunca ileri sürdüğü iddiaları gerçekleştirmemiştir. Yıllardan beri sayın Demirel bir yılda 2.500 köye elektrik götürmenin sözünü eder, sözünü verir, söylevlerini verir. İddia etmiştir ki Cumhuriyet Halk Partisi 1974'de Hükümetteyken ancak 500 köye elektrik götürebilmiştir.

Oysa gerçek şudur : 1974'de Cumhuriyet Halk Partisi 500 köye değil, 1.142 köye elektrik götürmüştür. Cephe Hükümeti ise güya 2.500 köye elektrik götürecekti, oysa Halk Partisi Hükümetinin 1974'de harcadığının yaklaşık olarak iki kat para harcamıştır; fakat yaklaşık olarak ancak CHP'nin 1974'de götürdüğü sayıda köye elektrik götürebilmiştir.

DEMİREL ŞİMDİ SEÇİM İSTERSE ŞAŞILMAZ

Bu başıboş ekonomik tutumun foyası iyice meydana çıkmadan önce sayın Demirel seçim isterse şaşmamak gerekir. Nitekim, bu söylentiler şimdiden dolaşmaya başladı. Memleketin kurtuluşu için gerektiği zaman seçimden kaçan sayın Demirel, şimdi, kendi kurtuluşu için kaçınılmaz görürse, seçim isteyebilir ve buna şaşmamak gerekir; ama, tabii, sayın Demirel'in evvelce söylemiş olduğu gibi, takdir Yüce Meclisin olur.

"Bunların alınmaları için Sendika başkanı Ali Uluhanbeye gerekli temasin ve talimatın verilmesini ve bu hususta tarafımıza bilgi verilmesini arz ederim".

(İmlâ ve ifade yazıdaki gibi aktarılmıştır. Mektubun altında da Akpınar köyünden beş kişinin adları yazılıdır. Bu belge CHP Genel Merkezindedir).

Devlet Sektörüne böyle yasa dışı yollardan "militan yetişmiş ülkücü" işçiler yerleştirildiğini gösteren bilgiler, belgeler, kanıtlar, CHP Genel Başkanınca defalarca açıklandığı ve bu konuda ne işlem yapıldığı sorulduğu hâlde, Başbakan veya herhangi bir yetkili, Bütçe görüşmelerinde veya ondan önce, bu konuda hiçbir açıklama yapmamışlardır.

Hattâ, Meclis kürsüsünde, sayın Başbakan, bu kadar kanıt, belgeye karşın, kanıt gösterilemediğini söylemiştir.

BÖLÜM : 3

**1965 - 1974
DÖNEMİNDE
TÜRKİYE
EKONOMİSİ**

1965 - 1974 DÖNEMİNDE TÜRKİYE EKONOMİSİ

Sayın Milletvekilleri,

1975 yılının, hiç de öğünülecek durumda olmayan, parlak söylevlere, yatırımcılık, inşacılık, baraj kırallığı edebiyatına uygun olmayan bu ekonomik tablosuna mazeret olarak, sayın Demirel ve Adalet Partisi yöneticileri belki de diyebilirler ki,

— Ne yapalım biz tek başımıza iktidarda değiliz; kendi ekonomik felsefemizi uygulayamıyoruz; onun için umduğumuz başarılı sonuçları alamadık.

Böyle konuşabilirler, nitekim bunun îmalarını arasıra yapıyorlar.

Böyle bir mazeret ileri sürmekte sayın Demirel, ve Adalet Partisi haklı olur mu olmaz mı ? Bunun testi şudur : Adalet Partisi tek başına hükümette iken, ekonomik alanda neler söylemiştir, neler yapabilmıştır, neler yapamamıştır ? Şimdi buna bakmak istiyorum.

Son zamanlarda verdiği bir demeçte, sayın Demirel, kendisini 10 yıldır Türkiye'nin kaderine hakim olan kimse olarak gösteriyor, tanıtıyor. Bir bakıma bunda büyük gerçek payı vardır. Son AP Temsilciler Meclisi Toplantısında Sayın Demirel bunun matematik dökümünü de yapmıştır. Aynen kendi konuşmasından alıyorum :

“(Bu on yılda) 5 yıl 5 ay Adalet Partisi tek başına iktidardadır; bir seferinde 9 ay, bir seferinde de 8 ay koalisyon içinde iktidardadır, nihayet son olarak 11 aydır Koalisyon başı olarak iktidardadır; yani 10 yılın 7 yıl 9 ayı Adalet Partisi iktidardadır”.

Gerçekte ise, kısa fasılalarla, bir tek 1974 yılı hariç, son 10 yıla damgasını vurmuş kimse gerçekten sayın Demirel'dir; son on yıla, hele son on yılın ekonomisine damgasını vurmuş parti de Adalet Partisidir.

On yıl önemli bir zaman bölümüdür. Hele, herşeyin hızlandığı çağımızda on yıl çok önemli bir zaman bölümüdür. Son on yılda, Afrika'da, Asya'da, bağımsızlığını yeni kazanmış veya kalkınma yoluna yeni girmiş bazı ülkeler, büyük atılımlar yapmışlardır ekonomik alanda.

Türkiye ise, bundan on yıl önce, sayın Demirel ve Adalet Partisi tek başlarına iktidara geldiklerinde, ekonomistlerin diliyle “kalkış noktası”na varan bir ülke sayılıyordu; ama aradan on yıl geçti, hâlâ kalkışa geçemedi Türk ekonomisi. Demirel yönetiminin ağırlığı altında bu olanaktan yoksun kaldı. Son bir yıl içinde de iyice kolu kanadı kırıldı için uçma olanağını, hiç değilse bu Hükümet iş başında iken, bütün bütün yitirmiş görünüyor.

Şimdi, “atılımlar”, “yatırımlar”, “mimarlıklar”, “baraj krallıkları” gibi lâfların ardındaki gerçeklere, on yıllık bir zaman bölümü içinde bakalım; Devletin resmî belgelerinde

yer alan rakamlarla bakalım, ve bir de, kendimizi dünyadan soyutlayamayacağımıza göre, çevremizle kıyaslayarak bakalım.

TÜRKİYE VE ÇEVRESİ

On yılda çevremizdeki ülkeler ne yapmış, biz ne yapmışız ? Çevremizdeki ülkeler, birçoğunun olanakları bizden çok daha kısır ülkeler, on yılda nereden kalkmış, nereye varmış; Adalet Partisinin Türk ekonomisine damgasını vurduğu on yılda Türkiye nereden kalkmış nereye varmış ? Bunu da resmî belgelere, istatistiklere dayanarak kısaca gözden geçirelim.

Enerji Konusunda Karşılaştırma

İlkin, enerjiyi alalım. Çünkü, kalkınmada enerji en önemli unsurlardan biridir, ve kendi partililerine kendisi için "barajlar kralı" dedirtmesi bakımından, tabii sayın Demirel'in başarısı için de en başta akla gelecek testlerden, sınavlardan biridir. Bakalım enerji alanında ne yapılmış ?

Demirel damgasını, Adalet Partisi damgasını taşıyan on yıllık kalkınma atılımlarından sonra, Türkiye henüz elektrik enerjisi sorununu bile çözememiştir; hattâ çözüme noktasına yaklaşmamıştır. Biraz önce söylediğim gibi, elektrik kısıntıları yüzünden 1975 yılında ekonominin gördüğü zarar 480 milyon lira olarak tahmin edilmektedir (*).

Türkiye'de yılda, 15,5 milyar kilovat-saat elektrik enerjisi üretilmektedir şu anda. Bu, kişi başına yılda 350 kilovat-saat demektir.

(*) Adalet Partisinin Bütçe sözcüsü, buna cevap olarak, "1974'de elektrik kısıntısı olmadı mı ?" dedi. Elbette oldu. Elektrik üretiminde yılların ihmalinin, değil bir yılda, birkaç yılda bile karşılama olanağı yoktur.

Şimdi çevremize bakalım. Türkiye'de kişi başına 350 kilovat-saat üretiliyor; Yunanistan'da 1200 kilovat-saat, Romanya'da 2450 kilovat-saat, Bulgaristan'da 2600 kilovat-saat... Akla bir şey gelmesin diye, hem komünist hem kapitalist komşularımızdan örnek alıyorum.

Üstelik bugünkü enerji üretiminin üçte ikisi termik santrallerden elde ediliyor ve bu termik santrallerden de çoğu ithal malı petrole işliyor. Oysa, Türkiye, bol suyu bulunan bir ülke olarak, enerji santrallerini suya dayalı kurabilirdi. Topraklarının altında bol kömür rezervleri bulunan bir ülke olarak, kömür santralleri yolu ile elektrik elde edebilirdi. Fakat, Demirel döneminde, Adalet Partisi Hükümetleri dönemlerinde, Türkiye'nin kendi enerji kaynakları ihmal edilmiştir; Türkiye, enerji üretimi bakımından büyük ölçüde dışa bağımlı, ithal malı petrole dayalı bir ülke durumuna getirilmiştir ve bunun cezasını 1974'de Cumhuriyet Halk Partisi yalnız petrol için, artan dünya fiyatları dolayısıyla dışarıya fazladan 600 milyon dolar ödemek zorunda kalarak çekmiştir.

Bilinen linyit kaynaklarımız enerji santralı yapımında kapasitesinin ancak yüzde 6 oranında değerlendirilmiş durumdadır. Enerji üretimi bakımından su kaynaklarımız ise kapasitelerinin ancak yüzde 7,8'i oranında değerlendirilmiş durumdadır. Bu yüzde 7,8'in de yüzde 4'ü Keban'la sağlanmıştır. Oysa, Keban'ı ne başlatan, ne de hizmete açan Adalet Partisidir. Çok daha önce başlamıştır...

*HÜSEYİN AVNİ KAVURMACIOĞLU (Niğde, AP) —
Sen mi başlattın ?*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Hiç değilse devamı olduğunu söylediğiniz Partiye haksızlık etmeyin. Demokrat Parti zamanında başlamıştır hazırlıkları, Halk partisi Karma

Hükümetleri zamanında ihalesi yapılmış, ilk inşaatı başlamıştır (*). 1974'de Halk Partisi Hükümette iken hizmete açılmıştır...

*HÜSEYİN AVNİ KAVURMACIOĞLU (Niğde, AP) —
Onu da mı sen yaptın ?*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, başlatan bizdik. Başlarken, 1963'de, 1964'de, ben Hükümet üyesi idim. 1974'de hizmete açarken ben Hükümet Başkanı idim, kendim gittim açtım. Size mi inanayım, kendime mi inanayım ?

Geri kalan yüzde 4'ün de çoğu, gerçekten altyapı yatırımları alanında büyük atılımların yapılmış olduğunu kabûl etmemiz gereken Demokrat Parti iktidarı döneminde gerçekleşmiştir. Yani, sayın Demirel'in ve Adalet Partisi iktidarlarının barajlar kurarak, santraller kurarak sudan elektrik enerjisi üretimine katkısı yok denebilecek kadar az olmuştur.

Romanya Türkiye'nin yarısı kadar bir ülkedir. Öz kaynaklarıyla yılda 36 milyar kilovat-saat, yani Türkiye'nin iki katı, enerji üretmektedir. Bunu yakında 80 milyar kilovata çıkaracaktır. Türkiye ise, o kadar kömürüne, suyuna rağmen, çoğu ithal malı petrolle elektrik üretmeye çalışmaktadır, ve ancak 15 yıl sonra, yarısı kadar olan Romanya'nın bugünkü durumuna varmayı umabilme durumundadır.

(*) 1974'de Keban'ın mukavelede belirtilen tarihten önce işletmeye açılması için çalışmaları ciddi biçimde hızlandıran ve sonuç alan da bizim hükümetimizdir. Bu hızlandırma olmasaydı Keban 1975 Eylülünde teslim edilecekti.

Karayolları Konusunda Karşılaştırma

Şimdi yine üzerinde Adalet Partisi iktidarlarının büyük iddiaları bulunan karayollarına bakalım;

Bu konudaki büyük atılımlar da, itiraf etmek gerekir, Demokrat Parti Hükümetleri zamanında yapılmıştır. Demirel yönetiminde Türkiye'nin karayolları ağına pek az şey eklenmiştir (*AP sıralarından gürültüler*). Arkadaşlarımın, resmî belgelere dayanan gerçekleri dinleme tahammülleri varsa, dinlemelerini rica ediyorum.

Uluslararası Yol Federasyonunun 1974 istatistiklerine göre Afrika'da Tunus, Fildişi Sahili, karayolu bakımından Türkiye'den daha iyi durumdadır. Karayolları bakımından pek iyi sayılmayan Yugoslavya, Türkiye'den dörtbuçuk kat daha yoğun bir karayolu şebekesine sahiptir (*). Kilometre-kareye düşen yol bakımından Türkiye maalesef ancak 12 yıl önce bağımsızlığına kavuşmuş olan Kenya ile aynı düzeydedir. Sayın Demirel'in ve Adalet Partisinin ekonomimize damgasını vurduğu on yıllık dönemin sonunda ancak bu noktaya ulaşabilmiştir. Var olan yolların da çoğu trafik gereklerine uygun değildir, yalınkat yollardır. Türkiye büyük bir uluslararası transit ülkesi haline geldiği halde, uluslararası trafiğe elverişli bir tek yolu yoktur.

Sayın Demirel on yıldır Edirne'yi İskenderun'a bağlayacak oto yolundan söz eder. Ne kadarı yapılmıştır bu oto yolunun ? 40 kilometresi yapılmıştır. Geçen yıl da bunun ancak 4 kilometresi yapılabilmiştir. Sayın Demirel'in son zamanlardaki konuşmalarında bir değişikliğe dikkat ediyorum : Sayın Demirel artık bu mesafenin, yani Edirne'den

(*) Yugoslavya'da bir kilometre kareye 370 metre, Türkiye'de 80 metre yol düşüyor.

İskenderun'a kadar olan mesafenin ancak bir - iki bölümünün asfaltlanması ile övünebilir duruma gelmiştir.

Üstelik dengesiz bir ulaştırma politikası nedeniyle, karayollarımıza, taşıyabileceğinden çok daha fazla yük getirilmiştir. Çağımızda karayolculuk en pahalı ulaştırma sistemidir. Üstelik Türkiye için dışa bağımlılığı arttırıcıdır. Kaza oranı da en yüksek olan ulaştırma sistemidir. Ona rağmen, kabul etmek gerekir ki, bir transit yolu üzerinde bulunan Türkiye için karayollarının büyük önemi vardır. Fakat denizyolu ve demiryolu ulaştırmacılığını baltalamamak şartıyla karayollarına önem vermek gerekir. Oysa, bu bakımdan Türkiye'nin durumu nedir ?

Gelişmiş ülkelerde, yani karayolculuğun maliyetini bize oranla daha kolay taşıyabilecek ülkelerde, yük taşımacılığında karayollarını kullanma oranı yüzde 19'dur, Türkiye'de ise yüzde 80'dir.

Demiryolları Bakımından Karşılaştırma

Osmanlı döneminden ve geçmiş Cumhuriyet Halk Partisi iktidarları döneminden, Demirel ve Adalet Partisi büyük bir demiryolu ağı devralmışlardır. Altyapısı ile devralmışlardır, onları sürekli donatacak büyük fabrikalarıyla ve çok iyi yetişmiş personeli ile devralmışlardır. Şimdi soruyorum : on yılda acaba Adalet Partisi bu demiryolu ağına kaç kilometre ray eklemiştir ? Benim bildiğim, 30 kilometrelik demiryolunu hizmetten çıkarmıştır. 150 kilometrelik Van yolu 1974'de tamamlanmıştır —haydi onu da Adalet Partisine mal edelim—; böylece topu topu 120 kilometre demiryolu eklemiştir Demirel Hükümetleri demiryolu şebekemize. Hem de ne zaman ? Fransa'sından, Almanya'sına, Hollanda'sından Amerika'sına kadar bütün

dünyada demiryolculuğun öneminin yeniden anlaşılmaya başladığı bir dönemde... (*)

Denizcilik Bakımından Karşılaştırma

Deniz ulaştırmacılığına bakalım. Kamu kesimi ile özel kesim elindeki toplam ticarî gemi sayısı — Yolcu, yük, tanker gemileri— 1965 - 1970 yılında 178'den 161'e düşmüştür. Tonaj 784 bin DW ton... Bir de bazı çevre ülkelerine bakalım : Türkiye'de ticaret filosu tonajı 1970'de 784 bin DW ton; Yunan ticaret filosunun tonajı 13,5 milyon DW ton; Yugoslavya'nın iki milyon; İsrail'in 1,3 milyon; Bulgaristan'ın bir milyon DW ton.

Türkiye ki üç yanı denizlerle çevrili büyük bir ülkedir; Türkiye ki zengin bir denizcilik geçmişi vardır; ama İstanbul nüfusunun yarısı kadar nüfusu olan İsrail'in, ticaret filosu bakımından beş yıl önce erişmiş olduğu tonaj düzeyine, Türkiye hâlâ erişememiş durumdadır.

Bu ihmallerin sonucu olarak Türkiye'nin yabancı gemilere ödemek zorunda kaldığı navlun 1975 yılında 550 milyon dolar civarındadır.

Havacılık Bakımından Durum

Havacılığa bakalım :

Çağımızda büyük önem kazanan havacılık, Türkiye gibi, doğal güzellikleri, tarihî zenginlikleri bakımından turizm cenneti olan bir ülkede büsbütün önem kazanan havacılık,

(*) Bugün Türkiye'de demiryolları ağının yıllık yolcu sayısı on milyon, yük taşıma kapasitesi 16.5 milyon tondur. Bu oranlarla, Türkiye, demiryolculuk bakımından, birçok az gelişmiş ülkelerin bile gerisine düşmüş durumdadır.

doğru dürüst yer tesislerinden bile yoksundur, yer tesislerinde güvenlik tertibatından bile yoksundur.

Temel Maddeler Bakımından Karşılaştırma

Şimdi kalkınma açısından hayatı önem taşıyan temel maddelerden ham çeliğin, çimentonun, gübrenin üretim ve tüketim durumlarına kısaca göz atalım.

Türkiye'de kişi başına ham elik üretimi sayın Demirel'in, Adalet Partisinin damgasını taşıyan on yıllık dönem sonunda, 44 kilodan ibarettir. Çekoslovakya'da bu rakam 912 kilo, Romanya'da 408, İtalya'da 365, Bulgaristan'da 270, Yugoslavya'da 134, Yunanistan'da 71 kilodur.

O kadar oğndğmz çimentoya bakalım :

Kişi başına imento tüketimi Yunanistan'da 680 kilo, İtalya'da 650 kilo, İspanya'da 620 kilo, Portekiz'de 370 kilo, Türkiye'de sadece 220 kilo.

Gübre tüketimine bakalım :

Hektar başına kullanılan gübre, Lübnan'da 133 kilo, Mısır'da 125 kilo, Yunanistan'da 93 kilo, Yugoslavya'da 77 kilo, Türkiye'de ise ancak 22 kilo.

Bunlardan bazısı bağımsızlığına çok yeni kavuşmuş, bazıları İkinci Dünya Savaşında yakılıp, yıkılmış lkeler... Türkiye'ye birtakım sözde "yapıcı" insanlar geliyor, "mimar" lar geliyor, "barajlar kralları" geliyor, on yıl işbaşında kalıyorlar; ondan sonra bu civar ülkelerle karşılaştırdığımız vakit, Türkiye'nin elektrik enerjisi bakımından, imento bakımından, elik bakımından, gübre bakımından durum bu...

SANAYİN YAPISI

Şimdi de son on yılda Türkiye’de kurulan sanayi yapıasına bir göz atalım.

Şunu belirtmek gerekir ki Türkiye’nin yıllardır sık sık düştüğü dar boğazlarda ve sıkıntılarda, hatta dış ilişki sıkıntılarında, başlıca etkenlerden biri, son 25 yılda, fakat özellikle son on yılın büyük bir kesiminde, izlenen yanlış sınaileşme politikasıdır.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Türkiye’de temel sanayilere, kilit sanayilere ağırlık verilmişti. Türkiye’yi dışa bağımlı kılmayacak, dışa bağımlılıktan kurtaracak ve koruyacak sanayilere önem verilmişti. Fakat 1950’lerden başlayarak, özellikle Adalet Partisi yönetimi döneminde, Türkiye, plânsız, geliş güzel ve daha çok tüketim sanayiine, montaj sanayiine yönelik bir sınaileşme sürecine girmiştir; dışarıdan çok içeriye, iç piyasaya dönük bir sınaileşme sürecine girmiştir.

Bir ülkenin sınaileşme düzeyini ölçmede başlıca sayısal göstergelerden biri sanayi gelirinün gayrîsafî yurt içi hasıladaki payıdır. Bu bakımdan bir karşılaştırma yapalım :

Bu pay Yugoslavya’da yüzde 42’dir, Romanya’da yüzde 40, İran’da yüzde 35, Yunanistan’da yüzde 25, Türkiye’de ise yüzde 20,9’dur, üstelik düşmektedir. 1974’de bu oran yüzde 21,6 imiş; “yapıcı”, “inşacı”, “Büyük Türkiye mimarı” denen kimseler Hükümete gelmişler, bu oran bir yılda yüzde 21,6’dan yüzde 20,9’a düşmüş.

Üretim Ekonomisi Yerine Tüketim Ekonomisi

Gelişmiş ülkelerde tüketim malları sanayiinin, imalât sanayiindeki yeri yüzde 20’dir, yatırım malları sanayiinin

imalât sanayiindeki yeri ise yüzde 45'dir. Gelişmekte olan ülkelerde tüketim malları sanayiinin yeri ortalama olarak yüzde 39'dur. Fakat on yıllık Demirel ve Adalet Partisi dönemi sonunda Türkiye'de tüketim malları sanayiinin imalât sanayiindeki yeri, yüzde 52,9'dur. Yani Türkiye en zengin ve gelişmiş ülkelerden de daha çok lükse boğulmak istenmiştir. Fakat, tabii, o lüksden Türkiye'de ancak sınırlı zümreler yararlanabilmektedir.

Yatırım malları sanayii yüzde 11,7 ile yerinde saymaktadır.

Bu bakımdan plân öncelikleri Demirel yönetiminde tamamiyle bir kenara itilmiştir ve üretici bir ekonomi değil, tüketici bir ekonomi oluşturma yoluna girilmiştir. Bunun acı sonuçlarını işte 1975 yılı sona erip, 1976'ya girerken devlet belgeleriyle ortaya çıkan acı tablolarda görüyoruz ve bu tecrübeden alınan dersler yetmezmiş gibi, son seçim nutuklarında da dinlediğimiz gibi, sayın Demirel, halâ millete ciddi bir sanayi vadedememektedir.

Sanayide Verim Düşüklüğü

On yıllık Adalet Partisi ve Demirel damgasını taşıyan dönem yalnız Türkiye koşullarına ve olanaklarına ters düşmekle kalmıyor, yalnız dışa bağımlı olmakla kalmıyor, aynı zamanda verimsiz bir sınaileşme bu.. Türkiye'de imalât sanayiinde çalışan bir işçinin, Türk ekonomisinde yarattığı katma değer, yılda 1500 dolar. Bu miktar Fransa'da 9600 dolar, Federal Almanya'da 8500, Belçika'da 6800, İtalya'da 5200 dolar... Avrupa ülkeleri arasında İtalya, verimi en düşük ülke olarak bilinir; Türkiye'de ise işçi başına verim, İtalya'dakinden üç buçuk kez daha düşüktür. Elbette bunun sorumlusu Türk işçisi değildir. Türkiye'deki düzende,

Türkiye'deki sanayide, verimi böylesine düşük olan işçi, verimi o kadar yüksek olan Almanya'ya gidiyor, Belçika'ya gidiyor, verimi en yüksek işçi olarak el üstünde taşıyor. Verimsizlik sorunu çözülmedikçe elbette Türk sanayii için dış pazarlarda rekabet olanağı da olmayacaktır.

Sanayi Girdilerinde Dışa Bağımlılık

Türk sanayii yalnız yatırım malları bakımından değil, ara malları, hatta bir hammadde ülkesi olmasına rağmen, birçok hammaddeleri bakımından da büyük ölçüde dışa bağımlıdır. Sanayi maliyeti içinde, ithal malları girdilerinin oranı, yaklaşık olarak yüzde 50'yi bulmaktadır. Girdilerin yarısını gelişmiş ülkelerden alırız. Verimimiz onların en düşüğünün üçbuçuk kez daha altındadır. Bu durumda elbette Türkiye'nin sanayide dışa açılma olanağı yoktur. Ona rağmen Hükümet, Ortak Pazarla ilişkilerimizi Türkiye yararına bir düzene sokmayı tamamiyle bir yana bıraktığı gibi, Türk ekonomisinin ve sanayiinin gitgide bozulan yapısını düzeltme yolunda da hiç bir eğilim göstermemektedir. Avrupa Ekonomik Topluluğuna başımızın eğik olmasının nedeni budur; yani sanayimizin bu ölçüde dışa bağımlı oluşudur. Dış politikada, hele bu türlü bir sözde "milliyetçi" hükümet iş başında iken, cesaretli, kararlı adımlar atamayışımızın yine temel nedenlerinden biri de ekonomimizde bu ölçüde dışa bağımlı duruma getirilmiş olmamızdır.

Millî Gelirden Yatırıma Ayrılan Pay

Kalkınmanın bir başka sayısal göstergesi, millî gelirden yatırıma ayrılan pay oranıdır. Çevre ülkeleriyle bu bakımdan 10 yıllık bir karşılaştırma yapalım : Yugoslavya'da millî gelirden yatırıma ayrılan pay 1965'te yüzde 24'müş, 1975'de

yüzde 32'ye çıkmış. Bulgaristan'da on yılda yüzde 20'den yüzde 38'e çıkmış. On yılda Romanya'da yüzde 25'ten yüzde 33'e, Yunanistan'da yüzde 18'den yüzde 25'e yükselmiş. Fakat on yıllık dönem sonunda millî gelirden yatırıma ayrılan pay oranı Türkiye'de, çika çika, yüzde 16'dan, yüzde 19'a çıkmış. İyi ki "yatırımcı Başbakan", Sayın Demirel, iyi ki "inşacı Başbakan" .. Çünkü bir de öyle olmasaymış, halimiz ne olacaktı, bunu siz tahmin edin.

Bugüne kadar belki birçok Adalet Partilinin iyi niyetle inandığı bir masalı yıkma pahasına söylüyorum; ama resmî belgelere, rakamlara dayanarak söylüyorum : bu acı tablodan görülüyor ki, bugüne kadar büyük lâf çok edilmiştir; ama Sayın Demirel'in 10 yıldır lâfını ettiği, nutkunu verdiği büyük Türkiye'nin durumu maalesef budur.

TARIMDA DURUM

Tarımda acaba başarı sağlanabilmiş mi ? Şimdi ona bakalım.

Tarımda toprak dağılımı düzensizken verim artışı olamaz. Tarımda kredi düzeni bozukken verim artışı olamaz ve devlet tarımı ihmal ederek, köylüyü ihmal ederek Türkiye'yi kalkındıramaz. Türkiye'deki toprak adaletsizliğini bir yana bırakıyorum. Hâlâ Türk Köylüsünün yıllardır beklediği, Cumhuriyet Halk Partisinin 1974'de Hükümetten ayrılmadan önce bütün hazırlıklarını tamamladığı Kooperatifler Bankası ortada yok, lâfı bile unutuldu, unutturuldu. Çünkü kooperatifçilik sömürüye karşı köylünün örgütlenme yoludur. Kooperatiflerin muhtaç bulunduğu krediyi bulmak için, sağlamak için gerekli bankayı Cephe Hükümetinden beklemek elbette boşunadır. Ama bu gibi ihmallerin sonucu Türkiye'de tarımda verim büyük ölçüde düşük kalmaktadır.

Sulama Bakımından Karşılaştırma

Sayın Su İşleri eski Genel Müdürünün damgasını vurduğu 10 yıllık dönem sonunda sulama bakımından Türkiye'nin durumu nedir ? Önce bunu görelim.

Gelişmiş ülkelerde — ki, bunlar daha çok sanayi ülkesidir, tarım ülkeleri değil— tarımsal alanın yüzde 80'i sulanır. On yıllık Demirel dönemi sonunda Türkiye'de bu oran yüzde 8'den ibarettir. Yani tarım ülkesi olmayan, sanayi ülkelerinin onda biri kadar. İyi ki Sayın Demirel Su İşleri Genel Müdürlüğü yapmış. Bir de o tecrübesi olmasaydı sulama bakımından belki daha da kötü duruma düşmüş buluncaktık.

Topraklarının çoğu çöl olan İsrail'de bu oran yüzde 60'dır. Olanakları Türkiye'den çok az olan Yunanistan'da bu oran yüzde 25'dir. Türkiye'den çok daha yoksuk olan Hindistan'da bu oran yüzde 20'dir.

Bakanları Aşan Bir İş

Gübre örneğini daha önce verdim. Hektar başına gübre kullanımı, Türkiye'de, Mısır'ın beşde birinden az. Ekili alanların ancak yüzde 25'i gübreleniyor. Traktör bakımından bütün parlak söylevlere rağmen hâlâ Türk çiftçisinin büyük traktör açığı vardır, tarım yapılan toprakların ancak üçte biri traktörle işlenmektedir; ve dar gelirli köylü, traktörünü, ucuza alabilmek bir yana, resmî fiyattan alamasın diye her tertibe başvurulmaktadır. Tarım Kredi Kooperatiflerinin köylüye doğrudan doğruya traktör ulaştırma olanakları Cephe Hükümeti zamanında kısılmıştır. KÖY-KOOP dışarıdan ucuz traktör sağlayıp üyelerine ucuz verebilmek için Romanya ile her anlaşmayı yaptığı halde aylarca uğraşmak zorunda kaldı. Bir Bakana gidildi; "Bu beni aşar, ben halledemem" dedi;

bir başka Bakana gidildi, o da "beni aşar" dedi; bir başkası yine "beni aşar" dedi. Hepsi aşıldı, aşıldı, sonunda kiminle karşılaşıldı bilir misiniz, sayın arkadaşlarım : Hacı Ali Demirel !... Meğer Köy-Koop'un girişimini duyunca o da harekete geçip Romanya ile ilişki kurmağa kalkışmış. Ancak bunun farkedildiği anlaşıldıktan sonradır ki, Köy-Koop'a traktör ithal etme izni zar zor verilebildi. Şimdi o sayede Köy-Koop üyesi kooperatifler bir miktar ucuz traktör alabilecekler; öteki çiftçilerse piyasadaki değeri üzerinden, 80 - 90 bin liralık traktörü 120 - 130 bin liraya almak zorunda kalmaya devam edecektir.

Tarımsal Verim Bakımından Karşılaştırma

Şimdi, on yıllık dönem sonunda tarım ülkesi Türkiye'de verime bakalım : Buğdayda hektar başına verim, Yugoslavya'da 3500 kilo, Bulgaristan'da 2900, Yunanistan'da 2500, Türkiye'de 1250 kilo. Yunanistan'ın tam yarısı kadar.

Tütünde hektar başına verim, Bulgaristan'da 1200 kilo, Yugoslavya'da 990 kilo, Yunanistan'da 850 kilo, Türkiye'de 475 kilo.

Türkiye'de üreticinin en iyi örgütlendiği, nisbî olarak en iyi örgütlendiği alan, pancar üretimidir. Pancarda hektar başına verim, Yunanistan'da 56 ton, Yugoslavya'da 42 ton, Türkiye'de 30 ton.

Hayvancılıkta şimdiye kadar hiç bir ciddi tedbir alınmadı. Verimin ne kadar düşük olduğunu, pazarlamanın ne kadar bozuk olduğunu, mera düzeninin ne kadar korkunç olduğunu geçenlerde Televizyonun, gerçekten ilginç ve objektif bir yayınında dinledik, izledik. İlk kez 1974'de Türkiye'de hayvan üreticisine Devlet, destekleyici elini uzatmaya başladı.

Gelişmiş ülkelerde tarım gelirlerinin üçte ikisi hayvancılıkla sağlanır; Türkiye’de ise ancak üçte biri hayvancılıkla sağlanmaktadır. Et bakımından Türkiye’de verim, gelişmiş ülkelerin ancak üçte biri kadardır. Süt bakımından verim daha da düşüktür.

Ülkemizin hayvan ihracı, et ihracı bakımından büyük olanakları vardır. Hayvan ihraç ederiz de. Ama Devlet ihraç etmez, besici ihraç etmez, daha çok kaçakçı ihraç eder ve parası da kaçakçının elinde veya yurt dışında kalır.

Beslenmede Yetersizlik

Hayvancılığın geri kalışı yüzünden Türkiye bugün büyük bir beslenme sorunuyla karşı karşıya gelmiştir. İyi beslenmemekten ötürü Türk halkının, Türk yurttaşının sıhhati, korkarım ki, gitgide bozulmaktadır.

Halk et yiyememektedir, et üreten yurttaş, hayvancılık yapan yurttaş bile et yiyememektedir. Kentlerdeki işçilerin, kamu görevlilerinin çoğu et yiyememektedir. Halk daha çok tahıla ve bitkisel besinlere dayanmaktadır. Bunların, besin değerinin ne kadar düşük olduğu da son yıllarda çok daha iyi anlaşılmıştır.

DEMİREL’İN DİLİYLE BAŞARISIZLIK

On yılla ilgili olarak bu karanlık tabloyu yalnız ben çizmiyorum. Bakın daha geçen hafta yaptığı bir konuşmada sayın Demirel, bu on yıla damgasını vuran sayın Demirel ne diyor, neler söylüyor :

“Ekonomimizi, kendi gücüyle kendi kendisini sürükler hale getirmeliyiz”. Sanırım on yıl önce de aynı sözleri söylüyordu.

“Tarımsal üretimde asgarîden kendi kendimize yeter hale gelmeliyiz,” diyor. On yıl iktidarda olacaksın, Türkiye'nin ekonomisine damganı vuracaksın; ondan sonra – tarım ülkesi Türkiye için söylüyor bu sözü – “asgarîden kendi kendimize yeter hale gelmeliyiz,” diyeceksin. Bu son derecede acı bir başarısızlık ikrarıdır.

“Alt yapımızı bugünkü ve yarınki ihtiyaçlarımıza cevap verecek hale getirmeliyiz,” diyor. Yani alt yapının bugünkü ihtiyaçlara da cevap verecek durumda bulunmadığını itiraf ediyor.

“İşsizlikle mücadele savaşımızı yeni istihdam olanakları yaratarak başarıya ulaştırmalıyız,” diyor. Ne zaman ? İşsizliği 1 milyon 750 binden 2 milyona çıkarttığı sırada..

Kim söylüyor bunları ? On yıl Türk ekonomisine damgasını vurmuş kimse söylüyor. Kendine “barajlar kralı” dedirten, “yatırımcı” dedirten, “inşacı” dedirten kimse söylüyor.

On yıl bir memleketin ekonomisine damgasını vurduktan sonra, bir kimsenin, bir devlet adamının, hâlâ gelecekle göz boyama hakkı yoktur; geçmişin hesabını verme dönemine, aşmasına varmış demektir.

Sayın Demirel'in ağzından “Büyük Türkiye” edebiyatını dinlemeye başlıyalı on yıl geçti. On yıl sonunda sayın Demirel bunun hâlâ lâfını söylüyor ve kendisi bile ortaya büyüyen bir Türkiye tablosu koyamıyor.

YATIRIMLARIN İÇYÜZÜ

Bu başarısızlığın, bu neresinden tutulsa dökülen tutumun ve boş iddiaların nedeni, sayın Demirel'in ve Adalet Partisinin, gösterişten, göz boyamadan başka bir şey

düşünmeyen; hesaba, kitaba, plâna, programa önem vermeyen; partizan ve partizan olduğu kadar da müsrif iş tutumudur.

Şimdi bu söylediklerimi kanıtlayacağım. On yılın muhasebesini yapıyoruz. Kanıtlarken yine belgelere, Devlet belgelerine dayanacağım. Cumhuriyet Halk Partisi Hükümette iken yayınlanmış değil, Cephe Hükümeti işbaşında iken yayınlanmış Devlet belgesi var elimde; —“*Önemli Projelerin Raporu*— 30 Eylül 1975”. Hazırlayan ve basan Devlet Plânlama Teşkilâtı... Şimdi vereceğim bilgilerde başlıca kaynağım budur.

1965 - 70 arasında, sayın Demirel'in 5 yıl 5 ay Adalet Partisi ile birlikte tek başına iktidarda olduğu dönemde, başlattığı önemli projelerden 48'ini örnek olarak ele alıyorum. Bu 48 önemli projenin başlangıç maliyetleri 17 milyar 874 milyon lira. Ağırlıklı ölçüleme ile yaklaşık 5 yıllık gecikme sonunda bu maliyet 41 milyar 785 milyon liraya çıkıyor. Dikkat buyurunuz, 17 milyar 874 milyon liradan 41 milyar 785 milyon liraya yükseliyor. Aradaki fark, yani gecikmeler, ihmaller yüzünden ortaya çıkan maliyet artışı : 25 milyar lira. Kim ödüyor bu 25 milyar ? Millet ödüyor, Devlet ödüyor. Fakat Millet'in, Devletin zararı o kadarla da kalmıyor. Bu yatırımlar zamanında yürütülse ve hizmete girse, bunun ekonomimize sağlayacağı katkıdan da ekonomimiz yoksun kalmış oluyor; Millet ve Devlet bir de ayrıca o yüzden kayba uğruyor.

Bu kadarla da kalmıyor sorumsuzluk. 1965 - 1970 döneminde Adalet Partisi, Demirel tek başına iktidarda. Yatırımlar için —bu 48 önemli proje için— harcanan paranın toplamı nedir biliyor musunuz ? 4 milyar 255 milyon lira. İlk maliyet 17 kûsûr milyar, gecikmeli maliyet 41 kûsûr milyar;

ama beş yılda harcanan para 4 milyar 255 milyon lira... Demek ki, beş yılda bu yatırımlar için gerekli harcamanın, ilk maliyete göre yüzde 24'ü, gecikme yüzünden yükselen maliyete göre ise ancak yüzde 10 yapılmış. Demirel Hükümetleri, kendi başlattıkları önemli yatırımlar için, beş yıl beş ayda, her olanak ellerinde iken, tüm maliyetin ancak yüzde 10'u oranında yatırım yapmışlar. Oysa, 1974 yılında Cumhuriyet Halk Partisi, Hükümette, aynı yatırımlara (Demirel'in başlattığı yatırımlara) 5 milyar 569 milyon lira harcıyor. Yani, Demirel Hükümetlerinin beş yılda harcadığından daha fazlasını Demirel Hükümetlerinin başlattığı yatırımlara, Cumhuriyet Halk Partili Hükümet bir yılda harcıyor.

Görülüyor ki, sayın Demirel için amaç iş yapmak değil, iş yapar görünmektir, yatırım yapmak değil, temel atmak ve nutuk atmaktır, Türkiye'yi kalkındırmak değil, bunun çalımını yapmaktır.

Seçimlik Yatırımlar

Şimdi sayın Demirel'in on yılının muhasebesini yapıyoruz, devletin resmî kaynaklarına dayanarak.

Sayın Demirel'in bu iş tutumu hakkında söylediklerimi doğrulamak için bir başka örnek daha vermek isterim. Seçim yılları sayın Demirel için çok önemlidir. Seçim süresine girilen 1968 - 1969 yılları ile seçimden hemen sonraki 1970 yılını karşılaştıralım ! Sayın Demirel'in hükümet ve devlet anlayışı bakımından son derecede ilginç bir tablo ile karşılaşacağız. 1968'de seçimler yaklaşıyor, temel atmak, söylev vermek gerekir, Demirel Hükümeti 14 yeni büyük yatırım başlatıyor. Tabii törenleri yapılıyor bunların, söylevler veriliyor. 1969'a geliyoruz. Seçimler o yıl yapılacak. 16 yeni

büyük yatırım daha başlatılıyor. Seçim bitiyor, yıl 1970. O yıl yeni başlatılan büyük yatırım kaç tane ? 14 değil, 16 değil, iki tane.

Şimdi, 1968'de ve 1969'da başlatılan ve o kadar temel atma törenleri yapıp söylevler verilmesine vesile olan bu yatırımlara Demirel Hükümetleri ne yapmış, ona bakalım ! 1968'de ve 1969'da başlatılan toplam 30 büyük projenin (1968'de 14, 1969'da 16, toplam 30 büyük projenin) toplam maliyeti 7 milyar 746 milyon lira. Temeller atılıyor, söylevler veriliyor, seçim kazanılıyor ve işler seriliyor, yatırımlar duruyor. O yüzden maliyet iki katına çıkıyor. 7 milyar 746 milyon liradan 15 milyar 534 milyon liraya çıkıyor.

Şimdi bir de yatırımlarla ilgili harcamaları gerçekleştirme oranına bakalım ! 1968'de başlatılan yatırımların üç yılda ancak yüzde 9'u gerçekleştirilebilmiş. 1969'da başlatılanlarınsa iki yılda, yani sayın Demirel Hükümetten ayrılıncaya kadar, ancak yüzde 1,5'ü gerçekleştirilmiş.

Başlangıç maliyeti 7 milyar 746 milyon lira, gecikme nedeniyle yükselen maliyeti ise 15 milyar 534 milyon olan bu projelere 1968, 1969, 1970 yıllarında yapılan toplam harcama 448 milyon liradan ibarettir. 15 milyarlık yatırıma 448 milyon lira... Ondan sonra sayın Demirel "iş yapıyorum, temel atıyorum" diyecek, "Büyük Türkiye'yi inşa ediyorum" diyecek !..

Temeller atılıyor, ondan sonra yatırımlar — teşbihte hata olmaz— şımartılmış bir çocuğun hevesini kısa sürede alıverdiği oyuncaklarını kırıp bir köşeye atması gibi, yüzüstü bırakılıyor, sürüncemede bırakılıyor. Bunun da yükünü, tabii, milletimiz çekiyor. İşsizlik o nedenle artıyor. Türkiye, sınılaşmada o nedenle gerileme sürecine, aşamasına gelmiş

bulunuyor; o nedenle döviz dar boğazına, elektrik enerjisi sıkıntısına düşmüş bulunuyor.

Santrallerin Durumu

Şimdi, sayın Demirel'in en çok iddialı olduğu, santraller, barajlar alanına geliyorum. Adalet Partisi Hükümetleri, 1965 - 1970 döneminde üç büyük hidroelektrik ve termik santralin yapımını başlatmıştır. Bunlar; Çıldır, Aşağı Yeşilirmak ve Arslantaş baraj ve santralleridir. Bunların ilk maliyetleri toplam 3 milyar 220 milyon liradır. Gecikmeli maliyeti 5 milyar 127 milyon liradır. Yani gecikme yüzünden maliyeti yaklaşık 2 milyar lira yükselmiştir.

1968'de yapımına başlanmış olması gereken, temelleri atılan veya söylevleri verilen bu santrallerin, 1972'de devreye girmesi, üretime başlaması, Türkiye'ye elektrik vermesi bekleniyordu. Şimdi yıl 1976. Bunlar hâlâ devreye girmiş değil. Devreye girmek şöyle dursun, daha Arslantaş Barajının yapımına bile başlanmış değildir (*). Daha acısı, kendi öz kaynaklarımızla işletilecek bu enerji santrallerinin yapımı dur-

(*) *Cephe Hükümetinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, CHP Genel Başkanının konuşmasının Arslantaş'la ilgili bölümüne, 21 Şubat günü bir demeçle cevap vererek, Arslantaş Barajının ihalesinin 26 Haziran 1975'de yapıldığını söyledi, ve :*

"Arslantaş Baraj yerinde halen 21 kazı makinası ve 30 özel kamyon. 500 teknisyen ve işçi çalışmaktadır. Derivasyon tünelinin giriş ve çıkışıyla dolu savak hafriyatları devam etmektedir"
dedi.

Sayın Bakanın, sözünü ettiği, barajın kendisi değil, barajla ilgili altyapılardır. Kaldı ki, 1968'de yapımına başlanması programlanan bir projenin, altyapılarının yapımına ancak 1975 yılında, yani yedi yıllık bir gecikmeyle başlandığının, bir Adalet Partili Bakanca da açıklanmış olması bizi doğruluyor.

duruluyor; söylevleri verildikten sonra bunlar yüzüstü bırakılıyor; fakat ithal malı akaryakıtla işletilen Ambarlı Santrali o arada çarçabuk bitiriliyor. Yani kolayına kaçılıyor, yani dışa bağlı olanı seçiliyor. Ve bunlar, bu gerçekler, Demirel ve Adalet Partisi Hükümetleri için bir utanç belgesi iken, sayın Demirel hiç oralı değil, milletin hiç bir şey farketmediğini sanıyor ve 1976 Şubatında, Cumhuriyet Senatosunda konuşurken hâlâ Arslantaş'ın temelini atmakla öğünüyor. Hâlâ Aşağı Yeşilirmak, öteki adıyla Ayvacık Projesini sürdürmekle öğünüyor. Oysa sürdürmüyor, süründürüyor.

Bu durumdaki bir Başbakanın öğünmesi değil, millete hesap vermesi gerekirdi. Türkiye'yi, enerji dar boğazına sürükleyişin, dışa bağımlı kılışın, bunca maliyet yükünün altına sokuşun hesabını vermesi gerekirdi.

Fakat, sayın Demirel için bu hesaplar, ulusal çıkarlar önemli değil; onun için önemli olan bir takım yatırım adlarını yıllar yılı —çoğu kez hepsi aynı adlar da olsa— alt alta sıralamak ve bu sürünen, askıya alınan, orada unutulmuş yatırımlar üzerine Büyük Türkiye edebiyatını kurmak.

Bir örnek daha vermek isterim :

Sayın Demirel Seyit Ömer termik santrale linyit sağlayacak alanın idame ve tevsi işlerinin 1968'de başladığını ilân etmiştir. Proje 1972 yılında tamamlanacak ve santrale buradan linyit sağlanacaktı.

Sayın Demirel, 1968'den iktidardan ayrıldığı tarihe kadar geçen üç yılda 138 milyon harcanması gereken bu projeye yalnız 50 milyon lira harcamış ve yatırımı yüzüstü bırakıp gitmiştir. O yüzden maliyet 236 milyon liradan 581 milyon liraya çıkmış, tamamlanma tarihi de 1972'den 1977'ye ertelenmiştir. O nedenle bu termik santral bir türlü doğru

dürüst işletilir hale getirilememiş ve böylece fuel-oil ile işleyen termik santraller yapımına gerekçe kazandırılmıştır.

Afşin - Elbistan Termik Santrali konusunda da, Cumhuriyet Halk Partisiyle Adalet Partisinin iş tutumları arasındaki farkı gösteren, bir karşılaştırma yapmak isterim : Bu projenin yapımına, 1974'de, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetteyken başlandı. Hükümet, çok uygun koşullarla, o yıl, 476 milyon dolar dış kredi sağladı. 1974'de bu proje için ayrılan ödenek 380 milyon lira olduğu halde, Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümette bulunduğu o yıl, ödeneğin çok üstünde, 448 milyon lira harcama yapıldı. Yani, yüzde 117 oranında harcama yapıldı. 1975'de, Adalet Partisinin Hükümette bulunduğu dönemde ise, bu proje için, 530 milyon lira ödenek ayrıldığı halde, ancak 324 milyon liralık harcama yapılmıştır. Böylece, Demirel Hükümetiyle birlikte, bu projede de aksama ve yavaşlama başlamıştır. Afşin - Elbistan Santralının yapımı, eski gecikmelerin üstüne, şimdi bir yıl daha gecikmiş bulunuyor. Bu inşaatın nasıl bir döviz dar boğazı içine düşürüldüğünü biliyoruz, o nedenle, korkarım ki 1976'da bu bir yıllık yeni gecikmenin üstüne yenisi de eklenebilir.

Fakat bundan da bir sıkıntı duymuyor sayın Demirel, bununla da öğünüyor. Milletten özür dileyecek yerde, Afşin - Elbistan projesi ile de öğünüyor.

Senatoda yaptığı bütçe konuşmasında sayın Demirel, "Bu santral bitince yıllık üretimi 4,5 milyar değerinde olacak" diye öğünüyordu. Demek ki her geciktirdiği yıl, o 4,5 milyarlık üretimden Türkiye'yi yoksun bırakmış olmaktadır.

Bu tablo, partililerinin ağızından kendisine "Barajlar Kralı" dedirten sayın Demirel'in ortaya çıkardığı tablo.

Geçen yıl da kendisine partilileri, "Helsinki Fatihî" demişlerdi. Görülüyor ki, Helsinki Fatihliği ne kadar geçerli ise, Barajlar Krallığı da ancak o kadar geçerlidir.

Yine Senatoda 1976 bütçesi dolayısıyla neler söyledi sayın Başbakan ? Burada demin "Başbakanın sözüne tabî inanmak gerekir" diye düşünen bir Hükümet ortağı partinin sözcüsü de aynı şeyleri tekrarladi. "1976'da yeniden 20'ye yakın hidroelektrik ve termik santralin temeli atılacaktır" dedi sayın Başbakan. "1976'da bir atom santralinin de temelinin atacağız" diye ekledi. Artık bu söylediklerimden sonra, kendi kendine zerre kadar saygısı olan bir insan, bundan önce söylevini verip yüzüstü bıraktığı ve maliyet artışlarını milletin üstüne yıktığı temel atmaların hesabını millete vermedikçe, bir daha temel atmadan söz edememeli.

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana, AP) — Onu millet bilir.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Millet bildi, ve oyunuzu kaç a indirdi, onu biliyorsunuz. On yılın sonunda ortaya çıkan bilânço bu. Değerli arkadaşlarımın üzümlere dinlemelerini, bir ölçüde tahammülsüzlük göstermelerini çok anlayışla karşılıyorum; çünkü bir tatlı masal, gerçeklerin, rakamların dili ile yıkılıyor bugün önlerinde..

Değerli arkadaşlarım, sayın Demirel "Bu yıl 20'ye yakın yeni hidroelektrik ve termik santralin temeli atılacak" diyor. Oysa ortada ancak üç termik ve iki de küçük hidroelektrik santralin projesi var, başkasının projesi yok. Bildiğimiz kadar gene bu yıl temelinin atılacağını söylediği, "atom santrali" nin ise tipi de belli değil, yeri de belli değil. Ama, tabîi, iş yine son on yılda olduğu gibi temel atmak ve nutuk atmak için birer vesile ise, 20 değil, 40 barajın da temelinin 1976 yılı içinde atar. Ama günü gelir, onların hesabını millete vermekte de bugün çektiği sıkıntıyı çeker.

Et Kombinalarındaki Gecikmeler

Demirel Hükümetleri, ucuza malolacak ve Türkiye'nin büyük ihtiyacını karşılayacak birtakım basit tesislerin, örneğin, et kombinalarının yapımını da yıllarca geciktirmişlerdir. Örneğin 1967, 1968, 1969'da Tatvan, Burdur, Ağrı, İstanbul, Amasya ve Manisa et kombinalarını projeye almışlardır. Bunların toplam ilk maliyetleri 87 milyon liradır, gecike gecike maliyet 4 kat artışla 332 milyon liraya çıkmıştır. Oysa ne teknolojisi önemli bir teknoloji, ne yatırımı büyük bir yatırım ve 1971'e kadar bitirilmesi gereken bu kombinalar ancak son zamanlarda hizmete girebilmiştir.

Çimento Fabrikalarındaki Gecikme

1969 bütçesiyle birlikte 4 yeni çimento fabrikasının programa alındığını ilân etmiştir Demirel Hükümeti. Bunlar, Kars fabrikasının yapımı ile, Pınarhisar, Niğde ve Balıkesir Çimento fabrikalarının büyütülmesidir. İlk toplam maliyetleri 251 milyon liradır. Niğde ve Pınarhisarın 1972'de, Balıkesir ve Kars'ın 1973'de bitmesi gerekiyordu. Fakat 1969 ve 1970'de bunlara sadece 17 milyon lira harcanmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ise 1974'de bunlara 276 milyon lira harcamıştır. Ancak o sayede ta 1967'lerde, 1968'lerde başlayıp yüzüstü bırakılan bu çimento fabrikalarının yapımı bir ölçüde hız kazanabilmiştir. Gecikme nedeniyle toplam maliyet yaklaşık 3 katına, 276 milyondan 715 milyon liraya çıkmıştır.

Kâğıt Fabrikalarındaki Gecikmeler

Şimdi kâğıt sanayiine bakalım değerli arkadaşlarım, 3 kâğıt fabrikasıyla ilgili duruma. Sayın Demirel 6 yıl önce,

1969 Şubatında, yine Senato'da, 3 kâğıt fabrikasının yapıl-
makta olduğunu söylüyor. Üç fabrikanın da yapımına derhal
başlanacağını açıklıyor. Yeni fabrikalardan biri 1968'de, biri
1969'da programa alınmış. İlk toplam maliyetleri 1 milyar 56
milyon lira. Fakat 1968 - 1970 arası dönemde bunlara yapılan
harcama 3 yılda 7 milyon liradan ibaret. Bir milyar 56
milyonluk projelere 3 yılda harcanan para 7 milyon.. Hiç biri
bugüne dek tamamlanmış değil. Maliyet 4 katının üstüne
çıkış, 4 milyar 521 milyon olmuş bu arada. Bu
fabrikalardan en önemlisinin yerini seçmek ise, Sayın
Demirel 1969'da nutkunu çektikten sonra, 1974 yılında
Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetine nasip oldu. Şimdi o
fabrikadan bile Sayın Demirel, aradan 7 yıl geçtikten sonra,
Senatoda, özür dileyerek değil, sıkılarak değil, öğünerek söz
edebiliyor.

Başkalarının Düşüncesiyle "Seçim Yatırımı"

Bu arada başkalarının düşüncelerini de seçim yatırımı
olarak kullanabiliyor.

Örneğin 1975 Ekim seçimi kampanyasında İstanbul'da
Taksim'de ikinci Boğaz geçişini hazırladığını, tasarladığını
ilân ediyor, bununla öğünüyor Sayın Demirel. Oysa,
Cumhuriyet Halk Partisinin başında bulunduğu Hükümetin
Bayındırlık Bakanı Sayın Erol Çevikçe arkadaşımız, 10 Eylül
1974'de, yani Sayın Demirel'in söylevinden bir yıl bir ay önce
İstanbul'da bir başka açılış töreninde yaptığı konuşmada
şunları söylüyor :

*"İstanbul'un ulaşım yönünden karşılaşacağı dar boğaz-
ları çözebilmek için, toplu taşımayı içeren yeni bir Boğaz
geçişinin etüd edilmesi yolunda şimdiden çalışmalarımız
olduğunu belirtmek isterim".*

Devlet Plânlaşma Teşkilâtına, 22 Ağustos 1974 günlü ve 1586 sayılı yazısında da, İstanbul için metro ve Boğazın su altından geçişi ile ilgili çalışmalarda görev bölümünün yapılması için bir toplantı düzenlenmesini istiyor.

9 Ekim 1975 günü, bu yazıdan on üç buçuk ay sonra, sayın Demirel bununla öğünüyor İstanbul'da, Taksim'de : *"Şimdiden ikinci bir Boğaz geçişini plânlamaktayız. Bu bir denizaltı geçişi olabilir veya ikinci bir köprü olabilir,"* diyor.

Cumhuriyet Halk Partisi bunun reklâmını yapmadı. Çünkü bizim devlet anlayışımıza göre, henüz proje safhasına gelmemiş bir düşünce, devlet adamlarının seçim meydanlarında propagandalarına vesile olamaz. Bu ancak iddiasız bir şekilde bir haber olarak açıklanabilir. Fakat sayın Demirel, İstanbul seçim nutkunda buna önemli bir yer ayırdı. Çünkü sayın Demirel için proje, plân, tabii, önemli değil. Kaldı ki, Cumhuriyet Halk Partili Bayındırlık Bakanının yazılı direktifinden sonra, bu konuda ne hazırlık yapıldığı da bugüne kadar bilinmiyor.

CHP'NİN YAPTIKLARI

Şimdi sayın Demirel'in "Bir çivi çakmamıştır" dediği; "Taş üstüne taş koymamıştır" dediği, Cumhuriyet Halk Partisi Karma Hükümeti dönemine gelelim. Dünya bunalımı dönemi, Kıbrıs savaş konjonktürü...

Bir kere o Hükümet 1974'te kendinden öncekilerin başlatıp da yıllardır ihmal ettiği yatırımlar için 5 milyar 622 milyon lira harcamış, 15 milyar 168 milyon lira tutarında yeni projelerin yapımını başlatmış ve bu yeni projelere de, ve 1974'ün bilinen koşulları içinde ilk yılında daha 5 milyar 960 milyon liralık harcama yapmıştır.

Bunlar arasında Cumhuriyet Halk Partisi Hükümette bulunduğu dönemde başlanan ve programlanan büyük yatırımlardan birkaçını saymak isterim : Gemlik Amonyak Fabrikası, Karataş Fosfat Fabrikası, Karabük Çelikhanesi, Çayırhan Termik Santrali, İkinci Berdan Barajı, Yarımca'da Gübre Sanayii, Çorum Sulama Barajı, İzmir'de yeni Petro-Kimya Tesisleri, İrek - İskenderun Boru Hattı gibi... Ayrıca Manavgat Sulama, Bafra İkinci Sulama, Urfa - Akçakale Sulamaları. Ceylânpınar, Malatya, Sivas, Eskişehir, Afyon, Mardin ve Van et kombinaları. Yıllarca uyutulan Pendik Tersanesi İnşaatı da gene 1974'te Cumhuriyet Halk Partisi Hükümette iken uykusundan uyandırılmıştır.

Bunlardan başka, ara rejim hükümetlerince programa alınmış, fakat harekete geçirilmemiş bir çok büyük projeyi de CHP'nin başında bulunduğu Hükümet harekete geçirmiştir. 15 milyarlık Afşin - Elbistan santralinin ihalesi, 2,5 milyarlık Oymapınar barajının projesinin ihalesi, 6 milyarlık Karakaya barajının projesinin gerçekleştirilmesi ve bu yatırımlara o zamana kadar yapılmayan milyarlar harcanabilmesi hep kısa süreli CHP döneminin yatırım alanına getirdiği hızlandırmalardır.

BÖLÜM: 4

**EKONOMİNİN
YAPISAL
BOZUKLUĞU**

EKONOMİNİN YAPISAL BOZUKLUĞU

AP Hükümetlerinin bütün ihmallerine rağmen, bağışlanmaz gecikmelere, millete büyük yük olan gecikmelere rağmen, ekonomide büyüme olmamış mıdır? Elbette olmuştur. Öyle bir çağda yaşıyoruz ki, ülkeler isteseler de ekonomilerini büyütmekten alıkoyamazlar. Ama bu on yıllık dönemde Türkiye'de gerçekleşen büyüme sağlıklı ve dengesiz bir büyümedir. Gövdenin irileşip, kafanın ve bacakların cılız kalışı türünden sağlıklı ve dengesiz bir büyümedir.

TARIMIN İHMALI

Örneğin tarım sektörü sanayide büyük atılımlara olanak bırakılmayacak kadar cılız kalmıştır. Türkiye'de, bizim dışımızdaki bazı solcuların, bazı doktriner solcuların düştüğü bir yanılgıya Adalet Partisi de yıllar yılı düşmüştür; sınaileşmeyi hızlandırmak için tarımı ihmal etmenin gerekli olduğunu sanmıştır; sanayie kaynak yaratabilmek ve aktarabilmek için köylüyü yoksul bırakmak gerektiğine inanmıştır. O yüzden Türkiye'de 1974 yılına kadar köylüyü ezici bir —sözüm ona— destekleme politikası yürütülmüştür; ancak 1974'de destekleme politikası bu ada lâyük bir şekilde ve düzeyde uygulanmıştır. Türkiye gibi nüfusunun büyük çoğunluğu, yüzde 60'dan çoğu hâlâ geçimi için tarıma bağlı olan bir ülke, tarımı bir sıçrama tahtası haline getirmediğiçe, tarımdan hız almadıkça, sanayi alanında da ilerleyemez. Tarımın bu ihmali ile, Türk ekonomisinin en büyük yapısal bozukluklarından biri ortaya çıkmış olmaktadır.

Artık Türk ekonomisinin yapısal bozukluğunu yalnız biz söylemiyoruz, bu yapısal bozuklukta sorumluluk payları olan

aklı başında birtakım iş çevreleri de, günâh çıkarırcasına bu yapısal bozukluğa değiniyorlar ve bu yapısal bozukluğun sona erdirilmesi gerektiğini belirtmek üzere, tehlike çanlarını çalıyorlar. Hâlâ sayın Demirel, millete özel sektör eliyle incik - boncuk sanayileri vaad ederken, Türkiye’de özel sektördeki akli başında işadamları, bu günâh çıkarma ortamı içerisinde, “bugüne kadar bu yolda memlekete çok kötülük ettik; artık daha ciddi sanayiler kurulmalı” diyorlar. Demirel ve Adalet Partisi tarımı ihmal etmeye, köylüyü yoksullaştırmaya, “tapuyu deldirmeyeceğim” diyerek, köylülerimizi delikli papuçla, esvapla gezer durumda bırakmaya devam ediyor. Toprak reformunu engellemeye devam ediyor, akli başında özel sektör sanayicileri çıkıyor karşısına : “Tarımı bu ölçüde ihmal ederek, toprak reformu yapmıyarak Türkiye’yi kalkındıramazsınız” diyor; ama, Son Havadis’in deyişiyle “Yöneticimiz hâlâ uyuyor”.

YÜZEYSEL VE DIŞA BAĞIMLI SINAİLEŞME

Bunun dışında sanayi alanında, daha önce de belirttiğim gibi, düzensiz, plânsız, yüzeysel ve büyük ölçüde dışa bağımlı bir sınaileşme yoluna gidiliyor; getirdiğinden çok daha fazlasını Türkiye’den alıp götürən bir yabancı sermayeye güvenerek sınaileşme yoluna gidiliyor.

Bu sözlerimle yabancı sermayeye ilke olarak karşı çıktığımız şanılsın. Çağımızda hiç bir ülke yabancı sermayeyi ilke olarak reddedememektedir; ama Demirel yönetimlerinin yabancı sermayeden yararlanma uygulaması, Türkiye’ye getirdiğinden çok daha fazlasını ondan alıp götürən bir uygulamadır.

Türkiye bir hammadde ülkesidir, fakat hammaddesinin bile çoğunu dışarıdan getirir. Buna karşılık kendi hammad-

desini işliyerek dışa satacak yerde, hem de çok ucuz tesislerde işliyerek satabilecek durumda iken bu yola gidilmemektedir. Madencilik alanında bunun mümkün olduğunu 1974 uygulaması ile Cumhuriyet Halk Partisi göstermiştir. Ham maden ihracını yasaklayarak ancak işlenmiş maden ihracına izin vermiştir. Öylece hem Türkiye’de işsizliğe bir ölçüde çözüm getirmiş hem de maden ihracından daha çok döviz kazanma olanağını sağlamıştır. Bu yola da gidilmez, Türkiye maden sanayini ihmal etme pahasına hammadde ihraç eden bir ülke durumunda kalır. Hammaddesi kendi memleketimizde çıkan, bazı sanayileri kurmak işten bile değildir. Örneğin bir alkaloid fabrikası, yalnız sosyal, ekonomik zorunluluk değil, bir dış politika zorunluluğu haline gelmiştir Türkiye’de. Alkaloid fabrikası kurulmadıkça, Birleşmiş Milletlerin yetkili organları istedikleri kadar 1974’de uygulamağa başladığımız haşhaş politikası için Türkiye’yi öğsünler, Amerika’da birtakım kötü niyetli politikacılar bunu istismar edeceklerdir; “işte Türkiye hâlâ alkaloid fabrikasını kurmuyor, demek ki afyonunu karaborsacılar, kaçakçılara veriyor” diyeceklerdir. Son derecede basit bir tesis olduğu halde, Demirel Hükümeti hâlâ bunun yerini tayin edememiştir; koalisyon ortakları aralarında çekişiyorlar, “Afyon’un şurasında mı olsun, burasında mı olsun?”, diye...

Neresinde olursa olsun, yeter ki bir an önce kurulsun; ama kurulsun.

Sınayileşmemizde dışa bağımlı tüketim sanayilerine ve montaj sanayilerine ağırlık vermenin sonucu nedir ? Türkiye’yi ne ölçüde dışa bağımlı hale getirmiştir Demirel döneminde ? Buna bakalım.

1963 - 70 arasında Türkiye’de ithalâtın yıllık artış hızı yüzde 4,7’dir. Fakat 1970’den başlayarak Türkiye’de ithalâ-

tin yıllık ortalama artış hızı yüzde 41,3'e yükselmiştir. 1963 - 70 döneminde yıllık dış ticaret açığı artış hızı yüzde 2'dir. Fakat 1970'den sonra, yani Adalet Partisinin sanayimizdeki tahribatından sonra, yıllık ticaret açığındaki artış hızı yılda ortalama yüzde 58,1'e yükselmiştir.

Böylece, motorlu taşıtlarda, plâstik eşyada, tıbbî ilâçta, takım tezgâhlarında ithal malı girdiler oranı yüzde 40'ı, yüzde 50'yi bulmaktadır. Böylelikle, Türkiye, büyük ölçüde, hammadde, ara malı, yatırım malı ithali yoluyla, sürekli enflasyon ithal eden bir ülke durumuna girmiş bulunmaktadır.

ZİYAN EDİLEN DÖVİZLER

Bu arada, işçi dövizleri Türkiye'ye bulunmaz bir olanak sağlamıştır. Bu olanağı, Cumhuriyet Halk Partisi, 1965 başında azınlık hükümeti olarak görevden ayrılmadan önce gerçekleştirmişti. Devalüasyon yoluna gitmeksizin işçilerimizin tasarruflarını yurda göndermelerini çekici kılan, hızlandıran bütün tedbirleri almış ve bu olanağı kendinden sonraki hükümetlere bırakıp iş başından ayrılmıştı. Demirel Hükümetleri, bu olanağı, Türkiye'yi dışa bağımlılıktan kurtaracak yolda değil, Türkiye'nin dışa bağımlılığını burada rakamlarla belirttiğim oranda artıracak yönde kullanıyor.

TASARRUF ZORLUĞU

Hızlı kalkınma zorunluğunda olan bir ülke olarak tasarrufumuzu artırmak zorunda olduğumuz halde, artık istense de tasarruf artırılamıyor. Yapısal ve düzensel bozukluklar giderilmedikçe de tasarrufu bir ölçünün ötesinde artırabilme olanağı yoktur. Hele bu yapısal bozukluklar ve düzen bozuklukları devam ederse, bu olanak büsbütün ortadan kalkacaktır. Neden tasarrufumuzu artırmamız bu kadar güçtür ? Çünkü, öylesine bozuk, öylesine israfa dayanan,

tüketime dayanan bir ekonomik yapı, bir sanayi yapısı kurulmuştur ki Türkiye’de, bu sanayi, ancak halkın tasarruf yoluna gitmemesi sayesinde, halkın varını yoğunu, yalnız varını değil yoğunu da, harcaması sayesinde ayakta durabilir.

Zaten bizim özel sektörümüzün, büyük sermaye çevrelerimizin, halk sektörüne karşı çıkışının temel nedenlerinden biri de budur. Halk sektörü gelişt mi halk tasarrufa alışacak, parasını arttırıp fabrikalara yatıracak. Ama tüketim sanayi ne yapacak o zaman ?... İlanlarını görüyoruz, çok önemli sanayiler : oksijenli deterjan, enerjili deterjan, şöyle deterjan böyle deterjan... Onlar ne yapacak ?... Vatandaş kazandığını tüketmeli, kazanmadığını tüketmeli ki, o fabrikalar, Demirel yönetiminin bozuk düzen fabrikaları, ayakta durabilsinler !.. Çünkü bunlar israf ekonomisinin, bunlar tüketim ekonomisinin, bunlar dışa bağımlılık ekonomisinin sanayileridir.

Türkiye’de televizyon reklâmları çok ilginç. Bu reklâmları seyreden bir yabancı, Türkiye’nin gerçek ekonomik durumunu, olanaklarını bilmeseydi, Türkiye’yi örneğin birkaç hafta önce gördüğüm İskandinav ülkelerinden çok daha zengin bir ülke sanabilir. Oysa o ülkeler, adam başına millî gelir bakımından dünyanın en başta gelen ülkeleri arasında; fakat televizyonlarında reklâm yasak. Neden ? Çünkü tüketimi kamçulamayı günâh sayıyorlar. Tüketimi kamçulamayı yalnız kendilerine karşı değil, yoksul milletlere karşı ayıp sayıyorlar.

Ama o ülkelerden buraya gelince, reklâmlara kanarsak ne yapacağız ? Daha çok gazoz içeceğiz, daha çok ciklet çiğneyeceğiz, deterjan kullanacağız, atom enerjili deterjan kullanacağız, mavi enerjili deterjan kullanacağız ve Türkiye’yi o şekilde kalkındıracağız. Tabii bu şekilde Türkiye’nin

gerçek kalkınma ve sınıaleşme için gerekli tasarrufları yapmasını beklemek bir hayaldir değerli arkadaşlarım.

YAPISAL BOZUKLUĞUN DÜZEN BOZUKLUĞUYLA İLGİSİ

Türkiye'nin yapısal bozukluğu —henüz birçok çevreler bunu kabul etmese bile— düzen bozukluğundan ayrı olarak düşünülemez ve Türkiye ekonomisi, Türk sanayii bu yapısal bozukluğundan, düzen değişmeden; ama Anayasamız doğrultusunda değişmeden kurtulamaz. Çünkü, Türkiye'nin bozuk düzeninde en verimli kazanç alanı spekülâtif kazanç alanlarıdır. Spekülâtif kazanç olanaklarının bizdeki ölçülere vardığı bir ülkede; boş duran arsanın değerini, üzerine hiç bir yatırım yapmaksızın, sırf devletin, belediyelerin o çevredeki yatırımları sayesinde yılda yüzde elli, yüzde yüz arttırma olanağı bulunan bir ülkede; aracılıktan, tefecilikten yılda yüzde elli, yüzde yüz kâr sağlanabilen bir ülkede; ihracattan, hattâ sahte ihracattan, vergi iadesi yoluyla havadan milyonlar alma, yüz milyonlar alma olanağı bulunan bir ülkede; gereksiz demir - çelik ithalâtıyla, demir - çelik istifçiliği ve spekülasyonu ile dünyanın kârı sağlanabilen bir ülkede, hele özel sektör sermayesinin sanayi alanına yönelmekte çok nazlı davranmasını hiç yadırgamamak gerekir.

Elini sıcak sudan soğuk suya sokmayan bir tefeci, aracı veya istifçi yılda yüzde elli, yüzde yüzde kâr sağlayabilirken, fabrika kuracak bir sanayiciye "sen, Avrupa'daki, İsveç'deki gibi, Almanya'daki gibi yılda yüzde on kârla yetineceksin", demeye kimin ne hakkı vardır ?

Türkiye'de gerçek ve hızlı sınıaleşme yoluna, ancak, havadan, halkın sırtından kapkaç kazanç sağlama yolları kapatıldığı zaman girilmiş olacaktır.

Yoksa özel teşebbüsümüz, sayın Demirel'in diliyle "hür teşebbüs"ümüz, nazlı olmağa devam edecektir. O kaçak kapıları, spekülâtif kazanç kapıları açık oldukça, elbette, fabrika kurmaktan kaçıp, tefeciliğe gitmekte, demir karaborsasına gitmekte, sahte mobilya ihracına gitmekte hür olacaktır "hür teşebbüs".

Bu onların kötülüğünden değil; bu, düzenin kötülüğünden ve "bu düzen böyle devam edecektir" diyenlerin kötü niyetinden ötürü böyledir.

Bu düzen böyle sürüp gittikçe, elbette nazlı olacaktır işadamı... Onu tefecilikten elde edilebilen kâr kadar, aracılıktan, istifçilikten veya arsa spekülasyonundan elde edilebilen kâr kadar yüksek kâr olanağına kavuşturacaksınız ki, onu bir sahte ihracatçının, vergi iadesi alan sahte ihracatçının, elini sıcak sudan soğuk suya sokmaksızın elde edebildiği kadar yüksek kâr olanağına, birtakım aşırı ve sunî teşviklerle, desteklerle kavuşturacaksınız ki, "hür teşebbüs" olarak sanayiye yönelebilirsin ! Ama öylesine nazlı duruma gelen, öylesine sunî desteklerle zoraki ayakta durdurulan, Türkiye'nin o cılız pazarında tüketim ekonomisi olarak, yarısı dışa bağımlı olarak, gelişmeye çalışan sanayi ile, Türkiye, elbette dünyaya açılmaz. Böyle bir sanayi ile Türkiye elbette Ortak Pazarın gerçek üyesi olamaz; Ortak Pazarın pazarı, Ortak Pazarın ortak pazarı durumuna düşmekten kendini kurtaramaz.

Ser Sanayii

Bizim sanayimiz, bu düzen bozukluğu nedeniyle bir ser sanayidir. O ser'in dışına çıkarıldığı anda, gerçeklerin dünyasına, dünya piyasasının gerçeklerine çıkarıldığı anda, solup ölmeye, sönmeye mahkûmdur. Dünyaya açılır sanırsınız,

ama bakarsınız dünyaya açılmak için bindiği gemi belki de Karadeniz Ereğlisinin açıklarında malını denize dökmüş, gerisin geri yurda dönmüş. Nasıl açılacak dünyaya ? Bu sömürü düzeninde Türkiye’de fabrikalar yüzde elli kâr edecekler ve yüzde on kâra teşekkür eden sanayicilerin bulunduğu ülkelerle, hem de hammaddesini, ara malını onlardan alarak, rekabet edecekler, buna olanak yoktur.

Türkiye’nin, bu yapı ile, bu bozuk düzenle, Avrupa Ekonomik Topluluğunun, Ortak Pazarın üyeliği yolunda adımlar atabileceğini sananlar varsa, kendi kendilerini aldatıyorlar. Artık iş adamlarımız bile, çok şükür, bu konuda kendilerini aldatmaktan kurtuldular. Ama Hükümet, “hele 500 - 600 milyon dolar proje kredisi alalım da, şu seçime kadar geçecek zamanı idare edelim” diye Avrupa Ekonomik Topluluğu sorununu, böylesine hayatî bir sorunu da, Türk ekonomisinin yapısal sorunlarıyla birlikte bir kenara bırakmıştır, unutup gitmiştir.

Girdilerimizin yarısını gelişmiş ülkelerden alacağız; onların en kötüsünün üçte biri kadar düşük verimle çalıştıracamız; ancak sun’î ve aşırı desteklerle ayakta tutabileceğimiz; ondan sonra da Türkiye Ortak Pazarda boy ölçüşecek !.. Böyle bir şey olamaz.

CÜCE İŞLETMELER EKONOMİSİ

Türk ekonomisinin bir başka yapısal bozukluğu, daha çok bir cüce işletmeler ekonomisi oluşudur. İmalât sanayiindeki işçilerimizin yüzde 75’i, 15 veya daha az işçi çalıştıran iş yerlerinde çalışırlar. Yani, esnaf düzeyinde, sanatkâr düzeyinde kurulabilecek imalâthanelerde... İmalât sanayiindeki işçilerimizin yüzde 75’i böyle işyerlerindedir.

Adalet Partisi esnafın dostu, sanatkârın dostu geçinir. Bu dostluğunu kanıtlamak için de, zaman zaman birtakım yüzeysel tedbirler almakla öğünür. Oysa esnaf'a, sanatkâr'a gerçek hizmet, onları cüce işletmeciliğe mahkûm olmaktan kurtarıp, aralarında birleşerek büyük işletmeler kurabilir duruma getirmektir; böylece dünyaya açılabilir duruma getirmektir. Yoksa, Gaziantep'in mağaralarında üstüne su damlayan atölyesinde yaptığı makina ile Türk sanatkârı dünyaya açılmaz. Adalet Partisi istediği kadar onun cebinden, esnafın, sanatkârın cebinden, ona bağışta bulunarak onu avutadursun... Çünkü, BAĞ-KUR'un parasını kim veriyor ? Esnafın, sanatkârın kendisi veriyor. Evet, onun cebinden bağışta bulunarak onu avutadursun Adalet Partisi, bu şekilde esnaf da, sanatkâr da, Türkiye'de kalkınamaz.

SUN'Î TENEFFÜSLE YAŞIYAN SANAYİ

Türkiye'deki sanayiî yapısal bozukluğunun bir başka ilginç kanıtı, işletmelerin zayıf yapısıdır. Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası'nın bir araştırmasın göre, Türkiye'de özel kesim işletmeleri, öz sermayelerinin yüzde 96'sı oranında borçla çalışıyorlar. Yüzde 96 !.. Bu, dünyanın hiçbir ciddi ekonomisinde görülmeyen bir orandır. Bu, sanayiî oksijen çadırında sun'î teneffüsle yaşaması anlamına gelir.

SANAYİİN ADALETSİZ DAĞILIMI

Türkiye'de sınıileşme ve kalkınma bakımından bölgeler arası dengesizlik giderek artmaktadır. İmalât sanayiînin yüzde 73'ü Türkiye'nin yedi ilinde toplanmıştır. Toplam ücretlerin yüzde 77'si bu yedi ilimizde ödenmektedir. Özel sektör işyerlerinin yüzde 44'ü İstanbul'da toplanmıştır.

Bunun için de özel sektörü kınamağa hakkımız yoktur. Çünkü böylesine sunî teneffüslere, oksijen çadırında, işletme sermayesinin yüzde 96'sı kredi ile çalışma durumunda kalan bir sanayi, değil mi ki hürdür, elbette Van'a gitmez, elbette Mardin'e gitmez, elbette Hakkâri'ye gitmez, elbette İstanbul'a kapanır kalır, İzmir'e, Bursa'ya, Adana'ya kapanır kalır.

ALTYAPI YETERSİZLİĞİ

Türkiye'nin altyapısı da artık kalkınma yolunda yeni ve hızlı yatırımlar yapabilmek için çok yetersiz duruma gelmiştir. Altyapısız sınaileşme, iskambilden saray kurmaya, köşk kurmaya benzer. Fabrikayı kurarsınız, elektriği yoktur; fabrikayı kurarsınız, yolu yoktur.

Ama, altyapı pahalı iştir, uzun süre bekledikten sonra sonuç verir ve, daha da üzücüsü, çoğu altyapı tesislerinin, yatırımlarının, temel atma töreni yoktur, nutuk atma vesilesi değildir bunlar. Bir yolun yapımına başlarken nasıl nutuk atacaksınız ?

Onun için, Demirel Hükümetleri, Adalet Partisi yönetimleri, altyapıyı, biraz önce rakamları ile ispatladığım gibi, büyük ölçüde ihmal etmişlerdir. Bunun örneklerini de rakamlarla vermiş bulunuyorum. Karayollarında, enerjide, demiryollarında nasıl ihmal ettiklerini, örnekleriyle anlatmış bulunuyorum.

Yine sözlerimin başında belirttiğim gibi, Demokrat Parti iktidarı döneminin Türkiye'de altyapılar bakımından büyük bir atılım dönemi olduğunu kabul etmek gerekir. Cumhuriyet Halk Partisi de, tek parti döneminde, altyapı alanında büyük atılımlar yapmıştır. Ama araya altı yıllık bir dünya savaşı girmiştir ve Türk ekonomisi o dönemin altyapısı ile

yetinemez duruma gelmiştir. 1950 - 1960 arası Demokrat Parti iktidarı döneminde, ekonominin başka kesimlerinde büyük yanlışlıklar yapılmıştır ama altyapı bakımından gerçekten başarılı atılımlar olmuştur.

Demokrat Partinin devamı, mirasçısı olduğunu söyleyen sayın Demirel ve Adalet Partisi, işte o altyapı mirasının üzerine oturmuşlardır; fakat ona hemen hiç bir şey eklememişlerdir, yani bir mirasyedi gibi davranmışlardır.

AP'NİN VE DEMİREL'İN MİRASYEDİLİĞİ

Her alanda mirasyedidirler. Yalnız Demokrat Partinin mirasyedisi değildirler. Cumhuriyet Halk Partisinin tek parti döneminden kalmış kamu iktisadî teşebbüslerini, Türk ekonomisinin belkemiği olan bu teşebbüsleri, ancak bir mirasyedinin gösterebileceği sorumsuzlukla, haraç mezat satışa çıkarmaktadırlar. Ekonomiyi kıra döke 1977 seçimine kadar (eğer o zamana kadar güçleri yeterse) götürebilmek için, Türk ekonomisinin altın yumurtlayan tavuğunu kesecekler. Cumhuriyet Halk Partisi döneminden kalan devlet sektörünü şimdi bu nedenle mirasyedice harcamaya hazırlanıyorlar.

Demokrat Parti iktidarı döneminden büyük altyapılar miras almışlar, bir mirasyedi gibi onlardan geçinip gitmişler, onlara yeni bir şey, hemen hemen eklememişlerdir.

Cumhuriyet Halk Partisinden dünya kadar döviz almışlar, tam bir mirasyedi gibi bir yılda altından girip, üstünden çıkmışlardır.

Aynı şekilde, şimdi, Kamu İktisadî Teşebbüslerini de, bir mirasyedi sorumsuzluğuyla, haraç - mezat satmağa kalkışıyorlar.

ALTIN YUMURTLAYAN TAVUĞU KESMEK İSTİYORLAR

Eğer Cephe Hükümeti Kamu İktisadî Teşebbüslerini elinden çıkarmayı başarabilirse veya bunda direnirse, Türk ekonomisinin yapısal bozukluğuna ve yetersizliğine bir yenisi eklenmiş olacaktır. Gerçi sözlerimin başlarında belirttiğim gibi, Kamu İktisadî Teşebbüslerinden birçoğunun hisselerini zorla verseniz de yurttaş almaz. Çünkü bunlar zarar etmektedirler ve Türkiye'nin bozuk düzeni içinde bunların hisseleriyle ilgili olarak Devletin vereceği kâr garantisi de yurttaş tatmin edici olmaktan çok uzak kalacaktır.

Fakat bunlar içinde, gördükleri işlerin doğası gereği kârlı çalışanları vardır. Ancak onların hisselerine alıcı çıkabilir. Bunların hisseleri devredildiği takdirde de, biraz önce yapmış olduğum bir benzetme ile, altın yumurtlayan bir tavuk kesilmiş olacaktır.

Aslında Türkiye'de devlet sektörü, girişim özgürlüğü ile çelişmez. Çelişmediğinin en çok bilincine varmış olanlar da iş adamlarıdır. Hükümetin, devlet sektörünü elden çıkartma niyeti gerçekleşme yoluna girecek olursa, belki de buna en başta özel sektör karşı çıkar. Çünkü devlet sektörü, ekonomimizin öylesine bel kemiğidir ki, hem de bütün o bozuk işletmeciliğe, bütün o ihmale, bütün o partizanlıkların getirdiği aksaklıklara rağmen, ekonomimizin öylesine temelidir ki, onsuz özel sektör bile ayakta duramaz.

Cumhuriyetle birlikte oluşan devlet sektörü, uzun yıllar Türk ekonomisinin yükünü taşımıştır. Fakat, özellikle Adalet Partisi yönetimleri döneminde, bunlar o kadar kötü kullanılmıştır ki, o kadar partizanca ve çıkarıcı hesaplarla kullanılmıştır ki, artık, bırakınız Türk ekonomisinin yükünü taşımayı,

gitgide Türk ekonomisine bir yük olur duruma gelmeğe başlamışlardır.

Oysa bunların küçük bir özenle kurtarılabilceğini ve yeniden ülke ekonomisine, kalkınmamıza büyük katkılarda bulunabilecek duruma getirilebileceğini, köklü tedbirler alma fırsatını, zamanını bulamadığımız bir dönemde, 1974'de, dokuz ay içinde kanıtlamış olduk. Fakat şimdi, kısa sürede, ekonomik yapımızın bu en hayati uzuvlarından biri, yine cılızlaştı ve işe yaramaz duruma düşürüldü. Üstelik görünüşte hayatın pahalılanmadığı izlenimini aldatici bir şekilde vermek uğruna, devlet işletmeleri, genellikle maliyetlerinin çok altında mal veya hizmet sunmak zorunda bırakılmaktadırlar.

Şimdi bunlar neden elden çıkarılmak isteniyor ? Çünkü, dediğim gibi, ne yapıp edip, bu sorumsuz tutumuyla ekonomiyi, artık, Hazirana kadar mı götürebilir, yoksa biraz daha kendini sıkıp 1977 Ekimine kadar mı götürebilir, bunun yolunu arıyor Demirel. Bu çok belli. 1976 ilkbaharından öteye Türk ekonomisini götüremeyeceğini sayın Demirel ben inanıyorum ki çok iyi biliyor. Onun için bir takım suni tedbirler arıyor; bunların başında da, bir buçuk yılı, hattâ belki altı ayı kurtarmak uğruna, devlet kesiminde altın yumurtlar nitelikte olan teşebbüsleri elden çıkarma tedbiri akla gelmektedir.

Devlet kesimini büyük ölçüde elden çıkarma olanağını, öyle umarım ki bulamayacaklardır. Fakat bu gerçekleşirse, Devlet, ekonomiye yön verebilme yeteneğini de yitirecektir. Zaten plân uygulaması bakımından çok yetersiz kalan Türkiye'de, artık plân, program hiç uygulanamayacaktır.

Dünyada Devlet Sektörünün Önem Kazanışı

Öyle bir çağa gelmiş bulunuyoruz ki, öyle büyük ekonomik işletmelerin, organizasyonların gerekli olduğu, bunlar için öyle büyük sermayenin gerekli olduğu bir çağa ulaşmış bulunuyoruz ki, bu çağda artık bırakınız sosyalist ülkeleri, kapitalizmin en köklü olduğu ülkelerde bile geniş bir devlet sektörüne kesin zorunluk duyulur olmuştur. Artık bu, hiç değilse bir ölçüye kadar genişçe bir devlet sektörüne sahip olmayı isteme meselesi, bir ideolojik tercih olmaktan çıkmıştır; bir ekonomik zorunluluk, bir teknik zorunluluk olmuştur. Çünkü toplumların böylesine karmaşık duruma geldiği bir dünya ortamında, eğer devletin elinde bazı etkin, somut ekonomik araçlar yoksa, devletin ekonomiye yön verebilme olanağı çok azalmaktadır. Yani devlet, ekonomide, devlet olmanın kendisine yüklediği görevleri yerine getiremez olmaktadır. Şimdi en kapitalist ülkeler bile kendilerine bu ihtiyacı karşılayabilecek kadar olsun bir devlet sektörü yaratmağa çalışırken, Türkiye'de Cephe Hükümetinin devlet sektörünü haraç mezat satışı çıkarmayı düşünmesi, çağ dışı bir düşüncesizliktir veya onun da ötesinde bir büyük sorumsuzluktur.

YEREL YÖNETİMİN YETERSİZLİĞİ

Yine Türk ekonomisinin yapısal bozukluğunda, özellikle yurda dengeli dağılım eksikliği bakımından yapısal bozukluğunda, biraz önce değindiğim nedenlere ek olarak, yani; sermayenin çok nazlı olması ve dolayısıyla birtakım büyük çekim merkezleri çevresinde yoğunlaşması dışında, bir başka neden daha vardır. O da, yerel yönetime, mahallî idareciliğe, Türkiye'de gereken önemin verilmemiş olmasıdır.

Bütün dünyada, aslında görünüşte çelişkili gibi, fakat özünde, temelinde tutarlı bir gidiş, bir eğilim vardır. Bir yandan merkezî otoritenin elinde bazı yetkileri yoğunlaştırma eğilimi, fakat bir yandan da yetkileri dağıtma eğilimi, ve ikisi arasında bir denge, bir uyum, bir işlerlik sağlama çabası vardır. Onun için, bir yandan büyük devlet teşebbüsleri kurarak veya plânlamayı güçlendirerek, ekonomiye yön verme olanağı elde edilmeye çalışılırken, bir yandan da yerel halkın kalkınmaya katkı olanaklarını geliştirebilmek için ve ülkede dengeli kalkınmayı sağlayabilmek için, bir çok ülkeler, yerel yönetimin hem kaynaklarını hem de yetkilerini genişletme yoluna gitmektedirler. Bunda zorunluk duymaktadırlar.

Bunun tipik bir örneği İngiltere'dir. İngiltere, bir yandan devlet sektörünü genişleterek merkezî otoritenin ekonomideki gücünü artırmaya çalışır, bir yandan da yerel yönetimin yetkilerini ve kaynaklarını alabildiğine genişletmeye ve geliştirmeye uğraşır.

Fakat Demirel Hükümetleri için önemli olan ülke yararı değildir. Önemli olan kendi kısa, dar vadeli partizan çıkarlarıdır.

Yerel yönetim Türkiye'de zaten ihmal edile gelmiştir; şimdi, bir de yerel yönetimi büyük ölçüde Cumhuriyet Halk Partisi kazanınca, Adalet Partisi artık, yerel yönetimi bir düşman gözüyle görmeğe de başlamıştır; ve, yerel yönetimi kötürüm ettiğinde halka kötülük etmiş olacağını bile bile, veya bilmezlikten gelerek, bunları acz içine düşürmenin yollarını aramaktadır.

Çağımızda sınaileşmeyle kentleşmeyi, kentleşmenin sorunlarını, birbirinden ayrı düşünemeyiz, buna olanak yoktur. Çevre sorunları, sosyal sorunlar, ekonomik sorunlar,

yerleşim sorunları, hepsi iç içedir ve merkezî yönetimin kendi başına bu sorunların üstesinden gelebilmesine olanak yoktur. Yerel yönetimin yetkilerini bu nedenlerde genişletmek gerekir; fakat, dediğim gibi, şimdi yerel yönetim büsbütün baltalanmaktadır.

Bir örnek vereyim, bir acı örnek : İstanbul'da belki de halka en çok hizmet eden, geniş bir çevreye hizmet bakımından en iyi görev yapan sağlık kuruluşları, Belediye-nin elindeki hastahanelerdir. Bunlar yalnız İstanbul'un hastalarına hizmet etmezler, Anadolu'nun hastalarına da hizmet ederler. Herkes hastasını iyi etmek için bir umutla İstanbul'a gittiğinde, eğer dar gelirliyse, parası yoksa, Belediye Hastahanesine başvurur. Burada yurttaş parasız bakılır. Bu bir devlet hizmetidir aslında, ama İstanbul Belediyesi bu yoksul durumunda, o sağlık kuruluşlarına yılda yüz milyon liranın üstünde masraf eder ve Devletten on para almaz.

Şükranla belirtmek isterim ki, Senatoda bu ihtiyaç birkaç gün önce göz önünde tutuldu ve İstanbul Belediye sağlık kuruluşlarına Devlet Bütçesinden yüz milyon lira yardım yapılması kararlaştırıldı. Fakat, üzülererek öğrenmiş bulunuyoruz ki, bu ödenek Bütçe Komisyonu tarafından reddedilmiştir.

Değerli arkadaşlarım, bu, İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan'a kötülük değildir. Bu, Cumhuriyet Halk Partisine kötülük değildir. Bu, hasta yurttaş kötülüktür. Partizanlar, hiç değilse, hasta yatağından ellerini çekmelidirler, ve biraz olsun hasta duasını almağa çalışmalıdır; Hükümet olanaklarını bu yolda kullanma yönüne girmelidirler.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir, AP) — İsvan'ın anarşistlerine dağıtılacaktı değil mi ?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — İsvan'ın anarşistleri varsa, kendisini adalete teslim edersiniz. Mecliste böyle iftira yapılmaz, anarşist sizsiniz; komünizmi siz getiriyorsunuz memlekete. Kimmiş, İsvan'ın anarşistleri ? Nereden geliyormuş ?

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Affedip de, çıkardıklarınız.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Böyle sorumsuzca lâflarla halkı kandırabileceğinizi sanıyorsanız, yanılıyorsunuz.

Ben burada hastadan bahsediyorum, sıkılın biraz.

YANLIŞ PERSONEL POLİTİKASI

Türkiye'de ekonominin yapısal bozukluğunun ve yatırımlardaki yavaşlığın başlıca nedenlerinden biri de, öyle inanıyorum ki, gerçek ve hızlı bir kalkınma için zorunlu olan bir personel politikası izlenmemesidir. Teknik personele gereken önem verilmemiştir. Maddî ihtiyaçları bakımından verilmemiştir, manevî ihtiyaçları bakımından verilmemiştir. Teknik personele gereken önemi vermeyen, devlet kadroları içinde teknik personeli yeterince tutamıyan, devlet kadrolarına teknik personeli yeterince çekemeyen bir devlet yönetiminin başarılı kalkınma atılımları yapabilmesi, hele sanayi alanında ilerleyebilmesi olanak dışıdır. Ne gariptir ki kendisi bir yüksek mühendis olan sayın Başbakan Demirel, Türkiye'de teknik personeli en çok küstüren yönetici durumundadır. Onların sorunlarını, onların manevî ihtiyaçlarını en çok bilen kimselerden biri olması gerektiği halde,

sayın Demirel başkanlığındaki Hükümetler döneminde, teknik personel ya kendiliğinden devlet kadrolarını büyük ölçüde boşaltmıştır, boşaltmak zorunda kalmıştır veya devlet tarafından adeta itilmiştir. Teknik personelin küstürülmesiyle — tabii yalnız yüksek mühendisleri, mühendisleri kasdetmiyorum, onlarla birlikte diğer teknik personelin de küstürülmesi halinde— Türkiye’de en uygun yöntemleri, kalkınma modellerini uygulasak bile, bunları gerçekleştirme olanağı sınırlı kalacaktır.

YANLIŞ EĞİTİM POLİTİKASI

Kalkınmayı aksatan yapısal bozukluğun ve nedenlerin temel unsurlarından bir başkası —ki bu da bir açıdan personel politikasıyla ilgilidir— eğitimimizdeki düzen bozukluğudur. Eğitimle kalkınma arasında, eğitimle plân arasında gerekli bağlantının kurulmamış olmasıdır, yıllardır kurulmak istenmemiş olmasıdır.

İnsansız kalkınma olmaz. Parasız kalkınma olur, hammaddesiz kalkınma olur, ama insansız kalkınma olmaz.

İkinci Dünya Savaşından sonra, Almanya yıkıldı. Doğusu da yıkıldı, Batısı da yıkıldı. Fakat ikisi de en büyük hızla kalkındılar. Biri komünist rejimde, biri kapitalist rejimde... Ne ile kalkındılar ? Eğitilmiş insan gücü ile kalkındılar.

Danimarka'nın madeni yoktur, Danimarka'nın yeraltı kaynakları yoktur, Danimarka'nın geniş toprakları yoktur. Danimarka ne ile kalkınmıştır ? Eğitilmiş insan gücü ile.

Ama Türkiye’de plânla eğitim arasında bağlantı yok. Biri “manevî kalkınma” der, öbürü bilmem ne der, kalkınmanın, gerçek, somut kalkınmanın, halkı yoksulluktan kurtaracak türden kalkınmanın gerektirdiği insan gücü, onun eğitimi, düşünülmez.

Bunu düşünmemek ne ölçüye vardı ? Aylardan beri Türkiye'de birçok okullar kapalı, aylardan beri Türkiye'de birçok üniversiteler kapalı, ders yapamıyor. Hükümetin beslediği sokak eşkiyasının korkusundan ders yapamıyor. Hem çocukları okutmayacaksınız, okumalarına engel olacaksınız, hem de temel atacaksınız. Nisan ayını bekleyeceksiniz, elime makas alayım da temel atayım diye... Kime yaptıracaksınız o temellerin üstündeki yatırımı ? Çocukları okutmadan, teknik personeli küstürerek, ülkenin muhtaç bulunduğu teknik elemanı, mühendisi yetiştirmeden kime yaptıracaksınız o yatırımları ?.. Ama umurunuzda değil, siz temel atacaksınız, nutuk atacaksınız, vatandaşı çocuk yerine koyup aldatacağınızı sanacaksınız. Artık halk bu oyuna gelmeyecek. Sayın Demirel, artık nerede bir sahte temel atışına giderseniz, bu oyunun bilânçosunu, Devletin rakamlarıyla, orada karşınıza çıkaracağız.

Temel atmak elbette günâh değil, elbette hizmet; ama gerekli olan, attığınız temeli bitirmek, onun için gerekli parayı harcamak, onun için gerekli insanı yetiştirmek, eğitmek. Bir yılda okuldan 5 bin çocuk atarak, 6 bin öğretmen sürerek, nasıl kalkınma sağlayacaksınız ? Toplum sorunları üzerinde düşünüyor, aklını yoruyor diye, meslektaşınız mühendisleri küstürerek, üstelik de teknik eğitimi ihmal ederek, attığınız temellerin üzerinde kimin elleriyle, hangi büyük Türkiye'yi kuracaksınız ?

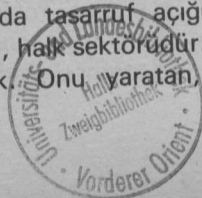
YAPISAL BOZUKLUĞU GİDERMENİN YOLLARI

Ne yapmak gerekir, Türkiye'deki yapısal bozukluğu gidermek için ? İlk tarıma ve köylüye gereken önemi vermek gerekir. Tarımda ilerleme ile sanayide ilerlemenin çelişmediğini, özellikle geniş tarımsal alana sahip, hammadde

olanaklarına sahip, nüfusunun yüzde 60'dan çoğunun geçimi toprağa bağlı olan bir ülkede, köylüyü sömürerek, kalkınma ve sınaileşme olamayacağını kabul etmek gerekir. Tarımı kalkındırmanın temel koşulu, başlangıç noktası nedir ? Bunun için komünist ülkelere bakmayınız; bunun için Avrupa'nın ne kadar kapitalist ülkesi varsa, gidiniz onların yakın tarihine bakınız. Hepsi sınaileşmeye toprak reformuyla başlamıştır. Ama, "tapuyu deldirmeyeceğim" diye birtakım çağ dışı, Orta Çağdan kalma ilkel lâflarla, Toprak Reformu Kanunu ortada dura dura, toprak reformunu engelleyeceksiniz; köylüyü yoksul bırakacaksınız; köylü yoksul kaldıkça, o sizin kurduğunuz incik boncuk sanayii, inciğini, boncğunu kime satacak ? Sizin teşvik tedbirleriniz bile çok geçmeden fabrikaları ayakta tutmağa yetmez olacak.

Yapısal bozuklukları gidermenin ikinci gereği, Türkiye'de havadan kazanç sağlamanın, spekülatif kazanç sağlamanın, arsa bekleterek, demir - çelik stoku yaparak, sahte mal ihraç ederek, ihraç etmiş gibi görünerek, pamuğa aracılık yaparak, fındık üreten Karadenizliye tefecilik yaparak servet yapma olanağını kapatmaktadır. Bu, özel girişime, sizin deyiminizle "hür teşebbüs"e karşı olmak demek değildir. Bu, özel girişim için en yararlı ve gerçek teşviktir. Spekülatif kazanç olanaklarını, havadan kazanç olanaklarını kapatacaksınız ki, özel sermaye gerçek sanayie yönelsin, modern tarım işletmeciliğine yönelsin ve Türkiye hızlı ve gerçek kalkınma sürecine girebilsin.

Yine, yapısal bozuklukları giderebilmenin ve sanayiîni dağılımındaki dengesizliği, bölgesel adaletsizliği giderebilmenin, aynı zamanda tasarruf açığımızı kapatabilmenin kaçınılmaz bir koşulu, halk sektörüdür. Halk sektörünün biz ancak adını koyduk. Onu yaratan, yaratmaya çalışan,

halkımızdır, işçimizdir, köylümüzdür. Onu baltalamaya çalışan da, büyük tekelci sermaye ile birlikte Hükümettir, Adalet Partisi Hükümetleridir.

Ona rağmen, kabuğunu çatlatma çatlatma, halk sektörü, Türkiye'de varlığını duyuruyor. Türkiye'de yer yer artık köylerde fabrika bacaları yükselmeye başladı. Devlet kurmuyor o fabrika bacalarını, Devlet köye gitmiyor fabrika kurmak için. Özel girişim kurmuyor fabrika bacalarını. Köyün yolunu bile bilmez özel girişim... Halkın kendisi kuruyor. Devlete rağmen kuruyor, Hükümete rağmen kuruyor, Adalet Partisine rağmen kuruyor. Ama, büyük sermaye istemez bunu. Neden istemez ? Çünkü, kredi kaynağı sınırlıdır. Büyük sermaye, bu kaynağın tümüne el koymağa alışmıştır. Demin söyledim, işletme sermayelerinin yüzde 96'sı oranında krediyle çalışmağa alışmışlar. O kredi kaynaklarının bir kısmı halka gitmiyor istemiyorlar. Neden ? Halkın hakkı yok mu ?.. Halkın parası o... Bankalara zenginler para yatırmıyor, köylü yatırıyor, işçi yatırıyor, kamu görevlisi yatırıyor, öğretmen yatırıyor, imam yatırıyor, polis yatırıyor, assubay yatırıyor; ama bir araya gelip kuracakları fabrika için, modern tarım işletmesi için kredi alamıyorlar.

Sayın Demirel ikide bir, "Neymiş şu düzen değişikliği, anlatın" diye sorar. On yıldır anlatıyoruz, kitaplar yazıyoruz, hâlâ anlamıyor. Düzen değişikliği, en başta, spekülasyon kazanç yollarını, havadan kazanç yollarını kapatmak ve halkın parasıyla en başta halkı kalkındırmaktır; Devleti, halk kalkınmasının hizmetine sokmaktır.

Halk sektörü desteklenmeden, teşvik edilmeden, Türkiye'de tasarruf da gereğince teşvik edilmiş olmaz. Ama halk sektörüne gerekli desteği, teşvik tedbirlerini uyguladınız mı,

siz hiç bir şey yapmasanız da, temel atıp bıraksanız da, Türkiye kalkınır, halk kalkındırır. Türkiye'yi köylüsüyle, işçisiyle, kamu görevlisiyle, halk kendisi kalkındırır.

Türkiye için halk sektörü de artık ideolojik anlamının çok ötesinde bir zorunluk haline gelmiştir. Bir ideolojik tercih yaptığı için halk sektörünü oluşturmaya başlamadı Türk halkı, Türk köylüsü, işçisi. Devletin kendi köyüne, yöresine gelmesinden umut kestiği için, özel girişimin gelmesini hiç beklemediği için, Almanya'ya, Belçika'ya, Avusturya'ya, İsviçre'ye gidip cebi para gördüğünde, Türkiye'den dışarı haram kazançları kaçırınlar gibi davranmadı Türk işçisi, köylüsü; dışardaki helâl kazancını Türkiye'ye gönderdi. Baktı ki devlet o helâl kazancın değerini bilmiyor, israf ediyor, çarçur ediyor, "bari ben bunu kendi köyüme, kendi kasabama kendi hemşehrilerimle birlikte yatırıyım" dedi. Bunun için halka şükretmek gerekir, halka minnet duymak gerekir. Oysa Devlet halka engel oluyor, Adalet Partisi yönetiminde.

Yine Türkiye'de gerçek bir kalkınma için ve Türk ekonomisinin yapısal bozukluklarını gidermek için, kredi düzenini değiştirmek gerekir. Kredi düzenini, havadan kazanç sağlama aracı olarak, ürün vakti devletin destekleme görevini gereğince yapmayışından yararlanıp, köylüyü müşkül anında yakalama ve sömürme olanağı olarak kullanmak değil, gerçek kalkınmanın aracı olarak kullanmak gerekir.

Kooperatifçiliğe gereken önemi vermeden kalkınmış ülke ben dünyada hemen hemen bilmiyorum. Ama Türkiye'de bozuk kredi düzeni, kooperatifçilik önündeki en büyük engeldir. Yıllardan beri kooperatifler için özel işlem, özel sistem uygulayacak; kooperatif olarak bir proje için

kredi istemeye gidildiğinde, hem de öyle uyduruk sanayilerle ilgili olarak değil, tarım ürünlerini değerlendirici sanayiler kurmak üzere kredi istemeye gidildiğinde, "Hani senin tapulu malın, hani senin teminatın" diye sorar bankalar. Kime ?.. Üstünde giyecek giysisi olmayan köylüye !.. Bu teminatı aramadan, bu maddî teminatı aramadan, onun emeğini, onun iyi niyetini, onun devlet yardımı ile oluşturulacak projesini yeterli güvence sayarak, kooperatiflere muhtaç buldukları krediyi verecek bir bankayı köylü yıllardır bekler durur. Biz 1974'de bunun tasarısını hazırladık. Şimdi sözünü bile etmiyor Hükümet. Bırakınız kooperatifçiliği destekleyici böyle bir banka kurmayı, Türkiye'de kooperatifçiliği baltalamak için elinden geleni yapıyor. Bunun en acı örneklerinden biri, başına bir Adalet Partili partizanın getirildiği TARİŞ'in şimdi darmadağın edilmek istenmesidir.

Yine Türkiye'de ekonominin yapısal bozukluklarını giderebilmenin, tasarruf açığını kapatabilmenin, yatırımdaki yetersizliği giderebilmenin temel koşullarından biri, devlet sektörünü hem daha verimli, hem de daha demokratik işletmecilik kurallarına kavuşturmadır. Türkiye'nin birtakım olumsuz siyasal gelenekleri içinde devlet sektörü, devlet işletmeleri, yalnız verimli işletmecilikle kurtulamaz. Aynı zamanda demokratik işletmecilik olacak ki, hükümetler partizanlığı sokamasınlar devlet işletmelerine. Demokratik bir yönetim kurulacak ki, hükümetler "yetimiş militan ülkücüleri"ni, o zarar eden devlet işletmelerinin sırtına yeni bir kambur gibi, yüz kızartıcı bir kambur gibi ekleyemesinler.

Biz bunun 1964'de türlü engellemelere karşın bununla ilgili bir yasa çıkarttık. Komisyonlardan defalarca geriye çevrilmek bahasına, 440 sayılı yasaya bir - iki genel hüküm koyabildik. Ama hükümetten ayrıldık 1965 başında, ve

bizim hazırladığımız yönetmelik, tüzük hepsi alt üst edildi, ve şimdi yasanın o hükümleri göstermelik bir durumda... Kamu İktisadî Teşebbüslerinden birkaçında, işçilerin seçiminde bile etkili olmadıkları bir kişi, Federasyon tarafından, millî sendika tarafından yönetim kuruluna üye olarak gönderiliyor. Bunun da adı, "işçinin yönetime katılması". Biz böyle göstermelik bir yönetime katılma istemiyoruz. Gerçek işçisi ile, mühendisi ile, teknikeri ile, kapıcısı ile, temizlik işçisi ile, devlet fabrikalarında, işletmelerinde çalışanlar o kuruluşları yöneteceklerdir, bizim getireceğimiz düzende. Yetki de onların olacaktır, sorumluluk da onların olacaktır; ve devlet sektörü o şekilde kurtulacaktır ve o şekilde devleti de kurtaracaktır. Ama bunu yapmaz Sayın Demirel, bunu yapamaz. Çünkü devlet sektörü bir özel parti çiftliğidir onun gözünde... Partizanlık için en iyi çiftliktir. Sömürecek, sömürteceklerdir devlet sektörünü; kadrolarını eşkiya ile dolduracaklardır; Hükümetin desteği olan sokak gerillaları ile dolduracaklardır. İspat ettik bunu, belgelerle kanıtladık. Fakat hâlâ cevabını vermiyor sayın Demirel. İş ve İşçi Bulma Kurumu yasası, iş ve işçi bulmayla ilgili yasa hükümleri ayaklar altına alınarak sürdürülen bu işe almalara el koymuyor.

Belgeleri ile kanıtladığımız halde, Hükümet birtakım parti militanlarının kamu iktisadî kuruluşlarını doldurmalarına göz yumarken, bunu teşvik ederken, Türk ekonomisinin bel kemiği olan kamu iktisadî kuruluşlarını kurtarma olanağı, Türk ekonomisine gereken katkıyı yapabilir duruma getirme olanağı yoktur.

Türkiye'de ekonomiyi kurtarmanın bir başka kesin koşulu da Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizi Türkiye'nin haklı yararlarına, çıkarlarına uygun olarak bir an önce düzenlemektir. Bu konuda zaman yitirilmesi, ileride giderilemeyecek kadar büyük zararlara yol açacaktır.

BÖLÜM: 5

**AVRUPA
EKONOMİK
TOPLULUĞU İLE
İLİŞKİLER**

AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU İLE İLİŞKİLER

Bir ülkenin iç sorunları, dış sorunlarıyla doğrudan doğruya bağlantılı değilse, o iç sorunların ihmalî, ağırlaşması, çok büyük sakıncalar doğurmayabilir. Bazı zararlar verse de ülkeye, zaman içinde o zararlar giderilebilir veya azaltılabilir.

Fakat eğer bir ülkenin iç sorunlarıyla dış sorunları yakından bağlantılı duruma gelmişse, o iç sorunlarda en küçük bir ihmalin bile olumsuz sonuçları kolay kolay giderilemez. Türkiye’de artık ulusal ekonomi bir iç sorun olmaktan, sırf Türkiye’nin iç sorunu olmaktan çıkmıştır.

Değil mi ki Türkiye bir anlamda ve bir ölçüde bir ekonomik bütünleşme hareketi olan Ortak Pazar üyeliği yolunda adımlar atmağa karar vermiştir. Öyleyse artık Türkiye’nin ekonomisi yalnız kendi içinde çözülebilecek, dış ilişkilerinden soyutlanarak çözülebilecek bir sorun değildir. Münhasıran bir iç sorun olmaktan çıktığı için de, ekonomimizle ilgili en küçük bir ihmal, en küçük bir zaman kaybı, ileride giderilmesi olanaksız sakıncalar ortaya çıkarabilir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Ankara anlaşması 1963’te imzalandı, 1964 sonlarında yürürlüğe girdi ve 1970’deki katma protokolle de ilişkilerimiz yeni bir aşamaya ulaştı.

Türkiye bu adımları atmalı mıydı, atmamalı mıydı, Avrupa Ekonomik Topluluğunun ortak üyesi olmalı mıydı, olmamalı mıydı ? Bu, tartışılabilir... Aslında ikisi de geçerli olabilir, yeter ki ikisinden biri için geçerli politikalar izlenebilsin ! Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğuna üye

olma yoiunda adımlar atmayabilirdi, ekonomisini ve dış ilişkilerini ona göre düzenlemenin yollarını bulabilirdi. Türkiye bunu yapmamıştır, Avrupa Ekonomik Topluluğuna üyelik yolunda adımlar atmıştır. Bunun da gerekleri yapılabilirdi. Fakat o adımları atmanın gereklerini Demirel Hükümetleri yerine getirmemiştir.

HERKES AYRI TELDEN ÇALIYORDU

Biz 1974'de Hükümete geldiğimiz vakit, Hükümet ortağı iki parti birbirlerine açık davrandılar bu konuda. Biz, "ulusal yararımızı koruyucu tedbirler alınabilmek şartı ile, üyeliğimizi, ortak üyeliğimizi sürdürmeliyiz," diyorduk. Hükümetin öteki ortağı ise, ilke olarak karşıydı, fakat gerçekleşme yolunda adımların atılmış olması durumuyla karşı karşıya bulunduğu için, herhangi bir direniş içinde değildi. Hükümete geldiğimizde nasıl bir manzara gördük ? Bizden önce hepsi bütün kanatlarıyla veya tüm üyeleriyle Ortak Pazar üyeliğine kesin inanmış partiler ülkeyi yönetmişlerdi. 1974'de bizim Hükümetimizin bir bölümü inanmış, bir bölümü inanmamıştı. Fakat o, Ortak Pazar üyeliğine tüm olarak inananların hükümetlerinden sonra geldik ve gördük ki, Türkiye'de devlet dairelerinin her biri, Ortak Pazar konusunda ayrı telden çalışıyor, ayrı ses çıkarıyor. Hükümetler bir gün bile bu konu ile doğrudan veya yakından ilgili devlet dairelerini, kuruluşlarını bir araya getirip, Türkiye'nin bu konudaki oldukça yetişmiş uzmanlarını bir araya getirip, bu konuda nasıl bir tutum izlemeliyiz, nasıl tedbirler almalıyız, Türkiye'yi ortaklığa nasıl hazırlamalıyız, diye kafa yormamışlar. Biz geldiğimizde sanılıyordu ki, Türkiye'de, Devlet Plânlama Teşkilâtı, Dışişleri Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Tarım Bakanlığı bu konuda bağdaşması olanaksız bakanlıklardır.

CHP HÜKÜMETİNİN HAZIRLIĞI

Fakat biz bir deneme yaptık, hiç de öyle olmadığını gördük. Doğrudan doğruya ilgili devlet kuruluşlarını da, konuyu bilen uzmanları, bilim adamlarını da bir araya getirdik. Uzmanları, bilim adamlarını, Cumhuriyet Halk Partili, Adalet Partili, Millî Selâmet Partili diye ayrılık gözetmeden bir araya getirdik; hepsine danıştık; Devlet Plânlama Teşkilâtına görev verdik; ve Türkiye'nin bu konuda neler yapması gerektiği konusunda bir devlet görüşü oluşturmağa başladık. Ama bu konuda hazırlanması için görev verdiğimiz rapor yayımlanacağı sırada biz Hükümetten ayrıldık. O arada dışarıda da boş durmadık, Ortak Pazar yetkililerinden, üye devletlerin yetkililerinden kime rastlady-sak, hepsine, Türkiye'nin sorunlarını, haklı davalarını anlattık ve Türkiye'ye, Türkiye'nin haklı isteklerine gereken ilgiyi göstermeye mecbur olduklarını onlara kabul ettirdik. Bizden gerekli girişimleri bekliyorlardı. Bunun için de, demin anlattığım gibi, Türkiye'de gereken hazırlıkları yaptık. O aşamada hükümetten ayrıldık.

TÜRKİYE'DEN GÖRÜŞ BEKLENİYOR

Aradan bunca zaman geçti, hâlâ Avrupa Ekonomik Topluluğu, Türk Hükümetinin açık - seçik görüşlerini bekliyor; ama hâlâ bu görüşler Avrupa Ekonomik Topluluğuna bildirilmiş değil. Onun için bekleye bekleye sabrı tükenen Avrupa Ekonomik Topluluğu şimdi kendisi Türkiye'ye akıl vermeğe başladı,

— Madem ki kendiniz çıkarınızı düşünmüyorsunuz, çıkarınız doğrultusunda girişimler yapmıyorsunuz o halde ben girişimleri ele alıyorum,

deme havasına girdi, ve tabii Türkiye açısından değil, Avrupa Ekonomik Topluluğu üyeleri açısından en uygun formüller neler ise, Türkiye'ye onları önermeye başladı.

On yıla yaklaşan Demirel ve Adalet Partisi yönetimlerinin bu konudaki ihmalciliği ve sorumsuzluğu yüzünden Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilişkilerinde, yalnız sanayi bakımından değil, bir tarım ülkesi ola ola tarımı bakımından bile kendi varlığını koruyamaz, nerede ise tarımını bile ayakta tutamaz duruma gelmiştir veya gelmek üzeredir.

Avrupa Ekonomik Topluluğunda rejimin büyük önemi vardır. NATO için de nazarî olarak rejimin önemi vardır, ama gerçekte pek o kadar yoktur. Avrupa Ekonomik Topluluğunda ise özgürlükçü demokrasiye bağlılığın kesin zorunluk olduğu bilinmelidir. Bu koşula kesinlikle uymayanların Avrupa Ekonomik Topluluğunda yeri yoktur. Bu koşulun gereklerini tam olarak getirmeyen bir ülke, Avrupa Ekonomik Topluluğu içinde, saygın ve etkin bir ülke olamaz.

Bazı ekonomik büyüklükler bakımından Yunanistan maalesef bizden daha ileri durumdadır. "Maalesef" diyorum, çünkü aslında bizim olanaklarımız Yunanistan'dan çok daha geniştir. Ama henüz Yunan ekonomisi de Avrupa Ekonomik Topluluğunda tam üyeliğe hazır değildir. Ona rağmen niçin üyeliğe kabul ediyorlar ? Verilen karar bir siyasal karardır. Nitekim soruna daha çok teknik açıdan bakan kurul, reddetmiştir Yunanistan'ın üyeliğini; ama siyasal açıdan bakan kurul kabul etmiştir. Neden ? Çünkü Yunanistan, daha bir buçuk yıl önceye kadar dikta rejimi altında olduğu için herkesin ittiği Yunanistan, şimdi demokrasi yolunda çevresine umut verebilmektedir. Türkiye'ye ise bu konuda herkes kuşkuyla bakıyor :

— Acaba yine Türkiye’de rejim tehlikede mi, Türkiye’de bu olayların sonu neye varacak ?,

diye kuşkuyla bakıyor herkes... Bir yandan Ortak Pazarda yerimizi alabilmek, veya Ortak Pazarda Yunanistan’ın bizden çok daha fazla avantajlı duruma geçmesini (Hükümetçe ifade edilmemekle beraber belki) önleyebilmek istiyoruz; ama bir yandan da rejime bu kadar önem veren ortaklığın başlıca üyelerinden birinin topraklarında, bir partimiz, o ülkenin yasalarına aykırı olarak parti örgütleri kuruyor ve o ülkenin yetkilileri, sendikacıları, böyle bir faşist partinin kendi ülkelerinde örgütlenmesini kendileri için bir leke gibi görüyorlar; ülkelerinde bu örgütün kapatılmasını istiyorlar. Hükümetin umurunda değil bunlar; ve Hükümet üyesi o parti de, inadına, büyük bir umursamazlıkla, gazetelerde o ülkedeki yeni kongrelerini ilân ettiriyor. Almanya’nın Münih kentinde, Stuttgart’ında, başka kentlerinde yaptığı kongreleri ilân ediyor. Ondan sonra da Hükümet Avrupa Ekonomik Topluluğundan anlayış bekliyor. Boşuna bekliyor bu anlayışı. Eğer demokrasiye inancınız yoksa Avrupa Ekonomik Topluluğunda zaten yeriniz yok demektir.

BİR ÇELİŞKİ

Türk Hükümetinin bu kayıtsızlığından yararlanarak Avrupa Ekonomik Topluluğu da, tabii, bizimle ilişkilerini kendi çıkarına göre düzenlemek istiyor. O arada, birtakım çelişkili davranışlara da düşüyor. Bir yandan Türkiye’yi Akdeniz ülkesi sayıyor; o nedenle, ortak üye olmayan bazı Akdeniz ülkelerine tanıdığı ödünlere tanıyabileceğini söylüyor; fakat öte yandan da,

— Sen onlardan farklısın; sen Ortak Pazarın ortak üyesisin; ileride tam üye olmak istiyorsun; ben sana o

ödünleri tanımım, ama senin de bana şu şu şu ödünleri, öteki Akdeniz ülkelerinden istemediğim, beklemediğim ödünleri tanıman şartıyla tanımım,

deme havasına giriyor. Ortak Pazarın böyle bir çelişkili havaya girmesine, Türk Hükümetinin kayıtsızlığı da, konuyla ilgisizliği de fırsat veriyor. Sonuç olarak, biz Ortak Pazarın ortak üyesiyiz, ama ortak üye olmayan, fakat ekonomik durumları, olanakları bizden iyi olan bazı ülkeler, Avrupa Ekonomik Topluluğundan, bize oranla çok daha geniş olanaklar elde etmiş durumdadırlar.

SERBEST DOLAŞIM HÜKMÜ UYGULANMIYOR

Avrupa Ekonomik Topluluğuna üye ülkeler içinde Türk işçileri için serbest dolaşımın başlaması gerek. Bu konuda kesin, açık hüküm var. Fakat topluluk, bunu da uygulayamayacağını söylüyor. Üye ülkelerde de işsizlik olduğunu öne sürerek atlatıyor. Türk Hükümetinin sesi çıkmıyor. Çıkıyorsa da bizler duyamıyoruz, yurttan duyulmuyor. Oysa yurttan duyurup kamuoyunu oluşturmadan, yabancılara hiç duyuramazsınız isteğinizi.

Kaygım şudur : Bu konuda bir hafif umut verecektir Avrupa Ekonomik Topluluğu :

— Gelin, bu serbest dolaşımı nasıl uygulayacağımızı müzakereye başlayalım,

diyecektir. Ama buna karşılık,

— Sen de bana şu şu şu ödünleri ver veya benden şu şu şu ödünleri istemekten vazgeç !.,

diyecektir ve serbest dolaşım müzakereleri uzadıkça uzayacaktır. Eğer Türk Hükümeti Türkiye'nin Avrupa'daki ağırlığını duyurmakta bu kadar başarısız kalmaya devam ederse, o müzakereler de bir sonuç vermiyecektir.

TOPLULUĞUN YENİ ÖNERİSİ

Şimdi, sanki çok orijinal bir düşünceymiş gibi, Avrupa Ekonomik Topluluğu,

— Bırakın ilişkilerimizde yeni düzenlemeleri, biz sanayi ve teknoloji alanında işbirliği yoluyla sizin ihtiyaçlarınızı karşılayalım, meselelerinizi çözmeye yardımcı olalım, havasındadır.

Bu, elbette reddedilmez; ama Batı Avrupa ülkeleriyle sanayi ve teknoloji alanında işbirliği yapmak bir imtiyaz değildir. Bu, onların işine gelen bir şeydir. Ortak Pazar üyesi olmayan, Ortak Pazarın ortak üyesi olmayan pek çok ülkeyle —en geri kalmışından, en gelişmişine kadar pek çok ülkeyle— zaten sanayi ve teknoloji alanında işbirliği yoluna gidiyorlar. Biz elbette buna karşı olamayız. Ama bizim sorunumuzun çözümü bu değildir; bizim isteklerimizin cevabı bu değildir; bizim isteklerimizin alternatifi, karşılığı bu değildir. Biz, sanayi ve teknoloji alanında işbirliğini, istediğimiz ülkeyle yaparız. Yalnız Avrupa Ekonomik Topluluğu üyeleriyle yapmaya ve o yıldan Avrupa Ekonomik Topluluğuna büsbütün bağımlı duruma gelip, topluluk içinde ağırlığımızı daha çok yitirmeye de razı olamayız. Buna razı olmağa hakkı yoktur Hükümetin. Hele kendine "milliyetçi" diyen bir Hükümetin hiç hakkı yoktur.

Biz başka ülkelerle dengeli bir şekilde teknoloji ve sanayi alanında işbirliğimizi yaparız. Bunu öyle yaparız ki, Ortak Pazar karşısında veya içinde bizim ağırlığımız artar, ekonomik ağırlığımız artar, ve o şekilde pazarlık masasına daha güçlü olarak otururuz. Yoksa Topluluğa daha çok bağımlı duruma gelip onunla pazarlık edebilmek ve başarılı olabilmek, hayaldir.

SAVUNMA SANAYİİNE EL ATMAK İSTİYORLAR

Düşünün şimdi, çoğu aynı zamanda NATO üyesi olan bu ülkeler, ortak güvenlik sistemi gereğince, Türk savunmasına, NATO'nun güneydoğu kanadındaki Türkiye'nin savunmasına yapmaları gereken katkıları yapmıyorlar; Türkiye ulusal güvenliği bakımından son derecede güç duruma düşüyor, o yüzden. Ondan sonra diyorlar ki,

— Bunun çaresi var; siz ulusal savaş sanayi kuracağınızı söylüyorsunuz, bizimle kurun; bizim özel sermayemizle kurun...

Ortaya birtakım silâh araçları çıkıyor, silâh spekülâtörleri çıkıyor. Bir tekini duyduk, hepimiz ne kadar üzüldük, kaygı içindeyiz, ne olacak, Türkiye'de kim rüşvet almış, kim kime ne vermiş, nerelere kadar yolsuzluk girmiş, diye...

Fakat düşünün, bir yandan, Batılı müttefiklerimizin bizi ihmalinin sonucu olarak ulusal savaş sanayii kuracağız diyor Hükümet; öte yandan, aynı devletlerden bazıları, ulusal savaş sanayimizi bile kendilerine bağımlı kılmak için, Avrupa Ekonomik Topluluğu yoluyla bir takım tedbirler peşinde koşuyorlar.

Bunların hepsi düşünülebilir. Bunların hepsinin pazarlığı yapılabilir. Ama, bunlar, bizim ileri sürmemiz gereken haklı isteklerin karşılığı değildir, alternatifi değildir. Bunlar başka bir şeydir. İlk Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu ile haklı istekleri müzakere edilir. Onun yanı sıra da, ulusal savaş sanayimizi Alman sermayesi ile mi kuracağız, İtalyan sermayesi ile işbirliği halinde mi kuracağız, başka bir ülkeyle işbirliği halinde mi, yoksa kendi başımıza mı kuracağız savaş

sanayimizi, onu ayrıca düşünürüz. Bizim Ortak Pazarla meselemiz bu değildir. Ortak Pazarın bizimle meselesi bu olsa bile...

Fakat, görebildiğimiz kadar, Hükümetin bu konuda da belirli, açık bir politikası yok. Haydi, belki var da biz görmüyoruz, diyelim. Fakat Batılılar da görmüyor, bunu... Türkiye'de veya yabancı ülkelerde zaman zaman Avrupa Ekonomik Topluluğunun yetkililerine, işleri en iyi bilir durumda olanlarına rastlıyoruz,

— Yardımcı olmak istiyoruz, ama Türk Hükümetinin ne istediğini bilmiyoruz,

diyorlar; ve uzun süredir bu konuda yapılması gereken görüşmeler erteleniyor.

GERÇEK MİLLİYETÇİLİĞİN GEREĞİ

Yunanistan, en başda siyasal nedenlerle, Ortak Pazara tam üyelik yolunda adımını atmış ve kabul ettirmiş. Türkiye ekonomik kaderini büyük ölçüde Avrupa Ekonomik Topluluğuna bağlamış. Bugünkü ekonomik ve siyasal durumu-muzda bu soruna ciddi olarak eğilmeyen bir Hükümetin, "ben milliyetçiyim" demeye hakkı olamaz. Lâf milliyetçiliği geçmez çağımızda. İlk ekonomik milliyetçilik gereklidir. Dünyada Türkiye'nin haklarına sahip çıkabiliyor musun ? Üyesi olduğun ittifak sistemlerinde, üyesi olduğun ortak ekonomik sistemlerde, ulusal çıkarlarına, ulusal haklarına sahip çıkabiliyor musun ? Yoksa kendi sorumluluğun yüzünden ulusal ekonomi çıkmaza saplandığında, 500 - 600 milyon dolarlık astarı yüzünden pahalı proje kredisini alabilmek uğruna, onlar karşısında bütün haklı isteklerden, ulusal

haklardan vaz geçiyor musun ? Eğer vaz geçiyorsan, sen milliyetçi olamazsın, hele çağımızın milliyetçisi hiç olamazsın.

BİR DÖNEMEÇTEYİZ

Sayın milletvekilleri, Türkiye artık şu noktaya, şu dönemece gelmiştir : ya Ortak Pazardan çıkacaktır ya da Ortak Pazarda kalacaktır. Eğer kalacaksa, şerefle kalmanın, güçlenerek kalmanın, ekonomisini güçlendirerek kalmanın yolunu, koşullarını bulmalıdır, sağlamalıdır. Bunun ikisi arası yoktur. "Kalırız ama, ne yapalım, idare ederiz," olmaz. Bu, Türkiye'nin geleceğini ipotek altına sokmak, tehlikeye atmak demektir. Hiç bir hükümetin buna hakkı yoktur. Ortak Pazar konusunda görüşü nedir, ağırlığı nedir ? Türk Hükümeti bunu Türkiye'de ve dünyada artık ortaya koymaya mecburdur. Bu konuda bir gün bile yitirmeye mezun değildir. Ortak Pazarla ilişkiler sorunumuz çözülmeden de Türkiye'nin kalkınma hızı, ekonomik bağımsızlığı, ekonomisinin yapısı, sanayiinin, hatta tarımının yapısal sorunları ile ilgili sorunları çözülemez. Bunlar üzerinde düşünmek, konuşmak bile bir bakıma geçersiz kalır.

BÖLÜM: 6

EĞİTİM

E Ğ İ T İ M

Değerli arkadaşlarım :

Biraz önce, kalkınmanın temel unsurunun, herşeyden önde gelen, doğal kaynaktan da paradan da önde gelen temel unsurunun, eğitilmiş insan olduğunu söylemiştim.

Eğitilmiş insan için ilkin eğiten insan gereklidir. Bu da öğretmendir. Öğretmene huzur vermeden, öğretmene güven vermeden, öğretmene kem gözle bakarak, düşman gözü ile bakarak, Türkiye'yi kalkındıramazsınız. Çünkü öğretmenin gönül huzuru ile, şevkle görev yapmasını sağlayamazsınız. Oysa bugün Cephe Hükümeti, kendi çocuklarını teslim ettiği öğretmeni kem gözle görüyor, oradan oraya sürüyor; ailelerini bölüyor. Evli öğretmenlerden birini bir yere, birini bir yere sürüyor. İnsanlık dışı işlemler uyguluyor öğretmenlere... Binlerce öğretmenin yeri değiştiriliyor, birçoğu atılıyor. Binlerce genç, binlere çocuk, okullardan kovuluyor. Can güvensizliğinden okullar kapatılıyor, öğretmen enstitüleri kapatılıyor. Üniversitelerden bazıları haftalardır kapalı. Hiç biri Hükümetin umurunda değil. Eğitim bu kadar sorumsuzca ele alınırsa, öğretmen, öğrenci böylesine itilip kakılırsa, bunu yapan kimselerin "yatırımcı", "yapıcı", "inşaatçı", "büyük Türkiye'yi kurucu" olmaları beklenemez.

TEKNİK EĞİTİM VE MESLEK EĞİTİMİ

Teknik eğitim bakımından Türkiye, plân hedeflerinin çok gerisinde kalmaktadır. Buna bir an önce çözüm bulunması zorunludur. Ayrıca bazı mesleklerde eğitim çok geridir.

Türkiye’de Devlet hastaneleri var, özel hastaneler var, Sosyal Sigorta hastaneleri var, esnaf hastaneleri, asker hastaneleri var, sağlık sosyalizasyonu bölgeleri var. Bunların üstüne şimdi bir de inşallah sağlık sigortası gelecek. Ama bütün bunlara doktor gerek, sağlık personeli gerek... Oysa Türkiye’deki bozuk eğitim düzeni, Türkiye’nin muhtaç olduğu hekim sayısını ancak yüzde 20 oranında sağlayabilmiştir bugüne kadar. Hekim ihtiyacını ancak yüzde 20 oranında sağlamış bir ülke olarak, isterseniz sağlığın sosyalizasyonu yolunda yürüyün, isterseniz herkesi kapsamına alacak bir sağlık sigortası kurun, yine de yurttaşın sağlık ihtiyacını karşılayamazsınız. Bu yolda ne adım atılıyor? Bildiğimiz kadar hiçbir adım atılmıyor; ve Türkiye’de bazı üniversiteler kapalı duruyor; o yüzden hekimler yetişemiyor, başka teknik personel yetişemiyor. Hiç biri Hükümetin umurunda değil.

CHP HÜKÜMETİNDE ATILAN ADIMLAR

Teknik öğretime ve meslek öğretimine en büyük ağırlığın verildiği dönem, 1974 yılı oldu; Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümette bulunduğu dönem... Bu dönemde yedi teknik lise açıldı. Var olanların yedisine de yeni bölümler eklendi; üç endüstri meslek lisesi açıldı. Dokuz endüstri meslek lisesine de 14 yeni bölüm eklendi. Dört pratik sanat okulu açıldı. Endüstriyel meslekî ve teknik öğretim kurumlarında yüzde 20 öğrenci artışı sağlandı. 20 ticaret lisesine ilk kez kooperatifçilik kursları konuldu. Yine ilk kez okullarda endüstri ile işbirliği halinde eğitim (teknik dili ile “tümleşik eğitim”) düzenine geçildi. Yani çekirdekten yetişmiş insan gücü sağlayacak bir eğitim sistemine geçildi. Sanat enstitülerinde ve teknik liselerde fizik kapasiteyi hızla arttıra-

bilmek için yatırım ödeneğinde bir yılda yüzde 100'ün üstünde artış sağlandı. Nitekim 1975'de Hükümetin eğitim konusunda öğünerek sayıp döktükleri, 1974'te Cumhuriyet Halk Partisinin bu konuda yatırım ödeneğinde yüzde 100 artışla sağlamış olduğu olanakların üstüne kurulmaktadır.

Teknik öğretimde öğretmen açığını kapatmak için 1974'te büyük atılımlar yapıldı. Önlisans öğretimine ve mektupla eğitime geçildi.

Bu yolda atılması gereken asıl adımlar yüksek öğrenimdeki yığılma sorununu da kaynağında çözecek adımlardır. Eğer bu sorunu yalnız baş verdiği, ortaya çıktığı noktada çözmeye kalkışırsak başarılı olamayız, kendi kendimizi aldatırız; ancak geçici çözümler bulmuş oluruz; ve kısa süre sonra sorun, çok daha ağırlaşmış olarak karşımıza çıkar.

1974'de CHP'li Millî Eğitim Bakanı sayın Mustafa Üstündağ, dört yıldır toplanmayan Millî Eğitim Şûrasını topladı. Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrasını, en başta bu konuları görüşmek üzere toplantıya çağırdı. Türkiye'nin kalkınması ile eğitimi arasındaki bağlantıyı kurabilmek için, Türkiye'nin kalkınma yolunda muhtaç olduğu insan gücünü eğitime yöntemlerini ve sistemini eğitimcilerle birlikte oluşturup bulabilmek için bu Şûra toplantısını düzenledi. Millî Eğitim Şûrasında son derecede yararlı bir takım kararlar alındı. Orta öğretimde bir yandan gençler yüksek öğretime hazırlanacaktı; bir yandan da türlü mesleklere, teknik alanlara hazırlayıcı programlar uygulanacaktı. Orta öğrenimden başlayarak, yüksek öğrenime hazırlananlar, bir takım sosyal nedenlerle adaletsiz duruma gelen sınavlardan geçme zorunda kalmaksızın, yüksek öğrenim kurumlarına, üniversitelere girebileceklerdi. Ayrıca dersle, okulla, sanayi arasında

çok sıkı bir bağlantı kurulmuş olacaktı. Öte yandan, orta öğrenim düzeyinde iken meslek alanlarına, teknik alanlara yönelmiş olanlar için de yüksek öğrenim kapısı kapanmış olmayacaktı. Böylece ilk kez, eğitimle üretim arasında, eğitimle kalkınma arasında bağlantı sağlanmış olacaktı. Fakat Cephe Hükümeti kuruldu, bildiğimiz kadar bu konular üzerinde düşünme gereğini bile duymadı. Bunu düşünmeyen, kalkınmanın insan sorununu böylesine hafife alan bir hükümetin, bir devlet adamının, ne kadar iddialı konuşursa konuşsun, ülkeyi kalkındırabilmesi beklenemez.

AP'NİN CHP İLE İLGİLİ DÖRT AŞAMALI YAKLAŞIMI

Adalet Partisinin, Cumhuriyet Halk Partisiyle ilgili değişmez bir yaklaşımı vardır, dört aşamalı bir yaklaşım... Birinci aşama şu : Cumhuriyet Halk Partisi ne önerirse, ne yaparsa, Adalet Partisi ilkin bunu alabildiğine kötüler, komünistlikten başlar, anarşistlikten başlar, kötüler. İkinci aşamada, elinden geliyorsa baltalar. Üçüncü aşamada, bu önerilerin, ortaya atılan veya uygulanmağa başlayan bu düşüncelerin halk arasında tutunmağa başladığını görüyorsa, Adalet Partisi şunu söyler, "Cumhuriyet Halk Partisi ne düşünüyorsa bize söylesin, biz daha iyisini yaparız," der. Ondan sonra dördüncü aşamaya sıra gelir. Bu, yozlaştırma, saptırma aşamasıdır. Cumhuriyet Halk Partisinin önerilerini, düşüncelerini, uygulamalarını yozlaştırır, saptırır ve "İşte Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı bu idi, ne kadar kötü bir şey olduğunu gördünüz" der.

MEKTUPLA ÖĞRETİMDE DÖRT AŞAMALI YAKLAŞIM

Bu dört aşamalı yaklaşımı mektupla öğretime de uyguladı Adalet Partisi. Nasıl uyguladı ? Şimdi onun ilginç öyküsünü anlatacağım.

İlkin birinci aşama : Alabildiğine kötüler; "bu gayri ciddi bir şeydir, böyle şey olur mu, bu uydurma bir eğitimidir" dediler. Oysa, komünist olsun, kapitalist olsun, demokratik olsun, faşist olsun, çağımızın bir çok ülkesinde, mektupla öğretim uzun yıllardan beri uygulanmaktadır. Bunu kötüler.

Derken ikinci aşamaya sıra geldi : Hükümet kurdular, mektupla öğretimi baltaladılar.

Derken üçüncü aşamaya geldiler : "Biz daha iyisini yaparız" dediler.

Şimdi dördüncü aşamalar : Yozlaştırma, saptırma ve o yoldan gözden düşürme aşaması...

Adalet Partisi hükümetleri süresince, her ders yılı başında, üniversiteye girebilme hayaliyle okumuş onbinlerce genç, bazıları dar gelirli, orta gelirli ailelerin çocukları, sıkıntılar içinde okutulmuş çocuklar, üniversite kapılarında yığılırlardı. Birçoğu giriş sınavından geçemezdi. Çünkü bir çoğunun okuduğu lisede yeterince öğretmen yoktu. Onbinlerce genç hayal kırıklığı içinde evlerine, köyelerine, kentlerine dönerlerdi. O hayal kırıklığı zaman zaman patlamalara yol açardı.

Hiç unutmam, 1973'te Millî Eğitim Bakanı bir Adalet Partiliydi; yeni ders yılı başlarken, yine onbinlerce genç üniversite kapılarına yığılmıştı. Onbinlercesinin giriş sınavlarından geçemeyeceği biliniyordu. Yine huzursuzluklar, patlamalar bekleniyordu. Adalet Partili Bakana gazeteciler sordular : "Bu yıl bu üniversitelere giriş sorunu, bu çocukların durumu ne olacak ?" dediler. Sayın Bakanın verdiği cevap şu oldu : "Şimdiye kadar ne olduysa bu yıl da o olacak"... Gerçekten de dediği gibi oldu. O yıl da onbinlerce genç, umut kırıklığı içinde, hayal kırıklığı içinde, İstanbul'-

dan, Ankara'dan, İzmir'den, Erzurum'dan, Trabzon'dan, başka üniversite kentlerinden, kendi köylerine, kentlerine döndüler.

İlk kez 1974 - 1975 ders yılı başlarken, ondan önceki yıllarda olanlar olmadı. Cumhuriyet Halk Partisi sözünü tuttu, "üniversiteye girme durumuna gelmiş bir tek genci yüksek öğrenim kapısından çevirmeyeceğim" diye vermiş olduğu sözü tuttu. Adalet Partisi de onun üzerine kıyameti kopardı.

1974'de Büyük Kapasite Artışı

Cumhuriyet Halk Partisi 1974 - 1975 ders yılı başında bu sorunu yalnız mektupla öğretim yoluyla çözmedi. Aynı zamanda üniversitelerin, yüksek okulların kapasitelerinde büyük artışlar sağlayarak çözdü.

1973'te yüksek öğrenim için Türkiye'de yaratılan kapasite 36 bin idi. O yıl ancak 36 bin genç yüksek öğrenime başlama olanağını bulabiliyordu. 1974'de bu sayı 126 bin 500'e çıktı. Bir yıl önce 36 bin, 1974'de ise 126 bin 500 genç yüksek öğrenim olanağına kavuştu. Bunun 66 bini doğrudan doğruya örgün eğitim sistemi ile çalışan kurumlara, yani üniversitelere ve yüksek okullara alındı. Ancak geri kalanları mektupla öğretim kapsamına girdi.

Örgün eğitim kurumlarında kapasite, bizim görüşümüze göre, daha da çok arttırılabilirdi. Ama üniversitelerimizin çoğu özerktir. Biz de özerkliğe saygılıyız. Bizim söylememizle bir ölçünün üstünde artamazdı kapasite... Ama yine de şükranla belirtmeliyim ki, çoğu ellerinden geleni yaptılar. Nasıl yaptılar ? Yasa zoruyla değil, Hükümet baskısıyla değil...

1975 - 76 öğretim yılına girilirken sayın Başbakan ne diyordu ?

— Biz böyle mektupla öğretime falan gitmeyeceğiz; herkesi üniversitelere yerleştireceğiz. Nasıl yapacağız ? Üçlü öğretim yapacağız,

diyordu. Yapabildiniz mi, sayın Demirel ? Yapamadınız. Üniversitelerin özerk olduğu bir ülkede bunu baskıyla, buyrukla yapamazdınız, yapamazsınız. Ancak üniversiteleri ikna ederek, üniversite yöneticilerinin, öğretim görevlilerinin gönüllerini alarak bir ölçüde yapabilirsiniz. Hem onların can güvenliğini, düşünce özgürlüğünü ortadan kaldıracaksınız, ondan sonra da yasal yetkiniz içinde olmayan şeyleri onlara kabul ettireceksiniz !.. Olacak şey değildir bu... Siz daha yetkilerinizi bilmiyorsunuz, siz daha insan tabiatını bilmiyorsunuz.

Anayasada Yetki Dağılımı

İlkin Hükümet olarak Anayasanın 4'üncü maddesini ezberlemeniz ve içinize sindirmeniz gerek (*)... Türkiye'de yetki dağılımını ezberlemeniz, içinize sindirmeniz gerek... Millet adına yetki nasıl kullanılır, nasıl bir yetki dağılımı vardır, bunu bilmeniz gerek... Ondan sonra da, tıpkı hükümet gibi birer Anayasa kuruluşu olan öteki kuruluşlarla, insanca, uygarca bir ilişki kurmanız gerek... "Ben bu

(*) *Anayasa, Madde 4 :*

"Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletindedir.

Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle, belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz".

Anayasayı tanımıyorum, bu Anayasa ile ülke yönetilmez," diyeceksiniz; bütün Anayasa kuruluşlarını, bütün özerk kuruluşları karşınıza alacaksınız; ondan sonra da Başbakan olarak "Ben üniversiteye üçlü öğretim yaptıracağım" diyeceksiniz, ve elbette yaptıramayacaksınız.

ÜNAT DEMİR (Muğla, AP) — Siyaseti bırakılırsa yaparlar sayın Ecevit.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Siyaset sadece politikacının işiyse, o ülkede demokrasi yok demektir. Siz daha demokrasinin ne demek olduğunu biliyorsunuz.

HÜSEYİN AVNİ KAVURMACIOĞLU (Niğne, AP) — Siyaset anarşi değildir.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Siyaset elbette anarşi değildir. Ama siyaset dikta rejimlerinde yalnız siyaset adamlarının yaptığı; demokrasilerde ise her yurttaşın yaptığı bir iştir.

Üniversiteler, üniversite hocaları birkaç yıldan beri ne siyaseti yapıyorlardı ? Hepsi umutsuzluk içinde bezgindi, umutsuzluk içinde üniversitelerin fildişi kulesine çekilmişti. Toplum olaylarına tepki göstermeyecek kadar bezgindiler. Ama siz, tahrik ede ede, canlarından usandıra usandıra, en sessiz üniversiteleri bile Hükümete karşı haykırır durur hale getirmeyi başardınız.

Evet, 1974 - 1975 ders yılı başında ikna yolu ile, anlatarak, inandırarak üniversite ve yüksek okulların kapasitesini 36 binden, 66 bin'e çıkarttık. Bir hamlede ve mektupla öğretimle bunu tamamladık.

1975'de İlk Kez Kapasite Düştü

1975 - 1976 ders yılında kimse açıkta bırakılmayacaktı. Bu konuda söylev üstüne söylev, söz üstüne söz veriliyordu, bu sözler seçim sözlerinin başında geliyordu.. Ne oldu sonunda ? Mektupla eğitim dışında, üniversitelerin ve yüksek okulların kapasitesi tarihimizde ilk kez bir yıl öncekine göre düştü : 66 bin'den 50 bin'e düştü. Üçlü eğitim, ikili eğitim, gece eğitimi, hepsi havada kaldı ve Hükümetin bu tutumuyla havada kalmaya da mahkûmdur. Anayasaya saygılı olmadıkça ne ülkeyi yönetebilir bu hükümet ne de üniversitelere kendini dinletebilir.

Ad Değişikliği

Ayrıca, 18 bin kişiyi de, o kötüledikleri, "Gelir gelmez kaldıracacağız" dedikleri mektupla öğretim sistemi ile yüksek öğrenime alma yoluna gittiler. On binlerce genç açıkta kaldı. Alelacele, sanki yeni bir buluşmuş gibi, "YAYKUR" dedikleri sistemi ilân ettiler. Bizim, o beğenmedikleri "mektupla öğretim" sistemimizin adını değiştirerek, ama benzemesin diye zorlama değişiklikler, bozukluklar getirerek, sözde bir yeni sistem oluşturmağa başladılar. Ama, tabii, çok geç kaldıkları için ders yılının yarısına geldik hâlâ "YAYKUR" dedikleri şey işlemeye başlamadı. Okulların, üniversitelerin bile kapalı durmasını umursamadıklarına göre, bu gecikme, tabii, hiç umurlarında değil.

Neymiş, YAYKUR televizyonla da eğitim yapacakmış, televizyonla eğitimi Mektupla Öğretim sisteminde biz de öngürüyorduk. Ama bunu ciddi olarak ele almıştık; bunun için bir "Televizyonla Eğitim Merkezi" kurmuştuk. Böyle bir merkez olmadan, böyle bir merkez televizyon filmleri yapmadan, televizyonla ders senaryoları, filmleri hazırlama-

dan, mektupla öğretimi televizyonla nasıl destekliyeceksiniz ? 1974'de biz bunun da müessesesini kurduk.

Cephe Hükümeti ne yaptı, Televizyonla Eğitim Merkezini ? Gelir gelmez kapattı. Neden ? Çünkü komandalara yeni bir yatakhane gerekiyordu. Televizyonla Eğitim Merkezini yatakhane yaptılar. Ama şimdi akılları başlarına geldi. O üçlü eğitim hayâlleri yakıldıktan sonra, Mektupla Öğretimin adını değiştirip, "YAYKUR'u kuruyoruz" dediler. Demin değindiğim dört aşamalı yaklaşımının üçüncü aşamasına gelmişlerdi böylece : "CHP ne düşünüyorsa söylesin, biz daha iyisini yaparız" aşamasına gelmişlerdi.

Biz Mektupla Öğretimi, bu konuda esinlendiğimiz birçok başka ülkeden çok daha sıkı tutmuştuk. Yalnız mektupla öğretim olarak ele almamıştık; öğrenim dalına göre kimi dört ay, kimi iki ay yaz kursları görecekti. Fakat bu da yozlaştırıldı. 1974 yılında ders notları hazırlığını birkaç ay içinde yaptık. Hükümeti bırakmadan kısa bir süre önce Millî Eğitim Bakanı sayın Üstündağ'la birlikte Mektupla Öğretim Merkezine gittim, kıvanç duydum; canla başla çalışıyorlardı ve bütün dallarda ilk ders notları hattâ ikinci ders notları hazırı..

AP'nin başında bulunduğu Hükümet işe, ilkin Mektupla Öğretim sistemini yıkma çabası ile başladı, Televizyonla Deneme Yüksek Okulunu, dediğim gibi, tamamen kapattı. Biz bütün ilkokul öğretmenlerinin yüksek öğretimden geçmeleri için bu Mektupla Öğretim sistemi yolu ile tedbir almıştık; Hükümet bunu askıya aldı. Öyle ki, şimdi yeni öğretmenler yüksek öğretim yapacaklar, fakat eskilere haksızlık olacak, onlar yüksek öğrenim olanağından yoksun kalmış olacaklar.

Sonunda, baktılar ki bu mektupla öğretim sistemi ciddi bir şey, bunsuz olmuyor; ama bir defada buna iyice karşı çıkmış, bunu kötülemiş oldular. Hiç kuşkusuz böyle şeyleri Adalet Partisi yöneticilerinden ve Millî Eğitim Bakanından daha iyi anlayan sayın Feyzioğlu yetiştirdi. Onun başkanlığında bir komisyon kurdular. Millî Eğitim Bakanı başkanlığında değil; o kadarını yüzleri tutmadı... Mektupla Öğretim sistemini, değişik adla da olsa, canlandırma kararına vardılar. Fakat YAYKUR için hâlâ ciddi bir hazırlıkları yok. Şimdi bir yandan mektupla öğretim sistemini devam ettirmeğe mecbur oldular. Fakat birinci sınıfa giren 18 bin kadar öğrencinin ders notları bir yıl önceden hazır olduğu halde o ders notlarını hâlâ göndermediler. İkinci yıla başlayacak olanlar için de hâlâ ders notlarını, mektuplarını hazırlamadılar. Onun yerine, birtakım sapık ideolojilerin taraftarı olan, güya fikriyatını yapan kimselerin endokrinasyonu niteliğinde bazı belgeler, yazılar göndererek, sözüm ona bir eğitim yapmağa başladılar. Büyük iddialarla ortaya çıkmışlardı. YAYKUR televizyonla eğitim yapacaktı. Oysa televizyonla eğitim müessesesini kapatmışlardı. İngiltere'den alelacele 400 eğitim filmi getirildi. İngiltere'den getirdikleri filmlerle "millî" eğitim yapılacak. Bunların da çevirisi bile yapılmadı. Henüz bunlardan da yararlanamıyorlar. Fakat her şeye rağmen nihayet bunu ilke olarak bile benimsemiş olmaları iyi bir şey. Ona da şükrederiz; ve, dördüncü aşamaya varmadan, yozlaştırıp baltalama aşamasına varmadan, bu işi, YAYKUR adıyla mı olur, Mektupla Öğretim Sistemi adıyla mı olur, biz için adında değiliz, ne ad altında olursa olsun, sistemi sürdürmelerini dileriz. Bu konuda Genel Sekreter olarak çalıştırdıkları bir uzman, Hükümetin duyarlığını, Adalet Partisinin komplekslerini bildiği için, bir yönerge çıkarttı Örgüte. Bakın ne diyor bu ilginç yönergede

"Mektupla öğretim tabiri bundan böyle hiç bir şekilde kullanılmayacaktır. Bunun yerine o bölümün faaliyeti mektuplaşmalı öğretim olarak tanımlanacaktır".

Herkeste kompleks olur, ama politikacılar hiç olmazsa komplekslerini bir ölçüde saklamasını bilmelidirler. Bu kadar açığa vurulmuş kompleksle politika yapılamaz.

Tabii, sayın Bakanın çok daha önemli işleri olduğunu biliyoruz. Bir kere Ülkü-bir ilân edip duruyor : Bakan bu dernekten talimat alıyor, bütün işleri Ülkü-bir idare ediyor. Bakanın onlarla sık sık görüşmesi gerek... Ülkücülerin toplantılarına gitmesi gerek... Kendi partizanlıklarını yapması gerek... Umarız ki, bu arada mektupla öğretim veya mektuplaşma yoluyla öğretime, YAYKUR'a filân da biraz daha ciddi olarak vakit ve zihin ayırma olanağını bulur.

ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ KİYIMI

Değerli arkadaşlarım, bu konudaki sözlerimin başında belirttiğim gibi, Hükümet, öğretmen kıyımıyla işe başladı, şimdi öğrenci kıyımı ile devam ediyor. Artık kıyılanların hesabı tutulamıyor. Bizim son öğrendiğimiz, Türkiye'de 5000'in üzerinde orta öğretim öğrencisi okullarından uzaklaştırılmıştı.

Muhtemelen bu sayı şimdi çok daha fazladır. Elimizde son günlerde gelmiş bir belge var, bir dosya var. Yalnız Malatya Akçadağ Öğretmen Lisesinden uzaklaştırılan öğrenci sayısı 207. Malatya Atatürk Lisesinden uzaklaştırılanların sayısı da 200.

Değerli arkadaşlarım, bu, bir ülkenin geleceğine ihanettir.

Farz edelim ki bunlardan bazıları, eğer o yaşta olunabilirse, komünist veya bazıları, eğer o yaşta olunabi-

lirse, anarşist... Pek çok kimse çocukluğunda, gençliğinde ne aşamalardan geçmiştir. Eğer çocukluğunda bir ara saptığı, saplandığı bir düşünceye onu mahkûm edersek, ona da memlekete de asıl o zaman kötülük etmiş oluruz. Demokratik bir toplumda, okuma çağındaki gençler elbette türlü düşüncelere sapabilirler. Siz, hükümet olarak, onların uygarca tartışmasını, uygarca konuşmasını, birbirinin canına kıymadan tartışmasını sağlayabiliyor musunuz ? Bir hükümet için başarı budur. Biz 1974'de bunu başardık ve bununla kivanç duyuyoruz.

Eğer çocukluğundaki düşünceleri nedeniyle, insanlara gelecekları kapatılırsa, o ülke kalkınamaz, o ülke batar. Siz Malatya'nın Akçadağ'ında, Malatya'nın Atatürk Lisesinde yüzlerce genci okuldan atacaksınız, ondan sonra Doğu kalkınacak... Kendi çocuklarını okutamadan Doğu kalkınacak; buna olanak yok. Sanki solcu diye kovduğunuz çocuğun, öylelikle sağcı olmasını mı sağlayacaksınız ? Hangi akla hizmet ediyorsunuz ? Bir izahını yapın bunun.

Çocuğa böylesine zülmeden hükümet, en koyu dikta rejiminde bile yoktur. Çocuğa böylesine zülmeden hükümet, sömürge ülkelerinde bile yoktur. Bu ayıptır ve bu ayıbın artık durmasını istiyoruz.

OKULLARDA CAN GÜVENLİĞİ KALMADI

Üniversiteleri bırakın, Türkiye'de bugün birçok liselerde, ortaokullarda ve öğretmen okullarında eli silâhlı kabadayılar dolaşiyor. Gazi Eğitim Enstitüsü — ki, öğretmen yetiştiren okulların başta gelenlerinden biri —, Millî Eğitim Bakanının açık desteği ile, bu durumdadır. Ona göre eleman yerleştirilmiştir bu Enstitü yönetimine... Sayın Bakanın yerleştirdiği yönetici, balkondan konuşarak, öğrencileri, birbirinin kanına girmeye teşvik ediyor. Bu kışkırtıcı

konuşmasını yaparken, yanında bir Ülkü Ocaklı genç duruyor. Nerede şimdi o genç?... Adam öldürme suçuna yardımcı olmaktan aranıyor. Ülkü Ocaklarının ileri gelen yöneticilerinden biri... Fakat Hükümet partilerinin himayesinde olduğu için, elbette ki bulunamıyor. Haftalardan beri hakkında, Devlet Güvenlik Mahkemesinin tutuklama kararı var. Fakat adaletten kaçırılıyor Ülkü Ocaklarının bu yöneticisi; ve o Ülkü Ocaklarının dernek toplantılarına sayın Başbakan çiçek gönderiyor, mesaj göndermeğe, Partisinin yetkililerini göndermeğe devam ediyor.

Ankara'da başkentte Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu var. Burada can güvenliğiniz sağlamdır, ama bir şartla : Her ay Ülkü Ocaklarının istediği haracı vereceksiniz. Haracı vermezseniz can güvenliğiniz yoktur, okuma özgürlüğünüz yoktur. Günaşırı bu okulda dayak yemiş, yüzü gözü morarmış bir çocuk bize gelir, "benim derdime çare bulun," diye.

Sayın Demirel eskiden "Okula politika girmemeli" derdi; şimdi okula kendisi politikayı soktu. Politika olarak değil, zorbalık olarak soktu, eşkiyalık olarak soktu; belgelerini veriyoruz, hâlâ umursamıyor.

Açılacak yeni üniversitelerle ilgili rakamlar sıralamak önemli değil; açılmış, var olan, bazısı asırlık üniversitelerimizden kaçışabiliyor, ders verebiliyor zamanınızda ?

Biz hükümet olarak millet hizmetinde iken, hiç bir öğrencinin canı acımıyordu, hiç birinin kanı dökülmüyordu. Ne solcusunun, ne sağcısının...

Bir Osmanlı nazırının "Şu mektepler olmasa, Maarifi ne güzel idare ederdik" sözü, Osmanlı döneminde bir şaka olarak söylenmişti, Demirel döneminde ciddî oldu. Mektepler kapanıyor, fakülteler kapanıyor, maarifi bir güzel idare ediyorlar. Oysa sizin eşkiyanızdan korkmasalar, hepsi seve seve derslerini verirler ve derslerine giderler sayın Başbakan.

BÖLÜM: 7

**SOSYAL
SORUNLAR**

SOSYAL SORUNLAR

Değerli arkadaşlarım,

Türk Devleti, Anayasasına göre, demokratik ve sosyal bir hukuk devletidir. Kalkınmasının da sosyal adalet ve sosyal güvenlik içerisinde olması gereklidir ve, kalkınmasında sınıileşme sürecine girmişse, işçi haklarını bütün özgürlükçü demokratik ülkelerde olduğu düzeyde korumak ve saymak zorundadır.

Cumhuriyet Halk Partisi bu bakımdan üzerine düşeni yapmıştır. Türk işçisini, dünyanın en ileri demokratik haklarına ve özgürlüklerine kavuşturmuştur.

Yasa değişiklikleriyle bu haklar işçilerin elinden alınıyor, ama şimdi işçiler birbirlerine kırdırılarak, bu hakları fiilen işlemez duruma getirilmek isteniyor.

Adalet Partisinin artık bazı işçi hakları ile öğünmeğe başlamasını bir bakıma memnuniyetle karşılıyoruz. Örneğin 1974'de Hükümette iken, işçilerin kıdem tazminatı hakkını iki katına çıkararak bir tasarıyı Meclise getirdik; Mecliste, başta Adalet Partisi tarafından engellendi; fakat, daha sonra, işçiden gelen demokratik baskı altında, bu hakkı tanımağa mecbur oldular. Şimdi, sevinerek görüyoruz, A.P. bunu kendine mal ediyor. Sayın Demirel, "kıdem tazminatını biz arttırdık" diye öğünüyor. Uygulasın da, zararı yok, isterse kendine mal etsin...

SAVSAKLANAN SÖZLER

Elbette sosyal adalet ve sosyal güvenlik, Türkiye gibi bir ülkede işçi ile bitmez. İşçi ile başlasa da işçi ile bitmez...

Cumhuriyet Halk Partisi, sosyal güvenliği, bütün topluma, bütün çalışanlara veya çalışmak isteyip de çalışamayanlara yaymak kararındadır.

O arada bundan yıllar önce, 1969'dan başlayarak, Cumhuriyet Halk Partisi, kuracağı yeni düzende, kendilerine bakacak kimsesi olmayan yaşlılara aylık bağlayacağını söylemiştir; muhtarlara aylık bağlayacağını söylemiştir. Adalet Partisi o zaman Cumhuriyet Halk Partisini alaya almıştı. Yine o dört aşamalı yaklaşımla, kötülemişti, alaya almıştı. Fakat baktı ki, halk bunu benimsiyor, istiyor, şimdi Adalet Partisi de buna sahip çıkmaya başladı. Buna da seviniyoruz. Umarız ki, dördüncü aşamaya gitmeden, doğru dürüst uygulalarlar. Ama bu konuda da fazla iyimser olamıyoruz; çünkü, uzun süreden beri Cumhuriyet Halk Partili milletvekillerinin, muhtarlara aylıkla ilgili yasa önerileri Meclis komisyonlarında beklemektedir. Amaç gerçekten muhtarlara aylık bağlanması ise, bunun ille Hükümet Tasarısı ile olması şart değil. İşte CHP'lilerin yasa önerisi çoktandır hazır, onu görüştürüp çıkartsanız!.. Fakat hâlâ bu öneriyi görüştürmüyorlar. Eğer, dördüncü aşamayı, yozlaştırıp saptırma aşamasını akıllarına koymadılarsa, bu öneriyi bir an önce yasalaştıracaklarını umarız.

Tarım sigortasının gerekliliğini de yıllardır belirtiriz. Bunu da, iktidara geldiğimiz zaman yaygın kooperatifçilikle birlikte gerçekleştireceğimizi söyleriz. Çünkü yaygın ve gerçek bir kooperatifçilik olmadan, bu sigortayı yeterli biçimde ve ölçüde uygulamağa Devlet gücü yetmez. Şimdi AP bunun da sözünü etmeğe başladığı için memnunuz.

Bu arada Tarım İş Kanununa değinmek isterim. Ben 1965 başında Çalışma Bakanlığından ayrılmadan önce, dışarıdan uzmanlar getirttim; içeride sendikalarla, Tarım

Bakanlığı ile işbirliği yaptım, bu yasanın bütün hazırlıklarını tamamladım. Aradan 10 yıl geçti, Adalet Partisi bu arada üçüncü aşamaya geldi, "biz de yaparız, daha iyisini yaparız" demeye başladı. Fakat ortada hâlâ bir tasarı yok. Oysa bütün hazırlıklar on yıldır ellerindedir. Cumhuriyet Halk Partili milletvekillerinin tarım ve orman işçileri için iş yasası önerisi ise uzun süredir Millet Meclisi komisyonlarında bekletilmektedir. Eğer bu konuda samimi iseler, o öneriyi bir an önce görüşmeyi kabûl etmeleri gerekir.

BÜTÇEDE ANAYASAYA AYKIRI BİR HÜKÜM

Adalet Partisinin işçi haklarıyla ilgili, tehlikeli fakat çok şükür çoğu kez uygulayamadıkları eğilimlerini biliriz. Bu eğilimlerden biri, Anayasaya, yasalara aykırı olarak huzurunuzda görüşülmekte olan 1976 Bütçe yasasına girmiş bulunuyor. Bu yasanın 13'üncü maddesi ile kamu personeli ücretlerinin, özel sözleşmeli veya toplu sözleşmeli personelin ücretlerinin sınırlandırılması öngörülüyor. Ücretler için bir tavan, bir sınır getiriliyor. Madde 13 şöyle :

"Malî yıl içinde genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, belediyeler, özel idareler, Kamu İktisadî Teşebbüslerinde (sermayesinin yarısından fazlası yukarıda sayılan kuruluşlara ait olanlar dahil) özel ve toplu sözleşmelerle istihdam olunan personele ödenecek ücretle sağlanan nakdî ve aynî menfaatlerin yıllık tutarının 12'de 1'inin gayri safi miktarı 25.000 lirayı geçemez".

Madde devam ediyor :

"Aynî menfaatler, sözleşmeler itibariyle, Maliye Bakanınca görevlendirilecek üç kişilik bir kurul tarafından değerlendirilir. Limiti aşan sözleşmelerin yeniden düzenlen-

mesi mümkün olmadığı takdirde, limiti aşan kısım...”, dikkat buyurun, “gelir bütçesinde açılacak özel bir tertibe gelir kaydolunmak üzere Hazine’ye yatırılır. Bu madde hükümlerine uyulmaması halinde, 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre takibat yapılır”.

Hükümet diyebilir ki, “ben bunu nakdî, aynî, maddî yardım hep bir arada, bürüt 25.000 liralık aylık gelir için getirdim. Düz işçi, hatta kalifiye işçi arasında bu parayı alan ya yoktur, ya çok azdır, bunun ne sakıncası var ?”.. Fakat, bir kere yol olmaya görsün, bir kere böyle yasal bir olanak bulunduğu kanısı edinilmeye görsün, arkasından bu tavan elbette daha aşağılara inecektir.

Şimdi Hükümet, kurnazca, ilk yoklamayı yapıyor. “Bakalım işçilerin tepkisi ne olacak ? Bakalım Türk toplumunun tepkisi ne olacak ? Bakalım Anayasa Mahkemesine gidecek mi ?”, diye ilk denemeleri yapıyor. Bu denemelerde kendi açısından olumlu sonuç alacak olursa, elbette bunu, işçi ücretlerini sınırlamak için, Anayasa ve yasa dışı bir araç olarak kullanacaktır.

Tavan 25 bin değil, 50 bin lira da olsa, bu, Anayasaya ve yasaya aykırı olmanın da ötesinde, işçiye karşı saygısızlıktır. Neden saygısızlıktır ? Devlet memuru için böyle bir tavan getiriliyor mu ? Getirilmiyor. Milletvekili için getiriliyor mu, senatör için getiriliyor mu ? Getirilmiyor. Özel sektördeki beyaz yakalı işçiler için, yöneticiler için böyle bir hüküm getiriliyor mu ? Getirilmiyor. Pekiyi, sorarım Maliye Bakanından, insan olarak, yurttaş olarak işçinin bu saydıklarımından farkı nedir, hak eksikliği nedir ? Milletvekiline getirmedığınız bir ödenek tavanını ne hakla işçiye getirmeye kalkışabilirsiniz ?

Size söylüyorum, eğer Türkiye benim bildiğim Türkiye ise, bu adı gibi uğursuz 13'üncü maddeyi uygulayamayacaksınız, bu Bütçeyi geçerseniz bile bu gücü kendinizde bulamayacaksınız.

İŞÇİLERİ MEMUR YAPMA OYUNU

Tabii başka oyunlar da dönüyor. Toplu sözleşme, grev hakkını kısımlıyorlar, göze alamıyorlar; ama devlet sektöründe işçileri memurlaştırma oyunu dönüyor. Bir de hiç sıkılmadan bunun sorumluluğunu Cumhuriyet Halk Partisine atıyorlar, "Sizin öngördüğünüz Komisyon öyle karar verdi" diyorlar.

Biz, bunun tanımını yapsın diye komisyon kurmuşuz, sizin yaptığınızı yapsın diye değil; Sosyal Sigortalardaki bütün işçileri memur saysın diye değil... Bunu ciddî olarak ele alıp uygulamaya çalışsın diye düşünmüştük bu komisyonu...

Kaldı ki, bizim görüşümüz başkadır. Bizim görüşümüze göre, çağımızda ve çağımızın teknolojisi içine giren toplumlarda, artık, haklar bakımından, işçi - memur ayrımı diye bir ayırım yapılamaz. Ama, sizler Anayasada yapılmasını sağladığınız değişikliklerle bu ayrımı zaten yaptınız. İşçiye sendikacılık hakkı var, memura sendikacılık hakkı yok.

Zaman zaman sayın Demirel ve Adalet Partisi, bize, istediğimiz demokrasinin ne biçim bir demokrasi olduğunu imalı bir üslup ile sorarlar. Bizim istediğimiz demokrasi, özgürlükçü demokrasi denen şeydir. Şimdi ben de Hükümetten soruyorum, bir tek özgürlükçü demokrasi gösterebilirler mi ki, orada kamu görevlilerinin sendikalaşma hakkı olmasın ? Buna bir tek örnek gösteremeyeceklerdir. Çoğunda, bırakınız sendikalaşma hakkını, toplu sözleşme ve

grev hakkı tanınmıştır kamu görevlilerine. Fakat daha bu haklara sahip olmamışken bile kamu görevlisine tahammül edemeyen bir zihniyetten elbette böyle hakları tanıması hiç beklenemez.

Onun için, işçi haklarına da aslında tahammül edemeyen, fakat bunu örtmek, gözlerden saklamak isteyen Hükümet, bir yandan, Anayasaya, yasalara aykırı olarak, sosyal adalete, insanlığa, eşitlik ilkesine aykırı olarak işçiler için ücret tavanı getiriyor; bir yandan da kamu sektöründeki işçileri memurlaştırma yoluna giriyor. Yine o dört aşamalı yaklaşım... Evvelâ işçi haklarına, toplu sözleşme, grev hakkına karşıydılar. Bu hakları kötülediler. Engellemeğe uğraştılar. Sonra "biz de bu hakları benimsiyoruz" dediler. Şimdi ise yozlaştırma aşamasındalar, baltalama aşamasındalar; fakat buna da güçlerinin yetmeyeceğine inanıyorum.

DENGE SORUNU

Türkiye'de ücret sorunu tavan sorunu değildir, denge sorunudur; ücretlerle ücret dışı gelirler arasında denge sorunudur. Bunu da sağlamanın yolu, Türkiye'de sosyal adalete uygun bir düzen sağlamaktır.

Siz bir yandan birtakım insanlara alınteri dökmeden milyonlar kazanma olanağını tanıyacaksınız; aracılıkla, demir karaborsasıyla, hayalî ihracatla aşırı kazançlar sağlama yollarını açık tutacaksınız; ondan sonra da işçiden, bir ölçünün ötesinde ücret artışı isteklerinde bulunmamasını bekleyeceksiniz. Bu, insan doğasına aykırı bir istek olur.

Bir yandan Türkiye'yi tüketim sanayilerine boğduğunuz için, tüketim hevesini alabildiğine kamçılayacaksınız; taksitle otomobil satışlarını, Türk ekonomisinin boyunu bosunu aşan birtakım eşya satışlarını teşvik edeceksiniz... Bunların

televizyonlarda özendirici programlarını hazırlatacaksınız... Bazılarının "millî ahlâk" anlayışına pek uygun olduğu anlaşılan, tüketim eğilimini alabildiğine kızıştıran sözümona yarışma programları düzenliyeceksiniz : "Haydi sana şu televizyonu vereyim, yok onu bırak çamaşır makinesini vereyim", diye dünyanın hiç bir memleketinde görülmedik yüzkarası programlarla, hem vatandaşa tüketim hırsını kamçılatacaksınız; kurduğunuz sun'î ve temelsiz tüketim sanayilerini ayakta tutabilmek için kamçılatacaksınız, hem de, "işçide tüketim özlemleri bir ölçünün üzerine varmasın, ücret talepleri bir ölçünün üstünde oluşmasın" diye bekleyeceksiniz. Siz evvelâ kendi kafanızdaki çelişkilere kurtulun da ondan sonra işçiden böyle bir anlayış beklemeye kalkışın.

KOOPERATİFÇİLİĞİN BALTALANIŞI

Adaletli kalkınmanın, özellikle tarım kesimini kalkındırmanın temel kurallarından biri —biraz önce de belirttiğim gibi— kooperatifçiliktir. Fakat, özellikle Adalet Partisinin Hükümette bulunduğu dönemlerde, kooperatifçiliği geliştirmek için değil, baltalamak için, partizanlıkla yozlaştırmak için elden gelen yapılır. Bu konuda da, demin bahsettiğim dört aşamalı yaklaşım uygulanmıştır. İlkin, bir süre, "kooperatifçilik komünistliktir" demişlerdir. Baktılar ki, bu tutmuyor kooperatifçilik tutuyor, kooperatif yönetimlerini ele geçirmeye çalışmışlardır. Ondan sonra da kooperatifçiliği yozlaştırma ve engelleme girişimlerine başlamışlardır. Şimdi iktidar olanaklarını özellikle bu şekilde kullanıyorlar. Pek çok tanığını biliyorum : Kooperatif yöneticileri, Köy İşleri Bakanlığına veya ilgili bir başka bakanlığa gidiyorlar. Elllerinde, ülke yararına, plâna uygun, olabirliliği, fizibilitesi

olan sapasağlam bir proje var. Hakları olan yardımı, ilgiyi istiyorlar. Bakanın kendilerine sorduğu soru şu oluyor : "Kooperatifinizin yönetim kurulunda Cumhuriyet Halk Partililer var mı ?" .. "Niye soruyorsunuz ?" denildiğinde, "Bu işi particaliğin dışında tutalım, onlar ayrılınsın size istediğiniz krediyi fazlasıyla vereyim" diyor Bakan... Hiç sıkılmadan bugün Bakanlar bunu söyleyebiliyor. Artık zaten bu konuda fazla sıkılacak durumda değiller. Hükümet üyesi partilerden biri, Cephe Hükümetinde Adalet Partisinin partizanlığından açıkca millet önünde şikâyet eder duruma gelmiştir.

Kimi dayanıyor, kimi durumu idare ediyor, kimi Cumhuriyet Halk Partili yöneticileri geri plâna itiyor, ve o şekilde hükümetten hakkını almağa çalışıyor. Bu, aslında, Hükümetin, yalnız Cumhuriyet Halk Partisine karşı değil, daha çok kooperatifçiliğe karşı bir uygulamasıdır. Amaç, kooperatifçiliğe inançlı kişileri kooperatiflerin yönetiminden ayırmaktır. Onlar ayrılınca kimler gelecek kooperatiflerin yönetimine? Adalet Partililer gelecek... Kooperatifçiliğe inandırmış Adalet Partiliyi nereden bulacaklar. Buna imkân yok ? İşte bir yönetici buldu Adalet Partisi, bir eski milletvekilini TARIŞ'ın başına getirdi. Bu AP'li yönetici şimdi darmadağın ediyor TARIŞ'ı. Önce Pamuk Birliğinin kaynaklarını yediler, bitirdiler. Arkasından Üzüm Birliğinin, İncir Birliğinin kaynaklarına göz diktiler. Pamuk Birliği ayrıldı, Üzüm Birliği ayrıldı, İncir Birliği ayrılıyor. Kala kala şimdilik sadece bir Zeytin Birliği kalacak.

Nasıl yapılıyor bu ? Yine o yetişmiş militanlar, ülkücüler yerleştiriliyor, kavgalar çıkarılıyor, Birliklerin parası onları beslemeye harcanıyor, kooperatiflerin olanakları çarçur ediliyor. Nasıl çarçur ediliyor ? Üzümü 10 liradan alıyor TARIŞ. Bu hükümet döneminde 6,5 liradan tüccara,

ihracatçıya satıyor. Aynı tüccar, üretici kılıfına girip, aynı özümün bir kısmını gerisin geriye 10 liradan TARİŞ'e satıyor. Bir kısmını da, 6,5 liranın üstünde kaçta tutturabilirse yurt dışına satıyor; 6,5 liranın altında satmış gibi gösterip gelirini Avrupa'da kaçak döviz olarak tutuyor. Bu türlü işlemlerle TARİŞ'e bağlı birlikleri canlarından bezer duruma getirdiler.

Neden ilk feryat Pamuk Birliğinden geldi ? Bunun da nedeni var. Çünkü pamuk alıcıları, pamuk aracıları, genellikle Türkiye'de bir güçlü sanayi kesimini temsil ediyorlar. Bunlar TARİŞ'in, kooperatifçiliğe inanmış, halktan yana bir hükümet elinde kendilerine karşı üretici halkı nasıl koruyabileceğini 1974'de gördüler. Gözleri korktu. Onun için, hazır Adalet Partisi Hükümete gelmişken, TARİŞ'i dağıtmağa, Pamuk Satış Kooperatifleri Birliği'ni işe yaramaz duruma getirmeğe karar verdiler. Böylelikle pamuk üreticilerinin ürününü sanayicilerimiz çok daha ucuza alacaklar ve kârlarına kâr katacaklar. Nitekim, bir yıl önceki fiyattan aldıkları pamuktan yaptıkları ipliği yüzde 30 - 35 zamlarla satıyorlar. O arada da, Pamuk Satış Kooperatifleri Birliği'nin kurduğu iplik fabrikasının açılışı, hizmete girmesi aylardır geciktiriliyor.

Elbette TARİŞ'in başına gelenlere üzülüyorum; fakat şunu da 1973 Seçim Bildirgemizde açıkca söylediğimiz gibi, belirtmek isterim, aslında TARİŞ, ÇUKOBİRLİK benzeri kooperatifler, bizim idealimizdeki kooperatifler değildir. Bunlar, şimdi acı sonuçları görüldüğü gibi, yarı devlet kuruluşlarıdır; gerçek, demokratik halk kooperatifleri değildir. Ama o yüzden bunları yıkmak gerekmez. Bu tavan kooperatifleri sağlamlaştırıp demokratikleştirmek, topraktan yükselen gerçek kooperatifçilikle bütünleştirmek gerekir. Fakat Adalet Partisinin yaptığı nedir ? Bir yandan topraktan,

tarım kesiminden yükselen kooperatifçiliği baltalamağa, öbür yandan tavanı, çatıyı yıkmağa çalışıyor.

TOPRAK REFORMU

Konuşmamın başlarında söylediğim gibi, komünist ülkeleri, sosyalist ülkeleri bırakın, kapitalist ülkeler arasında ciddi bir toprak reformu yapmadan kalkınabilmiş ve, tarımı bir yana, sınaileşmesini gerçekleştirebilmiş ülke çok azdır. Bunu Türkiye'de, yine biraz önce belirttiğim gibi, bazı sanayiciler bile anlamaya başlamıştır. Fakat Cephe Hükümeti ve özellikle sayın Demirel hâlâ anlıyamamaktadır.

Ona rağmen 12 Mart döneminde bize göre yozlaştırılmış bir Toprak Reformu Yasası çıktı. "Niye oy vermediniz ?" diye ikide bir güya bizi köşeye sıkıştırmaya çalışır sayın Demirel. Sizin kabûl edebileceğiniz bir toprak reformuna biz kolay kolay oy veremezdik. Çünkü sizin bu işi nasıl yozlaştırmayı istediğinizi biliyorduk. Kaldı ki biz, kendi istediğimiz reformları gerçekleştirmek için bir ara rejimden yararlanmaya kalkışmayacak kadar kendi kendimize ve demokrasiye saygılı bir partiyiz.

Ama Demirel yönetiminde Adalet Partisi ne yaptı ? Durumu idare etmek için inanmadığı bir şeye oy verdi, yozlaştırarak oy verdi. Şimdi bunun öcünü alıyor. Ne diyor sayın Demirel ? Geçenlerde kendi temsilciler meclisinde söyledi ve basına açıkladı : "*Tapuyu deldirmeyeceğiz*" diyor. Bu sözü söylemeye kendinde nereden hak buluyor ? Toprak reformunu iyi kötü kendi partisinin oyları ile çıkartmış. Toprak reformu tapuyu delmeyecekse neye yarayacak, hangi işi yapacak ? Belli ki, toprak reformunun uygulamasını önlemeye karardır sayın Demirel. Bunu tahmin etmek, sezmek için kâhin olmaya gerek yoktur, gerçeklere, uygulamaya bakmak yeterlidir.

Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümette bulunduğu dönemde, Hükümet ortağı parti ile bu konuda birbirimize açık davrandık. Adalet Partisi gibi onlar da toprak reformuna inanmıyorlardı, bunu istemiyorlardı. Yasada bizim istediğimiz değişiklikleri kabul etmiyorlardı. Ama yürürlükteki yasa çerçevesi içinde toprak reformunu uygulamamızı kabul ettiler ve bu uygulamaya giriştik. Yasanın öngördüğü, gerekli kıldığı yönetmeliklerden çoğu kısa sürede hazırlandı. Tapulama çalışmaları 1975 sonunda bitirilecek şekilde hızlandırıldı; ve o sayede 1975 başlarında, üç ay içinde 200 bin dönüm toprak birden kamulaştırıldı. 1 Haziran 1975'te bunların dağıtımı başlayacaktı. Sudan gerekçelerle ertelendi. Biz üzerine yürüyünce, 24 Haziran 1975'te toprak reformu uygulamasını törenle açtılar. Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümette bulunduğu sırada yaptığı hazırlıklara göre, ilk dağıtımda, yani 1 Haziranda yapılması öngörülen dağıtımda, 2500 aile toprak reformundan yararlanacaktı. Topraksız veya az topraklı 2500 aileye toprak verilecekti. Bunların kuracakları kooperatifler için 63 traktör daha o zamandan alınmış, 1974 bütçe yılı içinde, bütün ekipmanlarıyla Urfa'ya gönderilmişti.

Aynı hız sürdürülürse, 1975 yılı sonuna kadar Urfa'da 11.500 topraksız veya az topraklı ailenin toprağa kavuşturulması sağlanacaktı ve, başta traktör olmak üzere, verimli tarım işletmeciliği yapabilmeleri için gerekli araç ve gereçlerle donatılmış olacaktı.

Urfa'da, 25 ilâ 30 bin aileye yetecek kadar dağıtılabılır toprak bulunduğu saptanmıştı. Urfa dışında ikinci bir il, 1975 ortalarında, üçüncü ve dördüncü iller de 1976 başlarında, reform uygulaması kapsamına alınacaktı.

Uygulamanın Yozlaştırılışı

Dediğim gibi, 3 ayda 200 bin dönümün kamulaştırılması yapılabilmisti; fakat Hükümet değişikliğini izleyen yönetici değişikliklerinden sonra, 9 ayda ancak 25 bin dönüm toprak kamulaştırıldı. Bunların da hazırlıkları önceden tamamlanmıştı.

12 Şubat gecesi televizyon programında seyrettiğimiz gibi, Urfa'nın bütün kadastro çalışmaları tamamlanmıştır. Toprak reformunu gereken hızla sürdürmeye o açıdan hiç bir engel yoktur.

Televizyon programında, "endeksleme yapılmamıştı" gibi, mazeretler ileri sürüldü. Eski Müsteşar buna da cevabını verdi. En düşük endeks neyse ona göre toprak bırakılıyordu, sahiplerinde. Endeksi arkadan gelse de, hiç bir adaletsizlik, haksızlık yapılmamış oluyordu ve kimse itiraz etmiyordu. Şimdi, bir "endeksleme"dir tutturularak, bu bahanenin arkasına sığınarak, toprak reformu engelleniyor, yozlaştırılıyor.

Geçen yıl sonuna kadar 1500 ailenin toprağa kavuşturulabilmesi için her hazırlığın tamamlanmış olduğu Urfa'da, henüz ancak 161 aile toprağa kavuşturulabilmiştir. Bunlar 812 nüfustur ve ancak 31 bin dönüm arazi dağıtılmıştır.

Toprak ve tarım reformu uygulaması için Urfa'da yeni ilçeler ilân edilecekti. O da yapılmadı. Taktik belli... Yozlaştırıldığını belirttiğimiz yasada bir hüküm var. Bu hükme göre, 1976 Kasım başına kadar Urfa ilinde toprak dağıtımı tamamlanmış olmazsa, bütün toprak alım-satımları serbest olacak; yani toprak reformu fiilen olanaksız duruma gelmiş olacak.

Hazine Topraklarında Adaletsizlik

Toprak reformunu bir yana bırakıyorum : 1974 yılı içinde, Halk Partisi Hükümette iken, 600 bin dönüm Hazine toprağı, topraksız veya az topraklı çiftçiye kiralanmıştı. Cephe Hükümeti döneminde buna bir dönüm toprak eklenmedi. Oysa Türkiye'de 16 milyon dönüm hazine toprağı, varlıklı kişilerin haksız tasarrufu altındadır.

Arasına çıkan toprak olayları da, başkasının toprağıyle ilgili olarak değil, haksız biçimde varlıklı kişilere bırakılan Hazine topraklarında, köylünün, kendine ait olan hakkı, millete ait olan hakkı istemesi nedeniyle veya bu topraklarda karşılaştığı baskılar, zulümler nedeniyle, ortaya çıkmaktadır.

Kadro Büyüyor, İş Azalıyor

Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin yapmış olduğu hazırlıklarla, Urfa'da 3 ayda 200 bin dönüm toprağın kamulaştırılması 20 kişilik kadro ile başarılmıştı. Şimdi, bu kadro 200 kişiye çıkarıldı; fakat kamulaştırma, hemen hemen durdu. Demek ki, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümette iken, iş yapmak için 20 kişi yetiyordu. Şimdi, iş yapmamak için, 200 kişi az geliyor.

Toprak Reformu Kooperatiflerinin Yozlaştırılması

12 Şubat gecesi televizyonda, bugünkü yetkililerin ağzından, şimdi vermekte olduğum bütün rakamlar 5 aşağı 5 yukarı doğrulandı. Bugünkü yetkili, bizim zamanımızın yetkilisine dedi ki, "İyi ama siz kendi döneminizde hiç Toprak ve Tarım Reformu Kooperatifi kurmadınız". Öylelikle yeni Hükümet suçüstü yakalanmış oldu. Eski müsteşar cevap verdi : "*Biz, toprak dağıtımının hazırlıklarını yaptık.*

Toprak dağıtımı 1 Haziranda başlayacaktı. Toprak dağıtımı yapılmadan kime ne kooperatifi kurduruyorsunuz ?”, dedi.

Daha ancak 161 aileye toprak dağıtılmışken, yeni Hükümet, 6 Toprak ve Tarım Reformu Kooperatifi kurmuş olmakla öğünüyor; ve, televizyonda itiraf edildiği gibi, toprak dağıtımından yararlanamayacak olanlar da bu kooperatiflere alınıyor. Niçin alınıyor ?.. Toprak Reformundan yararlanacak yoksul, topraksız köylü kullansın diye gönderilen traktörlerden, zengin çiftçiyi de, toprak ağasını da yararlandırmak için... Yoksul köylüye yapılacak yardımlardan zengin çiftçiyi de yararlandırmak için... Toprak Reformu Kooperatifleri de işte bu amaçla böylesine yozlaştırılıyor.

Verim Arttırıcı Tedbirler

Söylenenlerin aksine, biz hiç bir zaman, toprak reformunu sadece toprak dağıtımı olarak anlamadık. Öyle bir toprak reformu dünyada yoktur zaten. Siz adına, yine kompleksinizden ötürü, bir “tarım” kelimesini de eklemeydiniz, Toprak Reformu yine tarımda verimi arttırıcı tedbirlerle birlikte uygulanacaktı. Yani, sulamayı arttırıcı, gübrelemeyi arttırıcı, makina kullanımını arttırıcı, örgütlenmeği geliştirici, kooperatifçiliği geliştirici tedbirlerle birlikte uygulanacaktı. Cumhuriyet Halk Partisi Hükümet döneminde Toprak Reformundan yararlanacak köylülerin verimli tarım işletmeciliği yapabilmeleri için gerekli altyapıları sağlamak üzere, 1 milyar 300 milyon liralık yatırım projeye bağlandı ve hızla uygulanmaya başladı. O zaman sayın Demirel Hükümette olmadığı için bir yılda bu proje tutarının tam üçte biri, 470 milyonu harcandı. Bununla yapılması gerekli işler yapıldı. Sessiz sedasız, temel atmasız, nutuksuz yapıldı... O arada sulamalar başladı.

Sayın Demirel, "Dağıtılabilecek ne kadar toprak var, kaç kişiye dağıtacaksınız ?" diye ikide bir sorar. Oysa sulamasız olarak ancak iki bin kişiye yeten toprak, sulamayla 12 bin kişiye yeter. Demek ki siz sulamayı da yeterli ölçüde yaptınız mı, Türkiye'de dağıtılabilecek toprağın miktarını o oranda artırmış olursunuz.

1 Kasım 1976'ya kadar Urfa'da Toprak Reformu işlemleri bitirilmezse ne olacak ? Topraksız yoksul köylü için ayırmış olduğumuz 1 milyar 300 milyon liralık parayla yapılan veya yapılacak olan yatırımların toprakta sağlayacağı bütün verim artışından, topraksız köylü değil, toprak reformuyla toprağa kavuşacak köylü değil, zengin toprak ağaları yararlanacak. Şimdi kooperatiflerden onların yararlandırılmasının düşünüldüğü gibi... Zaten, kamulaştırılmış topraklar dağıtılmadığı için, eski sahipleri topraklarını sürmeğe, devam ediyorlar ve, öylece, bu yatırımlar şimdiden onlara yarıyor.

"Yeşil Devrim" in İçyüzü

Sayın Demirel'in ikide bir sözünü ettiği "yeşil devrim" işte budur. Topraksız köylüyü, yoksul köylüyü süründürme bahasına, birkaç zengin çiftçiyi daha zengin edecek yolda verim artırıcı tedbirler almak... Eğer adaletli bir toprak dağılımı sağlamadan, tek yanlı olarak verim artırıcı tedbirlere giderseniz, o ülkedeki, sosyal adaletsizliği dayanılmaz ölçülere, patlama noktasına ulaştırmış olursunuz.

Sayın Demirel'in sık sık sözünü ettiği, yeşil devrim, dünyada foyası birkaç yıl önce ortaya çıkmış olan ve artık mucitlerinin bile ağızlarına almaktan sıkıldıkları bir oyundur, bir yutturmacadır. Toprak reformsuz yeşil devrim olmaz, hiç

bir devrim olmaz. Eğer "devrim" sözünü sayın Demirel 40 yılda bir ciddi olarak kullanıyorsa, bunun gereğini yapmalı ve Toprak Reformunu da içine sindirmelidir. Yoksa "yeşil devrim" dediği şey, şimdi Urfa'da hazırlanmakta olan tuzaktan başka birşey olmaz. Bizim, iyiniyetle, yoksul ve topraksız köylü için başlattığımız yatırımlar zengin ağaların hizmetine sokulmuş olur. Urfa'da evvelce bire on adaletsizlik var idi ise, bu adaletsizlik bire yüz olur, bire bin olur.

MHP'nin İnançsızlığı

Haydi Adalet Partisi neyse. Zaten ilke olarak toprak reformunu benimsemediği belli, "tapuyu deldirtmeyeceğiz" diyor. Ama, toprak reformu uygulamasından sorumlu Bakanın partisi, programında toprak reformuna bağlı olduğunu iddia ediyor. Oysa, görebildiğimiz kadar, o ve partisi de bu oyunun içinde. Demek ki, milliyetçilikleri kadar toprak reformuna inanç iddiaları da inandırıcı olmaktan bir hayli uzak.

Sosyal İhanet

Eğer Urfa'da bu oyun oynanırsa, topraksız köylü için kurulan kooperatifler, gönderilen traktörler, yapılan sulama tesisleri, köylü oyuna getirilip ve uygulama 1 Kasım 1976'ya kadar ertelenip, büyük ağaların hizmetine verilecek olursa, bu, insanlık tarihinin en büyük sosyal ihanetlerinden biri olacaktır.

Ara rejimin suyuna gitmiş olmak için toprak reformuna "evet" dermiş gibi görünmek, sonra, el çabukluğu ile, daha doğrusu, el yavaşlığı ile, toprak reformunu, toprağa muhtaç köylünün değil de toprak ağalarının işine yarar hâle getirmek... Bundan büyük bir sosyal ihanet, bundan büyük bir oyun düşünülemez.

Güneydoğu'nun yer yer yarı feodal bir geleneksel yapısı vardır. Zaman içinde bu yarı feodal yapı, kendiliğinden,

yavaş yavaş da olsa, değişmeğe başlamıştı. Fakat şimdi Demirel Hükümeti bu değişimi, bu evrimi bile durduruyor, Urfa'da ve Güneydoğu Anadolu'da, yarı feodal yerine tam feodal bir yapıyı gerçekleştirmeğe kalkışıyor.

Bana cevap verirken sayın Demirel neler söyleyecektir veya neler söylemeyi içinden geçirmektedir, biliyorum. Çıkacaktır, "Ecevit doğa yasalarından bahsetmişti" diyecektir. Ben doğa yasalarını hiç bir zaman bir tahrik olarak söylemedim, doğa yasalarına ters düşerseniz, bundan ne gibi olumsuz sonuçlar gelebileceğini ve bunun altından kalkamayacağınızı anlatmağa çalıştım. Zaten bizim Anayasamız benim o doğa yasası dediğim şeyleri dikkate aldığı içindir ki toprak reformunu da emretmiştir. Ama siz, geçimi topraktan olan köylüyü topraktan yoksun bırakacaksınız, onun delik pabucuna, delik giysisine aldırış etmeyeceksiniz, "tapuyu deldirtmem" diyeceksiniz. Toprak reformuna rağmen söyleyeceksiniz bunu... Köylü için yapılan masraftan yatırımdan, ağayı yararlandıracaksınız, Urfa ilinde sosyal adaletsizlik bire on ise, bire yüz, bire bin yapacaksınız. Bu durumda ben ağzımı açmasam, doğa yasasının, toprak reformunun hiç sözünü etmesem, siz yine de Türkiye'de kendi yarattığınız, yol açtığınız sorunların üstesinden bu kafa ile gelemersiniz.

Atasözümüz var, "biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar" diye... Benim doğa yasaları dediğim işte bu. Ama ben hiç bir zaman, hiç bir kimseye "doğa yasalarına uyun" demedim.

HALİL AĞAR (Adıyaman, AP) — Talan...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Talanı yapan başkaları. Sormayın onu pişman olursunuz.

Tam tersine, ben, "doğa yasalarının işlemesine fırsat vermeyin; Anayasamızın, aklın, insanlığın gereği olan tedbirleri alın" diye uyardım.

Şimdi Demirel Hükümeti, doğa yasalarını çiğnemekle kalmıyor, kendi oyları ile çıkardığı Toprak ve Tarım Reformu Yasasını da çiğnediği için de, kendi açısından haklı olarak Temsilciler Meclisinde öğünebiliyor : "Tapuyu deldirmedik" diye; "o sırada durumu, işi idare etmek için toprak reformu yasasını çıkarttık ama, işte görüyorsunuz, tapuyu deldirmiyoruz" diye marifetmiş gibi öğreniyor.

Tam Feodal Kafa Yapısı

Sayın Demirel, Adalet Partisi, Cephe Hükümeti, uygulamada bir süre için toprak reformunu tersine çevirebilirler; ama dünyanın gidişini tersine çevirmeye kimsenin gücü yetmez. Kapitalizm, feodalizme göre daha ileri bir aşamadır. Siz yarı feodal bir yapıyı, kapitalizme değil, tam feodal yapıya dönüştüreceksiniz. Bu, tarihe ters düşmektir, akla ters düşmektir, çağ dışı düşmektir, hesaba kitaba, herşeye ters düşmektir. Bunu elbette başaramayacaksınız. Bu kafayla sizler, kapitalizmi bile temsil etmiyorsunuz. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında "ben tapuyu deldirmem" diye konuşabilen bir Başbakan, yarı feodal değil, tam feodal kafa yapılı bir insandır.

Nitekim, dediğim gibi, Türkiye'nin kapitalistlerinden bile bir çoğu toprak reformunun zorunlu olduğunu anlamışlardır artık, anlamaktadırlar.

Yirminci yüzyılın sonlarında Türkiye'de bir Başbakan çıkacak, ortaçağların bir feodal beyi gibi, bir derebeyi gibi, "tapuyu deldirmeyeceğim" diyecek. Bunu söylenebilir bir söz, sıkılmadan söylenebilir bir söz sanacak ve bu Başbakan Türkiye'yi sosyal patlamalardan kurtarabilecek. Buna imkân yoktur. Tapuyu deldirtmeden nasıl yapacaksınız toprak reformunu...

BÖLÜM: 8

**DIŞ
POLİTİKA**

DIŞ POLİTİKA

Değerli arkadaşlarım,

Şimdi dış politikaya, dış iliŐkilerimize değineceğim.

Cephe Hükümeti, uluslararası iliŐkilerin Türkiye için büyük önem kazandığı bir dönemde kuruldu. Uluslararası iliŐkinin, dış politikanın, kesin ve ivedi kararlar ve, kararların da ötesinde, uygulayıcı eylemler beklediği bir dönemde kuruldu. Fakat bu Hükümet, dış politikada hemen hemen hiç bir karar alamayacak, hiç bir tutarlı davranıŐta bulunamayacak, hiç bir adım atamayacak biçimde kuruldu. Böyle olacağını bile bile bu Hükümeti kurdu sayın Demirel. Bilmeden böyle bir sürprizle karŐılaŐmadı. Türkiye'de kararlı, tutarlı bir dış politikanın kaçınılmaz millî zorunluk olduğunu biliyordu o sırada; ama öyle bir politika izliyemeyeceğini bildiği bir Hükümeti kurmağa razı oldu. Başka çözümler vardı, onlardan hiç birine yanaŐmadı.

Bu Hükümete katılan partilerden her birinin dış politikayla ilgili ayrı ayrı görüşleri, eğilimleri olabilir. Ben birine katılıyorum, öbürüne katılıyorum, hiç birine katılmam; belki her birine ayrı ayrı saygı duyabilirim. Fakat dört tutarsız dış politikayı bir araya getirip Hükümet kuracaksınız, ondan sonra dış politikanın en büyük önem kazandığı bir dönemde Türkiye'nin millî menfaatlerini korumaya çalıŐacaksınız. Bu şekilde milliyetçi olunmaz.

Biraz önce Ortak Pazar dolayısıyla de söylediğim gibi, iç politikada yanlış adımlar atılabilir; bunun büyük sakıncaları, zararları olabilir; ama o yüzden kıyamet kopmaz. Millet kendi içinde o yanlış adımların zararlarını giderme olanaklarını zaman içinde de olsa bulabilir; fakat dış politikada

kaçırılanlar bir daha kolay kolay kazanılamıyabilir. Hükümet konusunda sayın Demirel "işte ben kurdum oldu" diyor. Olmadı sayın Demirel. Dış politikada karar alamayan, tutarlı olamayan, adım atamayan bir Hükümet olmaz. Eğer olsa idi, biz de Hükümette kalmasını bilirdik. Ama bizim için hükümet olmak herşey demek değildi, bizim için hükümetten önce devlet vardı, millet vardı; gerçek milliyetçi biziz.

1974 GÜZÜ EN UYGUN DÖNEMDİ

1974 güzü, yani bizim, ya belli kararları alırız, gerekli adımları atarız, gerekli uygulamaları, girişimleri yaparız ya da Hükümeti bırakırız gideriz dediğimiz dönem, Kıbrıs Barış Harekâtıyla ileri bir aşamaya ulaştırdığımız Kıbrıs sorununu, Türkiye ve Kıbrıs Türkleri yararına kesin, nihaî diplomatik çözüme ulaştırabilmenin en uygun dönemiydi.

Bu, benim sırrım değildi. Ben bunu, sayın Demirel başta olmak üzere, grubu olan bütün parti liderlerine o sırada defalarca söylemiştim, kamuoyuna açıkça ifade etmiştim. Henüz geçmiş olayların anıları tazeydi o sırada. Yunanistan'ın ve Kıbrıs Rumlarının sorumlulukları, günâhları biliniyordu, hatırlanıyordu. Bunların anıları, bütün insanlık için tazeydi henüz...

Türkiye üzerinde henüz psikolojik güçlükler yaratıcı baskılar oluşmaya başlamamıştı. Makaryos adaya dönmemişti ve dönecek siyasal cesareti bulamıyordu. Yunanistan'da yeni yönetim, Kıbrıs'ta olup bitenlerin sorumlusu olarak görülmüyordu henüz. Bunların sorumluluğu, haklı olarak, yeni yönetimden önceki askerî dikta rejimine yükleniyordu. Dolayısıyla, nihaî çözüm uğrunda kabul etmek zorunda kalacağı bazı tavizlerin siyasal faturası, Yunan Hükümeti için o sırada çok yüksek olmayacaktı. Ama

zaman geçtikçe dikta rejiminin sorumluluğu, günâhı unutulacaktı. Zaman geçip, Yunanistan'da çok partili demokratik rejim normal koşulları içinde işlemeye başlayınca, orada iktidarlar, partiler için birtakım gerekli adımları atmak gitgide zorlaşacaktı. 1974 güzünde henüz o aşamaya varılmamıştı. 1974 güzü o açıdan da çok uygun bir zamandı.

Dünya kamuoyu, o sırada Yunanistan'ın ve Kıbrıs Rumlarının makûl bir çözümü kabul etmesini bekler durumda idi ve o sırada Yunanistan henüz Türkiye ile ilişkilerinde herhangi bir riski göze alabilecek durumda değildi; yani bugünkü durumda değildi.

İşte böyle bir ortamda, 4 ay Hükümet bunalımını umursamazlıkla karşıladı sayın Demirel. Hükümet bunalımının bir günde çözülebilmesi için her fedakârlığı göze aldık, her öneriyi ileri sürdük. Hükümetten kaçmadık, memleketin sorunlarına kendi anlayışımız doğrultusunda çözüm getirebilecek bir hükümeti, gerekirse bir azınlık hükümeti olarak, 15 günlüğüne bile kurmağa razıyız dedik. Seçimse, seçim dedik. Adalet Partisine, kendisi hükümet kurmak istiyorsa, bir - iki koşulla, millî menfaatlerimiz ve demokratik rejim bakımından bir - iki koşulla, yardımcı oluruz dedik.

Hepsini reddetti sayın Demirel... "Ne varmış efendim" diye bir bekleyiş içinde, bir umursamazlık içinde en uygun fırsatlar kaçırılmak pahasına, Türkiye, dört buçuk ay hükümet sorunu içinde bırakıldı.

O arada Makaryos adaya döndü. Türkiye'de bunu önlemeye çalışacak bir hükümet yoktu.

Demirel Hükümeti kuruldu. Uzun süre hiç bir adım atılmadı ve bunun sorumluluğu, dünya gözünde, Türkiye'nin üstünde kalmaya başladı. Oysa, gerçeğin bu olmadığı kolaylıkla ortaya çıkarılabildi. Türkiye'nin, o sırada,

Türklerin haklarından herhangi bir taviz vermesine de gerek yoktu.

MAGOSA'NIN SÖZÜNÜ ETTİRMEDİK

ŞENER BATTAL (Konya, MSP) — Magosa.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Kim söyledi o "Magosa" sözünü ?

*ŞENER BATTAL — Ben söyledim. Müsaade eder-
seniz...*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Kim ne zaman Magosa'yı vermeyi söylemiş, burada bunu ispat etmelisiniz. Bu bir parti meselesi değildir, bir millî davadır. Ben hiç bir zaman, hiç bir yerde Magosa'nın sözünü hiç bir yabancıya ettirmedim ve kendim de etmedim. Bunu böyle bilirsiniz.

Eski Hükümet ortağımız olarak bunu yapmamanızı temenni ederdim. Hiç değilse iki eski Hükümet ortağı, önemli bir dönemde beraber Hükümet etmiş iki parti, birbirine karşı böyle konularda daha dikkatli davranmalıdır. Hükümette anlaşamadık, size en küçük bir saygısızlık göstermemeye özen göstererek ayrıldık. Onun için, sayın Şener Battal arkadaşımın da, bu konuda böyle bir davranışı beklemezdim. Bu bakımdan, üzüntümü belirtmek isterim.

MUHALEFETİN YAPICI VE SORUMLU DAVRANIŞI

Değerli arkadaşlarım,

Zaman geçtikçe Kıbrıs sorununun çözümü büsbütün güçleşti ve bunun sorumluluğu dünya kamuoyunun gözünde haksız olarak Türkiye'nin üzerine yıkılmaya başladı. Yunanistan dünyada, dikta rejimi yüzünden yitirdiği saygın-

liğı yeniden kazanırken, eski dostluklarını fazlasıyla takviye edilmiş olarak yeniden kurarken, Türkiye, kararsız bir dış politika yüzünden gitgide artan bir yalnızlığın içine düşmeğe başladı.

Bu arada, Amerikan ambargosu işleri büsbütün güçleştirdi. O sırada biz, iki muhalefet partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokratik Parti, Başbakanlıkta Demirel'le görüşürken olsun, açıkta ayrı ayrı konuşmalarımızda olsun, hiç bir ülkede hiç bir muhalefet partisinden beklenemeyecek ölçüde sorumluluk örneği verdik. Bu işin demogojisini yapmadık, istismarını yapmadık; *"Adım atın, biraz makûl ölçüler içinde uzlaşmacı davranışlarda bulunun, bu işin sonunu iyi bir şekilde getirebiliriz. Biz muhalefet olarak buna yardımcı olacağız"* dedik. İki muhalefet partisi de, ayrı ayrı, bunu söyledik; fakat kıymeti bilinmedi.

Ben aylardan beri şunu söyledim : *"Ambargo dolayısıyla Amerika'ya ne kadar kızarsanız kızın, Amerika'ya karşı tepkinizi ne şekilde gösterirseniz gösterin, ne kadar etkin tedbirler alırsanız alın; ama Kıbrıs sorunu Amerikalıların sorunu değil, bizim sorunumuz; Amerika'ya küsüp, Kıbrıs sorununu sürüncemede bırakmanın anlamı yoktur. Bu bizim kendi kendimizi cezalandırmamız olur, Kıbrıs Türklerini cezalandırmamız olur, Amerika'yı değil"*, dedim. Fakat bu konuda da sözümüzü dinletemedik. Çünkü, dediğim gibi, Hükümet kendi içinde bir karar alabilecek, bir adım atabilecek durumda değildi.

ZAMAN ALEYHİMİZDE İŞLEDİ

Yunanistan bu arada dünyada gitgide aktif bir politika izlemeye başladı. Orta Doğuda, Müslüman Arap ülkelerinden çoğunda bile Türkiye'den daha aktif, daha etkin bir

duruma gelebildi. Yunanistan, dünyada demokrasiye yeniden dönüşün saygınlığını toplarken, acaba Türkiye'de yine demokrasiye bir şeyler mi olacak, diye dünyadan üzerimize kuşkulu gözler çevrilmeğe başladı.

Bu arada zaman yalnız, Yunanistan'ın ve Kıbrıs Rumlarının dünyada kendi lehlerine kamuoyu oluşturmaları bakımından değil, ambargoyla ve bu ambargoya karşı etkin tedbirler alınamaması, etkin politikalar oluşturulamaması dolayısıyla savunma bakımından da Türkiye aleyhine işlemeğe başladı. Türkiye eli kolu bağlı dururken, Yunanistan, aramızdaki askerî dengeyi kendi lehine değiştirmeye başladı.

Kıbrıs'ta nihai çözüm yolunda hiç bir adım atmamakla, olduğumuz yerde durmakla, hiç bir şey kaybetmeyiz, denebilir. Bu doğrudur da. Gerçekten, 1974 Türk Barış Harekâtından sonra Türkün gücü, varlığı, Kıbrıs'ta öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, Türkiye artık kolay kolay Kıbrıs'ta bir şey kaybedemez. Ama, Kıbrıs'ta kaybımız olmasa da, dünyada pek çok kaybımız olabilir. Dünya, Türkiye için elbette Kıbrıs'tan ibaret değildir. Kıbrıs bizim için ne kadar değerli olsa da, Kıbrıs Türklerine yardımcı olmaya devam edebilmemiz için bile bizim dünyada güçlü olmamız, dünyada yalnızlıktan kurtulmamız gerekir. Neler kaybedebileceğimize en basitinden bir örnek vereyim : Kıbrıs sorunu askıda kaldığı için, Yunanistan'la ilişkilerimiz askıda kaldığı için, Yunanistan arada geçen zamanı kendi lehine değerlendirmeyi başarıp aramızdaki askerî dengeyi kendi lehine hızla bozduğu için, Türkiye savunma masraflarını o kadar artırmak zorunda kalır ki bu yüzden kalkınmasını güçleştirmiş olur, kalkınmasında birtakım yeni tıkanıklıklara uğrar. Sözlerim yine 1972'deki gibi Fantom uçakları konusunda olduğu gibi kasıtlı tahrif edilmesin veya yanlış anlaşılmasın;

elbette dış politikanın bizi buraya getirdiği noktada, savunmamıza, bugünkü kadar da değil, daha da çok para harcamaya mecburuz. Ama Türkiye'yi buna mecbur bırakmayacak bir dış politika pek âlâ izlenebilirdi. Öylelikle hem savunmamıza bu ölçüde kaynak ayırmak zorunda kalmıyabilir, hem de ulusal güvenliğimizi çok daha ileri ölçüde sağlayabilirdik; Kıbrıs Türklerinin de haklarına çok daha ileri ölçüde sahip çıkabilirdik.

EGE SORUNU

Yunanistan'la aramızdaki sorun Kıbrıs sorunundan ibaret değil. Ege Denizinin altı ile üstü ile, havası ile göğü ile ilgili birtakım önemli sorunlar var. Biz bu sorunları çözme yolunda söz söylemedik, adım attık, gerekeni yaptık. Bizim milliyetçiliğimiz öyle çalımlı, edebiyatlı, nutuklu milliyetçilik değil. Biz milliyetçiliğin eylemini yaparız. Hükümette iken de öyle yaptık. Biz milliyetçiliğin eylemini de kendi gençlerimize karşı yapmayız. Dünyada Türkiye'nin haklarını, Türk milletinin haklarını sağlamak için yaparız. Bu milliyetçilik anlayışı içinde Ege'de ilkin, görüşmeyle, uzlaşıp anlaşmayla haklarımızı sağlamaya çalıştık. Baktık ki karşı taraf bundan anlamıyor, onun üzerine fiilen hakkımızı gerçekleştirme yoluna gittik ve hakkımızı dünyaya tanıtmaya başladık. Fakat Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetten ayrıldı arkasından Ege'de haklarımızın kovuşturulması da durdu. Bizden sonra kurulan Hükümet güvenoyu alamamış bir Hükümetti. Ona rağmen çok uyardık, "Dış konularda destekleriz" dedik. Fakat, gereken cesaretli adımları atamadı; ve bizim Ege'de Türkiye hesabına araştırma yapmak üzere getirtmiş olduğumuz bir gemi, rotası çevrilerek, Ege yerine Akdenize gönderildi. Cumhuriyet Halk Partisi, tek başına, haftalarca çırpındı. Ancak, iş işten geçtikten sonra, gemiye, bizim

ısrarımız karşısında, "Haydi Ege'ye git" denildi. Fakat Türkiye'yi kendi haklarına yeteri kadar sahip çıkar durumda görmeyen yabancı şirket, gemisini Ege'ye göndermeyi artık kabul etmedi. Oysa yolu çevrilmeseydi gideceği yer Ege Denizi idi.

Bu gemi, bir kaç yabancı ülkede ortakları bulunan bir şirketti. Böylelikle bir çok ülke fiilen bizim Ege'deki haklarımızı kabul etmiş durumda da olacaktı. Bizden sonraki Hükümet —iyinietinden hiç kuşumuz yok— bir hata etti ve Yunanlıların bir isteğine peki demiş bulundu, "*Ege sorununun çözümü için Uluslararası Adalet Divanına gitmeyi kabul ederim*" dedi. Yine tek uyarı bizden çıktı. Bizim öyle milliyetçilik nutuklarımız, edebiyatımız, çalımımız, komandolarımız yok, fakat zamanı geldiğinde biz, milliyetçiliğin gereğini yaparız. O sırada da üzerimize düşen görevi yerine getirdik bir tek biz yaptık bu görevi. Bir tek Cumhuriyet Halk Partisi, bu konuda açıktan uyarısını yaptı. "Bu konuda Yüksek Adalet Divanına gitmeye angaje olunamaz" dedi. Ben bu konuda Hükümetin eğilimini o zamanki Başbakan'dan öğrendim. Parti liderleriyle yaptığı bir toplantıda öğrendim. O toplantıdan çıktım, konunun uzmanlarını topladım. "Ne dersiniz?" diye... Süratle bir araştırma yaptık ve derhal o günkü Hükümete telefon ettim: "Bu çıkar yol değildir, bu doğru yol değildir. Bu sorun ancak ikili görüşmelerle çözülebilir" dedim. Maalesef Hükümet o konuda attığı adımı geri alamadı.

Arkasından kendine "Milliyetçi" diyen Cephe Hükümeti kuruldu. O da Ege'deki haklarımız için Mahkemeye gitmeyi ilkin kabul etti. Zaman geçtikten sonra bunun sakıncalı olduğunu nihayet anlamağa başladı; fakat arada çok değerli bir zaman yitirilmiş oluyordu. Dediğim gibi, başlangıçta, dünya kamuoyunun değerlendirmesi bakımından Türkiye ile

Yunanistan arasındaki denge, psikolojik denge, ayrıca maddî denge, güç dengesi henüz lehimizeydi; Ege konusunda haklılığımız tartışılmıyordu. Cumhuriyet Halk Partisinin uygulaması yolunda yürünseydi, Devlet olarak bugün Ege'de haklarımız fiilen büyük ölçüde gerçekleşmiş olacaktı.

Şimdi, tam bir yıl sonra, bugünkü Cephe Hükümetinin de, nihayet, "Uluslararası Adalet Divanına gitmekten vaz geçiyorum" deme noktasına yaklaştığını duyuyoruz, görüyoruz. Bunu da tam diyememiştir Hükümet... "Hele oturalım görüşelim de sonraki bir aşamada gideriz" şeklinde tevile çalışmaktadır.

Ege, özelliği olan bir denizdir. Ege'ye yürürlükteki uluslararası deniz hukukunun hiç bir genel hükmü uygulanamaz. Bundan sonra çıkacak olanlar da kolay kolay uygulanamaz. Böylesine özel yapısı olan bir denize dünyada çok az rastlanır.

Kaldı ki, çok daha yaygın örneklerle ilgili durumlarda, devletler, kıta sahanlığı sorunlarını, deniz hakları anlaşmazlıklarını, ikili müzakere yoluyla çözme yoluna giderken, Türkiye'nin bu mahkemeye sürüklenme isteğini kabul etmiş olması ve o yüzden bir yıl, Cephe Hükümeti zamanında da on - onbir ay, vakit kaybetmiş olması son derecede sakıncalı olmuştur.

Bu yüzden telâfi edilemeyecek bazı kayıpların, kendisine "milliyetçi" diyen bu Hükümet zamanında ortaya çıkmamış olduğunu umarım.

YENİ BİR ULUSAL GÜVENLİK KAVRAMI GEREĞİ

Amerika ile aramızdaki sorun bir üsler sorunu olarak takıldı kaldı. Üsler olacak mı, olmayacak mı ? Bayrak nasıl çekilecek ? Kimin komutasında olacak ?

Kimin komutasında olacağı, uygulamada neyi değiştirir ? O, Amerikan üssü veya tesisi dediğimiz yerlerin, kuruluşların, Sovyet Rusya'daki, Sovyet askerî tesisleri ile ilgili, Sibirya'daki, Kamçatka'daki birtakım tesislerle ilgili elektronik istihbaratı bize mi lâzım ? Biz bunu alırsak ne yapacağız ki buna o kadar önem veriyoruz ?

Önemli olan, Türkiye'nin savunması, Türkiye'nin ulusal güvenliği Amerika'nın iki dudağı arasında olmaktan nasıl çıkarılacak ? Bunun çözümünü bulmak önemli olan. Bizim "ulusal savunma politikası oluşturmamız" derken, anlatmak istediğimiz bu...

On yıldan beri ambargo tehditlerini dinleriz. Sağa bakarız kabahat etmiş oluruz, ambargo tehditi gelir; sola bakarız ambargo tehditi gelir. Jeopolitik açıdan Türkiye kadar kritik bir bölgede, bir yerde bulunan bir ülke, kendi ulusal güvenliğini, bir başka devletin iç politikasındaki dalgalanmaların seyrine, tesadüflerine bırakamaz.

Türkiye mecburdur bir ulusal güvenlik kavramı oluşturmağa. Ben bunu söylüyorum, "nedir o ?", diye soruluyor. Bunu askerlerle birlikte hükümetler oluşturur; bunu muhalefet oluşturmaz. Muhalefet bu ihtiyacı belirtir, bunun ilkelerini ortaya koyar. Bu, bir muhalefet partisinin oluşturamayacağı kadar, bir hükümetin de kendi başına oluşturamayacağı kadar ciddî bir sorundur, teknik ayrıntıları olan bir sorundur. Ne asker tek başına oluşturabilir, ne hükümet tek başına oluşturabilir. Ama bu ihtiyacı kabul etmek gerekir. Mesele, üslerin nasıl idare edileceği değil; kendi memleketimizdeki üslere Türk bayrağı çekecek miyiz, çekmeyecek miyiz, bu değil mesele... Bunlar da psikolojik bakımdan elbette önemli meseleler, ama işin esası bu değil.

(MSP Milletvekili Battal Şener'den gelen bir not üzerine).

Sorunuza cevabım, "hayır" sayın Şener Battal.

ARİF TOSYALIOĞLU (Çankırı, AP) — *Biz de öğrene-
lim, nedir sorusu ?*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Kendisi açıkta sorma-
dığına göre, ben de açıkta cevap vermedim. Mektuplaşyo-
ruz, bu kadarını bağışlarsanız.

BAŞKAN — *Karşılıklı konuşmayalım efendim, mü-
saade ederseniz.*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım,
Avrupa Ekonomik Topluluğu konusunda da, şimdi yeni bir
tertipte karşılaştığımız kaygısındayım. Biliyoruz ki, NATO
içindeki savunmamız bakımından, NATO'nun Avrupalı
üyeleri, bizim için Amerika'ya alternatif olamazlar. Kendileri
için bile Amerika'nın alternatifi olamıyorlar ve olamayacak-
larını açıkça ifade ediyorlar. Şimdi yapmak istedikleri ne ?
Türkiye'ye karşı kendi yükümlülüklerini yerine getirmiyorlar.
Bakıyorlar ki, Türkiye "öyleyse ben de ulusal savaş
sanayiimi kuracağım" diyor; geliyorlar o zaman, "onu ben
kurayım, benim sermayemle ortaklık kur, devlet olarak
kurma, işçilere kurdurma, halka kurdurma, özel sektörün
benimle ortaklaşa kursun bunu" diyorlar. Öylelikle bizi yine,
bizim için sorun haline gelen bağımlılığın içine sürüklemeye
çalışıyorlar.

Değerli arkadaşlarım, sözlerim yanlış anlaşılmasın,
NATO'dan ayrılmayı öneriyor değilim. Bugün dünyada,
"detant" denen, "yumuşama" denen şey, son derecede

hassas bir dengeye dayanmaktadır. Bu dengede iki kolektif güvenlik sisteminin geçerliliği vardır, önemli bir yeri vardır. Ama bu hassas denge içinde fonksiyonu sürekli değişen, üyelerinin tavırları sürekli değişen, kolektif güvenlik sistemine kendimizi teslim edemeyiz. Hele Amerika'nın son davranışlarının Türkiye için nasıl kaygı verici bir durum ortaya çıkardığı anlaşıldıktan sonra hiç teslim edemeyiz. O halde Türkiye, biran önce, kendi ekonomik olanaklarıyla uyumlu bir yeni savunma kavramı oluşturmak zorundadır. Bu, NATO üyeliği ile çelişmez; bu, kolektif güvenlik sistemiyle çelişmez; ve bu Türkiye'nin ekonomik olanaklarıyla da çelişmemelidir. Çağımızda büyük ve güçlü devletler, ille askerî bakımdan güçlü devletler değildir. Bazen ekonomik bakımdan güçlü olmak büyük devlet olmaya yeter. Türkiye için bu yetmez. Türkiye'nin coğrafi mevkiindeki bir ülke, hem ekonomik bakımdan hem de savunma olanakları bakımından güçlü olmak zorundadır. Ama ekonomiyi batırmak pahasına savunmada güçlü olunamaz. Onun için biz, NATO savunma kavramının gereği olan savunma tertiplerimizi; NATO'nun katkısı, yardımı olmaksızın devam ettirebilir miyiz, ettiremez miyiz, onu bir yana bırakıp, kendi olanaklarımız, kendi ihtiyaçlarımız çerçevesinde ve ölçüsünde bir savunma kavramını süratle oluşturmak zorundayız. Bize bu konudaki teklifler Amerika'dan gelmemeli; bize bu konudaki plânlar Almanya'dan gelmemeli; Avrupa Ekonomik Topluluğu üyelerinden gelmemeli. Kendi aklımız var, kendi olanaklarımızı, ihtiyaçlarımızı en iyi biz biliriz. Türkiye için bu ulusal savunma kavramını da en iyi biz oluşturabiliriz. Türk Milletinin kendisi oluşturabilir.

CEMAL KÜLÂHLI (Bursa, AP) — Peki öneriniz nedir ?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Demin söyledim anlamamışsınız. Muhalefetin bu konuda, zorunluğu ve ilkeleri belirtmenin ötesinde bir önerisi olamaz. Teknik yönleri bu kadar ağır basan bir konuda bunun ötesinde bir öneride bulunmağa kalkışmak, bir muhalefet partisi için sorumsuzluk olur. İnşallah yakın zamanda hükümet kurarız ve nasıl olacağını gösteririz. Kıbrıs Türklerinin davasının nasıl halledileceğini gösterdiğimiz gibi, Ege’de haklarımızın nasıl sağlanacağını gösterdiğimiz gibi, orada da gösteririz.

TUTARSIZ POLİTİKA

Değerli arkadaşlarım, Hükümetin dış politikayı yürütebilmek için yalnız kendi içinde tutarlı olması yetmez. Dünyada tutarlı olması gereklidir. Bugün, açıklık dünyasındayız, açıklık çağındayız. Açıklık aynı zamanda tutarlılığı gerektirir. Şimdi, tutarlılık eksikliği nelere yol açıyor, buna örnek vermek isterim :

İslâm Ülkeleriyle birlikte bir konferansa katıldı Hükümetimiz. Hükümet adına Dışişleri Bakanı katıldı, ve İsrail’in Birleşmiş Milletlerden çıkarılması yolundaki önergeyi destekledi veya desteklediği duyuldu. Amerika sordu, Amerika’da Kongre üyeleri sordular, “Hayır, desteklemedik” dendi. Arap ülkeleri sordular, “Evet destekledik” dendi ve bu cevapların hepsi dünya kamuoyunun önünde söylendi. Ne Amerikan Kongre üyeleri bize inandı, ne İsrail inandı, ne Arap Ülkeleri inandı ne İslâm Ülkeleri inandı. Bu şekilde tutarsız politika olmaz.

“Bu konuda fikrin ne ?” diyebilirsiniz. Bu konuda benim fikrim önemli değil. İsrail’in Birleşmiş Milletlerden çıkarılmasını öneren bir politika da izlenebilir, “hayır bu doğru değildir” diyen bir politika da izlenebilir. Ama neyse Hükümetin politikası, bilinmelidir. Hem biri hem öbürü, ikisi aynı zamanda, izlenemez. Bu Hükümet bunu yapmağa kalkışmıştır.

Filistin Kurtuluş Örgütü konusunda da aynı şey oldu. Kimse bizim boğazımıza sarılıp “ille Filistin Kurtuluş Örgütüne Türkiye’de temsilcilik açtırın” demiyordu. Dışişleri Bakanlığı çağırdı temsilcilerini. Türkiye’de temsilcilik, büro açtırma umudunu vererek çağırdı. Fakat maalesef öğrendik ki tutarsızlık meğer yalnız Koalisyon ortakları arasında değilmiş, aynı zamanda Başbakanla aynı Partiden Dışişleri Bakanı arasında da çelişki, tutarsızlık veya diyalog noksanlığı varmış. Dışişleri Bakanı büro açtırma umuduyla çağırdığı temsilciyi, anlaşılan sayın Başbakanın etkisi altında, yurdumuzdan eli boş gönderdi.

Yine, Filistin Kurtuluş Örgütüne Türkiye’de büro açtırmak da geçerli bir politika olabilir, açtırmamak da geçerli bir politika olabilir. İkisinin de gereğini tutarlı ve açık biçimde yerine getirirseniz, ikisi de tutarlı birer politika olabilir. Ama büroyu açtırmak için çağırıp, “açtırmayacağım” diye geri yollarsanız, işte bu, politika olmaz. Böyle davranırsanız, hemen ardından Lima’da bağlantısız ülkeler toplantısına Kıbrıs’ın Türk temsilcisi gider ve toplantıdan içeriye gözlemci olarak bile giremez. Çünkü, hem bir tarafı darılmıştır, hem öbür tarafı... Ne kadar memleket varsa

hepsini darıltmıştır Türkiye, Hükümetin bu tutarsız davranışı yüzünden.

DİŞ POLİTİKA BİR EYLEMDİR

Bunlar küçük meseleler denebilir. Değerli arkadaşlarım, dış politika, uluslararası ilişkiler, bazen, böyle küçük meseleler yüzünden de değil, bir çeviri yanlışlığı yüzünden, bir virgülün yanlış yere konmuş olması yüzünden bile altüst olabilir.

“Sizin dış politikanız geçerli değil, tutarlı değil, hareketli değilsiniz” dediğimiz vakit, Sayın Başbakan kızıyor, “Bizim dış politikamız, bizim Kıbrıs sorununa düşündüğümüz çözüm, Hükümet Programımızda yazılı” diyor. Dış Politika, hükümet programlarında yazılı metinle halledilmez. Dış politika bir zamanlama işidir; dış politika bir üslûp işidir; dış politika bir tutarlılık işidir, inandırıcılık işidir, bir eylem işidir dış politika. Dış politikanız yazılı duracak orada, siz burada hareketsiz duracaksınız, dünya almış başını gidecek. Böyle dış politika yürütüldüğü görülmemiştir.

DEVEKUŞU TUTUMU

Bir de buna devekuşu tutumu ekleniyor. Türkiye'nin o sırada en hayati sorunu Birleşmiş Milletlerde görüşülüyor, Türk Dışişleri Bakanı o toplantıya katılmıyor. Katılırsa iç politikada müşkül durumda kalabilir diye veya kendisi iç politikada yapmak istediği istismarları yapamaz diye düşünüyor, ve katılmıyor.

Böylesine hayati bir dönemde Kıbrıs sorunu Birleşmiş Milletlerde görüşülürken Türk Dışişleri Bakanının Pakis-

tan'da işi nedir ? Bunun faydası nedir ? Bu, devekuşu tutumundan başka nedir ? Ve Cumhurbaşkanımız Pakistan'da iken, Dışişleri Bakanımız Pakistan'da iken, Türkiye'nin ivazsız dostu Pakistan bile Birleşmiş Milletlerde Türkiye lehine, Türkiye ile beraber oy kullanmamıştır.

DIŞ POLİTİKADA TEK BİR SORUNA SAPLANMANIN SAKINCASI

Demin de söylediğim gibi, hiç bir adım atmasak, olduğumuz yerde dursak Kıbrıs bir yere gitmez. Kıbrıs'taki Türk kesimi artık — çok şükür— bir yere gitmez. 1974 Türk Barış Harekâtı orada yeni bir tarihî aşamayı, bir daha silinemeyecek bir şekilde yazmıştır; ama, Türkiye bu konuda yapılması gerekenleri zamanında ve gereği gibi yapmazsa çok şey yitirilebilir, yitirebilir. Neden ?.. Eğer bir memleketin dış politikası küçük veya büyük belli bir soruna saplanmış patinaj yapıyorsa, bir fikri sabit halinde tek bir soruna saplanıp kalmışsa, o ülke dünyada ilerleyemez, başka sorunlarını çözemez. Bugün Türkiye Kıbrıs sorununa saplanıp kalmış, dış politikada, uluslararası ilişkilerde patinaj yapar durumdadır. Eğer bir ülke dış politikada bir tek soruna saplanırsa bütün dünyaya o sorunun dar açısından bakar ve tahrif edilmiş, gerçeğe aykırı bir dünya görüntüsüyle karşı karşıya gelir.

Şimdi düşününüz ki gerçek şu : Türk Hükümeti bütün dünyaya Kıbrıs sorunu açısından bakıyor. Oysa dünya Kıbrıs'tan ibaret değil. Dünya, hızla ilerleyen, karmaşık sorunlar içinde bocalayan, değişen, zamanında gerekenleri yaparsak bizim de yararlanabileceğimiz yeni olanakları

ortaya çıkararak bir dünya... Böyle bir dünyada biz daracık bir bakış açısına kapanıp kalmışız. Kıbrıs'ta şöyle yaparsak ne olur, böyle yaparsak ne olur?.. Kıbrıs'da belki bir şey olmaz. Ama Kıbrıs Türklerini bile gelecekle ilgili huzura kavuşturamayız. Kıbrıs'ta bir şey kaybetmeyiz; ama Ege'deki haklarımızı alma yolunda, gerçekleştirme yolunda hiç bir adım atma olanağını bulamayız bu durumda. Nitekim bir yıldır bu konuda hiç bir adım atılamamıştır.

Daha Barış Harekâtının üstünden bir ay geçmeden sayın Demirel, "Hani bunun diplomatik çözümü?" diyordu. Aradan iki yıla yakın zaman geçti. Sayın Demirel, Adalet Partisi, bir yıla yakın süredir Hükümette. Şimdi ben soruyorum : Hani bunun çözümü ?

NASIL MİLLİYETÇİLİK ?..

Hükümetin adı "Milliyetçi Cephe", ama Ege'deki haklarımızı sahip çıkamaz; Ortak Pazar karşısında Türk sanayiini, tarımını, Türk işçisini koruyacak bir tek adım atmaz; komşu ülkelerden bazılarında Türklere zulmedildiğine dair haberler gelir, bunlara sesini çıkartmaz; birlik içinde olan milleti düşman cephelere böler.

Türkiye 1974'de birlik içindeyken, dünyada da güçlüydü. Şimdi kendi içinde bölünmüş, dünyada gücünü yitirmekte, yalnızlaşmakta. Türkiye'nin ulusal güvenliği bir yıldır askıda. Bu ne biçim milliyetçiliktir ? Bunu biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak henüz anlayabilmiş değiliz.

CEMAL KÜLÂHLI (Bursa, AP) – Sosyalistler milliyetçi olamazlar. Beynelmilelci olurlar.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Biz milliyetçiliği böyle lâfla söyleyemeyiz. Milliyetçiliğin çalımını yapmak bile ayıptır. Çünkü milliyetçilik bir aslî görevdir. Bir memlekette politika yapıyorum diyen kimse, milliyetçiliğini öyle cafcıflı bir şekilde ilân ediyorsa, saklamak istediği bir şey var demektir. Biz milliyetçiliğin gereğini Ege'de yaptık, Ege'nin denizinde yaptık, göğünde yaptık; Kıbrıs'ta yaptık; petrol şirketleri karşısında yaptık; Avrupa Ekonomik Topluluğu karşısında yapmaya başladık. Kendi milletimizin çocuklarını birbirine kırdırarak, milliyetçilik çalımını yapmaya kalkışmadık. "Amerika'dan izin almadan haşhaş ektiremezsin" diyen sahte milliyetçilere rağmen haşhaş ekimi iznini vererek milliyetçiliğimizi gösterdik.

BÖLÜM: 9

**SİYASAL
BUNALIM**

SİYASAL BUNALIM

Sayın arkadaşlarım :

Cephe Hükümeti döneminde Türkiye'nin ekonomik bakımdan bunalım içinde olduğunu söylemişim; dış ilişkileri bakımından bunalım içinde olduğunu söylemişim; siyasal bakımdan bunalım içinde olduğunu söylemişim. Şimdi bunalımlardan üçüncüsüne geliyorum, siyasal bunalıma... Siyasal bunalım, çok şükür, henüz bir rejim bunalımına dönüşmedi; inşallah dönüşmeyecek de... Çünkü, demokrasinin, Türkiye'de faşizm hükümet olsa bile yıkılmayacak kadar kökleştğine inanıyorum. Ama ciddî olarak siyasal bunalım var ve git gide ağırlaşıyor. Bunun belirtileri ortada... Türkiye'de can güvenliği kalmadı. Üniversiteli gençler için kalmadı; liseli, ortaokullu çocuklar için kalmadı can güvenliği; fabrikada işçi için kalmadı; yurttan yatan öğrenci için kalmadı. Sahte komandolar sokaklarda makinalı tüfeklerle gençleri tararken, yavrusuyla tesadüfen o sokaktan geçen, ana için, o ananın kucağındaki çocuk için can güvenliği kalmadı ülkemizde. Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetteyken, ayrı mezheplerden yurttaşlarımız aralarında en küçük bir olay olmadan, tam bir millî birlik bilinci içinde yaşıyorlardı. Şimdi, ayrı mezhepten yurttaşlarımızın yanyana yaşadığı yörelerde can güvenliği kalmadı. Çıkarılan olaylar için, özellikle öyle yöreler seçilmekte. İşyerlerinde can güvenliği kalmadı. Yeryer Cumhuriyet Halk Partisinin binalarına ağır saldırılar oluyor.

Ben 1961 - 1965 arası İnönü Hükümetleri döneminde Hükümet üyesi idim. Bir gün, sayın Demirel'in Adalet Partisi yöneticileri arasında bulunduğu bir sırada, bazı gençler, o

zaman Meclisin karşısında olan Adalet Partisi Genel Merkez binasına doğru yürüyüşe geçmişlerdi. Biz Bakanlar Kurulundaydık. Sayın İnönü haberleri izliyordu. Emir üstüne emir veriyordu. Fakat yürüyüş durdurulamıyordu. O zamanki Emniyet Genel Müdürünü çağırırdı. "Bunları sen durduramıyorsun. Ben kendi zamanımda bir parti genel merkez binasına insan saldırtmam" dedi. "Getirin bana şapkamı, sizin yapamadığınız işi ben yapacağım o gençleri durduracağım" dedi. Ondan sonra Emniyet Genel Müdürü işi daha sıkı tuttu ve yürüyüşü önleyici tedbirler aldı. Ardından, rahmetli İnönü Başbakan olarak bu kürsüye çıktı, üzüntülerini bildirdi. "Böyle şeylerin olmaması için hükümetler ellerinden geleni yapmaya mecburdurlar" dedi. Şimdi parti binaları basılıyor, taşlanıyor; Türkiye'de bir Başbakan var, umurunda değil, bir geçmiş olsun demeyi bile aklına getirmiyor.

CEMAL KÜLÂHLI (Bursa, AP) — Geçmiş olsun.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bazı kimseler için evlerinde de can güvenliği yok. Başbakanlık binasının önünde bir Bakan kışkırtıyor gençleri. Onun kışkırttığı gençler gidiyor iki profesörün evine o akşam bomba atıyor.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir, AP - Devlet Bakanı) — İki defa söyledin.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Daha bin defa söylerim, aklınız başına gelinceye kadar. Sizin tahrikiniz yüzünden iki profesörün evine bomba atıldı. Zahmet edip, insanlık gösterip bir geçmiş olsun demediniz.

Başbakanın yakınları ile ilgili bir yolsuzluk olayının üstüne yürüyen Ticaret Bakanlığı Müsteşarı görevinden uzaklaştırıldı. Susmadı diye evine bomba atıldı, evine ateş açıldı.

Bazı üniversitelerde, yüksek okullarda, öğretmen okullarında haftalardır, aylardır öğretim durmuş halde. Öğretimin devam ettiği yüksek okullardan bazılarında, eğitim enstitülerinden bazılarında, ancak belli bir gruba bağlı öğrenciler derse girme cesaretini gösterebiliyorlar.

Öğrenci yurtları, sınırları birbirine kapalı düşman devletler gibi. Bir yurttan ancak belli düşünceden gençler, öbür yurttan ancak belli düşünceden gençler kalabiliyor. Çünkü birbirlerine güvenleri kalmamış.

Güvenlik kuvvetlerinin de can güvenliği kalmamış. İzmir'de, Bornova'da, o Devlet kuvvetlerine yardımcı olma iddiasında bulunan "komando"lar, Devletin jandarmasına ateş açtılar.

Değerli arkadaşlarım, dün gece yarısı Ankara'da, başkent'te, Site Yurdu yakınında bir kahvede, arama yapıyor polis; bazı "Ülkücü"lerin üzerinde...

CEMAL KÜLÂHLI (Bursa, AP) — Kimdir bu Ülkücüler?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Onu siz bilirsiniz.

Bazı ülkücülerin üzerinde silâh buluyor. Soruşturmaları yapılmak üzere bu gençler karakola götürülürken, Site Yurdundan, Devletin güvenlik kuvvetlerine yardımcı olduklarını söyleyenlerden üç yüz kadar "komando - Ülkücü" genç çıkıyor; polisleri dövüyor, silâhlarını ellerinden alıyor, yakalanan gençleri ellerinden alıyor; polisleri oradan kaçıp gitmek zorunda bırakıyor. Bunlar, Emniyetin açıklaması. Bunun hesabını veremeyen bir hükümet, hükümet değildir. Hükümet yerinde oturmak hakkına sahip değildir.

Çok az sayıda polis, vatandaşa zulmeder, onlara ödül verilir; gerçek polis görevini dürüstçe yapar, ona ceza verilir. Çok şükür sayıları çok az olan bazı polisler hâkime hakaret

ederler, hükümet o polisleri sahip çıkar. Böyle bir ülkede, böyle bir hükümetin yönetiminde, bunalım olmasın da ne olsun ?

Bizim derdimiz illâ kendimiz hükümet kurmak değil. Diyelim ki biz hükümet kuramadık, diyelim ki siz, ucu ucuna hükümet kuracak kadar da değil, 226'nın üstünde oy aldınız, hükümette kaldınız. Bu kafa ile, bu tutumla Türkiye'yi bunalımdan kurtarabilir misiniz, huzura kavuşabilir misiniz ? Kendi vicdanınızda bunun muhasebesini yapmanız gerekir.

ADALETE SAYGISIZ HÜKÜMET

Aslında ben, Trabzon'da hâkime hakaret eden polisi suçlayamıyorum. Çünkü o, Hükümetini örnek alıyor. Yanlış bir örnek alıyor ama alıyor. Hükümetin kendisi adalete saygısız. Gelişigüzel bir teşkilât değil, TRT gibi bir Anayasa kuruluşu için, Hükümet açıkça meydan okuyor bir yüksek mahkemeye. Bu durumda ben, Trabzon'daki komseri ayıplayabilirim, ama bir ölçünün üstünde suçlayamam, kınayamam.

Şimdi bu Anayasa kuruluşundan söz açılmışken şu hatırlatmayı da yapma gereğini duyuyorum. Bildiğiniz gibi Danıştay TRT Genel Müdürlüğüne Cephe Hükümetince tâyin edilen-yeni kimsenin tâyini ile ilgili olarak da tehiri icra kararı vermiştir. Bu da çok doğaldır, daha önceki kararlarıyla tutarlıdır. Daha önceki Genel Müdür, bir bilim adamına yaraşan onurlu davranış içine girmiştir. Bir süre Hükümetin kararını bekledikten sonra, "madem ki yüksek mahkeme, Danıştay; benim burada bulunmamı yasalara aykırı buluyor, o halde benim buradan ayrılmam gerek" demiştir ve ayrılmıştır.

Şimdi, bugün Genel Müdürlük mevkiinde bulunan zatın da aynı bilim adamı haysiyeti, onuru içinde hareket edip etmeyeceğini millet merakla beklemektedir.

GÜVENLİK KUVVETLERİNİN DE GÜVENLİĞİ YOK

Bornova'da devlet kuvvetlerine yardımcı olduklarını iddia eden sahte komandolar devletin silâhli kuvvetine, jandarmasına saldırıyorlar. Saldırıya uğrayan jandarma komutanı suçlanıyor. Gelişigüzel bir kimse, bir parti üyesi değil, iç güvenlik işlerinde kendisine özel görevler verilmiş bir Başbakan Yardımcısı çıkıyor diyor ki : *"Bu jandarma komutanı aşırı solcudur. Ecevit'ten özel talimat almıştır"*. Bir Başbakan Yardımcısı bu şekilde konuşuyorsa söylediklerini ispat etmeye ve yalnız jandarma komutanından değil, Ecevit'ten de hesap istemeye mecburdur veya, eğer zerre kadar haysiyet varsa kendisinde, Hükümetten ayrılmak zorundadır. Devlet kuvvetlerine böyle yardımcı olunmaz, devletin jandarmasına hakaret edilmez, iftira edilmez. Haydi iftirayı bize yapın, hakareti bize yapın, haksız suçlamayı bize yapın, ama siz, sözüm ona devletin güvenlik kuvvetlerine yardımcı olacakken, onlara en ağır, en haksız suçlamaları yapacaksınız; bunu ispat etmek külfetine katlanmayacaksınız bile; ve Başbakan susacak, bunları olağan işler gibi karşılayacak. Böyle bir memlekette elbette bunalım olur, elbette huzur sağlanamaz. Jandarmanın, polisin can güvenliği olmayan bir ülkede vatandaşın can güvenliği nasıl olabilir ve siyasal bunalım nasıl önlenbilir ?

Yine Hükümet ortağı bir partinin organı bir gazeteye göre, yalnız Bornova'daki jandarma komutanı değil, Beytepe'deki Hacettepe Üniversitesinde görevli jandarma komutanları da solcudurlar ve bu Hükümet üyesi partiyi

tutan gazetenin iddiasına göre şerefli Türk Ordusunun mensuplarına yaraşmayan tutum ve davranışlarda bulunmuşlardır. Yarın öbür gün Site Yurdu yakınlarında görev yapan ve komandoların saldırısına uğrayan Türk polislerinin de böyle solculuk, aşırı solculuk ithamlarıyla, Hükümetten gelen bu türlü ithamlarla karşılaştıklarını görürsek maalesef hiç şaşmayacağız.

Türk polisine yöneltilen bu iftiralar, saldırılar, aslında Türk devletinedir; Türk jandarmasına yöneltilen bu iftiralar, saldırılar aslında Türk Silâhlı Kuvvetlerinedir; ve sayın Başbakan bunlar karşısında susmaktadır. İtham ya haklıdır, ya haksız. Böyle bir itham, böyle bir iddia ciddi bir hukuk devletinde havada duramaz. Ortaya atılıp boşlukta bırakılmaz. O iddia bir yere konar; ya benim başıma, ya jandarma komutanının, ya Türkeş'in, ya Demirel'in başına konar. Böyle iddialar lâf olsun diye söylenmez. Bunlar Hükümet adamları tarafından söylendi mi, arkası getirilmesi gereken iddialardır. Arkası getirilmez, gereği yapılmazsa bütün Hükümet bunun sorumluluğu altında kalır ve ezilir; Başbakanından en sonuncu bakanına kadar...

HÜKÜMETİ DESTEKLEYEN DERNEKLERİ KATİLLER YÖNETİYOR

Bu hükümetin başlıca destekçisi ve başlıca sokak gücü olan bir derneğin başında siyasal nedenlerle adam öldürmüş katiller var; bunları belgeleriyle ispatladık. Bir değil, iki değil, üç değil.

Birisi; bir kaç gün önce ayrılan, son Genel Başkan adam öldürmekten mahkûm. Bu derneğin ondan önceki Genel Başkanı, 1974 Kasımında Hacettepe saldırısından, ayrıca Fen Fakültesinde hocalarını silâhla tehditten hakkında dava

açılmış biri. Şimdi adam öldürmeye yardımdan aranıyor; fakat kayıplara karışmış durumda. Biraz önce sözünü ettiğim genç. Millî Eğitim Bakanının yakını, güvendiği, Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürü, yanında bu gençle balkona çıkıyor; ondan aldığı güçleri, öğrencileri kan dökmeye çağırıyor. Müdürün yanındaki bu genç bir süre sonra bir adam öldürme olayına karışıyor. Şimdi bu genç ortada yok. Hükümetin veya Hükümet üyelerinden bir partinin bu genci saklamadığına, Devletten kaçırmadığına inanabilir misiniz ?

Aynı kuruluşun, derneğin daha önceki bir Genel Başkanı, yine adam öldürmekten mahkûm; bir doktoru öldürmekten mahkûm.

CEMAL KÜLÂHLI (Bursa, AP) — Sen banka soyguncularından bahset.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Ben banka soyguncularıyla Hükümet olarak işbirliği yapmış olsaydım; bana her şeyi söylemeye hak kazanırdınız. Ben katillerle işbirliği yapan bir Hükümetin bu yaptığının ayıp olduğunu söylüyorum.

Aynı dernekten ve aynı partiden bir başkası yine adam öldürmekten mahkûm olmuş, aftan yararlanıp çıkmış ve herhalde siyasal cinayetlerdeki tecrübesinden dolayı o da Milliyetçi Hareket Partisinin Gençlik Kolları Genel Başkanlığına getirilmiştir. Hacettepe Milliyetçiler Derneği Başkanı da adam öldürmeye tam teşebbüsten mahkûm birisi.. Bunlar sadece birkaç örnek. Belgeleri ile de kanıtladık. Hükümetten hâlâ cevap bekliyoruz, eğer verebilirlerse..

İş ve İşçi Bulma işlemleri ile ilgili açık yasa hükümlerine rağmen, bu katillerin yönettiği dernek, Hükümet ortağı partilerden biri ile ortaklaşa iş ve işçi bulma aracılığı yapıyor. İfadesi de kendi genelgelerinde yazılı : "Devlet fabrikalarına yetişmiş ülkücü militan yerleştirmek" üzere... Bunları

açıklıyoruz, bu katilleri, bu belgeleri açıklıyoruz, ve Başbakan'dan, bunun izahını, tedbirini istiyoruz. Sayın Başbakan ne yapıyor ? Bu katillerin yönettiği derneklere, o derneklerin toplantılarına başarı telleri gönderiyor, parti yöneticilerini gönderiyor. Bakanlar gidiyor o derneklerin toplantılarına, başbakan yardımcılarını gönderiyor, mesajlar gönderiyorlar ve onların alkışlarını toplayacak nutuklar çekiyorlar.

Böyle bir ülkede bunalım olmasına değil, ancak bunalım olmamasına şaşılabilir.

Bir Hükümet üyesi partinin yurtdışı ülkelerde örgüt kurması diplomatik olay oluyor, Hükümet hâlâ susuyor ve o parti de, inadına, büyük bir umursamazlık içerisinde, yabancı ülkelerdeki yeni kongrelerinin ilânlarını veriyor.

DEVLETE KARŞI ÇIKAN HÜKÜMET

Değerli arkadaşlarım, bugün Türkiye'de "Demirel zihniyeti"nin sonucu olarak demokratik hukuk devletini içinden yıkmaya çalışan bir Hükümet var. Siyasal bunalım bunun sonucudur. Devlet düzenine karşı çıkıyor bu Hükümet. En azından, bu Hükümetin başındaki kimse, sayın Demirel, devlet düzenine karşı çıkıyor. Bunu kendisi söylüyor, "*Bu Anayasa ile ülke yönetilmez*" diyor. Öyle ise, hem de millet yetki vermediği halde, ülkeyi yönetmeye neden talip oldunuz ? Bekleyin, evvelâ üçde iki çoğunluğu kazanın. "*Ben bu Anayasayı değiştireceğim*" diye milletin karşısına çıkıp üçde iki çoğunluk kazanın, ondan sonra gelin hükümet kurun; oyların üçde birini alarak değil.

Biz, düzen değiştirmekten söz ettik ve ediyoruz. Ama biz hiç bir zaman, Anayasanın öngördüğü devlet düzenine karşı olmadık. Tam tersine birçok yönleriyle Anayasaya

aykırı olan ekonomik ve sosyal düzenimizi, Anayasa doğrultusunda, Anayasa kuralları içinde Anayasaya uygun duruma getirme anlamında bir düzen değişikliği istedik. Sayın Demirel'in istediği bu değil. Sayın Demirel, "Ben bu Anayasayı istemem" diyor, "Bu Anayasa ile ülke yönetilmez" diyor ve, siyasal özgürlüklerin alabildiğine sınırlandığı, ancak girişim ve sömürü özgürlüğünün ve siyasal iktidar yetkilerinin sınırsız olduğu bir rejim özlüyor. Öyle bir rejime dünyanın hiç bir yerinde demokratik rejim denemez.

DEMOKRASİNİN KURALLARINDA ANLAŞMAK

Türkiye'de kanlı olaylar kesilmişti, ama Cephe hareketi ile yeniden kan dökülmeğe başladı. Adalet Partisine defalarca el uzattık, *"Birlikte ülkeyi yönetemeyiz, ama birlikte demokrasiyi kurtarmağa çalışabiliriz, en azından bunun için işbirliği yapabiliriz"* dedik. *"Demokrasiyi korumakta anlaşalım"* dedik, *"bunun için bir hükümet kurmaya gerek yok"* dedik.

İki ayrı takım aynı sahada maç yaparlar; karşıtlar, fakat kurallarda anlaşmışları için maç yapabilirler. Biz, Türkiye'nin iki büyük partisi, eğer demokrasinin kurallarında anlaşamıyorsak, neyin maçını yapıyoruz ? Bir taraf ragbi bir taraf futbol oynayarak sahada maç yapılmaz. Demokrasinin kurallarında anlaşmağa mecburuz. Kim kimin isteklerine uyacak ? Ne sizin bizim isteklerimize, ne bizim sizin isteklerinize uymamız söz konusu... Anayasaya uyacağız. Demirel'in hayalindeki, özlemindeki anayasaya değil, Türk milletinin oylarıyla yürürlüğe girmiş, metnine göre andığı-miz Anayasaya, o Anayasanın gerektirdiği demokrasiye uyacağız. Ama Sayın Demirel buna razı değil ve buna razı olmadığını da açıkça söylüyor. Biz, "demokrasi kurallarında

anlaşmalıyız" derken, demokrasinin kurallarını kendimiz icat etmeye kalkışmadık. Bu kurallar Anayasamızda yazılı; örnek aldiğimiz özgürlükçü demokrasilerde uygulanıyor.

Şiddetin Her Türüsüne Karşı Olmak

Dedik ki, şiddet olaylarına, ama her türüsüne, hepimiz karşı çıkalım. Fakat şiddet olayları için, şiddet olaylarından bir türü için, kimisi "bu meşru savunmadır" dedi, kimisi "devlet kuvvetlerine yardımcı oluyoruz" dedi, kimisi dernek-lere mesajlar gönderdi, çiçekler gönderdi, temsilciler gönderdi. Şimdi bir an için tasavvur edin. 12 Mart öncesinde DEV-GENÇ'in bir kongresine Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı başarı dileği mesajları ve çiçekler göndermiş, parti yöneticilerini göndermiş olsaydı, ne olurdu ? Kıyamet kopardı. Yıllarca başımıza kakardınız. Şiddet eylemine karşı iseniz, sağcı solcu ayırımı yapmadan karşı olursunuz. Kim inançlarını, fikirlerini kabul ettirmek için silâha, zorbalığa başvuruyorsa, "acaba bu sağcı mı solcu mu" demeden, onun karşısına aynı şekilde çıkarsanız, o zaman sizin gerçekten şiddete karşı olduğunuza inanırız. Bana Sayın Demirel öteden beri, "*sen bir defa bile solcu şiddet eylemcilerini kınamadın*" der. Defalarca bu kürsüden, kendisi burada dinlerken kınadım. Duymazlıktan geldi veya unutmuş gibi göründü. Kitap bastırdım. 1968'den itibaren, Dolmabahçe'de bir Amerikalı denizcinin denize atıldığı, benim anlayışına göre şiddet eylemi niteliğindeki ilk olayın Türkiye'de başladığı günden itibaren ben şiddet olayına karşı oldum. Solcudan da gelse karşı oldum, sağcıdan da gelse karşı oldum. Şiddet eylemine başvuruları zaten kendi anladığım anlamda solcu saymadım, onlara elimi uzatmadım. Bu kürsüden 1971 başlarında "*biz kendilerini solcu*

sanan sahte devrimcilerin kanlı ellerine ellerimizi vermeyiz''
diye haykırdım.

Dernek adını da belirterek söyledim bu sözü...

Katillerle İşbirliği Yapanlara El Uzatmayız

Şimdi Sayın Demirel'e soruyorum : *"Biz gençlerin üstüne ateş açan, gençleri öldüren, polisleri öldürmeye kalkan, jandarmalara saldıran ülkücülerin, Ülkü Ocaklıların kanlı ellerine ellerimizi vermeyiz"* diyebilir mi, diyemez mi ? Diyemedikçe bu devleti idare edemez; bu memlekete huzur getiremez, barış getiremez; Türk çocuklarına can güvenliği getiremez. Fazla bir şey istemiyorum. Bundan beş yıl önce bu kürsüden, yine ben burada durur, Sayın Demirel yine orada otururken, benim DEV-GENÇ için söylediğimi Sayın Demirel'in bugün Ülkü Ocakları için söylemesini istiyorum. O bunu söylemedikçe, *"aramızda diyalog yok"* diye şikâyet etmeğe hakkı yoktur. Bir parti ya katillere elini uzatır, ya bizim uzattığımız eli sıkar. İkisini birden tutamaz, ikisini birden sıkamaz. Biz katillerle işbirliği yapanlara zaten elimizi uzatamayız. Evvelâ onlardan elinizi çekersiniz, onların kongrelerine parti yöneticilerinizi göndermekten vazgeçersiniz, onların hizmetine giren kimseyi Millî Eğitim Bakanlığından uzaklaştırırsınız, polise hakaret ettikleri vakit onlara haddini bildirirsiniz, ancak ondan sonra bizimle diyalog kurma hakkını kendinizde görebilirsiniz.

Çağrımız ve Demirel'in Karşılığı

Sayın Başbakan, benim bu konuda, demokratik rejim için işbirliği konusunda, geçen yıl Aralık başlarında yaptığım son çağrıma, birkaç gün sonra, ben yurt dışındayken cevap

verdi ve *“Tehlikenin beynelmilel komünizmde olduğunda birleşelim, rejim için öyle işbirliği yapalım”* dedi.

Ben, Türkiye’ye karşı şu tehlike var, bu tehlike var veya yok diye bir işbirliği değil; demokrasi için, Türkiye’de can güvenliği için, huzur için bir işbirliği öneriyorum ve demokrasinin ne olduğunda anlaşalım diyorum. O da şunun için önemli : Türkiye’ye tehlike komünizmden geliyor olabilir, faşizmden geliyor olabilir, beynelmilel komünizmden veya belli bir ülkedeki millî komünizmden geliyor olabilir, anarşizmden geliyor olabilir, şundan bundan geliyor olabilir; ama demokrasiye inanıyorsak, bunun tedbirini demokrasi kuralları içinde alacağız. Onun için, *“gelin bu kurallarda anlaşalım”* dedik. O, *“Hayır, tehlikede anlaşalım”* dedi. Peki diyelim ki komünizm tehlikesi var, faşizm tehlikesi var, anarşizm tehlikesi var, hepsi var; ama bunlarla nasıl mücadele edeceğiz ? Özgürlükçü demokrasi kurallarının içinde kalarak bunlarla mücadele etmenin yolu nedir, ilkin bunda anlaşmalıyız dedik; fakat sayın Demirel anlamazlıktan geldi.

Dünyada bugün, 1976 yılında, bir *“beynelmilel komünizm”* var mıdır yok mudur bunu bilmiyoruz. Hep lâfını dinliyoruz sayın Demirel’den, ama nerede üslenmiştir, hangi ülkede üslenmiştir, kimler eliyle marifetlerini yürütür bu *“beynelmilel komünizm”* denen şey ? Sayın Demirel buraya çıkmalı, bunun izahını yapmalıdır, bize bilgi lütfetmelidir. (*“Verecek zaten” sesleri*). Ben de zaten bu bilgileri vermesi için şimdi kendisine bazı kapılar açacağım, hatta bazı demokratik zorlamalar yapacağım.

DEMİREL’İN TAKTİĞİ

Demokrasi tehlikeler karşısında vazgeçilen bir şey değildir. Demokrasi bir ülkeye, bir millete yönelen, halka

yönelen bütün tehlikeleri, insanca tedbirlerle, davranışlarla önlemek için benimsenen bir rejimdir. Demokrasi, belli tehlikeler öne sürülerek veya bahane edilerek ikide bir rafa kaldırılan bir rejim değildir. Tehlikeler karşısında daha çok sarılmak gereken bir rejimdir.

Sayın Demirel'in, şimdi değil, yalnız Cephe Hükümeti döneminde değil, ilk Başbakanlığa adımını attığı günlerden beri, 1965'den beri, taktiği, ülkede şiddeti kışkırtmak, şiddetin bir türüne bir süre göz yummak, hattâ onu da el altından dolaylı olarak kışkırtmak, bir başka türünü açıktan desteklemek, onları çatıştırmak; sonra da *"işte görüyorsunuz, ülke böyle yönetilemiyor. Bu Anayasa ile yönetilemiyor. Bu özgürlüklerle hükümet edilemiyor"* demek; ve Anayasayı değiştirmek için, hükümet yetkilerinin sınırsız olacağı kendi gönlüne göre bir çağ dışı rejim kurabilmek için, gerekçe hazırlamak... Sayın Demirel'in amacı öteden beri bu... Amacının bu olduğunu, yıllar önce, daha hükümete adımını atarken göstermeye başladı. Hatırlayınız, ilk kez Başbakan olurken sayın Demirel'in ilk davranışlarından biri, halkı Devlete karşı silâhlanmaya çağırarak oldu.

Biz en güç koşullar altında, en çetin bir dönemde, 1974 yılında, ülkenin bu Anayasa ile, bu rejimle, bu rejimin gereği olan özgürlüklerle barış içinde yönetilebileceğini gösterdik. Milletin içeride birlik halinde, dışarıda güçlü olabileceğini gösterdik; ve o güçle, içerideki birliğinden aldığı, özgürlük içerisinde oluşturulan birliğinden aldığı güçle, bütün Dünyaya haklarını kabul ettirebileceğini gösterdik. Şimdi ise Türkiye, içeride cephelere bölünmüş, Dünyada yalnız ve güçsüz... "Milliyetçi" denen Cephenin bir yılda ortaya çıkardığı acı tablo bu...

Şiddet Eylemleri Var Diye Demokrasiden Vazgeçmek Şiddete Boyun Eğmektir

Şiddet eylemleri yüzünden veya şiddet eylemlerini bahane gibi, gerekçe gibi kullanarak, demokratik rejimi değiştirmek, aslında şiddete boyun eğmektir; şiddeti başarılı kılmaktır, şiddete hak etmediği, lâıyk olmadığı bir zaferi kazandırmaktır. Batı demokrasilerinde zaman zaman kendilerine özgü belli nedenlerle, bizdekinden de daha ileri ölçüde şiddet eylemleri olur. Ama demokrasilerin kökleşmiş olduğu bu ülkelerde hiç bir devlet adamının, hiç bir akılı başında siyaset adamının, bu gerekçe ile, *"birtakım kimseler şiddet eylemlerine baş vuruyor"* gerekçesiyle, rejim değişikliği anlamına gelecek tedbirler, yetkiler elde etmeye kalkıştığı görülmez. Bunu akıllarından bile geçirmezler. Çünkü, *"eyvah, şiddet geliyor"* diye demokrasiden vazgeçmenin, demokrasiyi yozlaştırmaya razı olmanın, şiddete yenilmek olduğunu, şiddete teslim olmak, boyun eğmek olduğunu bilirler. Sağcı veya solcu, şiddeti siyasette bir araç olarak kullananlar, bir kez kendilerinde bir toplumu baskı altında rejim değişikliğine zorlama gücünü bulurlarsa, bunun sonu gelmez. Zorlamaları sonucunda ortaya çıkan rejim, kendi aleyhlerinde olabilir; ama yılmazlar, cüretleri artar, *"demek ki, oluyormuş"* derler, *"bir sefer zorladık istemediğimiz bir rejim geldi, bir defa daha zorluyalım bu sefer bizim istediğimiz gelir; demek ki, bu iş zorla oluyormuş"* derler. Zora baş vurma hevesini kırmanın yolu, zoru, şiddeti bahane ederek özgürlükçü demokrasiyi yozlaştırmaya, değiştirmeye kalkışmamaktadır. Oysa, sayın Demirel bunu yapıyor. Bir yandan kışkırtmacılığını yapıyor, yaptırıyor, bir yandan da *"bakın şiddet eylemleri var"* diye özgürlüklerde kısıntılar istiyor. İşte şiddete boyun eğmek, zorbalığa boyun eğmek budur.

SAYISAL ZORUNLUK OLMADAN AYRILABİLMEK

Sayın Demirel'in rejim anlayışı birçok bakımdan Türk demokrasisi için bir talihsizlik. 11 Şubat 1976 günü, Partisinin Temsilciler Meclisinde sayın Demirel şöyle diyor : *"30 senelik Türk demokrasisinde, millet kendi getirdiği siyasi iktidarı kendisi uzaklaştırmanın tadını henüz tatmamıştır"*.

Cumhuriyet Halk Partisi 1950'de bir örnek verdi, kendi kurduğu Devletin yönetiminden milletin iradesine boyun eğerek, 1950'de ayrıldı. Bunu unutmuş görünüyor sayın Demirel... Daha sonra neden olmadı bu ? Olmayışının nedenleri var : *"Bulun çoğunluğu, düşürün"* zihniyeti; ve çoğunluk bulunamaması, sağlanamaması için her türlü ahlâk dışı yöntemle baş vurulması...

Sağlıklı demokraside partiler yalnız sayısal çoğunlukla değil, zorunlulukla değil, siyasal zorunlulukla da hükümet bırakabilirler, bırakabilmelidirler. Cumhuriyet Halk Partisi 1974'de bunun örneğini verdi; ama sayın Demirel'in akli almıyor bunu... *"Nasıl olur da bir parti hükümete geldikten sonra, sayısal bir zorunluluk ortaya çıkmadığı halde, Meclis onu düşürmediği halde, hükümetten ayrılabilir, her halde bir maksadı var"* diyor. Akli almıyor çünkü. *"Her halde kaçıyor"* diyor.

Oysa, inanmadığı bir şeyi yapmaktansa, inanmadığı bir şeyi yaparak Hükümette kalmaktansa, Hükümetten ayrılmayı göze alanlar da vardır bu dünyada; veya, inandığı şeyleri yapamıyorsa, sayısal zorunluk hale gelmeden hükümetten ayrılmayı göze alanlar da vardır. Demokrasiyi, ancak bunu yapabilenler veya göze alanlar yaşatırlar. *"Bir defa geldim mi gitmem"*, *"Bulun 226'yı düşürün"*, diyenler, ve 226'nın bulunmaması için her tertibe baş vurabilenler, bir ülkeyi

ancak, Demirel'in sürüklediği gibi, son on yıl içinde en az iki kez sürüklediği gibi, siyasal bunalıma sürüklerler.

Aynı şekilde, demokraside sayısal çoğunluk her zaman siyasal çoğunluk olmaya da yetmez. Teşbihte hata olmaz : Armutlarla elmaları toplar gibi, ayrı ayrı şeyleri toplar gibi, ayrı partilerin oylarını birbirine ekler, *"bizim sayısal çoğunluğumuz var"* dersiniz; ama, bugün olduğu gibi, siyasal çoğunluk olmadığınız ortaya çıkar. Ülkenin ekonomisini idare edemezsiniz, dış politikasını yürütemezsiniz, ülkede huzur sağlayamazsınız.

Birkaç gün önce bir İngiliz gazetesinde okudum; Hollanda Hükümeti, Hollanda'daki Koalisyon Hükümeti tehlikede; istifa etmesi söz konusu. Nedeni, işyerlerindeki işçi temsilinin biçimi üzerinde anlaşamamak... Bunu sayın Demirel'in aklı alıyor mu ?

İşyerindeki işçi temsil sisteminde anlaşamadığı için, bir koalisyon ortaklığını bırakabilmek.. İşte sayın Demirel'in aklı bunu aldığı gün demokrasiyi anlamış olacaktır.

Biz, öyle bir noktada da değil, Türkiye'nin dış politikasını yürütmekte tıkanıklığa gelmiştik. *"Türkiye'nin dış politikasında gerekli adımları atamazken, hükümet olma hakkını kendimde göremiyorum"* demiştim ve ayrılmıştım. Fakat Demirel, *"sen hükümetten kaçtın"* diyor; çünkü anlamıyor. Siyasal nedenle hükümeti bırakabilmeyi anlamıyor. Bunu anlamadıkça demokrasiyi de anlamamış olacaktır.

Sayın Demirel, *"Demokrasi, çoğunluğun aldanmaya-cağı kesin kaidesine dayanır"* diyor. Bir süre için aldatılabilir; ama ne yapar aldandığını anladığı zaman ? O zaman, halk, düşüncesini, oyunu değiştirir. Demokraside halkın, demokraside çoğunluğun erdemi budur. Nitekim, Adalet Partisine geniş şanslar tanımıştır halk; fakat onun ülkeyi kısa zamanda

nasıl bir rejim bunalımına soktuğunu gördükten sonra oylarını bir çırpıda yüzde 52'den yüzde 33'e düşürmüştür. Evet, sayın Demirel haklı, çoğunluk yanılmaz. Kısa süre için yanıltılabilir; fakat yanılığını, demokrasi işliyorsa yine kısa sürede giderir.

Demokrasilerde siyasal çoğunluk olabilmek o kadar önemlidir ki, yerleşmiş özgürlükçü demokratik rejimlerde siyasal partiler, hükümetler sık sık bilimsel yöntemlerle kamuoyu yoklamaları yaptırırlar. Eğer çoğunluk, eğer halk, belli bir konuda hükümet aleyhine dönüşmeye başlamışsa, iki şeyden birini yaparlar; ya yanlışlarını düzeltirler ya hükümetten ayrılırlar. Sayın Demirel ne yapar ? *"Pilâvdan dönenin kaşığı kırılın"* der.

Bu şekilde demokrasi yürümez. Günün birinde korkarım rejim kırılabilir, 12 Mart'ta kırıldığı gibi.

Ama ben, her şeye rağmen, Demirel Hükümetine rağmen, bu kez Türkiye'de demokratik rejimin dayanacağına inanıyorum.

HESAP VERMEK

Demokrasinin en önemli unsurlarından biri, yine sayın Demirel'in bilemediği, anlayamadığı bir unsuru, hesap vermektir. *"Bulun 226 oyu, gücünüz yetiyorsa buna hesap sorun"* demek marifet değildir. Kamuoyunda kendisi hakkında ciddi tereddütler uyandığını fark ettiği vakit, bir başbakan, bir siyaset adamı, hesap vermeğe kendisi talip olur, Meclisten kaçmaz, grubunu Meclisten kaçırmaz hesap vermemek için.

"Ben, yalnız Allah'a ve millete hesap veririm" diyor. Kimin Allah'a nasıl hesap vereceğini kimse bilemez. Demokratik, lâik hukuk devletindeyiz; biz ancak millete

verilecek hesaba karışırız, onunla ilgileniriz, o kadarına haddimiz ve aklımız yeter.

Millete hesap vermenin yolları nedir ? Millete seçimde hesap verilir; millete, millet temsilcilerinden oluşan Meclis önünde hesap verilir; millete, Anayasamızdaki ifadeye göre, "millet adına" yargı yetkisini kullanan adalet önünde hesap verilir. Fakat sayın Demirel bunların hiç birini kabul etmiyor. Türkiye, o nedenle de, Demirel yönetimlerinde bunalımlara sürükleniyor.

"Bununla onun ne ilgisi var ?" diyeceksiniz. Bu ilgiyi, benden çok daha önce, şimdi Adalet Partisi sıralarında oturmakta olan bir sayın milletvekili kurdu. O sırada bir Sıkıyönetim Mahkemesinde Başkandı ve sayın Demirel'in yakınlarıyla ilgili yolsuzlukların hesabını vermekten kaçmasının Türkiye'yi siyasal bunalıma sürüklemekte bir etken olduğunu mahkeme kararına geçirdi.

Kamuoyunda ciddi tereddütler uyandırdığı sırada sorumlu mevkilerde bulunan devlet adamları hesap vermekten kaçıyorlarsa, sayısal çoğunluğu olduğu zaman sayısal çoğunluğuna güvenerek kaçıyor, sayısal çoğunluğunun olup olmadığını şüpheli olduğu vakit Meclisten kaçarak hesap vermekten kaçıyor, o ülkede elbette bunalım olur.

"BEYNELMİLEL KOMÜNİZM" NEDİR ?

Şimdi, biraz önce sözünü ettiğim sayın Adalet Partili milletvekiline değinmişken, şu "beynelmillel komünizm" konusuna yeniden döneceğim. Çünkü maalesef bu konudaki iddialar Türkiye'nin bir iç sorunu haline getirildi.

29 Ocak günlü gazetelerin yazdığına göre, bu sayın milletvekili, emekli general, eski Sıkıyönetim Mahkemesi

Başkanı, 28 Ocak günü Adalet Partisi Grubunda, projeksiyonlu, belgeli bir konuşma yapıyor. Gazetelerde okudum... Gazetelerin yazdığı ve yalanlanmayan bu konuşmasında, Sovyet Rusya'nın Türkiye üzerindeki emellerini anlatıyor. Rusya'nın Viyetnam, Kore, Angola ve Lübnan gibi, Türkiye'yi de bölüp, birbiriyle vuruşturmak istediğini açıklıyor. Basında, üniversitede, TRT'de, sendikalarda ve başka kuruluşlarda Rusya hesabına faaliyet gösterenler bulunduğunu öne sürüyor. Gazetelerin haberi, dediğim gibi, 29 Ocak günü yayınlandı; epeyi zaman geçti ve yalanlamadı.

Şimdi sayın Başbakana soruyorum, eski Sıkıyönetim Mahkemesi Başkanı, emekli generalin, bugünkü sayın Adalet Partisi milletvekilinin, bu iddiaları doğru mudur ? Doğru ise, Başbakan sayın Demirel, Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında yakın dostluğun ve işbirliğinin öncüsü olmakla öğünmesini nasıl açıklar ? Bu konuda da açıklamasını bekliyorum.

Rejim ayrılıkları dostluk ilişkilerine engel değildir; bu, çok doğru ve uygarca bir görüş... Ama rejimlerimizin ayrılığı başka, Türkiye üzerinde, sayın Adalet Partili milletvekilinin belgelerle, projeksiyonlarla anlattığı gibi, böiücü emeller beslemek başkadır, o yönde faaliyet göstermek başkadır... "Milliyetçi" Cepenin Başbakanı sayın Demirel, o yönde faaliyet gösterdiği kendi grubunda açıklanan bir yabancı devletin Başbakanı ile normal dostluk ilişkisi kurmakla kalmıyor; mutadın dışına, protokolün dışına çıkarak, onu yurt içinde bir şehre götürüyor, bir fabrikanın temel atma töreninde bir de nutuk çekiyor. Sayın Başbakan bunu nasıl açıklar, merak ediyorum ve cevabını bu görüşmeler sırasında alacağımızı ümit ediyorum.

Bu sorum, dostluğuna önem verdiğimiz Sovyetler Birliği hakkında, Adalet Partili sayın üyenin kendi grup toplantısında belirttiği ölçüde veya türden kuşkuvarı bizim de beslediğimiz anlamına gelmez. Biz bütün komşularımızla dostluğa ciddi olarak önem veririz; fakat sayın Başbakanın yaptığı, olağan dostluk jestlerinin çok ötesinde alışılmamış bir jesttir.

şimdi, eğer Adalet Partisi Grubunda yapılan açıklama- lar doğru ise, Başbakan bunu söylemeli ve Sovyetler Birliği ile kurduğu bu derecede yakın dostluğun ve işbirliğinin hesabını vermelidir. Eğer sayın Adalet Partili milletvekilinin söylediikleri doğru değilse, yanlışsa, yanlış bilgilere dayanı- yorsa, sayın Başbakan bunu da belirtmelidir ve uluslararası ilişkilerimizi etkileyebilecek böyle iddiaların kendi Grubunda ileri sürülmesi üzerine ne işlem yaptığını millete açıklama- lıdır.

“Ben her şeyi yaparım, her türlü çelişkinin içine girerim. Toplum bunları hazmeder” demek, demokrasiye saygısızlık olduğu kadar, halka da saygısızlıktır. Demokraside hiç bir çelişki gözden kaçmaz. Her çelişkinin hesabı mutlaka sorulur ve her çelişkinin hesabı eninde sonunda verilir. Verilemiyor- sa ve ağır, ciddi bir çelişki ise, bunun cezası çekilir.

Diyelim ki, sayın Başbakan, sayın Adalet Partili Milletvekilinin açıklamalarının, iddialarının, yanlış, asılsız olduğunu söyledi. Yanlışsa, o zaman sayın Başbakan Türkiye’ye karşı “beynelmîlel komünizm” tertiplerinin hangi ülkeden veya ülkelerden, kimler eliyle, nasıl yönetildiğini açıklamalıdır. Bununla da yetinemez, bununla da kalamaz. Bunun hesabını, izahını sormayacaksa, neyin hesabını soracağız bu Mecliste ? Türkiye’ye karşı bu “beynelmîlel komünizm” denen şeyin bölücü ve yıkıcı tertiplerini yürüten

devlete veya devletlere karşı, Cephe Hükümeti, yalnız Türkiye'de değil dünyada komünizm tehlikesini önlemek üzere kurulduğunu iddia eden bu Cephe Hükümeti, bugüne kadar ne tedbir almıştır ? Nasıl bir protestoda bulunmuştur ? Nasıl bir tepki göstermiştir ? Millet Meclisi olarak bunların izahını istiyoruz Başbakan sayın Demirel'den.

14 Ocak günü Adalet Partisi Grubunda yaptığı konuşmada sayın Demirel —resmen açıklandığına göre— şöyle demiş : *“Bugün dünyada bir nizam kavgası vardır. Dünya komünist devletini kurmak isteyenler aktif, bunun dışında, karşısında olanlar pasif durumdadırlar”*.

Ayrıntısına girmiyorum, içinden çıkamayız. Fakat şunu soruyorum : Dünya komünist devletini kurmak isteyenler kim ? Ruslarla Çinliler kimse bilmeden gizli bir anlaşma yapıp aralarındaki bütün ihtilâfları halletmişler de, onlar mı girişmişler bu işe ?.. Arnavutluk mu ? Çekoslovakya mı ? Romanya mı ? Bulgaristan mı ? Yugoslavya mı ? Bilemiyoruz... Herhalde sayın Demirel'in bir bildiği vardır diyoruz; ama bu konuyu, işin bu tarafını o kadar da merak etmiyoruz.

Tekrarlıyorum : *“Bugün dünyada bir nizam kavgası vardır. Dünya komünist devletini kurmak isteyenler aktif, bunun dışında, karşısında olanlar pasif durumdadırlar”* diyor sayın Demirel. Dünya komünist devletini kurmak isteyenler, bu kadar *“aktif”* olduklarına göre, hele Türkiye üzerinde, Türkiye ile ilgili emelleri bakımından bu kadar aktif olduklarına sayın Başbakan gerçekten inanıyorsa, nasıl olup da komünist ülkelerle bu kadar yakın dostluk ilişkileri ve işbirliği içine girebiliyor, bunun izahını yapmalıdır.

Ben bu dostluk ve işbirliği ilişkileri içine girmesini eleştirmiyorum, sözlerim yanlış anlaşılmasın. Bir çelişkinin izahını istiyorum. Hem diyeceksiniz ki, *“Türkiye'de,*

dünyada komünizm aktif bir tehlike, dünya komünizm devletini kurmak isteyenlerin Türkiye üzerinde emelleri var"; hem de, belki şimdilik bir - ikisi hariç, o ülkelerin hepsiyle yakın dostluk ilişkileri kuracaksınız. Hangileri ile ? Rusya ile kuracaksınız, Romanya ile kuracaksınız, Bulgaristan'la kuracaksınız, Yugoslavya ile kuracaksınız... İnsanın aklına bir şüphe geliyor, acaba Türkiye'yi bölme hevesine kapılan komünist devlet Arnavutluk olmasın, diye. Yalnız Türkiye'yi bölmek isteyen de değil, dünya komünist devletini kurmak isteyen devlet acaba Arnavutluk mu ? Çünkü, bildiğimiz kadar, Demirel Hükümetinin henüz yakın ve dostane ilişkiler kurmadığı komünist ülke olarak bir tek Arnavutluk kaldı. Ötekilerin hepsiyle yakın ilişkiler kurdu.

Dediğim gibi, biz, *"niçin bu ülkelerle dostluk ilişkileri kurdun, geniş ekonomik yardımlar kabul ettin ?"* diye sormuyoruz. Bunun izahını istemiyoruz, bunun hesabını sormuyoruz. Bir açık çelişkinin izahını istiyoruz. *"Ben hem böyle derim, hem böyle derim"*, *"ben hem ülkede komünizme karşı atar tutarım, komünizm tehlikesinden bahsedip Cumhuriyet Halk Partisini tehdit ederim, hem de gider komünistlerle, komünist ülkelerle Ecevit'in kuramaya-çağı kadar yakın ilişkiler kurarım"* diye çalım yapamaz kimse... Demokraside böyle çelişkilerin, böyle acayip davranışların yeri yoktur. Hiç ummadığınız kimse çıkar, bunun hesabını sizden bugün benim sorduğum gibi sorar sayın Başbakan.

Kaldı ki, *"beynelmilel komünizm"* denen ve ne olduğunu sayın Demirel'in bildiği nesnenin Türkiye üzerinde bölücü tertipleri gerçekten ciddi boyutlara ulaşmış ise...

AVNİ KAVURMACIOĞLU (Niğde, AP) — Yok mu, sizden soruyoruz yok mu ?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bilmiyorum, Demirel'den istiyorum izahını; dinleyeceğiz, Demirel'den dinleyeceğiz. Hangi memleketten geliyor bu "beynelmilel komünizm" denen nesne, kimlerle geliyor kimlerle uygulanıyor ve o memleketlere karşı ne tepki göstermiştir Cephe Hükümeti? Soruyu ben sordum. Ben muhalefetim, Hükümetten bir soru soruyorum, siz lütfen susun.

CHP Güçlü Oldukça Türkiye'de Komünizm Olmayacaktır

Dünya komünist devletini kurmak isteyenler, Demirel'e göre bu kadar aktif; fakat Hükümet, görünüşe göre, bu tehlikeye karşı dış ilişkilerinde aktif değil, ancak yurt içinde aktif... Dış ilişkilerinde pasif. Dünya komünist devletini kurmak isteyenlere karşı, ancak içinde aktif, içerde faal.

Kaldı ki, eğer komünizm Türkiye için Demirel Hükümeti zamanında gerçekten ciddi bir tehlike haline gelmişse, yurt içinde izlenen tutum da o tehlikeyi büsbütün büyütecek nitelikte demektir. Türkiye'nin bugünkü en büyük partisi, milletin son seçimlerde, son Senato seçimlerinde yüzde 44'e yakın oyunu almış bir parti, kimi zaman komünistmiş gibi gösterilecek; kimi zaman komünizmin hamisi imiş gibi gösterilecek; bunun gayrı samimi olduğu da bilinecek; o partinin kendi içindeki aklı başında, sağduyulu üyeleri tarafından, "*Bu insafsızlıktır, bu haksızlıktır*" denecek; onlara inat olsun diye, Başbakan, Adalet Partisinin, Genel Başkanı, kürsüye çıkacak, yine Türkiye'nin o en büyük partisine "*Komünistlerin hamisi*" diyecek!.. Eğer Türkiye'de komünizm bu kadar büyük bir tehlike haline gelmiş olsa idi, siz onun üstesinden hiç gelemezsiniz sayın Demirel. Çok şükür Türkiye'de komünizm öyle bir tehlike haline gelme-

miştir ve gelemeyecektir. Çünkü, demokrasiye inanmış, çünkü, sosyal adalete inanmış bir parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'nin en güçlü partisidir. Komünizmi, o önleyecektir; o güçlü oldukça, Türkiye'de komünizm olamayacaktır.

"Komünizm tehlikesi" bahanesini öne sürerek dikta rejimi kurmaya kalkışanlar eliyle komünizm önlenemez, hiç bir yerde de önlenememiştir. Komünizm, hiç bir komünist ülkede olmayan bir şeyle yenilir : Özgürlükle yenilir, özgürlükçü demokrasiyle yenilir, demokrasi içinde getirilen gerçek sosyal adaletle yenilir.

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'de özgürlükçü demokrasiye ve sosyal adalete, sanırım bütün partilerden daha çok sahip çıkan bir partidir.

Türkiye'de, artık bazı Adalet Partililerin de çok şükür belirttikleri gibi, komünist olduklarını söyleyen, belki gerçekten komünist olan bazı kimselerin ve bazı şiddet eylemcilerinin baş hedef olarak seçtikleri partidir Cumhuriyet Halk Partisi... Bunlar, Adalet Partisi toplantılarına sataşmadılar son seçimlerde, Cumhuriyet Halk Partisi toplantılarına sataştılar; veya, hiç değilse, onlara sataştıklarından çok daha fazla, bizim toplantılarımıza sataştılar. Bildirilerinde, demeçlerinde, konuşmalarında en çok bize saldırdılar. Bunu bile bile, siz Cumhuriyet Halk Partisine "*Komünistliğin hamisi*" diye birtakım iddialar yönelteceksiniz ve milletin de sizi, Başbakansınız diye, ciddiye almasını bekleyeceksiniz, buna hakkınız yoktur.

Bu kadar ciddiyetten uzak, sorumsuzca bir tutum, yalnız sayın Demirel'i küçük düşürse neyse, Türkiye'yi de dünyada küçük düşürür diye korkuyorum. Kimse bu

durumda, sizin komşularınızla iyi ilişkiler kurmanızı da kurmamanızı da ciddiye almaz.

Komünizm, demokrasiyi yok etmekle önlenmez. Komünizm şiddetle önlenmez, işkenceyle önlenmez, cezaıyla, yasakla önlenmez, faşizmle hiç önlenmez. Eğer, komünizm bunlarla önlenbilseydi, Portekiz'de, 40 yıllık Salazar rejiminin, faşist rejimin, kapağı kaldırıldığında, ortaya kıpkızıl komünizm çıkmazdı en büyük tehlike olarak.

Şimdi o ülkede, komünizmin karşısında sağcılar yok, kim var ? Sayın Demirel'e soruyorum, kim var ? Sosyal Demokrat Parti var. Komünizmin karşısında en büyük engel olarak o var Portekiz'de; ve burada sayın Demirel, sosyal demokrat veya demokratik sol bir partiye, "komünizmin hamisi" diyor. Tabii, kendisi de inanmıyor buna, inanmayacak kadar akli var, bilgisi var; ama Hükümette kalabilmek için bir cephe oluşturacak, bir masal yaratacak, umacılar, öcüler yaratacak; bu öcülerin doğruluğuna halkı inandırabilmek umuduyla, olaylar yaratacak; "Ülkücü"ydü, "Devgenç"di, her neyse, hepsini birbirine düşürecek; ülkeyi kana bulayacak; ve bu şekilde kendi yarattığı ortam karşısında, "görüyorsunuz, memleket tehlikede, vatan-millet bölünüyor, komünizm büyük tehlike haline geldi" diyecek; cephesini oluşturacak; bunlar cephenin harcı olacak; cepheye katılan partilerin oylarını da alacak; milletin kendisinden esirgediği iktidara bu türlü yalanlarla, dolanlarla, iftiralarla ulaşacak !.. Türk Milleti bu kadar ciddiyetsiz bir oyuna, tuzağa düşmeyecektir, sayın Demirel. Bunu, bir kez denediniz yanıldığınızı gördünüz. Bir kez daha göreceksiniz yanıldığınızı ve inşallah bu kez tam demokrasi kuralları içinde göreceksiniz.

Sayın Demirel'e haftalardır soruyorum, *"benim yıllardan beri solcu şiddet eylemcilerini kınadığım gibi, siz de bir kez olsun sağcı şiddet eylemcilerini kınar mısınız?"*, diye... Ama cevap vermiyor, susuyor... *"Şu devlet sektörüne yasa dışı yollardan yetişmiş ülkücü militan yerleştirenlerden hesap sorar mısınız?"*, diyorum, cevap vermiyor. Daha doğrusu, sözlü cevap vermedi, ama dolaylı olarak ilginç bir cevap verdi : Partisinin yüksek yöneticilerinden birini, yine onların bir kongresine gönderdi ve böylelikle bir kez daha *"pilâvdan dönenin kaşığı kırılınsın"* demiş oldu. O kaçtı ben sordum, o kaçtı ben sordum... Sonra...

M. İSMET ANGI (Eskişehir, AP) — Demirel kaçmaz.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Kaçmasaydı cevap verirdi.

Sonra bir çeşit acındırma yolunu tuttu. Bu durumdan üzgünmü; iktidarla muhalefet ilişkileri kopukmuş, bu diyalog yeniden kurulmalı imiş !.. Bunları söyledi... Kiminle diyalog kuracak sayın Demirel ? *"Komünistlerin hamisi"* dediği parti ile mi ? Cumhuriyet Halk Partisi ile rejimi kurtarmak için diyalog kurma olanağını, sayın Demirel, bu masallar üstüne "cephe" kurduğu gün kapattı ve kilitledi. Biz yine de iyiniyetle davrandık, usanmadık, defalarca o kapıyı çaldık, fakat açmadı. Dedik ki, *"birlikte hükümet kuramayız, kurmayalım, böyle bir niyetimiz yok. Fakat partiler, öncelikle ve en azından iki büyük parti, demokrasinin kurallarında anlaşmazlarsa, demokrasinin tanımında anlaşmazlarsa, o ülkede demokrasi yaşayamaz, gel bunda anlaşalım"* dedik; sayın Demirel kabul etmedi, kapıyı açmadı, elini uzatmadı. Şimdi kendisini cevap veremediği birtakım sorularla sıkıştırıyoruz, burada hesabını veremediği birtakım belgelerle sıkıştırıyoruz, soruşturma önergeleriyle

sıkıştırıyoruz. Ancak o zaman aklına geliyor diyalog kopukluğu olduğu, ve millet önünde, kendine acındırarak, diyalog kopukluğundan sızlanıyor.

Diyalog yine kurulur sayın Demirel; rejimi kurtarmak için gerekirse elele veririz. Ama bir kesin şartımız var : Elleri gençlerin kanına bulanmış olanlardan ilkin kendi elinizi evvelâ, partinizin elini, Hükümetinizin elini çekiniz !

Biz bölücülüğü teşvik ediyormuşuz ! Biz Cumhuriyet Halk Partililer ne biçim bölücüleriz ki, toplantılarımızı sabote etmeğe kalkışanlar, gelirler "halklara özgürlükler" diye bağırlarlar; devir Cephe Hükümeti devridir, Devlet onlara dokunmaz, Hükümet onlara dokunmaz; Cumhuriyet Halk Partisi tek başına mücadele eder; onları susturur, onları meydanlardan uzaklaştırır !.. Her seferinde, bunların kışkırtıcı ajanlara âlet olmuş kimseler olduklarını söyledim. Oyunlarına gelmedik, tuzaklarına düşmedik ve onları, bu "halklar" oyununu tezgâhlamak istedikleri her yerde, halkla birlikte, halkın önünde, defalarca yenilgiye uğrattık, burunlarını yere sürttük. Ama işkence etmeden, ama zor kullanmadan, rejimi tehlikeye düşürmeden başardık bunu...

KIŞKIRTICILAR

Geçen gün İstanbul'da bir sıkıyönetim mahkemesi, bunlardan birçoğunu salıverdi. Şu gerekçe ile : *"Sanıkların çoğu ceza ehliyeti sınırını yeni aşmış olup her çeşit tesir, telkin ve hatta tahrike kapılabilecek bir yaş ve çağ döneminde idi"*.. Biz de bu kaygıyı ötedenberi besliyorduk, bunların kışkırtıcı ajan tahrikine kapılmış zavallılar olduğuna inanıyorduk. Sıkıyönetim mahkemesinin gerekçesi, bu bakımdan da bizim kuşumuzu ve inancımızı doğrulamış oluyor.

Türkiye'de solu şiddet eylemine itmek için kışkırtıcı ajanlar kullanıldığını ben yıllarca söyledim. Sonunda sıkıyönetim mahkemeleri doğruladı bunu, kanıtları ile belgeleri ile doğruladı. 12 Mart ara rejimi sırasında doğruladı. Bazıları adlarıyla-sanlarıyla belli.

Onu bırakın, şimdilerde, son bir yıl içinde, yer yer duvarlara, orak-çekiç resmi çizenlerin kimler olduğu belli. Bunlardan bazıları suçüstü yakalandılar. MHP'li, Ülkü Ocaklı gençler. Geçen gün İzmir Milliyetçi Hareket Partisi il binasının merdiven altında orak-çekiçli broşürler bulundu. Tabii, ardından, bunların tertiple oraya bırakıldığı iddiası ileri sürüldü. Oysa benim bildiğim kadar Milliyetçi Hareket Partisi binalarına girebilmek, Başbakanlığa girebilmekten daha zordur. Öyle bir partiye girilecek de, gizlice, kimsenin haberi olmadan, merdiven altına orak-çekiçli broşürler bırakılacak !.. Buna kimse inanmaz.

Bunların olup bittiği bir ülkede banka soygunlarını gerçekte kimler yapıyor veya yaptırıyor; bir cenaze almak için üniversiteye giden gençlerin arasında birdenbire belirip havaya iki el ateş açan, polisle gençleri birbirine düşürdükten sonra yokoluveren kimseler solcu mudur, sağcı mıdır, değil midir ? Bunlardan birine veya ötekine kesinlikle inanmak mümkün değil. Çünkü bir kez Devlet kışkırtıcı ajan kullanmağa başladı mı kendisi de bu işin içinden çıkamaz. Kışkırtıcı ajanlar genellikle ikili oynarlar. İkili oynamaya mecburdurlar.

Bir tarafın ajanıdır, öbür tarafın ajanı gibi görünür; öbür tarafın ajanının ajanı gibi görünür derken kendisi de neye inandığını, kime hizmet ettiğini şaşırır kalır. Bunlara dayanarak memleket idare etmeğe çalışan, bunları kullanarak Türkiye'de komünizmin böylesine büyük bir tehlike

haline geldiğini ispat edip rejimi yozlaştırmağa kalkışan bir Hükümet, memleketi elbette bunalıma sürükler.

“DÖNEN HERKESİ VURUN”

Son Şeker Bayramında, Kırıkkale’de Ülkücü İşçiler Derneği Kırıkkale Şubesi Yönetim Kurulu, işçilerin evlerine bir kutlama kartı gönderdi. Düşünün, herkes, dinsel geleneklerimize uygun olarak, kırınlıkları unutacak; herkesin arasında dostluklar, barışlar kurulacak..... Öyle bir bayramda, adı üstünde “Şeker Bayramı”nda, bir bayram kutlaması... Bayram kutlamasında şunlar yazılı : “*Alpaslan Türkeş diyor ki, emanet olan davayı kucakladım, hiç arkaya bakmadan, tereddütsüz hiç bir şeye aldirmeden yürüyorum. Hızlanıp koşmak gayreti içindeyiz. Koşacağız arkadaşlar, bu davada geri kalmayıp beni takip edin, herhangi bir sebeple ben düşersen bayrağı kapın, daha ileriye gidin. Dönersem vurun, davaya katılıp dönen herkesi vurun*”.

Günlerce meydan meydan ben, gazetelerde çıkmış bu kutlama kartını okudum. Bunun izahını istedim, bunun açıklamasını istedim. Bu doğru mu, değil mi ? Ses yok Hükümetten. Bu doğru ise ne işlem yaptınız ? Hükümet bu konuda ne düşünüyor ? Sayın Demirel’den cevap yok, Türkeş’den cevap yok, Hükümetten cevap yok, ve herhangi bir işlem yok.

Bu şekilde, “*davaya katılıp dönen herkesi vurun*” diye bayram kutlamaları dağıtılacak olursa, sağcı bilinen bazı gençlerin de zaman zaman vurulmasına şaşmamalı ve onları ille de solcuların öldürdüğüne hiç değilse kuşkuyla bakmalı !..

24 Ocak günü Cumhuriyet Halk Partisi Artvin Milletvekili sayın Ekrem Şadi Erdem ve Senato Grup Baş-

kanvekilimiz Artvin Senatörü sayın Recai Kocaman bir demeç verdiler. O günlerde öldürülen Zeki Yılmaz adlı gencin sağcı olduğunu, eyleme katılmak istemediği için kendi arkadaşları tarafından vurulduğunu ileri sürdüler. Aradan birkaç gün geçti, gerçekten bu genci öldürenlerin Ülkü Ocaklılar olduğu anlaşıldı. Demin sözünü ettiğim Ülkü Ocaklarının ünlü yöneticilerinden Muharrem Şemşek de (Gazi Eğitimde, Müdürün yanında balkonda duran kimse) bu cinayete yardımcı olduğu gerekçesiyle aranmaktadır.

“ÜLKÜCÜ”LERİN “DERS NOTLARI”

Aslında bir faşist özentisi tertiple karşı karşıyayız. Bu, *“davaya katılıp dönen herkesi vurun”* sözü, bu sözün belki aslı belki kopyası, bilemiyorum, *“Ülküçüye Notlar”* adı altında ülkücü gençlere ders kitabı gibi okutulan bir kitapta yer alıyor.

Kitaptan sizlere bazı paragrafları okumak istiyorum. Bunlar *“Ülkücü”* gençlerin ders notları gibi okudukları bir kitaptan notlar :

“Disiplin, sözde, fikirde, harekette lidere uymak; lidere uygun davranış içinde bulunmak; ondan işaret beklemek; gösterdiği hedefe mermi hızı ve mermi doğrultusunda fırlamaktır; doğru olan müstakil mantıkların kabul ettiği şey değil, liderin emrettiği şeydir. Çünkü o lider (şimdi geliyor o bayram kutlamasındaki parça) ‘emanet olan davayı kucakladım, hiç arkama bakmadan tereddütsüz hiç bir şeye aldırmadan yürüyorum. Hızlanıp koşma gayreti içindeyiz. İleri gittikçe geride kalmayıp beni takip edin. Bu mücadelede herhangi bir sebeple ben düşersem bayrağı kapın, daha ileriye gidin. Geriye dönersem vurun. Davaya katılıp geriye dönen herkesi vurun’ diyebilen liderdir”. (Ülküçüye Notlar, Sayfa 25 - 26).

Görülüyor ki, bir çok gençler, çocuklar, işçiler dönüşü olmayan bir yola sokulmuşlardır. Tabanca enselerine dayalıdır. İsteseler de istemeseler de geriye dönememektelerdir, o yoldan ayrılamamaktadırlar. Çünkü bir kez kanıp katıldılar mı dönerlerse vurulacaklardır. Böyle emir çıkarılmıştır, böyle bayram tebrikleri dağıtılmıştır.

Bu faşist özentisi tehlikenin en başı kimdir, nedir ? Bunu da bilemiyoruz. İş bir defa *“davaya katılıp geriye dönen herkesi vurun”* emrine dayanır hale gelince, kim bilir, belki Başbakan da girdiği yoldan onun için dönemiyordur. Belki o Başbakan Yardımcısı da o yoldan onun için dönemiyordur.

Bu kitaba göre il ve ilçe teşkilât başkanları da açık tehdit ve tehlike altındadırlar. Kitabın 27'inci sayfasından okuyorum :

“Başkan ikazlara rağmen milliyetçilik ilkelerine ters düşen tutumunu devam ettiriyorsa genel merkeze bildirilmeli ve genel merkezin vereceği talimata göre hareket edilmelidir”.

Bunu okuduğum günlerde bir olay oldu. Diyarbakır Milliyetçi Hareket Partisi İl Başkanı *“dava”*dan döndü, bir şeye kızıp partisinden ayrıldı. Birkaç gün sonra, içinde kendisi varken, arabası mitralyözle tarandı, yara bere içinde zar zor kurtuldu ve, kendisine kimlerin ateş açtığını bildiğini, fakat bunu açıklayamayacağını söyledi. Demek ki verilen bu talimata göre hareket edilmiş, başkan hakkında gereken işlem yapılmış.

Kitabın 31'inci sayfasından bir paragraf :

“Her teşkilât başkanı kendi bölgesindeki kuruluşların bir listesini çıkarmalı, sonra bu kuruluşlara sızmanın yollarını aramalı, buralara ülkücüleri yerleştirmeye çalışmalıdır. Böyle

bir sızma mümkün görülüyorsa, o teşkilâtın karşısına aynı konuda bir diğer teşkilâtle çıkılmalıdır”.

Şimdi oyunu anlıyor musunuz ? Memur kuruluşlarına sızılmıyor, karşısına başka bir kuruluş çıkarılıyor. Öğretmen kuruluşlarına sızılmıyor, karşısına başka bir kuruluş çıkarılıyor. İşçi kuruluşlarına sızılmıyor, karşısına başka bir kuruluş çıkarılıyor.

Kitaptan okumaya devam ediyorum. Sayfa 32 :

“Çok tehlikeli ve çok nazik bölgelerden haber alabilmek için gerektiğinde bir kadını kiralamak bile mümkündür”.

Millî ahlâk dönemindeyiz, ve Ülkü Ocaklı gençlerimiz bu ders kitabıyla yetiştiriliyor.

Sayfa 45 :

“İddia, tekrar, konu seçimi, düşman tesbiti, istihbarat, yalan ve isimlerin değiştirilmesi propagandanın önemli kuralları arasındadır”.

Bunlar, benim bildiğim, Nazilerin düşmana karşı, düşman saydıkları devletlere karşı uyguladıkları yöntemlerdir. Bizde ise düşman hedefler kendi içimizden seçiliyor ve onlara karşı bu yöntemler uygulanmak isteniyor.

Düşman konusu sürekli işlenmekte, bu kitapta. Birkaç örnek :

“Düşman propagandacısının sloganlarını alaya alarak bu sloganın bir daha kullanılmasına engel olmak, düşman propagandacısının moralini bozmak ve onu irademizin esiri haline getirmek. Düşman propagandacısının inançlarını temelinden yıkarak, zavallıyı buhranlar ve ruhî depresyonlar içinde kendi haline terk etmek” (Sayfa 39).

Parlamentoyu ve halkı hor görüş de var, bu "ders notları"nda...

Sayfa 44 :

"Türk milletinin mukadderatı parlamentoda değil, halkın ruhunda hazırlanmaktadır. Kitle propagandasına ağırlık verilmeli, çünkü kitle kendisine telkin edilen fikrin dışında başka bir fikri kabul edecek kabiliyette değildir".

Sayfa 23 :

"Hissiz, hareketsiz, duygusuz, hantal Anadolu'yu (bunu milliyetçiler söylüyor) bütün öfkesiyle ayağa kaldırmak istiyorsak, Türk milliyetçileri olarak katı, sert, tavizsiz bir disiplin anlayışını iliklerimizde duymak zorundayız".

Biz bu yöntemleri kullananlarla işbirliği yaparak, ülkede barış sağlanamayacağını söylüyoruz. Bunu bizim söylemeye gerek yok, bakın aynı kitap ne diyor ? 60 - 61'inci sayfalarda :

"Savaş, yaşamanın ve millî hayatı idame ettirmenin tek şartıdır. Zaferin bedeli kandır".

Ülkücülere bunlar okutuluyor; Ülkü Ocaklarına dayanarak sayın Demirel hükümet kuruyor; onların kongrelerine parti yetkililerini gönderiyor; ve onlar, gençleri "zaferin bedeli kandır" diye yetiştiriyorlar. Elbette memleketi kana bular sizin Hükümetiniz sayın Demirel.

Bir bölüm başlığı, sayfa 65 :

"Milliyetçi Mücadelenin Zafer Şartları, Cephe Birliği"...
Bu şartı da, sayın Demirel, bu emirlere uygun olarak yerine getirmiş bulunuyor.

Sayfa 68 :

“Cephe birliği, ideolojinin hedef ve ilkelerinden taviz vermek veya geçici bir zaman aralığında bunları unutmak mânasına alınmamalıdır”...

Bu da sayın Demirel'e bir uyarı... Yani, *“size şimdilik katlanıyoruz, ilerde ne yapacağımızı biliriz”* demek isterler.

Bu türlü hezeyanlar, her toplumda olabilir ve her demokratik toplumda, bu kafadaki kimselere, böyle hezeyanlarını rahat rahat söyleyebilecekleri köşeler ayrılmıştır. Meselâ, Londra'da Hyde Park köşesi vardır. Bu gibi hezeyanlarda bulunacak kimseler oraya giderler; işi gücü olmayan 8 - 10 kişi etraflarında ayalı alaylı onları dinler; onlar da akıllarına gelenleri söylerler Polis dinler, herkes dinler.

Aslında, bu benim okuduğum gibi hezeyanlar bir Millet Meclisinin kürsüsüne gelmez; ama ne çare ki, Hükümete gelmiş. Hükümete geldiği için, biz de, ne yazık ki, Meclis kürsüsüne bu deli zırvalarını, bu haince sözleri getirmek zorunda kalıyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kürsüsünde bu saçmalıklar, bu yüz kızartıcı lâfları nakletme noktasına gelmeden çözüm yolları aradık : *“Bunlardan kendinizi kurtarın”*, dedik sayın Demirel'e; *“Bunlara karşı tedbir alın”* dedik. Fakat direniyor, almıyor. İnadına, onlara parti yetkililerini gönderiyor, onlara mesajlar, kutlamalar, çiçekler gönderiyor, onlarla işbirliğini büsbütün geliştiriyor, daha ileri ölçülere vardiıyor.

Sorular sorduk, cevabını alamadık. Onun için maalesef bu deli saçmalarını, bu hezeyanları Meclis kürsüsüne getirip, Meclis önünde Hükümet Başkanından sormak zorunda kalıyoruz.

Korkarım ki *“bunlar beni ilgilendirmez”* diyecektir sayın Demirel... Türkeş'e cevap verdimen isteyecektir. Taktiği

buğı, başkalarını kullanır. Madem ki kullanıyorsunuz, siz çıkıp, cevap vereceksiniz, bu dökülen kanların hesabını siz vereceksiniz, gençlerin bu şekilde yetiştirilmesinin hesabını siz vereceksiniz, sayın Demirel... Bu hesabı veremedi Türkiye'yi idare edemezsiniz, Türkiye'de huzur sağlayamazsınız, Türkiye'de bunalımı önleyemezsiniz.

Bu şekilde yetiştirilip sokağa sürülenler, *"Hükümetin desteği, Devlet kuvvetlerinin yardımcısı"*, imiş. Bunlar bu kürsüden ilân edildi.

Ülkü Ocakları İstanbul Başkanı Mustafa Verkaya'nın 31 Ocak 1976 günü Hürriyette çıkan demecinden bazı cümleler okuyorum. Şöyle diyor İstanbul Ülkü Ocakları Başkanı :

"Türkiye'de sağ - sol çatışması diye bir şey yoktur. Türkiye'de Türk milliyetçiliğini Türk Devletinin temel felsefesi yapmak isteyen ülkücülerle, Türkiye'yi başka devlete peşkeş çekmek isteyen hainlerin mücadelesi vardır".

Yani, ya ülkücüsünüz, ya da Türkiye'yi başka devlete peşkeş çekmek isteyen hainsiniz... Devam ediyor :

"Ülkücü hareketin karşısına çıkanlar, hain devletlerin, Türk düşmanı olan devletlerin, Türk Milleti içinde satın almış olduğu kişilerdir".

Hükümetin başlıca dayanaklarından biri olan bir kuruluş, bir dernek, onun yöneticileri bu sözleri söyleyebilecek ve o ülkede iç düşmanlık önlenecek !.. Tabii, bu, olanak dışı bir şeydir.

Bu Ülkü Ocağı Başkanı devam ediyor :

"Ülkü Ocaklarının çatısı altında toplanan Türk gençliği olaylara bizzat müdahale etmeyi, olayları çıkaran satılmış"

gençleri yakalamak isteyen güvenlik kuvvetlerine de yardım etmeyi adeta bir vazife bilmiştir”.

Yani, kendini Devletin yerine koyuyor, ve devam ediyor :

“Bugüne kadar Ülkü Ocaklarına mensup, Ülkü Ocaklarının üye defterlerine kayıtlı hiç bir ferdi, silâhla yakalanmak suçundan hüküm giymemiştir”.

Tabii, derste okumuşlar, *“yalan söylemek mubahdır”* diye, onun gereğini yapıyor. Birçok Ülkü Ocaklı, silâh taşımayı bırakın, silâhla adam öldürmekten mahkûm olmuş; ona rağmen bunları söyleyebiliyor, ve devam ediyor :

“Olaylar başka teşkilâtlar tarafından, komünist teşkilâtlar tarafından düzenlendiği için, bunun önüne bugünkü polis maalesef geçemiyor”.

Bunu da İstanbul Ülkü Ocakları Başkanı söylüyor, ve devam ediyor :

“Ülkücü gençliğin ayrıca, Devlet kuvvetlerine yardımcı olma meselesi vardır. Evet, tekrar ediyoruz, Ülkücü gençlik, Ülkü Ocakları, Türk Devletini korumak görevini üzerine almış olan Emniyet kuvvetlerine daima yardımcı olacaktır, elinden geldiği kadar yardımlarını esirgemiyecektir, ama bugünkü düzenin muhafazakârlarına değil; Türk Devletini muhafaza etmek isteyenlere, Türk Devletinin korunmasını üzerine almış olan görevlilere yardımcı olacaktır”.

Yani, her polise değil !.. Ülkü Ocaklı katili yakalamak isteyen polise silâhla saldıracaksın, dün Başkentte olduğu gibi, geçen gün Bornova’da olduğu gibi... Ancak Ülkü Ocaklı katilleri korumak isteyen devlet kuvvetlerine yardımcı olacaksın !.. Bunu ilân ediyor Ülkü Ocakları İstanbul Başkanı, ve Başbakan susuyor, Hükümet susuyor. Ben bu

genci kınamıyorum. Demecinde açıkca söylüyor, "*Liderimiz Sayın Alpaslan Türkeş*" diyor bu genç. Alpaslan Türkeş dediği de Başbakan Yardımcısı, ve Hükümette kendisine iç güvenlikle ilgili özel ve önemli görevler verilmiş birisi.

ASIL SUÇLU : DEMİREL

Bunların gözünde devlet ikiye ayrılıyor; devletin güvenlik kuvvetleri ikiye ayrılıyor; jandarması, polisi ikiye ayrılıyor : Bir yanda "ülkücüler" ve "milliyetçiler", öbür yanda "hainler", ve "satılmışlar"... Kimleri hain gibi, satılmış gibi görüyorlarsa onlara silâhlarla hücumla geçiyorlar ve Hükümet bunları bilmezlikten geliyor ve adı vakalar olarak görüyor, üzerinde bile durma gereğini duymuyor.

Ben aslında "Başbuğ" a da kızmıyorum, sayın Türkeş'e de kızmıyorum. Çünkü, dediğim gibi, sağlıklı demokrasilerde bu türlü düşünceler besleyenler için özel olanaklar vardır, özel yerler vardır. Fakat o yerler arasında, Hükümet yoktur. Ama Sayın Demirel Hükümeti de öyle bir yer haline getirdi. Onun için Türkiye bunalımdan kurtulamıyor. Asıl suçlu, böylelerini hükümete alandır. İktidar olabilmek uğruna böylelerine teslim olandır. 12 Marttan önce Sayın Demirel, böylelerini, bütün uyarılarımıza rağmen, dolaylı olarak kullandı; şimdi açıktan kullanıyor, meydan okuyarak kullanıyor; kongrelerine, toplantılarına çiçekler göndererek, parti yöneticileri göndererek kullanıyor.

SAHTE MİLLİYETÇİLER

Bunların milliyetçilikleri de sahte. Haşhaş konusunda bize söylediklerini unutmamak bu sahte milliyetçilerin. "Gidip Amerika'dan özür dilemelisiniz" diye demeç verdiler, "nasıl siz Amerika'dan izin almadan, Amerika'nın onayını almadan

Türkiye’de haşhaş ekimine izin verirsiniz” dediler. Milliyetçi Hareket Partisinin başlıca düşünce organı olan gazete, çokuluslu dev petrol şirketlerinin savunucusu olarak ortaya çıkmıştır. Ama tek fonksiyonu bu değildir. Aynı gazete aynı zamanda Cephe Hükümetinin kuruluş karargâhlığını yapmıştır. Türkiye’nin Başbakanlığını yapmış olan zat, Türkiye’nin ikinci büyük partisinin lideri, bu gazetenin idarehane-sine gitmiş, yabancı petrol şirketlerinin savunuculuğunu yapan gazete idarehanesinde sözde “Milliyetçi” Cephenin Hükümetini oluşturmağa başlamıştır.

Şimdi bu gazete ve bu gazetenin ardındaki düşünceler hakkında kimler neler söylüyor ?.. Ben susuyorum, sözü Milliyetçi Hareket Partili bazı gençlere bırakıyorum. *“Davaya katılıp da dönen olursa vurun”* sözüne, uyarısına, buyru-ğuna rağmen bazı Milliyetçi Hareket Partili ve Ülkü Ocaklı gençler gerçeği görmüşlerdir, nasıl kandırıldıklarını, oyuna geldiklerini görmüşlerdir. Kasım ayında İstanbul Milliyetçi Hareket Partisi ve Ülkü Ocakları örgütünden on genç, başlarında Milliyetçi Hareket Partisi İstanbul Gençlik Kolu Başkanı, bu gazeteyi, —Ortadoğu gazetesini— protesto etmeğe giderler. İdarehanenin önünde Ortadoğu gazetele-rini yakarlar ve protestolarını birinci sahifede basmak zorunda bırakırlar. O gazeteden okudum bu gençlerin söylediklerini.

Söyledikleri şu :

“Bu gazete çıkış gününden itibaren Türk toplumcu hareketini suistimal etmiştir. Türk milliyetçiliğinin ve ülkücülüğünün savunucusu olduğunu ileri süren bu gazete kapitalist düzenin savunucusu olmuştur.

Bundan bir sene evvel petrol konusunda bir neşriyat yapan bu gazeteden, bizim savunuculuğumuz sıfatı dolayı-

sıyla bu yayını durdurmasını istedik; bize bu yayının gerekçesini şöyle ifade ettiler :

"Neşrettiğimiz yazı Ecevit'in sürmek istediği bir parlamenterin kaleminden çıkmıştır (Sanırım bir eski parlamenterini kastediyorlar). Biz bu yazıyı o parlamenterini Ecevit karşısında güçlü kılmak için neşrettik, fikirler doğrudur".

Gençler için bardağı taşıran damla, bu gazetenin Franco'yu çağın en büyük lideri olarak tanıtmaya çalışıyor. Devam ediyor gençler Ortadoğu Gazetesinde zorla yayınlatılmaları yazılarında :

"Bu gazete Türk ülkücü gençliğini kavgaya teşvik etmiştir. Halbuki bizler kavgayı benimsemeyen, sulh isteyen bir topluluğuz".

İşte bu gazete, Milliyetçi Cephe Hükümetinin karargâhıdır. Türkiye'nin Başbakanlığını yapmış kimse bu gazetenin idarehanesine giderek sözüm ona "Milliyetçi" Cepheyi oluşturmuştur ve onun Başbakan yardımcılarında biri de bu gazetede zaman zaman imzasıyla başyazı yazmaktadır.

Şimdi bizim görevimiz, bizim insanlık görevimiz, yalnız Türkiye'yi ve demokrasiyi bu Cephe Hükümetinden, Demirel zihniyetinden kurtarmak değil; yalnız saldırılara uğrayan solcu veya başka düşünceli gençleri kurtarmak değil... Bu sahte ülkücülerin ve sahte milliyetçilerin tuzağına düşmüş olan gençleri de kurtarmağa çalışmak bizlerin insanlık görevimizdir. Siyasal görevimiz olmanın da ötesinde, insanlık görevimizdir.

Biraz önce dediğim gibi, sayın Demirel, yıllar önce daha ilk kez Başbakan olurken, halkı devlete karşı silâhlanmaya çağırmıştır. 1968 Ağustosunda şunları söylemiştir :

“Kendisini kabadayı sananlar şunu hiç bir vakit akıllarından çıkarmasınlar ki, milletin sinesinde onlardan çok daha kabadayılar vardır”.

Şimdi sayın Demirel, milletin sinesindeki o “kabadayılar”ı bulmuş, onlara dayanarak “Milliyetçi” Cephe Hükümetini kurmuştur.

Biz Türk’ün hakkını korumak için Kıbrıs’ta savaş açtık. Milliyetçi Cephe Hükümeti ülkede ve ülkenin okullarında savaş açtılar ve bugüne kadar bu savaşın can bedeli, en azından, Birinci Barış Harekâtı kadar yüksek, devlete malî bedeli bakımından —özellikle yitirilen ders günleri göz önünde tutulursa— Kıbrıs Barış Harekâtından çok daha yüksek olmuştur. Kıbrıs Barış Harekâtı millete çok şey kazandırmıştır; ama bu savaş, bu okul savaşı, bu ülke içi savaş, herhalde Türkiye’ye hiç bir şey kazandırmamıştır.

TOPLUMSAL GELİŞMEYE KARŞI DİRENÇ

Bütün bunlar zamana karşı ve ekonomik gelişme ile birlikte gelen toplumsal gelişmeye karşı bir dirençtir.

Demokrat Parti iktidarı döneminde olup bitenlerle, o zamanın bunalımlarıyla, bu dönemi ve bu dönemin bunalımlarını birbirine karıştırmamak gerekir. Ben o dönemin de içinde politikacı olarak bulundum, bir bölümünde parlamenter olarak bulundum, bu dönemi de yaşamaktayım. O dönemin mücadelesi, 1950 - 1960 mücadelesi, daha soyut bir özgürlük mücadelesiydi. Muhalefet olmaya tahammül edemeyenlerle, muhalefet edilmeye henüz alışamayanların arasında bir tahammülsüzlük mücadelesiydi aynı zamanda. Bir yandan da halkın yönetime, ucun ucun da olsa, ağırlığını koymaya başladığı dönemdi o dönem... Şimdi ise durum çok farklı. Şimdi durum, soyut bir özgürlük mücadelesi filân

değil. Şimdi durum, şimdi sorun, özgürlükle birlikte kaçınılmaz olarak gelen, halkın yönetime ağırlığını koymasını önleme mücadelesi. Onun için bugünkü mücadele bu kadar sert oluyor, bu kadar şiddetli ve kanlı oluyor.

Birtakım güçlü çevreler, egemen olmağa alışmış veya istekli birtakım çevreler, halkın yönetime gerçek anlamda ağırlığını koymasını istemiyorlar. *"Sen seçimden seçime oyunu kullanırsın"* diyorlar. *"O dört yıllık devrede ben Allhtan başka kimseye hesabımı vermem, her bildiğimi yaparım, pilâvdan dönenin kaşığı kırılınsın, politika çamurdur, sen o çamura karışma, ben memleketi kendi bildiğim gibi idare ederim"*, diyorlar. Halkın politikada ağırlığı duyulmasını istiyorlar. Tehlikeyi kaynağından kurutmak için ilkin gençlere yöneldiler, gençliğe yöneldiler. Baktılar ki iş işten geçmiş, işçiler bilinçlenmiş birleşiyor, köylü de bu işlerin bilincine varmış, onun üzerine doğrudan doğruya işçilere yöneldiler.

Kamu Görevlilerini Sindirme Girişimi

Önce kamu görevlilerini egemen çıkar çevrelerinin kapı kulları durumunda tutabilmek için, onların elinden sendikacılık haklarını aldılar. İşçi - memur ayırımı konusunu bir açmaza getiriyorlar, işçilerden birçoğunu kamu görevlisi durumuna dönüştürerek, onları da o şekilde susturma planını uygulamaya çalışıyorlar. Bu arada kamu görevlileri daha da sinsinler diye, aralarına kabadayılar yerleştiriliyor. Silâhli veya tekvandocu kabadayılar...

İşçilerin Etkinliğini Azaltma Çabaları

İşçi adıyla ve işçi parasıyla banka kuruluyor, işçi orada yönetime iştirak ettirilmiyor. *"Motor sanayiine biz para yatıracamız"* diyor işçiler, motor sanayiine işçi sokulmuyor.

Militan işçiler, birtakım zorbalar devlet işyerlerine yerleştirilerek işçiler birbirine kırdırılıyor; sendika hareketi o şekilde bölünmeye çalışılıyor. Böylelikle halkın gücünü ve siyasetteki ağırlığını eksiltmek için, Cephe partileri, özellikle Adalet Partisi, elinden geleni yapıyor.

Köylünün Güçlenmesini Önleme Çabaları

Cumhuriyet Halk Partisi olarak bir tarihte ısrar ettik; Anayasanın ormanla ilgili maddesini değiştirttik. Orman köylüsüne birtakım haklar tanınmasını sağladık. Buna göre bir yasa çıktı. Orman ürünlerinin pazarlanmasında, işletilmesinde, değerlendirilmesinde, orman köylülerine hak tanındı. Fakat Adalet Partisi hükümete geldi, bunu önlüyor. Neymiş, yeteri kadar kooperatifleşmemişler, bu işin üstesinden gelememişler !.. Bırakmıyorsunuz ki kooperatifleşsinler. Bırakmıyorsunuz ki, kooperatifleri güçlensin. Ama asıl amaç başka. Bu orman ürünleri işleriyle meşgul olan başka bazı kimseler var. Köylünün oraya burnunu sokmaması gerek. Bu Hükümet o başka kimselerin Hükümeti... Onun için, Anayasaya rağmen, yasaya rağmen, orman köylüsünü kendi ürünlerini değerlendirme hakkından yoksun bırakır. Sonra, seçimden seçime, orman köylüsünün zayıflığını, çaresizliğini istismar eder. Orman köylüsünün üstünde Demokles'in Kılıcını sallandırır. Ona biraz da rüşvet olarak orman yaktırır ve oylarını alır.

O oylar, haram oylardır. İnsan korkutarak, insan tahdit ederek, insanların yoksulluğu böylesine insafsızca istismar edilerek, alınan oylar haram oylardır. Oylarınız helâl oylar olsun istiyorsanız, orman ürünlerinden servet yapanları kayırmayı bırakınız; -orman köylüsünün, Anayasada öngörüldüğü gibi, orman ürünlerini kendi kooperatifleri yoluyla değerlendirmesini sağlayınız.

Fakat, savaş, bir sosyal iktidar savaşı, ekonomik iktidar savaşı, halkın güçlenmesini, işçinin, köylünün güçlenmesini önlemek için sürdürülen bir savaş. Demirel'in düşüncesi, savaşı budur aslında. "Komünizm Tehlikesi" bunun bahanesidir. Bu savaşı vererek zamanı tersine çevirmek, toplumsal gelişmeyi engellemek istemektedir. Ama elbette buna gücü yetmeyecektir.

Vurgunla Şiddetin Bağlantısı

Eski Ticaret Bakanlığı Müsteşarının evine yapılan bombalı saldırı, yolsuzluklarla, vurgunla şiddet eylemleri arasındaki ilginç bir düğüm noktasıdır. Yolsuzluklarla, vurgunlarla şiddet eylemlerinin ne kadar birbirine bağlı olduğunu gösterecek bundan daha iyi bir örnek bulunamaz. Ne için şiddet eylemi yaptırılıyor ? Yolsuzlukların meydana çıkması önlensin, vurgun düzeni sürüp gitsin diye yaptırılıyor. Soygunun, sömürünün meydana çıkması önlensin diye yapılıyor.

Nedir eski Ticaret Bakanlığı Müsteşarının günâhı ? Başbakanın yakını bir yolsuzluk yapmış, o yolsuzluğun ardına düşmüş yasalar gereğince. Vurguncunun yakasına yapışmak istemiş. "*Yolsuzluk yapan var da, devlet yakasına yapışmıyor mu ?*" diyor sayın Demirel. Yolsuzluk yapanların yakasına devlet gereğince yapışıyor; ama sizin elinizden yakasını kurtaramıyor, sayın Demirel... Onu hemen görevinden atıyorsunuz. Ticaret Bakanlığı Müsteşarını attırdınız. İsviçre'de gerekli tahkikatı dürüstçe yapıyor diye devlet memurlarını oradan sürdürdünüz. Diyebilirsiniz ki, bunlar suç değil. Suç değilse, kaçmayın Meclisten, gelin hesabını verin. Hesabını veremiyorsunuz.

Siyaset Seyirlik Oyun Değildir

Halk siyasete karışacak. Siyaset bir seyirlik oyun değildir. Boks ringine iki boksör çıkacak, seyirciler seyredecek, kimi alkışlayacak, kimi yuhalayacak, kimi bıkip, usanıp gidecek. Demokrasi böyle bir "Seyirlik oyun" değildir. Demokrasi bir oyun değildir. Demokrasi halkın kendi kendini yönetmesidir. Demokraside halk örgütlenecektir. Halk, kendisini sömürenlere karşı, kendisini soyanlara, kendisini dağ başında, orman köyünde yoksul bırakıp, orman ürünlerinden servetler yapanlara karşı, kendini örgütleriyle savunacaktır; ve bu savunmaya engel olmaya kalkışanlardan, halk adına, ama demokrasi kuralları içinde yasa kuralları içinde hesap sorulacaktır ve bu hesap ne kadar kaçılırsa kaçılıns ergeç verilecektir.

Halk siyasete gereğince katılamazsa, karışamazsa ne olur ? Türkiye'nin en ivedi sorunlarla — içte ve dışta — karşı karşıya bulunduğu bir dönemde bir kapis yüzünden iki buçuk ay Büyük Millet Meclisi çalışmaz, çalıştırılmaz, Meclise Başkan seçtirilmez, fakat Meclisin duvarları içine halkın tepkisi gelmez. Tepki yok mu ? Tepki var. Tepki kahvede, tepki dolmuşta, ama halkın yeterince örgütlenmesine olanak vermemişsiniz; sendikaların siyasete karışmasını — hiç değilse bir ölçüye kadar — engellemişsiniz. Kendi tuttuklarınızdan ve kendi Hükümetinizi tutanlardan başka derneklere siyaseti yasak etmişsiniz. Siyaset böylece yalnız şurada oynanan bir oyun haline gelince de, ikibuçuk ay biz Meclisde boşunâ tur atıyoruz ve halkın tepkisi girmiyor Meclisin içine... Bir kapis uğruna, bir kişinin kapis veya denetimden kaçabilmesi uğruna, ikibuçuk ay Meclis çalıştırılmayacak ve halkın tepkisi o Meclisin içinde demokratik kurallarla duyulmayacak !. Bu durumda o demokrasinin bir

hastalığı, bir sakatlığı var demektir; o demokrasinin pencereleri kapalı, o demokrasi havasız demektir. Pencereleri açılacak, halkın tertemiz havası girecek siyaset alanına. O zaman çirkinliklerden, o zaman yolsuzluklardan, hesabı verilemeyen yolsuzluklardan rejimimiz temizlenecek; o zaman kanlı ellerden demokrasimiz temizlenecek.

Şimdi ise, bir Başbakan'dan, "yakınlarının yolsuzluğunun üstüne yürüyen devlet memurlarını niçin atıyorsun?" diye hesap sorulmak istendiğinde o Başbakan Grubunu da ardından sürükleyerek haftalarca Meclisten kaçabiliyor; ve memleket bunun tepkisiyle çalkalandığı halde biz, eğer istersek, şu dört duvar arasında, o tepkiden haberimiz yokmuş gibi yaşayabiliyoruz... İşte Türk demokrasisinin hastalığı budur ve onun için sayın Başbakan, "Pilâvdan dönenin kaşığı kırılсын" diyerek pilâvın üstüne yürüyebilmekte, Meclisten kaçıp gidebilmektedir.

Psikolojik Savaş

Değerli arkadaşlarım,

Son zamanlarda ortaya çıkan birtakım tehlikeli haberlere kısaca değinmek istiyorum : Psikolojik savaş haberleri duymaya başladık.

"Savaş" lâfları bırakılmadan topluma barış getirilemez. Önce Türkiye'den "savaş" lâfını kaldıracaksınız, "cephe" lâfını kaldıracaksınız, "düşmanlık" lâfını kaldıracaksınız; ondan sonra barış getirebilirsiniz ülkeye.

"Psikolojik savaş", "dolaylı savaş"... Ne gariptir ki, bu lâflar ilk kez, Ortadoğu'da 1960'dan önce bir Lübnan bunalımı olduğu sırada, Lübnan iç savaşı olduğu sırada Ortadoğu piyasasına sürülmüştü; şimdi yine Lübnan'da iç

olaylar oluyor ve yine Ortadoğu'da ve o arada Türkiye'de yine "psikolojik savaş" lâfları dolaşmaya başladı.

Neymiş ?... Birtakım MİT görevlileri, Millî İstihbarat Teşkilâtı görevlileri, devlet kuruluşlarına gidecekler ve "psikolojik savaş" konuşmaları yapacaklar.

Bütün içtenliğimle bir uyarıda bulunmak istiyorum : Bir ülkede istihbarat örgütü bu gibi aktif hizmetlerde kullanılırsa, o ülkenin de, o örgütün de başı derde girer. İstihbarat örgütünün görevi, gereken ölçüde istihbarattır ve o istihbaratı değerlendirmektir. Hatta İngilizcede istihbaratın adı "İntelligence"dir. Yani, "zekâ"... Yani, akıllı, zeki bir insan için, gizli bilgi toplamalarda o kadar gerekli değildir. Olaylara bakıp değerlendirmek yeterlidir. İstihbarat için casuslar, kışkırtıcı ajanlar kullanmak zorunlu mudur, bunda kuşku var.

Haydi diyelim ki, bu da zorunlu, kaçınılmaz; ama bir istihbarat örgütünü yurt içinde bir "savaş" aracı gibi kullanmağa kalktınız mı başınız derde girer. Amerika'da, Almanya'da devlet yöneticilerinin başının zaman zaman dertlere girdiği gibi, başınız derde girer.

Ben hükümetteyken bu örgütün işlerine karışmadım. Bu Örgüte üç direktif verdim :

1. Aktif çalışma yapmağa, siyasete girmeğe, iş çevirmeğe kalkışmayacaktır.
2. Kışkırtıcı ajan kullanmayacaktır.
3. Partilerle uğraşmayacaktır.

Sayın Demirel de sadece bu üç direktifi versin, öyle sanıyorum ki, Türkiye'de huzurun sağlanmasına, hiç değilse bir ölçüde katkısı, o yoldan yapmış olur. Elbette karşı karşıya bulunduğumuz sorun yalnız bu tedbirle çözülmez, ama bir katkısı olur.

B Ö L Ü M : 10

S O N U Ç

SONUÇ

Değerli arkadaşlarım !..

Konuşmamın sonlarına gelmiş bulunuyorum.

Bugünkü olayların çözümlenmesi bakımından, sağ - sol ayrımı da, milliyetçi - komünist ayrımı kadar anlamsızdır. Bir bakıma demokrasiyi benimseyenlerin ve benimsemeyenlerin saflaşması var bugün Türk toplumunda. Demokrasi ile birlikte gelen, gelmesi kaçınılmaz olan sosyal değişimi ve gelişmeyi kabullenenlerin ve bunu birtakım zoraki tedbirlerle, çırpınışlarla önlemeye uğraşanların mücadelesi var Türk toplumunda. Demokrasiyi benimsemenin de ötesinde, hukuk devleti kavramını benimseyenlerle, benimsemeyenlerin ayrımı var, saflaşması var Türkiye'de. Barış isteyenlerin ve kavga isteyenlerin ayrımı, saflaşması var.

Biz hiç bir zaman, savaştan söz etmedik, Türk toplumunun içinde. Hiç bir zaman düşmanlıktan söz etmedik, kavgadan söz etmedik. Ama kavga deyimi sayın Demirel'in çok sık kullandığı bir deyimdir. Kavga deyimini kullanan insan, elbette cephe kavramını da benimser. Bir cephe kavramının üstüne hükümet kurdunuz mu, o hükümet ülkede kavga çıkarmak için, barışı bozmak için, ülkeyi iç savaşa sürüklemek için kurulmuş hükümet demektir. Bir hükümete "Cephe" adını vermenin başka anlamı yoktur. Sertlik, kavga, düşmanlık, kin... Bunlar cephe felsefesinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bizlerse cepheden söz etmeyiz. Kavgadan söz etmeyiz, kinden söz etmeyiz. Ancak barıştan söz ederiz.

Bize her isnadı yöneltti sayın Demirel. Her tahriki yaptı. Şimdi sorduğumuz sorularla, gösterdiğimiz belgelerle köşeye sıkışınca, Parlamentoda birtakım yolsuzlukların

hesabının verilmesi istenince, ilk kez, bu kavga terimlerini bir yana bırakıp, diyalogdan, diyalog ihtiyacından söz etmeğe başladı. Milletın yarıya yakınıın oylarını alan bir partiye karşı düşmanlık cephesi kurmuş bir partinin, şimdi diyalog kopukluğundan yakınmağa ne hakkı vardır ?

Konuşmamda daha önce söylediğim gibi, sayın Demirel, ya başında katiller bulunan derneklerle diyalogunu sürdürür ya da onlarla, onların arkasındakilerle, diyalogunu kesip, demokrasiyi yaşatmak, kurtarmak için, bizimle diyalog kurar.

Diyalog kurmak hükümet kurmak değildir. Diyalog kurmak, demokrasiyi yaşatmak için, demokrasiyle yaşamak için, gerçekten partiler arasında bulunması gereken bir şeydir. Fakat, hem birtakım kanlı ellerle, katillerle, gençlerin, çocukların, işçilerin katilleriyle elele vereceksiniz, hem bizimle elele vereceksiniz. Üstelik ne zaman ? Köşeye sıkıştırıldığınız zaman ! Buna elbette olanak yoktur. Biz size defalarca el uzattık. "Demokrasi kurallarında anlaşarak, demokrasiyi kurtarmak için işbirliği yapalım" dedik. Reddettiniz. Bu önerimiz yine geçerlidir. Yeter ki demokrasinin ne olduğunda ve ne olmadığında anlaşalım.

Yüce Meclisin huzurunda bir kez daha söyleyeyim, Cumhuriyet Anayasasının emrettiği demokrasi neyse, biz onu istiyoruz. Fakat siz şimdiye kadar onu istemediğinizi söylediniz sayın Demirel. "Bu demokrasi ile, bu Anayasa ile ülke yönetilmez, bunlar değişmeli" dediniz. Anlaşamayışımızın, diyalog kuramayışımızın temel nedeni bu. Eğer Anayasayı benimsiyorsanız, içtenlikle benimsiyorsanız, o zaman diyalog kurmamız da, rejimi birlikte kurtarmamız da elbette kolaylaşır. Ama Anayasaya bağlılıkta, Anayasayı anlamakta, benimsemekte belli bir diyalog kuramıyorsak,

belli bir noktaya varamıyorsak, neyin diyalogunu nasıl kuracağız ?

Bizim davamız kişisel dava değil. Bizim davamız "sen git ben geleyim" davası değil. Davamız bu olsaydı biz gitmezdik. Tam tersine, zaman oldu, "ben gideyim sen gel" dedik Adalet Partisine. Ama bir tek temel şart koştuk : Demokrasiye kıyma, demokrasiye kıymak isteyenlerle işbirliği yapma ! Bu şartımızı kabûl edemedi sayın Demirel, ve şeytanla işbirliğini tercih etti. Onun için de maalesef Türkiye'yi on ayda cehenneme çevirdi. 1974'de cennet gibi olan, barış içinde olan, bir tek gencin kanı dökülmeyen Türkiye onun için şimdi böylesine kanlı bir ülke, kardeş kanına bulanmış bir ülke durumuna gelmeğe başladı.

Bizim davamız, sayın Demirel'le, Adalet Partisi ile sen ben davası değil, bizim davamız gençlere, çocuklara kılınmasını önleme davası.

Bizim davamız, demokrasinin gereği olan düşünce ayrılıkları içinde millî birliği sağlama ve koruma davası. Tıpkı 1974'de sağlayabildiğimiz gibi...

Bizim davamız demokratik hukuk devleti davası.

Bizim davamız hakkı alınmak istenen, birbirine kırdırılmak istenen içinin davası.

Bizim davamız köylünün emeğinin hakkını ve insanca yaşama olanağını ona kazandırma davası. Orman köylüsünün hakkını birkaç zengine, imtiyazlı kişiye yedirip orman köylüsünü aç bırakmama, çaresiz bırakmama davası.

Bizim davamız, dünyada gitgide yalnızlaştırılan Türkiye'nin, dünyada yeniden, en az 1974 yılında olduğu kadar güçlü ve saygın olabilmesi davası.

İçerde halka karşı zorba, dışarda yabancılara boynu eğik olan bir hükümet yerine; içerde kendi halkının önünde

boynu eğik, dışarda yabancıların karşısında başı dik bir hükümete kavuşma davası bizim davamız.

Bizim davamız, Türkiye'de barış sağlama, huzur sağlama, sosyal adalet içinde gerçek kalkınma sağlama davası.

Kendisine yönelen yolsuzluk iddialarından, yolsuzluk yapan yakınlarını koruma iddialarından bunalmış gibi görünüyor sayın Demirel. Bu bunalımdan, tabii suçsuzsa, kurtulmanın bir tek yolu vardır demokraside : Meclise hesap vermek; ve Meclis gerekli görürse adalete de hesap vermek. *"Allaha hesap veririm, millete hesap vermem"*... Demokraside böyle söz söylenmez. Allaha vereceği hesap kendi bileceği iştir. Millete hesap vermenin bir yolu ise, biraz önce söylediğim gibi, gelip burada milletin temsilcilerine hesap vermektir ve Meclis gerekli görürse Anayasamıza göre millet adına yargı erkini kullanan adalete hesap vermektir. Ama bunları göze alamıyor sayın Demirel; hiç bir demokratik ülkede eşine raslanamayacak bir davranışla haftalardır Meclis denetiminden kaçıp duruyor.

Milletin kendisine vermediği Hükümet kurma yetkisini yeniden sağlayabilmek için, millet oyuna baş vurmak varken ondan kaçıp ülkeyi cephelere bölmeye kalkıştı. Hesabını veremediği davranışlarından ötürü Meclis denetiminden kaçma çarelerini aramaya başladı. Fakat hükümet kurabilmek ve hükümette kalabilmek uğruna katillerle elele vermiş bir Başbakan artık düştüğü durumdan kendi kendini kurtaramaz. Meclisten bir süre kaçabilir, gerçeklerden bir süre kaçabilir, planda, programda yazılan, dile getirilen gerçekleri tahrif ettirebilir, ama bu duruma gelen bir Başbakan, artık kendi kendini kurtaramaz.

Sayın Demirel, dün - bugün değil, yıllardır yapılan uyarılara rağmen, korkarım ki, artık dönüşü olmayan bir yola

girmiştir. Türkiye'yi nasıl bir ekonomik çıkmaza sürüklediğini resmî evrak tahrifatı ile bile gözden saklayamaz duruma gelmiştir. Dünyada Türkiye'nin hiç bir hakkını koruyamaz duruma gelmiştir. Astarı yüzünden pahalı bir kaç yüz milyonluk kredi uğruna Türk ekonomisinin geleceğini Ortak Pazara ipotek etme durumuna gelmiştir. Zorbalarla, katillerle, siyaset eşkiyası ile iş yaparak bile yerini sağlam göremez duruma gelmiştir.

Bu durumdaki bir insan ne kendini ne de kendi yarattığı tehlikelerden ülkeyi ve rejimi kurtarabilir. Demirel zihniyetinin elinden ülkeyi kurtarmak; demokratik hukuk devletini kurtarmak, demokrasiyi kurtarmak; Demirel zihniyetinin elinden birbiri ardından vurulan gençleri kurtarmak, ders okuyamayan; okula gidemeyen gençleri kurtarmak, çocukları kurtarmak, ülkenin gençliğini ve geleceğini kurtarmak; hattâ Demirel zihniyetinin elinden, iş işten büsbütün geçmeden, Demirel'i kurtarmak, en başta, Türkiye Büyük Millet Meclisinin elindedir, Millet Meclisinin elindedir.

Kısacası, ülkeyi de rejimi de gençliği de hattâ Demirel'i de kurtarmanın tek yolu vardır : Demirel Hükümetinden kurtulmak... Yüce Meclisin ergeç bunun geçerli yolunu bulacağına inanıyorum. Ne kadar erken bulursa o kadar iyi olacaktır, bu arada o kadar çok gencin canını kurtarmış olacaktır.

Hepimizin kişiliğini aşan, parti bağlarını aşan, ideolojik ayrılıklarımızı aşan bir sorunla ve sorumlulukla karşı karşıyayız. İnanıyorum ki, partilerin sosyal ve ekonomik konularda ayrılıkları ne olursa olsun, Millet Meclisinde yeterli bir çoğunluk bu sorumluluğun gereğini yerine getirecektir. Çünkü, Millet kendi Meclisinden bunu beklemektedir.

Yüce Meclise saygılar sunarım.

Bu Kitap; AJANS - TÜRK MATBAACILIK SANAYİİ, ANKARA'nın
Compugraphic / Elektronik aygıtlarında dizilmiş,
Grafik ve Foto Elektromekanik Servislerinde oluşturularak,
Ofset makinalarında basılmıştır.

03 SA 7919

ULB Halle

3/1

000 161 527

***Bu kitabın geliri
CHP Genel Merkezine
bırakılmıştır.***

AJANS - TÜRK MATBAACILIK SANAYİİ / ANKARA

Fiyatı : 10 TL.

